

Betrekken bij
PS-vergadering van
20 december 2023

Transcript (woordelijk verslag)

**van de vergadering van de
Statencommissie van het Drents Parlement**

gehouden op 15 november en 6 december 2023

Transcript

Vergadering van de Statencommissie van het Drents Parlement

Woensdag 15 november (Blok 1) en 6 december (Blok 2 en 3) 2023

Locatie: Statenzaal

Aanwezig:

de heer J. Puper (voorzitter Blok 1)
mevrouw A. Udinga (voorzitter Blok 2 en 3)

de heer J.C. Aikema (ChristenUnie) (Blok 1)
mevrouw B. van den Berg-Slagter (ChristenUnie) (Blok 2 en 3)

de heer B. Bolumba (GroenLinks) (Blok 1, 2 en 3)
de heer E. Bos (GroenLinks) (Blok 1, 2 en 3)
de heer R.A.A. Bosch (PvdA) (Blok 1, 2 en 3)
de heer D. van den Brand (JA21) (Blok 1, 2 en 3)
de heer G.B.H. Brandsema (ChristenUnie) (Blok 1, 2 en 3)
de heer J.W. Brinkhorst (D66) (Blok 2 en 3)
de heer J.P. Brouwer (BBB) (Blok 2 en 3)
de heer B. van Dekken (CDA) (Blok 1, 2 en 3)
de heer D. Dekker (Sterk Lokaal Drenthe) (Blok 1, 2 en 3)
mevrouw G.J. Dijkers (SP) (Blok 1, 2 en 3)
de heer F. El Masoudi (Forum voor Democratie) (Blok 1, 2 en 3)
commissielid J. Faber (Partij voor de Dieren) (Blok 1, 2 en 3)
de heer J.C. Hellendoorn (D66) (Blok 1, 2 en 3)
mevrouw S. Hilgenga-van Dam (CDA) (Blok 1, 2 en 3)
de heer M. Jansen (BBB) (Blok 1)
mevrouw A.M. Kleine Deters (D66) (Blok 1, 2 en 3)
mevrouw H. Koning (BBB) (Blok 2 en 3)
mevrouw M. Kramer-Hammenga (Volt) (Blok 1, 2 en 3)
de heer J.H. Kreuze (CDA) (Blok 1)
de heer H. Loijenga (Volt) (Blok 1, 2 en 3)
de heer H. Loof (PvdA) (Blok 2 en 3)
mevrouw S.A. Maris-Brouwer (BBB) (Blok 1)
mevrouw L. Martens-Schuitema (VVD) (Blok 1, 2 en 3)
mevrouw R. Masselink-den Hollander (VVD) (Blok 1)
mevrouw F.S. Mensen-Maat (PvdA) (Blok 1, 2 en 3)

de heer W.L.H. Moinat (SP) (Blok 1, 2 en 3)
mevrouw H. Mulder (VVD) (Blok 2 en 3)
mevrouw C.E. Niessink (Forum voor Democratie) (Blok 1, 2 en 3)
de heer H. Omlo (JA21) (Blok 1, 2 en 3)
Statenlid S.J. Peeks (Partij voor de Dieren) (Blok 1, 2 en 3)
de heer S.R. Pormes (LijstPormes) (Blok 1, 2 en 3)
mevrouw K.E. Pouwels-Koopman (ChristenUnie) (Blok 2 en 3)
de heer J. Puper (PvdA) (Blok 2 en 3)
de heer J.J. Rook (GroenLinks) (Blok 1, 2 en 3)
de heer A.K. Schoenmaker (Sterk Lokaal Drenthe) (Blok 1, 2 en 3)
de heer H.G.J. Schuinder (BBB) (Blok 1, 2 en 3)
de heer B. Schütte (BBB) (Blok 2 en 3)
de heer H.L. Smeenge (BBB) (Blok 2 en 3)
de heer J.H. Steenberg (Sterk Lokaal Drenthe) (Blok 1, 2 en 3)
de heer C. Truong (JA21) (Blok 2 en 3)
de heer N.A. Uppelschoten (PVV) (Blok 1, 2 en 3)
de heer G.A. Veltrop (BBB) (Blok 2)
de heer C. Vianen (VVD) (Blok 1, 2 en 3)
de heer A. Vorenkamp (PVV) (Blok 1, 2 en 3)
de heer A.V.B. Vos (Forum voor Democratie) (Blok 1, 2 en 3)
de heer W.H. Vosseveld (BBB) (Blok 1)
de heer H. van de Weg (SP) (Blok 1)
de heer S.K.D.S. Zandvliet (SP) (Blok 2 en 3)
Statenlid R.R.M. Zuiker (Partij voor de Dieren) (Blok 1, 2 en 3)
de heer G. Zuur (CDA) (Blok 1, 2 en 3)

de heer T.H. Corporaal, Statengriffie
de heer K.F.J. Bertels, Statengriffie

Voorts aanwezig de leden van GS:

de heer J. Otter (BBB)

de heer E. van Dijk (BBB) (15-11: vanaf 14.00 uur
afwezig)

mevrouw Y.M. Turenhout (PvdA)

mevrouw W.M. Meeuwissen-Dekker (VVD)

de heer H.G. Jumelet (CDA) (06-12: vanaf 18.00
uur afwezig)

1. Opening

De voorzitter: Goedemorgen allemaal. Goedemorgen. Ik wil u allemaal vragen om naar uw stoel te gaan en dan beginnen wij vandaag de vergadering van 15 november. Als iedereen zover is? Dank u wel. Welkom allemaal in de zaal en mensen die thuis via de livestream meekijken. Dit keer slechts twee inhoudelijke punten. Tweede agendapunt energie en agendapunt over DPLG.

2. Vaststelling van de agenda

De voorzitter: Dan kom ik bij de vaststelling van de agenda. Er zijn geen sprekers vandaag. En we hebben een aantal afspraken met elkaar gemaakt en daar wil ik toch nog even kort doorheen lopen. Afspraken betreft de laatste vergadering van het presidium waar die in zijn vastgesteld. Het aantal interrupties per agendapunt is maximaal drie per fractie, met eventueel en inclusief een enkele vervolgvraag. En dat zal tellen voor de commissievergaderingen, maar ook voor de Statenvergaderingen. Met de lijst van de ingekomen stukken en de rondvragen hebben we gezien dat er al een hele goede verbetering is met het aantal vragen. Toch zijn er ook al een paar mensen hier bij het strafbankje geweest en die zeiden: ik heb eigenlijk toch nog anderhalve vraag, twee vragen. Voor deze keer zullen we er iets flexibeler mee omgaan, maar weet dat de volgende keer dit niet geaccepteerd wordt. En de griffie zal er ook streng op toezien. En ik spreek namens alle voorzitters in dit geval. Kijkende naar de agenda. Heeft iemand nog een opmerking over de agenda? Niets. Vragen, invulling, aanvulling op de agenda? Ook niet. Dan is hij hierbij vastgesteld.

3. Mededelingen

De voorzitter: Dan heb ik nog een mededeling dat gedeputeerde Van Dijk om 14.00 uur ons zal gaan verlaten in deze zaal, maar ik vermoed dat we dan allemaal al klaar zijn. De organisatie wil u nog wijzen op de bijeenkomst over ondermijning in het kader van het inwerkprogramma op 29 november. Er wordt vanuit gegaan dat iedereen er natuurlijk is, maar geef in verband met de catering dat wel even door. Ik kijk nog even of er andere mededelingen zijn. Niet. Dan is ook dit agendapunt vastgesteld.

4. Besluitenlijst van de vergadering van de Statencommissie van 18 oktober en 1 november 2023 en de lijst van toezeggingen

De voorzitter: Dan ga ik naar de besluitenlijst van de vergadering van de Statencommissie van 18 oktober en 1 november. Heeft iemand iets te melden over de besluitenlijst? Niet. Dan is hij hiermee vastgesteld. Is er iemand die een melding wil maken over de toezeggingenlijst? Ook niet. Dan nemen we die ook voor kennisgeving aan en ga ik verder naar de ingekomen stukken.

5. Ingekomen stukken

De voorzitter: Agendapunt 5. Toegezonden is een lijst met ingekomen stukken A.1 t/m A.24, B.1 t/m B.14. Er zijn een aantal schriftelijke vragen gesteld die nu mondeling worden beantwoord door de gedeputeerde. De vragen zijn ook op het SIS gezet. U mag bij de LIS vanaf de zitplaats de vraag stellen. En ik begin met de fractie van GroenLinks, die een vraag heeft over achtergrond informatieproces bol-lenteelt. Ik wil u vragen om naar voren te komen, alstublieft. Zitplaats... Maar iets naar voren bedoel ik, naar de microfoon toe. [gelach] Gaat uw gang.

De heer Rook: En dat op de vroege morgen, voorzitter, wel erg spannend. Voorzitter, wij willen toch even doorvragen over het voorstel wat vanuit het college werd gedaan ten aanzien van de bollenteelt. We waren er toch wel over verbaasd, omdat het op dit moment slechts beperkt blijft tot een bijeenkomst. Er is zo nu en dan best veel reden om aan te nemen dat de mensen heel ernstig ziek kunnen worden van bepaalde soorten bollengif. En wat GroenLinks betreft zou er echt wat steviger tegen moet opgetreden worden, en dat is ook in het vorige debat door het college toegezegd. Wij zouden er echt meer toelichting op willen waarom er op deze manier mee omgegaan wordt?

De voorzitter: Ik wil u verzoeken om de microfoon wat beter te benutten, dus toch iets naar voren te komen, en wat duidelijker te spreken, want het was niet goed te verstaan. Dus graag opnieuw.

De heer Rook: Ik probeer het gewoon... Oh, naar me toe. Zo, ben ik nu te verstaan? [instemmend geluid] Wat een uitdaging, mensen. [gelach] Ik zal het nog even... Ik zal het iets korter proberen te herhalen. Inderdaad, die toezegging inderdaad over de bijeenkomst over de Ctgb organisatie. Over het bollengif. En wat ervan wel en niet toegelaten wordt. Wij zouden toch nog meer uitleg willen over waarom de mensen hier heel ernstig ziek van kunnen worden en waarom er dan slechts gekozen is voor een bijeenkomst en niet voor stevigere maatregelen? Zoals, in ieder geval in onze ogen, eerder ook is toegezegd.

De voorzitter: Wie van u wil een reactie geven? Gedeputeerde.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, ik kijk dan toch even naar de brief die we op 17 oktober gestuurd hebben. Dit is niet het slotstuk van het proces, maar ook deels in het begin. We hebben als het gaat om veiligheid, gebruik van middelen, gaan we ook uitleg... Of in ieder geval een bijeenkomst organiseren, dat er ook uitleg wordt gegeven over de middelen en de werking van de middelen. En we hebben ook gisteren een brief verzonden aan LNV ook met betrekking tot het Ctgb en het Ctgb controleert het gebruik weer van de middelen, om Nadere uitleg over een aantal van dit soort aspecten te krijgen. Meer kan ik er op dit moment even niet van maken.

De voorzitter: Fractie van GroenLinks.

De heer Rook: Precies, we sluiten aan bij de agendering. Inderdaad. Laat ik het zo zeggen: in mijn ogen is het niet wat het college heeft beloofd. Maar goed, daar verschillen we blijkbaar van inzichten, daar laten we het verder bij.

De voorzitter: Heel goed, dank u wel. Dan kom ik tot een agenderingsverzoek. D66 en de Partij van de Arbeid willen A.1, achtergrondinformatie proces bollenteelt graag agenderen. En mijn voorstel is dat ze gezamenlijk met een onderbouwing komen. Kunt u zich er allemaal in vinden?

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter?

De voorzitter: D66.

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter, het agenderingsverzoek is vorige keer in de rondvraag al aangekondigd. En daar heeft de Partij voor de Dieren zich bij aangesloten. Dus het agenderingsverzoek is nu van D66 en Partij voor de Dieren, en zoals u... Heb ik ook van de partijgenoot van de Partij van de Arbeid begrepen. Dus wij gaan in ieder geval wel gezamenlijk in overleg om te komen tot een agenderingsverzoek. En dan is het de Partij voor de Dieren, Partij van de Arbeid, D66. Dank u wel.

De voorzitter: Goed. Zijn er nog meer agendaverzoeken bij? [overleg] ... Moment hoor.

De voorzitter: Goed. Ga ik naar de beantwoording vragen over de DPLG. In de commissie de fractie van de BBB. Van A.5. U krijgt hiervoor nu de mogelijkheid.

De heer Vossebeld: Dank u wel, voorzitter. Vraag op het antwoord van pagina drie. Vragen van de fractie PVV. Kunnen wij uit het gegeven antwoord concluderen dat wanneer agrarisch gebruik niet te combineren is, deze grond automatisch wordt afgewaardeerd naar natuurgrond? Dan de vervolgvraag daarop: wat zijn hiervoor de gevolgen voor de agrariër? Dank u.

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, we hebben eigenlijk drie soorten. We hebben natuur, we hebben landbouwgrond en we hebben overgangsgebieden. En die overgangsgebieden die blijven we eigenlijk wel zien als landbouw, maar dat zijn landbouwgebieden met een bepaalde beperking. En afhankelijk van die beperking zal daar ook een financiële tegemoetkoming uiteindelijk voor moeten komen. Dus in principe blijven de overgangsgebieden, gewoon landbouwgebieden.

De voorzitter: Korte aanvullende vraag, misschien?

De heer Vossebeld: Nee, dank u.

De voorzitter: Niet. Duidelijk. Gaan we naar de volgende vraag. A.12, vanuit GroenLinks. En dan wil ik u meegeven dat u alle ruimte extra krijgt om een tweede vraag te stellen. U heeft er drie staan, dus u zult er eentje moeten schrappen. Gaat uw gang.

De heer Bos: Voorzitter, om wat onduidelijkheid weg te nemen. De vraag die nu als drie vragen staat, was eigenlijk meer omschreven als één vraag. Uiteindelijk gaat het erom... We zien dat de Regio deals Zuidoost en Zwolle, dat daar best wel veel geld naartoe gaat. En we vragen ons af of de andere gemeenten in onze provincie ook kunnen gaan rekenen op toekomstige gelden vanuit dit soort Regio deals.

De voorzitter: Dank u wel, gedeputeerde Meeuwissen.

Gedeputeerde Meeuwissen: Dank u wel, voorzitter. Dat speelt inderdaad. We hebben Regio deal Zuidoost, die is al lopend, of die is geregeld. Dan heb je nog de Regio Zwolle, waar die in aanvraag is. En de Regio Groningen-Assen dat is de derde regio waar wij aan deelnemen als Drentse gemeenten, een aantal Drentse gemeenten. Die hebben dat in overweging, dus die onderzoeken of het kansrijk is om een Regio deal in te dienen. En als ze dat doen, dat geldt dus voor de kop van Drenthe, voor die gemeente. Dan zullen wij vervolgens kijken vanuit de provincie of de projecten die daarin zitten, of dat matcht met onze doelen. En zo ja, dan kunnen wij besluiten om daar ook middelen aan toe te kennen. Mits dat past binnen wat wij beschikbaar hebben.

De voorzitter: Voldoende? Goed. Ga ik naar A.13, de fractie van D66.

De heer Hellendoorn: Dank u wel, voorzitter. Wij hebben een verheugd kennis genomen van het heroverwegen van het advies van september jongstleden rondom het grasveld Emmen, Nieuw-Amsterdam. Het gewijzigd advies om winning uit het grasveld daar niet toe te staan, steunen wij van harte. Als vraag hebben wij of er al een reactie is van staatssecretaris Vijlbrief op deze aanvullende notitie vanuit de provincie?

De voorzitter: Het college, de heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet: Dank u wel, voorzitter. Inderdaad, in de vorige vergadering heb ik ook u verteld over deze kwestie. Het heeft geleid tot een nog een keer aanvullend advies. En dat betekent dat we dat hebben ingestuurd. We hebben nog geen reactie gekregen, daar vraagt u naar. Maar mij is verteld dat alle adviezen samen gebundeld worden afgedaan. Dus wij zullen daarop moeten wachten en zullen u daarvan in kennis stellen zo gauw het ook binnen is, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Aanvullend nog een opmerking?

De heer Hellendoorn: Ik heb vragen of de gemeente Emmen ook een aanvullend advies heeft gegeven met dezelfde strekking of richting?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Jumelet: Voorzitter, in de vorige vergadering heb ik verteld dat wij een advies hadden gegeven, dat de gemeente Emmen nog een advies moest gaan geven. Naar aanleiding van de gesprekken met de gemeente Emmen hebben wij nog een aanvullend advies gegeven. Dus zij hebben een advies gegeven, wij hebben een advies gegeven. Wij hebben nog een aanvullend advies gegeven na goed samenspraak met de gemeente Emmen, voorzitter.

De voorzitter: Ik dank u wel. Ga ik naar A.20, wijziging subsidieverordening natuur en landschapsbeheer provincie Drenthe. De fractie van de BBB. U heeft het niet helemaal goed gedaan, u zit inderdaad op een hele rits vragen. U zult echt wel moeten schrappen en maximum van twee is nu toegestaan. Gaat uw gang.

De heer Vosseveld: Bedankt, voorzitter. We gaan er een schrappen. Vraag bij artikel 2.1, betekent een en ander dat nieuwe gemeenten niet meer kunnen aansluiten, aangezien de navolgende subsidies eerst in aanmerking komen? En vraag bij 2.9, wegstrepen van de Wet natuurbescherming betekent dat alles valt onder de Omgevingswet? En wat zijn de gevolgen hiervan? En dan vervalt vraag drie.

De voorzitter: Dank u wel. Gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Dank u wel, voorzitter. Dat klopt, dat artikel is geherformuleerd. En dat betekent dus dat alle gemeenten die in de voorgaande beheerperiode ook daadwerkelijk hebben beheerd en een subsidie hebben ontvangen, die kunnen in het kader van de continuering nu weer die subsidie ontvangen. Maar dat betekent dus ook dat nieuw beheer op gemeente gronden, daar hebben wij geen financiering voor ontvangen, dus ook nieuwe partijen kunnen dan niet aanhaken. En op uw tweede vraag, eigenlijk heeft dat verder geen gevolgen, want het is gewoon de inwerkingtreding van de Omgevingswet. De inhoud van de natuurbescherming wordt opgenomen in de Omgevingswet, dus verder verandert daar dan niets.

De voorzitter: Kijk ik naar de BBB, is dat voldoende voor nu? Dank u wel. Ga ik naar B.8, de fractie van de Partij van de Arbeid?

De heer Bosch: Dank u wel, voorzitter. De agenda natuurinclusief 2.0 biedt een veelbelovend perspectief op een natuurinclusieve samenleving. Een perspectief dat verder reikt dan beschermde natuur en bovendien met talloze overheidsorganen en stakeholders en die integrale visie biedt op hoe

we binnen uiteenlopende domeinen kunnen toewerken naar een natuurinclusieve samenleving. En vandaar de volgende vraag aan het college van GS: zijn onderdelen van deze agenda al onderdeel van bestaand beleid? En zo niet, hoe en in hoeverre gaat het college delen van deze agenda integreren in nieuw te formuleren beleid, bijvoorbeeld de omgevingsvisie?

De voorzitter: Dank u wel. Gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Dank u wel, voorzitter. Het is natuurinclusief als thema, dat hoort binnen onze natuurvisie binnen natuurnetwerk Drenthe en het concept basiskwaliteit. Die hebben al een plek in onze omgevingsvisie. En ik zal even een quote daaruit aanhalen. Onder natuurinclusief wordt verstaan dat bij ontwikkelingen rekening gehouden wordt met de leefomgeving van soorten en ruimte gegeven wordt aan de ontwikkeling van natuur en landschap. Hiermee geven wij ook invulling aan de basiskwaliteit natuur, het staat er al in. En nog een korte... Landbouw, natuur en landschap zijn complementair aan elkaar. Vanuit het natuurbeleid stimuleren wij een natuurinclusieve bedrijfsvoering, waarbij landbouw en natuur met respect voor elkaar functioneren. Dus het staat er al in.

De voorzitter: Nog een aanvulling in vanuit de PvdA?

De heer Bosch: Fijn om te horen dat het inderdaad in bestaand beleid is, maar daar staat nog een aanvullende vraag achter. Hoe wordt er naar deze agenda gekeken ten opzichte van andere terreinen, bijvoorbeeld natuurinclusief bouwen en de omgevingsvisie?

Gedeputeerde Van Dijk: Klopt. We hebben ook aangegeven dat in de verschillende domeinen... Onze verantwoordelijkheid die nemen we via de programma's natuurinclusief. Toekomstgerichte landbouw, water. En dan zoeken we ook de integrale samenwerking met alle andere domeinen. We pakken dat overal heel breed pakken op. Absoluut.

De voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik naar B.9, fractie van de ChristenUnie.

De heer Bosch: Voorzitter?

De voorzitter: Gedeputeerde. Nee, sorry, de heer Bosch. We gaan er geen discussie van maken, u krijgt het slotwoord over het ordevoorstel. Gaat uw gang?

De heer Brandsema: Dank, voorzitter. Een brief van omwonenden over de toekomst van de luchthaven in Eelde. Mijn fractie is benieuwd hoe we richting de nieuwe strategiekeuze rondom Eelde gaan? Is dat iets wat qua financiën in de begroting wordt meegenomen, of gaan we ook echt separaat met elkaar een debat voeren over de toekomst van Eelde? Dat is voor ons niet helemaal duidelijk, dus dat is even de vraag. Of dat op die manier gebeurt, separaat met elkaar in debat over de toekomst van Eelde en wanneer?

De voorzitter: Dank u wel. Gedeputeerde.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, een terechte vraag. Er komen twee dingen nog naar de Staten. Enerzijds is dat de begrotingswijziging waar we ook een aantal financiële consequenties voor GAE in zullen verwerken. Maar aanvullen dan komt er nog een separaat stuk waar de afwegingen en een aantal conclusies Allemaal uiteengezet worden. Dat heb ik ook een aantal keren toegezegd. Al die stukken en rapporten die zweven, daarvoor gaan we nog wel met één integraal stuk komen richting PS.

De voorzitter: Dank u wel. Een korte aanvulling?

De heer Brandsema: Dank, voorzitter. Dus dat betekent dat er nog separaat, los van de bespreking van de begroting, door de Staten een klap wordt gegeven op wel of niet investeren in Eelde?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, de beide stukken komen eigenlijk in één keer naar u toe. En ik geef direct toe dat daar qua tijd allemaal een beetje spanning op zit. Maar wij denken dat we dat allemaal nog op tijd gaan redden richting PS.

De voorzitter: Hartelijk dank. Dan gaan we verder naar de rondvraag. En vanuit de rondvraag is er een vraag binnengekomen...

De heer Brandsema: Voorzitter? Ik zit nog even te kauwen op het antwoord. Misschien ben ik wat traag van begrip, maar ik dacht: wat is nu precies het antwoord van het college op de vraag of we separaat gaan besluiten over de toekomst van Eelde? Want dat is mij toch nog niet helemaal helder.

De voorzitter: Het is één aanvullende vraag. De rest heeft een beetje extra ruimte gekregen. Dan moet u ook maar hebben.

De voorzitter: Gedeputeerde, kunt u een duidelijker antwoord geven?

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, in die zin duidelijker. In de begrotingswijziging die naar u toe komt, daar staan financiële consequenties met ook een algemene toelichting. Maar separaat komt daar nog een aanvulling, een brief en die kunnen we ook gebruiken om erover te discussiëren, over GAE. Waar we nadere toelichting doen op alle adviezen, rapporten, evaluaties die er allemaal beschikbaar zijn. Het komt wel allemaal een klein beetje bij elkaar in de komende commissie PS-vergadering.

De voorzitter: Dan moet het hiermee doen. Dank u wel,

De heer Brandsema: Nog wel onduidelijk, voorzitter.

De voorzitter: Ja, sorry.

Mevrouw Kramer: Mag ik een aanvullende vraag stellen vanuit Volt?

De voorzitter: Nee, helaas, dat is door het presidium besloten om dat niet meer toe te staan.

Statenlid Zuiker: Voorzitter, punt van orde?

De voorzitter: Een punt van orde, dat mag.

Statenlid Zuiker: Dat ben ik. Dit is al besproken in het presidium, dit wordt apart besproken in de PS. Dus dat is eigenlijk al helemaal besproken in het presidium. Ik kan me voor stellen dat... Het was een lange presidium vergadering, dat het laatste niet iedereen alles mee heeft gekregen. Maar het is al expliciet gezegd dat GAE niet in dezelfde bespreking zou zijn als de begroting.

De voorzitter: Als aanvulling, dank u wel.

De heer Bosch: Nee, ik heb geen ordevoorstel. Ik heb nog even moeten kauwen op het antwoord van de gedeputeerde op de beantwoording van brief B8. En mijn fractie ziet toch aanleiding op grond van de beantwoording om ook dit stuk te agenderen.

De voorzitter: Oké, dan zien we graag een onderbouwing tegemoet. En dan sluit ik nu verder dit onderdeel af.

6. Rondvraag

De voorzitter: Ik ga naar de rondvraag vanuit de BBB, en de heer Jansen nodig ik uit. En het betreft een rondvraag over de Ronde van Drenthe.

De heer Jansen: Dank u, voorzitter. De fractie van BBB heeft uit het artikel van RTV Drenthe vernomen: de Ronde van Drenthe neemt een drastisch besluit en schrapt historische mannenwedstrijd. Wij als BBB staan ervoor om tradities in ere te houden. Zoals we weten is de Ronde van Drenthe al 60 jaar een begrip in Drenthe. De fractie van BBB vraagt zich het volgende af: is het college van GS betrokken bij het besluit van de organisatie van de Ronde van Drenthe? En is in de organisatie aan GS de vraag gesteld om hulp ter voorkoming van afgelasting? En zo ja, waar zou die hulp dan uit moeten bestaan? Dank u wel.

De voorzitter: Ook bedankt. Gedeputeerde Jumelet. Blijf lekker in beweging, zou ik zeggen. Wethouder sport, die heeft daar geen moeite mee, neem ik aan.

Gedeputeerde Jumelet: Dank u wel, voorzitter, graag zelfs in beweging. Dank voor deze rondvraag. Voorzitter, of GS betrokken is bij het besluit van de organisatie? Ik kan u zeggen dat de organisatie regelmatig allerlei uitdagingen met ook ons als provincie deelt. Ook dat gemeenten vaak worden betrokken bij van alles en nog wat. Bestuurlijk, als ambtelijk. Maar we zijn niet betrokken bij de besluitvorming om de mannenwedstrijd voor het komende jaar te cancelen. Dus dat is het toch wel duidelijke antwoord op uw vraag. En de tweede vraag gaat ook over... Is er aan GS een vraag gesteld ter voorkoming van de afgelasting? En ik kan u zeggen, er is geen vraag aan gesteld ter voorkoming van de afgelasting, vanuit de gedachte om die ronde, de herenronde, ook in 2024 op de kalender te houden. Dat neemt niet weg dat we natuurlijk vaak met elkaar in gesprek zijn, maar het is een afweging geweest van de organisatie zelf. Ben ik met u eens dat het heel jammer is, maar ik heb begrepen dat het voor 2024 geldt en dat men ervan uitgaat dat ook weer in de komende jaren de mogelijkheid zou kunnen zijn het wel weer te gaan organiseren. Dus over tradities gesproken wellicht in 2025 gewoon weer ook een herenronde. Voorzitter, dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Vanuit andere fracties, is daar nog behoefte aan om een reactie te geven of ook een vraag te stellen? Niet. Dan, de heer Jansen. Is dat voldoende beantwoord voor u? U mag dat vanaf daar doen.

De heer Jansen: Ja, genoeg, voor mij duidelijk nu.

De voorzitter: Prima, dank u wel. Dan sluiten we daar ook mee de rondvraag af.

7. Energie

De voorzitter: We gaan naar het eerste agendapunt verder op de agenda: verordening Europees Landbouwsubsidie. In de eerste... [overleg] Moment. [overleg] Ik word even op de proef gesteld door

de griffie, maar wij gaan verder met het agendapunt 7, energie. De eerste brief is de brief van het college van GS en waarin GS reactie geeft op de motie van 2023, een verkenning van de mogelijkheden van een provinciaal energiebedrijf. De SP heeft dit geagendeerd en in overleg is besloten om deze agendering te behandelen bij de startnotitie Energieagenda. In uw bijdrage kunt u zowel de vragen betrekken die de SP aan alle fracties heeft gesteld, als ook de vragen die GS heeft gesteld ten aanzien van de nieuwe energieagenda voor de periode 2024-2027. In deze instantie is een spreektermijn, daardoor ook een minuut extra. Hierbij vragen we u om de wensen en bedenkingen te uiten ten behoeve van de totstandkoming van de nieuwe energieagenda. Vragen die het college ook stelt zijn: stemt u in met het proces om te komen tot een nieuwe Energieagenda? Hoe kijkt u naar de keuzes voor nieuw beleid? Komen de thema's overeen met uw visie? En heeft u nog aanvullingen? Voor de duidelijkheid: het is geen beleidsstuk. U wordt met deze startnotitie de gelegenheid gegeven om vooral vooraf kaders mee te geven aan het college voordat er een definitief beleidsstuk voor besluitvorming bij de Staten komt te liggen. Als eerste wil ik graag het woord geven aan de fractie van SP. U krijgt allemaal vijf minuten het woord. En aansluitend is JA21.

Mevrouw Dijkers: Dank u wel, voorzitter. Vandaag bespreken we de startnotitie van het college met betrekking tot de totstandkoming van een nieuwe Energieagenda 2024-2027. Wat zijn de mogelijkheden om de provinciale rol bij de energievoorziening te versterken? Dat is een vraag die vanuit ons komt. De komende energietransitie staat de komende jaren op stapel. Inwoners gaan van het gas af en steeds meer elektriciteit wordt met zon en wind opgewekt. Voor de provincie een uitgelezen kans om meer, veel meer, regie te nemen. Gas en elektriciteit zijn voor velen onbetaalbaar. De winsten gaan naar de grote bedrijven. Het kan niet zo zijn dat je uit armoede in de kou moet zitten, maar helaas wordt dat, nu de winterperiode aanbreekt, voor veel mensen wel de realiteit. De verwarming staat op 15 graden, de jas moet ook binnenshuis aan. Het huidige systeem met de vrije markt loopt spaak. Het is tijd dat de overheid weer meer grip krijgt op de energievoorziening. We hebben allemaal energie nodig en de winst die erop gemaakt wordt, moet in de gemeenschap blijven. We moeten af van achteraf repareren wat aan de voorkant fout gaat. Vanuit die achtergrond diende de SP de motie energie in provinciale handen in, in februari van dit jaar, in de vorige periode. De motie werd aangenomen. In deze motie vraagt PS collectief om een verkenning naar mogelijkheden hoe de publieke belangen in de provinciale energievoorziening beter geborgd kunnen worden. De opbrengst van deze verkenning was er al in juni, maar vandaag nemen we het mee in de bespreking. En dit is natuurlijk het moment bij uitstek, want GS vraagt ons om input voor de nieuwe Energieagenda. Het proces via een startnotitie geeft daartoe de mogelijkheden. De motie van februari heeft geresulteerd in een verkenning die een aantal voorstellen voor vervolgstappen geeft. Die zien we heel graag meegenomen in deze nieuwe Energieagenda. De startnotitie schetst vijf thema's die centraal moeten staan. Daar kun je het mee eens zijn, maar de verkenning naar aanleiding van de motie geeft ook een aantal voorzetsen die verder onderzocht kunnen worden. En die willen we graag toegevoegd zien, omdat hiermee publieke belangen in provinciale energievoorziening op termijn beter geborgd kunnen worden. En dat raakt direct aan betaalbaarheid, doelstellingen rondom hernieuwbare energieproductie en participatie. In het proces om te komen tot een nieuwe energieagenda, geeft GS aan PS verder bij het proces te willen betrekken. Daarom willen we de opbrengst van deze verkenning gebruiken, te beginnen met het doen van vervolgonderzoek om op basis daarvan ook vervolgstappen te kunnen maken. Als eerste een interne studie naar de mogelijkheden voor het vergroten van investeringen in risicodragend kapitaal vanuit Energiefonds Drenthe, en de impact daarvan. En een verdiepend onderzoek naar zelflevering voor en door Drentse overheden. We horen graag hoe de fracties die de motie steunen en alle nieuwe Statenleden, natuurlijk, het vervolg zien? En of ze ons voorstel steunen om er via de nieuwe Energieagenda een vervolg aan te geven? En natuurlijk zijn we ook erg benieuwd hoe de gedeputeerde dit ziet. Tot zover.

De voorzitter: Kreeg u zomaar een minuut extra en dan gebruikt u hem niet. Dat mag, heel goed. Kort en bondig. Dank u wel.

Mevrouw Dikkers: Er komt een interruptie.

De voorzitter: Interruptie, LijstPormes.

De heer Pormes: Dank u wel, voorzitter. Toch even een aanvullende vraag, omdat ik heb de stukken dus ook gelezen. Natuurlijk felicitatie voor de motie die u heeft ingediend. Twee vragen. Eén: bent u het met mij eens dat in die tussentijd, nadat u de motie heb ingediend, dat er allerlei initiatieven zijn geweest bij andere provincies voor een nader onderzoek? Moeten niet de resultaten daarvan meegenomen worden in een stuk nieuw beleid? Want het is nu... Het onderzoek van het college is geda-teerd. Dat is één. En de tweede is: we hebben natuurlijk in onze buurprovincie Friesland, daar bestaat al een dergelijk initiatief. En ik zou willen vragen: is het niet goed om het initiatief in Friesland, waar alle gemeenten samen met de provincie binnenkort helemaal onafhankelijk zijn, om dat mee te nemen in het vervolg?

De voorzitter: Dank u wel. SP.

Mevrouw Dikkers: Natuurlijk is het relevant en belangrijk om alle nieuwe initiatieven, en zeker als dat ook succesvolle initiatieven zijn, om dat goed mee te nemen. Want beter, wat zeggen we, goed gejat dan slecht bedacht. Dus ja, en dat geldt eigenlijk op dezelfde manier ook voor hoe ze in Friesland opereren. Je kunt het waarschijnlijk niet een-op-een kopiëren. Maar daar worden hele mooie dingen gedaan op dit moment. En dat zouden we als uitgangspunt prima kunnen hanteren, wat mij betreft.

De voorzitter: Dank u wel.

De heer Pormes: Voorzitter, dan ga ik ervan uit dat het college ook daar zo meteen op kan reflecteren, op het initiatief in Friesland.

De voorzitter: U krijgt een tweede interruptie van de PVV.

De heer Vorenkamp: Dank u, voorzitter, De SP geeft aan dat een eigen energiebedrijf op een gegeven moment ervoor zou kunnen zorgen dat de energievoorziening in Drenthe beter geborgd kan worden. Nu hebben wij wel een idee van hoe dat inderdaad zou kunnen, maar daar is de SP dus op tegen. Maar hoe ziet u... Op welke wijze zou de provincie de energievoorziening beter kunnen borgen?

Mevrouw Dikkers: Om te beginnen, de titel van de motie was toen... Even kijken, ik moet het gelijk ook even weer checken. ... Ik ben zelfs hele titel kwijt. Energie in eigen handen, in provinciale handen. Dat was de titel voor de motie. Die is toen tijdens die indiening al genuanceerd. Het gaat om het onderzoek. Hoe krijgen we meer grip vanuit de provincie op de energievoorziening? En hoe kunnen we meer doen voor onze inwoners? En een vergezicht is een provinciaal energiebedrijf, wellicht. Maar er zijn heel veel stappen daartussen te zetten en daar gaat dat onderzoek over, wat ambtelijk uitgevoerd is. Daar worden goede suggesties gedaan en die zijn realistisch en op korte termijn in te zetten.

De voorzitter: Dank u wel.

De heer Vorenkamp: Voorzitter, in onze ogen is zo een onderzoek door de provincie al een keer gebeurd. Dat hebben we gezien, die zit er als bijlage bij. Maar er zijn wel nieuwe aspecten. Dus we zijn wel blij met uw inbreng wat dat betreft.

Mevrouw Dijkers: Dat is fijn.

De heer Vorenkamp: Maar in mijn inbreng zal ik daar nader op ingaan. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, de VVD.

De heer Vianen: Voorzitter, dank u wel. Ik hoorde de SP in het begin zeggen dat deze motie ooit is ingediend, omdat mensen in energiearmoede leven en dat de energiekosten heel hoog zijn. En de VVD vindt ook dat we daar wat aan moeten doen. Maar ik ben even benieuwd naar de verkenning die nu op basis van die motie is uitgevoerd, er staan twee punten in. Eén: een studie naar de mogelijkheden voor het vergroten van investeringen in risicodragend kapitaal. En twee: een verdiepend onderzoek naar zelflevering voor en door Drentse overheden. En ik ben even heel nieuwsgierig, dienen deze Verkenningen, de uitkomsten hiervan, het doel dat u nastreeft? Het voorkomen van energiearmoede? Ik kan het niet vinden in de resultaten die uit deze verkenning zijn gekomen.

Mevrouw Dijkers: Ons doel is een eerlijkere markt. Als gevolg daarvan zou je ook niet meer te maken hebben met wat we labelen als energiearmoede, wat gewoon een vorm van armoede is waar heel veel andere oorzaken aan gekoppeld kunnen worden. Het gaat er niet om... Het is niet ons enige doel om te zorgen dat mensen hun energierekening kunnen betalen, want het gaat erom dat we als provincie veel meer grip krijgen en niet overgeleverd zijn aan de markt uitsluitend. En dat stukje, daar blijft u mooi van weg. Maar natuurlijk, de uiteindelijke consequentie moet zijn dat we als provincie meer gaan doen voor onze inwoners, zodat we minder met mensen te maken krijgen die met hun jas aan bij 15 graden verwarming in de kamer zitten.

De voorzitter: Dank u wel, VVD, nog een aanvulling?

De heer Vianen: Voorzitter, dank u wel. Volgens mij doen we als overheid al heel veel, juist ook voor mensen om ze daarbij te helpen. Denk bijvoorbeeld aan Energiefonds Drenthe of aan de fixteams om mensen ook woning te helpen te isoleren. Maar toch nog even dan het volgende, want u zegt u wilt naar een eerlijke markt toe. Maar bijvoorbeeld het punt 2 dat de ambtelijke verkenning laat zien: een verdiepend onderzoek naar zelflevering voor en door Drentse overheden. Nu heeft onlangs Hugo de Jonge een besluit getekend dat zonnepanelen eigenlijk niet meer op landbouwgrond moeten komen. En dat maakt de ruimte dus heel erg schaars om nieuwe zonneprojecten op te gaan starten. En we hebben al de RES doelstellingen, hebben wij al. Nu vraag ik mij af, is het dan eerlijk ten opzichte van onze inwoners, die zelf een collectief willen gaan starten om zonnepanelen projecten te starten, dat wij als overheid dan het recht nemen om die schaarse ruimte te benutten, om zonneprojecten te starten, om onze eigen energie te leveren? Ik ben heel benieuwd hoe u dat rijmt met elkaar.

Mevrouw Dijkers: Volgens mij stelt u wel tien vragen in één riedeltje. Ik ga ze niet allemaal kunnen beantwoorden, vrees ik, op dit moment. Maar de zonneladder is u ook bekend. Er is veel meer mogelijk voor het opwekken van energie dan alleen op landbouwgrond in grote velden. Dat staat los van de mogelijkheden om energiecollectieven op te richten. Dat kan op heel veel verschillende manieren. De manier waarop de overheid nu mensen tegemoet komt, is repareren aan de achterkant wat aan de voorkant fout gaat, daar willen we op ingrijpen. Daar willen we wat mee doen, want dat wat er nu gebeurt, dat is lapwerk, dat is pleisters plakken. En natuurlijk haalt dat de scherpe randjes er soms wel af. Maar het is, nogmaals, structureel gaat het aan de voorkant fout en dan gaan we aan de achterkant repareren. En dat is iets wat we vanuit de SP absoluut anders willen.

De voorzitter: Hartelijk dank, u krijgt nog alle ruimte, zo meteen.

Mevrouw Dijkers: Dank u wel.

De voorzitter: Ik ga nu starten met de lijst en dan begin ik met een JA21. Die heeft 4 minuten hiervoor en aansluitend is de fractie van Sterk Lokaal Drenthe aan de beurt.

De heer Van de Brand: Hij is uit. Voorzitter, dank u wel. Ik zal eerst kort stilstaan bij de vragen die de SP stelt. Wij vinden het eigenlijk een sympathiek idee dat de overheid nutsvoorzieningen in eigen beheer heeft. Want we zien aan bijvoorbeeld het energieplafond en de discussies daarover, maar wie de discussies over de zorg volgt, die ziet ook dat daar elementen inzitten, die zou je eigenlijk niet willen en die leiden tot armoede. Wij kunnen ons ook vinden in de conclusies en voorstellen tot verdiepend onderzoek. Maar we zeggen er wel bij: blijf oppassen in dat onderzoek, want je zou aandacht moeten hebben voor deze niet risicovolle grote investeringen die de provincie Drenthe wel moeten passen. We moeten niet een te grote broek aantrekken. De vragen die ik nog wel heb, zijn: ergens staat in het verhaal dat er leermomenten waren op Ameland... Ik ben ook mee geweest naar Ameland, ik heb die leermomenten gewoon niet gezien die u misschien bedoelt. Maar misschien kunt u dat nog toelichten. En voor de overige fracties heb ik de vraag: zijn ze het met ons eens dat straks een belangrijke paragraaf in de conclusies moet gaan over wat de onderzochte optie financieel betekent en wat het voor de inwoners van Drenthe concreet oplevert? Welke risico's in voor de provincie aan kleven en waarom? Zijn de fracties het met ons eens dat het voor dit vervolgonderzoek belangrijk is om het een en ander te bezien in een nationaal masterplan? En dat is ook mijn bruggetje naar de energienota die ook voorligt. Die nieuwe Energieagenda, ik lees een groot aantal initiatieven, nieuwe en soms oude en ook accentverschuivingen. Maar wat ik eigenlijk mis is een soort masterplan daaroverheen. En ik zal toelichten waarom dat volgens mij wel belangrijk is. Het komt nog steeds voor alsof alle overheidslagen op verschillende paarden wedden. Het is nu van alles wat: warmtenetten uit verschillende bronnen, groen gas, geothermie batterijen, et cetera. Maar het probleem blijft dat niet altijd de zon schijnt en het feit ook niet altijd. Opslaan in batterijen is nauwelijks een optie om het probleem op te lossen. Dus je zal een derde energiebron moeten hebben. En voor die derde energiebron, daar is de vraag van: importeren we die als provincie Drenthe? Of anticiperen we er zelf op? En als we er zelf op anticiperen, als je dat allemaal naast elkaar legt, dan is kernenergie als energiebron en waterstof als energiedrager eigenlijk de oplossing. Ik sta even stil bij die waterstof. Er is in de bestaande begroting enige ambitie, blijkbaar met een waarde van € 150.000 op de € 4 miljoen ongeveer dat die begrotingsparagraaf waard is. Maar echt voor dat soort bedragen is er niet snel sprake van de overgang naar een waterstofeconomie. Dit kan je geen voldoende inzet van middelen noemen. Hoogste is er sprake van we dragen deze optie een warm hart toe en daarom dragen we wel bij. Daarom onze vraag: kan dat niet veel en veel ambitieuzer? Door A: ga nu al de burgers voorlichten over wat waterstof betekent, want daar zijn ook allerlei broodje aap verhalen over, en zorg daar dus voor draagvlak. En in navolging daarvan: veel meer proeftuin wijken, waarbij je deze oplossing toepast en hopelijk dat het zich daarna uitbreidt en dat we ons bestaande gasnet ook kunnen gebruiken straks als transporteur voor dat waterstof. Doe je dat niet en je gaat bijvoorbeeld nu alleen al het elektriciteitsnet verzwaken, dan is dat een megaproject waarbij alle straten open moeten. En de vraag is even: is het wel nodig als je uiteindelijk hybride gaat? Elektriciteit aan de ene kant en waterstof aan de andere kant om de huizen te verwarmen. Over die elektriciteit, maar ook over de opwekking van waterstof, willen wij toch hier proberen een lans te breken voor kernenergie. Ik daag hier alle fracties uit mij aan te geven waarom een SMR eigenlijk geen goede optie is. Wat is eigenlijk de weerstand tegen een kernreactor die geen koelwater nodig heeft, zoals die bestaande kernreactors? En ik wil gewoon graag horen: wat mis ik? Wat maakt kernenergie eigenlijk geen goed alternatief?

De voorzitter: U bent door de tijd heen, helaas.

De heer Van de Brand: Oké.

De voorzitter: Dus mag ik dit als afronding beschouwen?

De heer Van de Brand: Ik wilde eigenlijk afronden met kernenergie. Het is... En dat hebben wij ook echt uitgezocht, het is veiliger en schoner in plaats van duizenden jaren opslag. In het COVA is dat honderden jaren. En sowieso is het veiliger, want het is een hele andere druk. Maar wellicht zijn er fracties die mij bij kunnen spijkeren waarom deze SMR's nog steeds in het hoekje zitten van dat willen we niet.

De voorzitter: Dank u wel. Dan geef ik graag het woord aan Sterk Lokaal Drenthe en aansluitend aan de BBB.

De heer Dekker: Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, we staan met elkaar al geruime tijd voor een enorme uitdaging. Die uitdaging is de energietransitie waaraan we moeten voldoen en er wordt ons nu gevraagd om onze wensen en bedenkingen te geven voor de energieagenda 2024 t/m 2027. Er is op alle gronden gekeken naar hoe de provincie Drenthe er momenteel voorstaat ten aanzien van het huidige beleid, de voorzieningen, de huidige netwerkproblemen en de omschakeling naar verduurzaming in de breedte. Het lijkt erop dat de meeste prioriteiten wel zijn terug te vinden in deze nota. Wel zouden wij graag het lokaal eigendom in de nota opgenomen zien. Er is in de RES namelijk afgesproken dat dit 50% zou zijn. Tevens vinden wij het belangrijk dat de door ons opgewekte stroom in Drenthe ook gebruikt gaat worden in Drenthe en niet op het landelijk stroomnet wordt teruggebracht. Ook moeten onze inwoners, de Drenten, van de opwek kunnen profiteren. Oftewel: produceren, consumeren en profiteren. We zijn aangekomen in een stadium dat we vastlopen op het mogelijk maken van de doelstellingen. Deze doelstellingen zijn namelijk het verminderen en uiteindelijk stoppen met het delven van fossiele brandstoffen en gebruiken van fossiele energie. We staan voor een grote opgave waar we als provincie en gemeenten niet te licht over mogen denken. We hebben als provinciale overheid te maken met hetgeen er is opgelegd door de regering of door Europese regelgeving, zoals het Klimaatakkoord en de RES. De oplossing hiervoor, aldus de regering, is om zonnevelden ZonOpDak en windenergie te produceren. Het is volstrekt onwaarschijnlijk dat aan de doelstellingen worden voldaan als alleen ingezet wordt op de zojuist genoemde vormen van energieopwekking. Zeker nu het inmiddels verboden is om zonneparken op landbouwgrond te mogen situeren. Dit betekent dat we collectief een enorm tekort aan stroom krijgen, waardoor we economisch wellicht in een vrije val komen. En natuurlijk willen we met elkaar wel meewerken aan een schonere en duurzame samenleving. Maar we hebben ook de zorg, eigenlijk de plicht om er tevens een economische en maatschappelijke toekomstgerichte samenleving van te maken. De betaalbaarheid en de zorg om de aanwezige en oplopende energiearmoede heeft Sterk Lokaal Drenthe al in de eerdere bijdrage voor de begroting aangegeven. Ik zou de gedeputeerde dan ook willen vragen hoe hij aankijkt tegen de doelstelling om iedereen van het gas af te krijgen? Is het realistisch in plattelandsgebieden waarvan er veel zijn in Drenthe? Dit vraagt om enorme investeringen aan het net als iedereen gaat elektrificeren. Daarnaast is een warmtenet ook maar zeer beperkt beschikbaar. Zeker in het plattelandsgebied gaat dit niet gebeuren. Denkt de gedeputeerde niet dat dit te kostbaar is om aan te leggen? Kan de gedeputeerde ook aangeven of hij onze mening deelt dat het gebruik van een warmtepomp al een enorme bijdrage levert aan de doelstelling, maar dat 100% gasloos nog geen optie is? Het is van het grootste belang om het college op te roepen om, zoals al in de mede door ons voorgestelde aangehouden moties aangegeven, financiën beschikbaar te stellen te krijgen om te onderzoeken wat de voordelen en mogelijkheden zijn van de SMR's. Om de volgende energiecrises voor te zijn denkt Sterk Lokaal Drenthe dat een SMR de oplossing kan zijn door deze in te zetten voor woningen en kleine bedrijven. Hiermee kunnen de doelstellingen voor 2050 behaald worden en kunnen we in combinatie met zonne-energie

en windenergie weer jaren vooruit en de fossiele energie afschalen en misschien zelfs stopzetten. Uiteindelijk zal er minder ruimte in gebruik worden genomen door windmolens en zonnevelden en zal de natuur, het landschap en de omgeving voor andere doeleinden worden bewaard of gebruikt. Onze fractie verwacht dat men daar wel mee kan leven. In het verzoek is aangegeven dat de SMR pas ver na 2030 zal kunnen worden gerealiseerd. Maar, voorzitter, dan wordt het nu toch echt tijd om te beginnen met de bouw hiervan, want zolang we daar niet op inzetten, zal deze oplossing alleen maar langer op zich laten wachten. Sterk Lokaal Drenthe pleit ervoor dat we moeten voldoen aan een continue vraag van energie om woningen en bedrijven te bedienen. Want het betreft niet alleen een oplossing voor de energietransitie, maar ook dat we de opgave voor woningbouw kunnen uitvoeren en interessant zijn voor bedrijven om zich te vestigen in Drenthe. Alleen op deze wijze kunnen we een economische aansluiting krijgen bij de andere provincies en een sterke arbeidsmarkt realiseren om te voorkomen dat bedrijven en uiteindelijk ook de mensen wegtrekken uit Drenthe. Dan tot slot, voorzitter. De expliciete vragen die ons gesteld zijn.

De voorzitter: U moet wel dit op een korte termijn doen, u bent al over uw tijd heen.

De heer Dekker: Sorry?

De voorzitter: U bent door uw tijd heen, dus doe alstublieft kort.

De heer Dekker: Ik ga het kort houden, voorzitter, dank u wel. Stemt u in met het proces om te komen tot een nieuwe Energieagenda? Nee, zolang het proces niet voorziet in het willen kijken naar oplossingen, is dat wat ons betreft nu niet mogelijk. Hoe kijkt u naar de keuzes voor nieuw beleid? Wij vragen ons af hoe u tot deze keuze bent gekomen. En is het dan nieuw beleid of acteren we verder op wat er in de vorige Energieagenda staat? Komen de thema's overeen met de visie? In grote lijnen wel, maar de ambities zijn niet meer realistisch en daarom zal er moeten worden gekeken naar alternatieven. Heeft u nog aanvullingen? Jazeker voorzitter, we hebben nog een tweetal vragen aan het college, als dat nog mag. Hoe kijkt de gedeputeerde...

De voorzitter: Doet u dat maar straks in een interruptie, of wat dan ook, want u bent er echt over uw tijd heen. Ik moet er wel strikt zijn.

De heer Dekker: Ik kan het nu doen... Dank u wel. Dan hebben ze tijd om na te denken, maar anders in de tweede termijn.

De voorzitter: Dank u wel. De BBB mevrouw Maris-Brouwer.

Mevrouw Maris: Bedankt, voorzitter. Je kunt niet groen doen als je rood staat. Graag reageren we hierbij op motie M 2023-9 welke door de Staten is aangenomen op 1 februari 2023. En dus even voor de duidelijkheid: voordat BBB in de Staten zat. Het is goed dat er een verkennend onderzoek geweest is naar de mogelijkheden voor het oprichten van een provinciaal energiebedrijf. Hoewel alle vier de denkrichtingen wel op bepaalde vlakken draagvlak kunnen hebben, zijn wij als BBB niet voor het oprichten van een provinciaal energiebedrijf. Simpelweg omdat de financiële middelen en de specialistische kennis hiervoor niet beschikbaar zijn. Vandaar onze keuze om GS te bedanken voor het onderzoek en het hierbij te laten. Dan de startnotitie. De totstandkoming Energieagenda 2024-2027. Het verheugt BBB dat gekozen wordt voor een nieuwe bestuurscultuur en te werken met de startnotitie zodat de inbreng op voorhand meegenomen kan worden. Maar voordat er allerlei ambitieuze plannen worden bedacht, willen wij graag eerst aandacht vragen voor een netcongestie.

De voorzitter: Moment, u krijgt een interruptie van de SP.

Mevrouw Dijkers: Ik wou eventjes reageren op de hele kort door de bocht reactie om de motie af te doen als een aardig initiatief en hier laten we het bij. De motie eindigt niet... de verkenning eindigt niet met het advies om over te gaan tot het instellen van een provinciaal energiebedrijf. U heeft de verkenning, neem ik aan, goed gelezen. Er staan een aantal nadere onderzoeksrichtingen in die voor de provincie heel haalbaar kunnen zijn, zonder dat we gelijk een provinciaal energiebedrijf inrichten. Want dat was, en ik ben daar ook in mijn bijdrage meer begonnen, de drager van de titel voor de motie. Maar wat daaronder lag was: ga nu eens op onderzoek. Hoe kunnen we meer grip krijgen op onze energievoorziening? Dus ik zou heel graag de BBB willen vragen om toch nog eens te kijken naar de aanbevelingen die gedaan zijn voor vervolgonderzoek, omdat dat helemaal niet meer gaat over het inrichten van een provinciaal energiebedrijf, maar wel degelijk tegemoetkomt aan een heleboel vragen die op termijn beantwoord kunnen worden richting onze bevolking.

De voorzitter: Mevrouw Maris-Brouwer.

Mevrouw Maris: Bedankt voor uw vraag. Wij willen wel zeker kijken naar de motie, nog een keer. Maar waar wij voornamelijk bezwaar tegen hebben, als je... We moeten nu bezuinigen, als je dan ook nog een provinciale energiecoöperatie gaat beginnen, dan kom je financieel in de knoei. En ook met de arbeidskrachten eromheen.

Mevrouw Dijkers: Ik denk dat het goed is als we gewoon eens eventjes samen kijken naar wat er eigenlijk beoogd wordt met die verkenning en hoe we daar gezamenlijk in verder op touw zouden kunnen trekken. Want volgens mij staat het helemaal niet haaks op waar de BBB voor staat, maar sluit het heel goed aan bij het eigen programma.

De voorzitter: Dank u wel. Gaat u verder met uw betoog.

Mevrouw Maris: Zolang er geen goed gedegen vragen... Nee. Zolang er geen goed gedegen plan en zekerheid is over oplossing daarvan, is het maken van plannen om aan doelstellingen te voldoen niet zinloos, maar wel met allerlei onzekerheid ingekleed. Er zijn te veel vragen waar eerst een goed, duidelijk antwoord op moet komen voor er allerlei initiatieven op de rol komen die later niet uitvoerbaar blijken. Een Energieagenda moet een koers uitstippelen in energietransitie, maar waar we voor staan als provincie. Samen met enkele leidende principes, vormt de agenda de leidraad van het handelen van de provincie. De Energieagenda moet ambitieus zijn. Het moet Drenthe in beweging zetten, op weg naar een verandering in denken en doen met betrekking tot energie, energiebehoeften en energiegebruik. Voor BBB zijn de volgende principes leidend: de transitie dient in goede afstemming met de burger te gebeuren. Het moet toch echt samen. Het is in integraal te benaderen koers. Denk aan woningcorporaties, energiebedrijven, het Rijk, de gemeente en de Drentse samenleving staat centraal. Energieloketten en fixteam zijn goede initiatieven die we graag terugzien. Iedereen moet mee kunnen doen. Ook de smalle beurs moet mee in de transitie. Onlangs is door de minister van Binnenlandse Zaken aangekondigd dat zonneparken en -weiden vanaf 1 januari 2024 niet langer zijn toegestaan, gezien dat een te groot beslag legt op de schaarse ruimte. BBB onderschrijft dit en heeft dit ook altijd al gedaan. Duurzame energie brengt landschapsvervuiling met zich mee. Windturbines op zee, vruchtbare landbouwgrond vol zonnepanelen is niet hoe BBB de transitie voor zich ziet. Wanneer je iets liever niet ziet dien je met een alternatief te komen. BBB ziet de verdere ontwikkeling en toepassing van kernenergie dan ook als een kans die zeker meegenomen moet worden. GS schrijft dat de kansen voor SMR-centrales pas ver na 2030 realistisch zijn. BBB vraagt zich af of met meer inzet op onderzoek hiernaar dit wellicht niet sneller kan. Hetzelfde geldt voor waterstof. De productie, transport en gebruik van waterstof vereist wederom voldoende inzet en middelen om het succesvol te maken. Ook verdere verdieping hiervan ondersteunt BBB van harte, evenals het aangehouden motie van

JA21. De meeste principes zijn open deuren, uiteraard, maar het meest urgent is om dit alles te laten slagen is het oplossen van de netcongestie. Conclusie van de BBB ten aanzien van de startnotitie. Het stuk is een raamwerk dat verder vorm gegeven dient te worden. Veel zaken ademen nog een ambitie uit waarmee wij zeggen dat het helemaal gaat worden. De oploop naar een nieuwe Energie-agenda is nu gestart met een schrijven waar we nog vele kanten mee op kunnen. De leidende principes van BBB en helder en duidelijk omschreven. We gaan er vanuit de GS die meeneemt in het vervolg. Dan is wat ons betreft de startnotitie klaar. Wanneer GS deze vullingen meeneemt, geeft dat onze energie en kunnen we van start. De Energieagenda moet haalbaar en realistisch zijn. Geen luchtballonnen, geen praatjes, maar gewoon een duidelijke koers en standpunten om te komen tot energietransitie richting 2050 die we allemaal voorstaan.

De voorzitter: Hartelijk dank. En u krijgt een interruptie van de heer Pormes.

De heer Pormes: Dank u wel, voorzitter. Ik ben blij met de opmerking van de BBB met betrekking tot waterstof. De groene waterstof. Dat is niet direct beschikbaar, dat duurt nog enige jaren. Mijn vraag is, juist omdat het ook schaars is. Welke sectoren mogen of kunnen daar gebruik van maken? Welke prioritaire sectoren? Want we kunnen niet aan iedereen geven. Maar heeft u daar ook een idee bij?

Mevrouw Maris: Bedankt voor de vraag. U bedoelt het gebruik van waterstof, wie daar voorrang in heeft?

De heer Pormes: Ja, de toekenning van waterstof.

Mevrouw Maris: Dat hangt allemaal onder andere van het net af. Waar lopen de leidingen naartoe? En wat ik voornamelijk belangrijk vind, is dat je moet kijken naar wie het het meest nodig heeft. En ook inwoners, die moeten ook bovenop staan. Maar je moet ook kijken naar bedrijven. Waar is het het makkelijkste toepasbaar?

De voorzitter: Dank u wel. Goed. Dan geef ik het woord aan de fractie van GroenLinks en aansluitend aan de fractie van Volt.

De heer Bos: Voorzitter, voordat ik op de inhoud in ga, een compliment voor dit proces. Fijn om in ieder geval wensen en bedenkingen mee te kunnen geven na een informatiebijeenkomst, zodat we koers kunnen geven aan het college. Energiebesparing dat is wat GroenLinks betreft voorop staat. En als we willen komen tot een energieneutraal Drenthe in 2050 met het huidige Energieverbruik, dan zie ik nog wel wat protest ontstaan. Energiebesparing dat helpt om onze ambitie haalbaar te houden. En voor inwoners en bedrijven om hun lasten in balans te houden. GroenLinks stelt voor om te gaan voor een Drents Soortenmanagementplan. Dat helpt namelijk onze inwoners en bedrijven wanneer zij verder willen isoleren en dus besparen. Graag een reactie van het college. In het stuk lopen wat zaken door elkaar. De rest ziet tot nu toe slechts op hernieuwbare elektriciteit en niet op energie in algemene zin. 40% van de doelstelling voor 2030 zou inmiddels behaald zijn, maar is dit nu 40% van de restdoelstelling, dus van die 3.5 terrawatt? Of 40% van de 40%-doelstelling, nu wordt het wel een beetje ingewikkeld, voor hernieuwbare energie? We horen graag van het college. Dit maakt namelijk nogal wat uit voor het urgentiebesef. Elektriciteit is namelijk maar een vijfde deel van ons energieverbruik. En GroenLinks heeft de uitgewerkte energiedoelstellingen misschien gemist. Maar het idee voor zo een doelstelling zullen wij het zeker ondersteunen, het liefst met regie vanuit de resttafel. Op de verschillende vormen van Energieopwekking, dus warmtepompen, zonnecollectoren, geothermie, aquathermie, et cetera, en uiteraard op die besparingsopgave. Dat stelt ons namelijk in staat op de monitoren. En ja, dat onderzoek naar bijvoorbeeld warmtenetten gedeeltelijk in publieke handen, zullen wij ook ondersteunen. Dan de netcongestie. In het Investeringsplan van Enexis staat vermeld dat

de provincie Drenthe niet concreet genoeg is geweest in het provinciale meerjarenprogramma infrastructuur, energie en klimaat, oftewel de pMIEK. Hierdoor zijn er helaas geen concrete plannen meegenomen voor Drenthe in het investeringsprogramma van Enexis. Hoe gaat het college er spoedig voor zorgen dat de netbeheerders duidelijkheid krijgen over waar wij investeringen willen zien landen? Over hoe wij in Drenthe om willen gaan dus met de schaarse capaciteit? Of de bakker voor gaat, of het datacentrum? Waterstof, de heilige graal van de energietransitie, maar ook de grote afwezige. Groene waterstof is er simpelweg nog niet. En als het al gaat komen, dan is het goed om het nu alvast te reserveren voor dingen die niet op elektriciteit kunnen. Zoals industrie met hoge temperaturen of voor seizoensopslag van elektriciteit. En ja, misschien wel vliegen, ooit. Het is echt zonde om op waterstof je huis te verwarmen of je auto te laten rijden. En als we dan gaan kijken naar een provinciaal Energiebedrijf, zet dan bijvoorbeeld in op opslag van waterstof in zoutcavernes, gekoppeld aan een elektriciteitscentrale. Graag ook een reactie van het college. Dan nog wat andere dingen waar we graag wat over willen horen. Groen gas. Groen gas staat best wel expliciet benoemd. Maar gaan we nou groen gas wel in lijn houden met onvermijdelijke afname van de veestapel? En zorg ervoor dat onze inwoners niet gaan wachten met isoleren, omdat groen gas misschien wel kan gaan komen, waarmee ze een huis op hoge temperatuur kunnen verwarmen. Dan nog, hoe ver staat het met de flexteam warmte? Valt dit onder de RES? En dan wou ik nog een opmerking maken: GroenLinks kiest ervoor om verder niet in te gaan op kernenergie vandaag. De passage in het stuk is eigenlijk prima en we hebben de tijd vandaag eigenlijk wel nodig om te bespreken wat er ook speelt. En dan is kernenergie echt een grote afleider daarvan. Ik dank u wel.

De voorzitter: Keurig binnen de tijd. Dank u wel, de heer Bos. Ga ik nu naar de fractie van Volt en aansluitend naar LijstPormes.

Mevrouw Kramer: Dank u wel, voorzitter. En wat goed dat GS ons vraagt om mee te denken over de koers voor de Energieagenda voor de komende jaren. Allereerst, we zijn het eens met het procesvoorstel dat u doet en wij kunnen ons vinden in de onderdelen die u noemt in uw voorstel. In mijn toelichting ga ik in op een aantal onderdelen die voor Volt dé aandacht verdienen. En we zijn benieuwd naar uw reactie daarop. Ik richt mij in mijn bijdrage op drie kernpunten: netcongestie en dat prioriteit geven, kernenergie als onderdeel van de energiemix en energiearmoede wegnemen door woningen te isoleren. Het eerste gaat over netcongestie. U schrijft in uw voorstel, in uw startnotitie: in 2050 zijn we energieneutraal en wekken we net zoveel energie op als dat we gebruiken aan wonen, leven en werken. Wat we daar in ieder geval voor nodig hebben, is een elektriciteitsnet waar ruimte is. Ofwel dat net zit momenteel vol en moet verzaamd worden. In een gesprek met Scania en netbeheerder Enexis dat we hebben gehad, kwam duidelijk naar voren dat dit absoluut snel moet worden opgelost om meters te maken in de energietransitie. En er zijn twee dingen heel erg belangrijk bij. Ten eerste, afstemming tussen de provincie en de netbeheerder. Vroeg in het proces samen om tafel zitten om te bespreken wat er nodig is en waar dat nodig is en wat daarvoor nodig is. Want dat kan de netbeheerder heel mooi aangeven. Ik weet van de netbeheerder dat ze hiernaar uitkijken, naar dat moment. En daarnaast wordt er ook fysieke ruimte gevraagd, fysieke ruimte om de bestaande stations, dus de plek waar de conversie plaatsvindt van hoog- naar middenspanning, uit te breiden en nieuwe stations te realiseren. En natuurlijk fysieke ruimte om kabels te leggen. En daarvoor is ook bestuurlijke daadkracht nodig. Ik wilde graag jullie dan ook vragen om zo snel mogelijk samenwerking te zoeken met die netbeheerder. Want, en dat staat ook in de startnotitie, we hebben elkaar nodig om ambitieuze doelen te bereiken. Het tweede punt gaat over de productie van hernieuwbare energie. Zon-, wind- en kernenergie is de mix waar de komende jaren op ingezet moet gaan worden. Focus op die mix is noodzakelijk omdat we snel veel groene energie nodig hebben. Door innovaties in kernenergie is Kernenergie veiliger en duurzamer geworden. Door innovaties is energie duurzamer en veiliger geworden. En er is bovendien beperkt ruimte nodig voor de realisatie daarvan.

De voorzitter: Moment, u krijgt een interruptie.

Statenlid Peeks: Voorzitter, ik hoor mevrouw Kramer spreken over dat we snel moeten naar hernieuwbare energie. Hoe rijmt dat met de kernenergie? Want volgens mijn informatie hebben we dat voor 2040 eigenlijk niet gerealiseerd.

Mevrouw Kramer: Dat is precies denk ik, één van de punten die we met ook de verkenning die we kunnen gaan doen, duidelijk moeten krijgen. En het gaat niet om de grote kerncentrales, maar het gaat dus om die kleine kernreactoren. En omdat het... De ambitie die Drenthe stelt is, nog minder ambitieus dan Volt zou willen. Maar feit blijft dat we snel veel groene energie moeten hebben. Dus daarom willen we inzetten op die mix.

Statenlid Peeks: Dan triggert mij toch weer die kleine kerncentrales. Hoe klein zijn die dan? Want volgens mij zijn die net zo groot als de centrale van Borssele?

Mevrouw Kramer: Nee, dat is niet waar. En daarom is het denk ik heel goed om met zijn allen dat onderzoek te gaan doen, want dan komen we ook achter deze feiten.

De voorzitter: Dank u wel, gaat u verder.

Mevrouw Kramer: Ik wil daarover nog één ding zeggen, dat zit ook in mijn verhaal, maar dat sluit hierbij aan. De insteek van die motie is natuurlijk niet om nú die kernenergie te realiseren, maar om die verkenning te gaan doen. Dus dat is volgens mij iets wat we zeker moeten gaan doen. Ik hoor ook positieve reacties daarover en ik hoop ook dat de gedeputeerde daar positief op reageert. U heeft er een week over kunnen nadenken, dat moet toch ook gelukt zijn. Het derde punt gaat over energiearmoede. Dat is echt een punt, wat ons... Het is al eerder genoemd, maar daar moeten we wat mee. En in de startnotitie wordt veel geschreven over maatregelen voor een lange termijn. Dit is juist de maatregel: het bestrijden van energiearmoede door isoleren, wat op de korte termijn impact heeft. Volt wil dan ook graag dat hier veel aandacht en middelen aan worden besteed. We willen niet alleen maar aandacht voor particulieren maar ook voor de woningbouwcorporaties. Zij komen middelen tekort, op termijn ook capaciteit tekort om te gaan isoleren. En om deze ambities waar te kunnen maken is het zaak om daarbij prioriteit te geven aan, en ik heb het eerder gehoord vandaag bij mijn collega van GroenLinks, het Soortenmanagementplan veel aandacht te gaan geven, die spouwmuurisolatie toegankelijk houdt. Deze drie punten, dus zowel oplossing van de netcongestie als de energiemix voor zon-, wind- en kernenergie en focus op isolatie om de energiearmoede aan te pakken, zijn voor ons nodig om toe te werken naar een duurzaam, groen Drenthe. Waarbij we onze energiedoelstellingen niet alleen in een provinciaal maar ook in een nationaal en Europees perspectief moeten plaatsen. En als dat in 2040 kan, dan zijn wij helemaal tevreden. Dank u wel.

De voorzitter: U ook bedankt, ga ik verder naar de LijstPormes en aansluitend de VVD.

De heer Pormes: Dank u wel, voorzitter. Volgens mij was het Lilian Marijnissen die het immoreel vond om € 23,5 miljard aan belastinggeld toe te kennen aan de energiebedrijven. En dat zou al reden genoeg moeten zijn om te zeggen: we stoppen met de privatisering, laten we gewoon werken aan een eigen Energiebedrijf. Dus ik steun de SP in hun bijdrage. Voorzitter, het is ook van belang om daarbij te vermelden dat eigen bedrijven geen nadeel hebben voor de prijsstijgingen. En we zijn niet afhankelijk van de markt. Bovendien, en dat leert Friesland, het levert wel degelijk een bijdrage aan de energiearmoede. Voorzitter, daarmee gezegd hebbende, ga ik even in op de Energieagenda. Het klimaat verandert, de gevolgen daarvan raken iedereen en we hebben de ambitie met zijn allen om zo spoedig mogelijk, maar in ieder geval uiterlijk 2050 klimaatneutraal te zijn. Samen met gemeenten wordt

energie opgewekt met zonnepanelen en windmolens. Dit is niet alleen nodig om de kosten laag te houden, maar ook om het energienet beter te benutten. Er bestaan wel zorgen over een juiste balans tussen enerzijds die zonnepanelen en de windmolens. En misschien is het goed om bijvoorbeeld M.E.R. te vragen om uit te zoeken, de milieuonderzoeker, welke gebieden daarvoor nog in aanmerking kunnen komen. Voorzitter, ik ben heel verheugd over het feit dat in de energienota wordt verwezen naar het programma dat toen onder leiding was van gedeputeerde Stelpstra van de ChristenUnie om woningeigenaren met een laag inkomen te helpen te verduurzamen. En dat wordt vervolgd. Dat is goed. Maar wil je echt wat doen aan de energiearmoede, en ik beluister dat bij de bijdrage van Volt en van de BBB, dan steunen zij ongetwijfeld mijn voorstel om ook te onderzoeken op welke wijze wij woningbouwcorporaties kunnen steunen die voor 2030 al hun woningen moeten verduurzamen. En daar gaat het dan bij om het energielabel, maar je zou verder moeten gaan. Het moet echt gaan om verduurzamen van die sociale woningen. En daarvoor moeten wij een bedrag voor uitrekenen en dat laat ik nog even in het midden. Voorzitter, de energietransitie heeft een zwaardere energie-infrastructuur nodig en we moeten slimmer gebruik maken van de beschikbare capaciteit op het stroomnet. De netbeheerders werken hard aan de verzwaring, maar daar gaat tijd overheen. Op bedrijventerreinen kunnen ondernemers nu al zorgen voor meer speelruimte op het stroomnet en lagere kosten. En daarom is mijn verzoek om te onderzoeken of het mogelijk is om te komen tot energiehubs. Is dat wenselijk en een haalbare optie, vraag ik het college. Tenslotte drie opmerkingen, voorzitter. Eén heb ik al gemaakt. Dat gaat over de waterstof. Dat is niet op korte termijn inzetbaar. Wanneer schat u dat in? En ook aan u de vraag: welke prioritaire sectoren moeten wij toekennen voor de waterstof? Twee, kernenergie is niet relevant. Het is een en al retoriek wat hier wordt bedreven. Door partijen zoals Volt, VVD... Ze menen het niet, ze pleiten ervoor, maar het is gewoon retoriek. Dus haal het weg uit het programma. Het heeft geen enkele zin, want die partijen nemen zichzelf ook niet serieus.

De heer Van de Brand: Voorzitter...

De voorzitter: U vraagt erom, de heer Pormes. U krijgt extra spreektijd, u heeft een tweetal interrupties.

De heer Pormes: Dat heb ik niet zien aankomen, voorzitter.

De voorzitter: Ik begin met JA21.

De heer D. van den Brand: U zegt, voorzitter, er wordt gesproken over retoriek. Kan dat worden toegelicht?

De heer Pormes: Ja hoor, en waarschijnlijk geldt dat ook voor de interruptie van Volt. Dus ik neem dat meteen mee. Weet u het verschil tussen retoriek en serieus? Dat is als je in een verkiezingsprogramma, en je pleit daarvoor, ook die middelen beschikbaar stelt. Volt pleit voor twee grote en een paar kleine. Dat staat in hun verkiezingsprogramma

De voorzitter: Ik wil u vragen om alleen te reageren op JA21.

De heer Pormes: Retoriek betekent, ook bij JA21 in het programma. U stelt geen euro beschikbaar voor de kerncentrales! Dus als je kerncentrale wil bouwen, dat geldt voor Volt en dat geldt voor u, dan moet je daar geld voor beschikbaar stellen! Dat hoort in een verkiezingsprogramma. Ik lees 0,0. Dus dan is het retoriek. Zo simpel is dat.

De voorzitter: JA21, aanvullend?

De heer Van de Brand: Voorzitter, retoriek heeft natuurlijk een hele negatieve connotatie.

De heer Pormes: Ja klopt.

De heer Van de Brand: Geld reserveren voor kernenergie, dat is inderdaad iets wat je zou moeten gaan doen. Maar op zich zou je toch eerst even het onderzoek moeten starten. Wat is er mogelijk in Drenthe? Wat is zelfs mogelijk in Nederland? En eerlijk gezegd, als dat allemaal retoriek is, dan vraag ik me werkelijk af: waar is dan die derde energiebron die we toch echt nodig hebben? Want er is niet altijd wind en er is ook niet altijd zon. Hoe denkt men dan dit op te lossen?

De voorzitter: Dank u wel. De heer Pormes.

De heer Pormes: Voorzitter, als je iets wil en je neemt dat op en je maakt dat tot een belangrijk, helder programmapunt, dan neem je dat op je begroting. Dan neem je jezelf serieus. Dat doet u niet, dat doet Volt niet, dat doet de VVD niet. Nergens lees ik in de begroting € 1 voor de kerncentrales. Dat is één. Twee, hoe halen we het? Volgens mij hebben we dat in het verleden al duidelijk gemaakt. Duurzame energie is makkelijk, beter. Wind- en zonne-energie is afdoende. Daar ben ik van overtuigd, zeker in 2050.

De voorzitter: Dank u wel. Wilt u de microfoon alstublieft uitzetten? Dan ga ik naar de interruptie van Volt, mevrouw Kramer.

Mevrouw Kramer: Dank u wel, voorzitter. Allereerst de punten die ik daar maak, die meen ik. Dus dat vooropgesteld. Het is wel echt wat ik vind, wat wij vinden. En ja, het klopt dat Volt op basis van voortschrijdend inzicht een slag heeft gemaakt in het verhaal van kernenergie. En dat heeft er alles mee te maken, dat we gewoon echt snel en veel... En dat onderschrijft u volgens mij ook, snel en veel groene energie moeten produceren. En dat er nog niet in de begroting staat, dat is natuurlijk omdat we bezig met dat onderzoek willen en op basis daarvan de begroting kunnen gaan aanpassen. Is dat misschien een logisch verhaal?

De voorzitter: De heer Pormes.

De heer Pormes: Voorzitter, misschien is dit om duidelijk te maken, het is een politiek orgaan. Dan kun je wel zeggen: maar dat vinden wij. In een politiek orgaan, als je iets wilt, dan moet je dat op de begroting zetten. Dan moet je zeggen: dit willen wij en dit hebben we ervoor over. Maar dat zegt u niet. Het enige wat u zegt is: wij willen twee grote kerncentrales in Nederland. Dat staat in uw programma. Leest u dat maar. Ik heb het net opgeslagen, ik heb even gekeken wat heeft Volt nu staan. Twee grote kerncentrales en een aantal kleinere. Wij willen graag vergunningen afgeven voor meer kleinere kerncentrales. Ik weet niet hoeveel, maar een paar is ieder geval twee kleine en twee grote.

De voorzitter: Dank u wel.

De heer Pormes: En dat kost geld, maar u stelt 0,0 beschikbaar ervoor. En dan is het retoriek.

De voorzitter: Mevrouw Kramer.

Mevrouw Kramer: Uw punt hoor ik. Ik sta hier voor Volt in Drenthe en ik wil dat we in Drenthe de juiste energiemix hanteren, omdat ik wil dat we in Drenthe de mensen kunnen helpen. Bedrijven, alles. En daarvoor is het nodig om te onderzoeken óf kleine kernenergiecentrales daarbij kunnen helpen. En ik geloof daarin.

De voorzitter: Hartelijk dank. Dan ga ik naar de volgende interruptie van PVV.

De heer Vorenkamp: Dank u, voorzitter. De groep Pormes die doet net alsof er heel veel geld nodig is voor kerncentrales. Maar als je al het geld wat er omgaat in zonneparken en windturbineparken, als je dat ter beschikking zou stellen voor wat er nog daarin gestoken gaat worden, zou steken in kerncentrales, dan kun je er wel 20 bouwen. En geen kleine, maar 20 grote bouwen, voorzitter, dank u wel.

De voorzitter: Ik hoor geen vraag.

De heer Pormes: Ik heb wederom geen vraag kunnen beluisteren, voorzitter.

De voorzitter: Gaat u verder.

De heer Pormes: Kennelijk durven ze dat niet. Maar goed, ik was bij mijn laatste punt. U heeft in uw programma opgenomen: participatie. En ik vind het goed. En mijn vraag is: in hoeverre kunt u ook in het programma burgerberaad inzetten om bijvoorbeeld de overheden te adviseren op het terrein van bijvoorbeeld locaties over zonnepanelen en windmolens? Dat is mijn laatste opmerking, voorzitter.

De voorzitter: Goed, moment nog even, u heeft nog een interruptie van Sterk Lokaal Drenthe.

De heer Dekker: Dank u wel, voorzitter. Want ook Sterk Lokaal Drenthe is natuurlijk het eens met het bouwen van de SMR's, de kleine energiecentrales. En het mooie is dat wij geen verkiezingscampagne hebben, dus wij hoeven niet mee doen aan dat soort zaken, dus daar kunt u ons niet mee vergelijken. Wat we wel even willen vragen is: denkt u niet dat er vanuit Europa subsidie zou komen als er meer draagvlak is voor de voor de SMR's? Dus dat na een gedegen onderzoek, dat er daarna een goede subsidie vanuit Europa? beschikbaar wordt gesteld Daarvoor?

De voorzitter: De heer Pormes.

De heer Pormes: Dan stelt u mij een vraag wat Europa zou doen. Ik kan er wel een antwoord op geven, maar daar heeft u ook niks aan, want ik kan met... Geen flauw idee hoe Europa hierop inspeelt. Wat ik wel weet, is: u bent een lokale partij en u wilt hier dat graag een dergelijke voorziening. Dan neem ik aan dat bij de komende begroting, dat u met een amendement komt om financiering voor een kerncentrale hier in Drenthe.

De voorzitter: Wilt u daar nog reageren?

De heer Dekker: Ja, graag, dank u wel, voorzitter. Financiering voor een kerncentrale, dat is natuurlijk al een stap verder. Eerst een onderzoek voor een kerncentrale, en dan kijken hoe we dat tot stand kunnen brengen. Rome is ook niet in één dag gebouwd. Een kerncentrale bouw je ook niet in één dag. Dus de financiering daarvoor, die zal dan daarna tot stand komen, misschien middels de Europese subsidies die daarbij vrijkomen, of bedrijven die daarop inspringen.

De voorzitter: Er is geen vraag gesteld.

De heer Pormes: Nee ik heb geen vraag beluisterd, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel voor uw betoog en ik ga verder naar... Ja, compliment. Ik zal het onthouden. VVD, de heer Vianen. En daarna D66.

De heer Vianen: Voorzitter, dank u wel. We behandelen twee stukken vandaag. De uitwerking van de motie SP en de startnotitie Energieagenda. Laten we beginnen bij de motie van de SP. Deze riep op om te onderzoeken hoe de publieke belangen in de provinciale energievoorziening beter geborgd kunnen worden met het oprichten van een provinciaal energiebedrijf. En voorzitter, wij hebben destijds tegen gestemd, omdat wij andere en betere oplossingen zien. De verkenning naar de mogelijkheden van een provinciaal energiebedrijf is ook duidelijk. Op basis van bestaand onderzoek concludeert men in het stuk dat het niet voor de handel ligt een provinciale rol te nemen in de handel en levering van energie. Helder. En wat betreft de verdere verkenning naar andere motieven, dat is wat de VVD betreft ook niet nodig. En vooral een onderzoek naar zelflevering voor en door Drentse overheden, zonder een concreet doel, is wat de VVD betreft bijzonder. We waarderen daarbij wel de kapitalistische insteek van de SP om wat geld te verdienen voor de overheden. Maar gezien de aanzienlijke kapitaal-investeringen en specialistische kennis die vereist is, vindt de VVD het verstandiger dat de provincie dichter bij de kerntaken blijft. En dan de Energieagenda. De VVD vindt het belangrijk dat we de doelstellingen halen en we zijn optimistisch. Economische groei en duurzaamheid kunnen heel goed samen. We zien het bedrijfsleven investeren in nieuwe technologieën en verduurzamen zelf ook. En dat is een mooie ontwikkeling. Maar we zien ook problemen. Netcongestie zit ontwikkeling in de weg, waardoor het bedrijfsleven zich lastig kan vestigen, kan uitbreiden of zelf verduurzamen. En ook hebben we zorgen over de langere termijn. In De Volkskrant lezen we een artikel van maandag 13 november, dat de energietransitie energie niet goedkoper maakt, maar juist duurder. En dat komt onder andere door investering in het energienet, maar ook door het opwekken van elektriciteit als zon en wind niet genoeg leveren. Want het laatste stukje opwekt, wordt nu nog berekend met gas en dat wordt steeds duurder. En thema's in de Energieagenda zijn helder en we zijn ook blij met de inzet op groen gas. Agrariërs kunnen op deze manier ook werken aan een nieuw verdienmodel en dat juichen wij alleen maar toe. Maar de VVD vindt ook belangrijk dat het college stevig inzet op twee thema's, namelijk: waterstof en kernenergie. Ik hoor ze al vaker voorbijkomen vandaag. Want voorzitter, waterstof is een belangrijke energiedrager die kan helpen in de energietransitie. In het stuk staat terecht dat we als provincie moeten ondersteunen in de gehele keten van productie, transport en gebruik. En we lopen als Drenthe voorop. Maar we moeten onze kennispositie verstevigen en uitbouwen. En we geven daarom het college een aantal dingen mee. Ten eerste, kijk goed naar de waterstofladder, waar zet je wat het eerst in? Ga hiervoor vooral ook over het gesprek aan met het bedrijfsleven, want we kunnen namelijk niet van de industrie verwachten dat ze van vandaag op morgen ineens naar waterstof overgegaan om processen te verduurzamen. En hetzelfde geldt ook voor zware mobiliteit en bijvoorbeeld de infra. Maar we kunnen wel ophalen wat er nodig is om juist gefaseerd die stappen te maken naar energieneutraal. Tweede, geef samen met partners helderheid aan de toekomstige ontwikkelingen van waterstof infrastructuur, zodat het bedrijfsleven hier ook goed op kan anticiperen.

De voorzitter: Moment, u krijgt een interruptie van GroenLinks.

De heer Bos: Voorzitter, dank u wel. Ik hoor de fractie van de VVD inderdaad aangeven dat we gebruik dienen te maken van de waterstof ladder, dat is een heel fijne draai eigenlijk bij de VVD, omdat we het afgelopen 4 jaar die niet echt op die manier hebben gehoord. Betekent het ook dat de VVD misschien ook wel ervoor wilt kiezen om het gebruik van waterstof in mobiliteit, lichte auto's, personenauto's en in woonwijken misschien ook uiteindelijk niet meer op in wil zetten?

De heer Vianen: Nee, voorzitter, wat de VVD betreft, is de waterstofladder kijken naar waar prioriteit je waterstof. En wat de VVD betreft is het ook heel erg voorbarig om te zeggen: we gaan helemaal geen waterstof toepassen in de bestaande woningvoorraad of voor lichte voertuigen. Wat ons betreft zijn er nog tal van innovaties mogelijk, maar het is ook doodzonde als we bijvoorbeeld nu een cv-ketel

hebben en moeten we hem helemaal gaan verduurzamen naar all electric. En de kans bestaat dat waterstof op termijn, dat er best genoeg geleverd wordt, zowel door import maar de eigen productie. Dus waarom zouden we dan in hemelsnaam nu al afscheid nemen van waterstof voor de gebouwde omgeving? Dat kan in de toekomst nog best heel erg interessant zijn. We hebben de infrastructuur, hebben we hier liggen, dat is goud waard, letterlijk. Dus laten we dat niet afschrijven, voorzitter, dat zou echt doodzonde zijn.

De heer Bos: Is de VVD er wel van op de hoogte dat je ongeveer drie keer zoveel windmolens moet plaatsen om een huis te verwarmen op waterstof in plaats van elektriciteit?

De heer Vianen: Voorzitter, waterstof kan op meerdere manieren geproduceerd worden, windmolens is er één van. We kennen het hele grote projecten op de Noordzee bijvoorbeeld, maar GroenLinks kan er ook aan denken om bijvoorbeeld door kernenergie waterstof te produceren. Dat kan op lange termijn ook. Dus we moeten volgens mij op zoek naar de juiste energiemix om enerzijds de groene energie te voorzien en anderzijds kijken naar goede energiedragers. Want alles op elektriciteit, voorzitter, dat gaat gewoon niet lukken. Je hebt energiedragers nodig waarmee je langer op kan slaan als de stabiliteit van wind en zon wat minder is. Dus je hebt uiteindelijk waterstof nodig, misschien voor de hele energiemix maar in ieder geval moeten we daarin prioriteren.

De voorzitter: Dank u wel, u heeft een tweede interruptie van de fractie van Volt.

Mevrouw Kramer: Dank u wel, voorzitter. Waterstof, prachtig. En uw waterstofladder, dat spreekt ook heel erg aan. In hoeverre heeft u gekeken bij het verkrijgen van waterstof, het produceren van waterstof, richting Duitsland? De samenwerking met Duitsland hierin? In hoeverre heeft u daarnaar gekeken?

De heer Vianen: Voorzitter, dank u wel. Ja, dat zijn hele goede mogelijkheden. Volgens mij zou je ook voor een gedegen waterstofnetwerk op Europees niveau moeten gaan kijken. De Gasunie heeft daar vergaande plannen voor en ik denk dat wij als Drenthe daar vooral op aan moeten sluiten. Want wat wij nu zien in Drenthe en ook in voor een groot deel Groningen, is dat wij nu een koppositie hebben in Europa als het gaat om de productie van waterstof in de gehele keten. Dus voor productie, transport en gebruik. En volgens mij is het aan Drenthe om de positie verder uit te bouwen en dat kunnen we echt ontzettend goed doen met de partners om ons heen in Europees verband.

De voorzitter: Gaat u verder met uw betoog.

De heer Vianen: Vanzelf, dank u wel, voorzitter. Dus mijn tweede punt was: geef samen met partners helderheid over de toekomstige ontwikkeling van waterstofinfrastructuur. En derde punt: ga voor een programmatische aanpak waarbij we duidelijk de rol van de provincie definiëren om zo de helderheid aan de partners te bieden. En voorzitter, dan als laatste ik heb nog 1 minuut zie ik. We moeten ook inzetten op kernenergie. Het is een paar keer voorbijgekomen. Uiteraard vanuit de landelijke overheid, maar de VVD vindt het ook belangrijk dat de provincie hier op in gaat zetten. Want een goede basis van kernenergie is het fundament van een betaalbaar en schoon energiesysteem. Uit de recente peilingen blijkt ook dat het draagvlak voor kernenergie groot is. 74% is voorstander van de bouw van nieuwe centrales. En in de startnotitie wordt aangegeven dat de kansen voor SMR's pas ver na 2030 realistisch zijn. Maar daarom is het goed dat we nu al beginnen, zodat we op tijd klaar zijn om kernenergie ook aan de Drentse energiemix toe te voegen. Dus niks geen retoriek, gewoon doen. Er zijn namelijk middelen beschikbaar voor onderzoek, € 65 miljoen door het kabinet en nog eens extra, € 10 miljoen gereserveerd voor onderzoek in de provincies naar SMR's. En voorzitter, laten we dit dan ook benutten en de kansen en randvoorwaarden voor Drenthe in kaart brengen.

De voorzitter: Dank u wel, u krijgt een interruptie van de Partij van de Arbeid.

Mevrouw Mensen: Dank u wel, voorzitter. Ik hoor de VVD, en ik hoor dat ook bij meerdere partijen terugkomen, dat men wil inzetten op zowel waterstof als op kernenergie. Beiden zitten nog in de kinderschoenen en beide zijn kostbaar en zijn kostbare transities om daar goede stappen in te zetten. Ik hoor de BBB ook net zeggen dat wij moeten gaan bezuinigen op de een of andere manier. Volgens mij, op twee paarden wedden lijkt me heel erg onhandig, want dan heb je zo meteen twee halve processen die allebei niet gaan werken. Hoe ziet de VVD dat?

De heer Vianen: Voorzitter, ik vind dat wel een interessante vraag. Want als we de Energieagenda dan beschouwen. Die wedt misschien dan wel op vijf of zes paarden in uw woorden. Wat wij als VVD proberen te doen, is aan te geven welke punten wij echt belangrijk vinden om Drenthe een schone en duurzame toe toekomst te geven, die ook stabiel is, waardoor het bedrijfsleven zich ook hier graag wil vestigen. Omdat wij gewoon die continuïteit kunnen garanderen aan het bedrijfsleven als we fors inzetten op waterstof en fors inzetten op kernenergie, zodat we op lange termijn bedrijven daar zekerheid in kunnen geven.

De voorzitter: Heeft u nog een aanvullende opmerking?

Mevrouw Mensen: Ik snap dat je op meerdere wegen moet gaan inzetten, maar niet alle wegen hoeven heel veel geld te kosten. De uitwerking van het produceren en de hele ontwikkeling van waterstof kost nog heel veel geld. Daar moet nog heel veel in geïnvesteerd worden. Maar ook de investering in een SMR-centrale is een zeer kostbare aangelegenheid. Daar zal dan eerst in geïnvesteerd moeten worden. Dus volgens mij kan dat niet allebei. Dus ik denk dat je moet kiezen voor één om te zorgen dat in ieder geval één ding goed werkt. Bent u dat mij eens?

De voorzitter: Gaat uw gang.

De heer Vianen: Voorzitter, waar ik dan de PvdA misschien een beetje tegemoet wil komen, is dat wij als provincie goed moeten kijken wat onze rol is in het hele proces. Wat wij zien, het investeren in waterstof is nu nog duur. Dan moeten we denk ik gaan faciliteren om te zorgen dat er innovaties komen, om te zorgen dat uiteindelijk de productie van waterstof goedkoper kan, dat het efficiënter kan. Hetzelfde geldt voor kernenergie. Maar aan de andere kant, wat ik de graag de PvdA mee wil geven, is dat er natuurlijk ook bedrijven zijn die fors investeren in dit soort zaken. Een Frans bedrijf wil 200 megawatt wat electrolyser neerzetten in de Eemshaven. Er bedrijven die zich hebben gemeld om kerncentrales te gaan bouwen of in ieder geval klaar te leggen, BAM Infra is er één van. Dus we zijn natuurlijk niet alleen in dit hele proces. We moeten niet denken dat wij als overheid de enige zijn om de hele energietransitie te financieren. We doen het juist samen met het bedrijfsleven en daarom vinden wij als VVD het ook heel belangrijk om met het bedrijfsleven het gesprek goed aan te gaan om deze Energieagenda vorm te geven.

De voorzitter: Hartelijk dank. Dan ga ik verder en geef ik het woord aan de fractie van D66 en aansluitend aan de fractie van het CDA.

De heer Hellendoorn: Dank u wel, voorzitter. Ik knip mijn bijdrage op in twee stukjes. Het ene gaat over de verkenning naar de mogelijkheden van het provinciaal energiebedrijf en de andere is mijn commentaar bij de startnotitie. Allereerst: wij zijn het eens met het College van Gedeputeerde Staten, dat het niet voor de hand ligt om als provincie een rol te pakken in de handel en levering van energie.

We zien wel toegevoegde waarde om als provincie lokale coöperaties te ondersteunen om gezamenlijk energie op te wekken. Met hen zou moeten worden gesproken over intensivering van die ondersteuning vanuit de provincie. Het op professionele wijze van het gezamenlijk opwekken van energie en deze leveren aan leden en omwonenden ... vindt deze een goede manier om samen met inwoners van Drenthe de benodigde energietransitie verder op te pakken. ... Op de overige punten uit het onderzoek vinden wij vervolgonderzoek niet nodig. Dan over de startnotitie energie. Allereerst, een reflectie die ik zojuist had, is dat er heel veel wordt... D66 is blij met het idee van een startnotitie. En wat ik ervaar is dat er heel veel vragen worden gesteld. En af en toe maar weinig suggesties worden gedaan ter verbetering. Ik probeer er straks wel vier te doen. Wij zijn blij met de startnotitie over de energieagenda 2024-2027, maar stellen wel vast dat die een beetje laat komt. Als het jaartal 2024 in de titel van de agenda zit, dan hadden we misschien wat eerder moeten beginnen met het gesprek erover. Over zes weken staat 2024 al op de kalender en pas in april 2024 gaat het onderwerp in Staten besproken worden. We zijn het eens met dat proces, maar het is wat laat gestart. In de startnotitie zien we veel voortzetting van huidig beleid. Daar is helemaal niks mis mee, ook omdat van de ervaring in het verleden is en wordt geleerd. Het is goed te lezen dat er breed en veel wordt afgestemd om samen de doelen van bijvoorbeeld de benodigde energietransitie te behalen. En ook op die manier kunnen we leren van ervaring en inzichten elders.

De voorzitter: Moment, u krijgt een interruptie van een LijstPormes. Dat is uw laatste Interruptie, de heer Pormes.

De heer Pormes: Dank u wel, voorzitter. Waar bent u bang voor?

De heer Hellendoorn: Wat is uw vraag?

De heer Pormes: Waar bent u bang voor? Op het moment dat breed gedragen vervolgonderzoeken worden voorgesteld, zegt u: we vinden dat niet nodig. En daarom is het een logische vraag: waar bent u bang voor?

De heer Hellendoorn: Voor het uitgeven van geld aan onderzoek, wat niet nodig is.

De heer Pormes: Als ik het goed lees, voorzitter, zegt het college, daar hebben we geen extra geld voor nodig. Dus waar bent u bang voor? Bent u bang voor de uitkomsten, dat het u nu niet goed uitkomt? Terwijl uw collega's in Friesland, D66, die één van de animators zijn geweest om wel te komen tot een eigen bedrijf? Maar ik weet ook niet meer wat ik aan u heb. Dus zeg het maar: waar bent u bang voor?

De heer Hellendoorn: Meneer Pormes, voorzitter. Meneer Pormes. ik ben nergens bang voor. Ik ben alleen bang dat als wij, en dan is het woord 'bang' gebruikt op een andere manier dan u op doelt, dat als wij vervolgonderzoek doen, dat er nog allerlei varianten op tafel komen waar we niet heel veel verder mee komen in de benodigde energietransitie. Ik vind het een beetje overbodige inspanning. Punt

De voorzitter: Dank u wel. Aanvullend, de heer Pormes?

De heer Pormes: Voorzitter, het is wel opvallend natuurlijk dat hij nu al ervan uitgaat dat onderzoeken en de resultaten, dat het nergens op uitkomt. En dat is natuurlijk wel opmerkelijk. Voorzitter, meestal doe je een onderzoek en dan wacht je even af op het resultaat. Maar kennelijk verschillen we daar met elkaar van mening.

De voorzitter: Dank u wel, dat is geen vraag, maar een opmerking. Gaat u verder met uw betoog.

De heer Hellendoorn: Dank u wel, voorzitter. Ik was gebleven bij het punt dat wij leren van ervaringen en inzichten elders. Het is ons niet helemaal duidelijk uit de startnotitie energie hoe de individuele inwoner van Drenthe nog een rol kan spelen of een bijdrage kan leveren aan de totstandkoming van de energieagenda 2024-2027. Drenthe maken we immers samen. Inhoudelijk vier punten van aandacht: concreet stimuleren van inzetten en gebruik van waterstof. Het is er al een paar keer over gegaan, vanmorgen, gelukkig maar, zeggen wij dan. Het zou wat D66 betreft een bijdrage leveren aan de energietransitie en passen binnen het beleid om in Noord-Nederland, daar ging het net ook al over, voorop te lopen met waterstof. Bijvoorbeeld als brandstof voor vrachtwagens. Dat maakt mobiliteit duurzaam. Tweede punt: wij hebben grote vraagtekens bij groen gas en vragen ons af of deze vorm van energie überhaupt nog een bijdrage kan leveren in de voorgenomen energietransitie. Wij horen dat groen gasinstallaties op het moment al worden uitgezet door andere problematiek. En we zijn niet helemaal ervan overtuigd dat dat echt nog een substantiële rol gaat spelen. Mijn derde punt: we zien in de Energieagenda graag een stappenplan met concrete doelen waarmee de provincie in de periode 2024-2027 gaat bijdragen aan het verder afbouwen van het gebruik van fossiele brandstoffen in Drenthe. Fossiele brandstoffen zouden daarbij moeten worden vervangen door duurzame en schone energiebronnen. Mijn laatste punt: het gaat over energie besparen. Dat is vanmorgen ook al een aantal keren voorbijgekomen en het is een belangrijk onderdeel van de energietransitie. Omdat we daarbij weer kunnen bijdragen aan het verlagen van hoge energiekosten. We willen in de Energieagenda graag aandacht vragen voor verdere energiebesparing door onze inwoners en vragen om een gerichte aanpak om particuliere huizenbezitters en bewoners van huurhuizen te blijven stimuleren om, al dan niet met hun verhuurders samen, woningen te isoleren. Energiebesparing levert de benodigde CO2-besparing op en het is financieel voor onze inwoners buitengewoon aantrekkelijk. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: U ook bedankt. Dan krijgt nu de fractie van het CDA het woord en aansluitend de PVV.

De heer Kreuze: Voorzitter, dank u wel. Ik ben een beetje schor, maar ik hoop dat het overkomt. En ik moet zeggen dat ik heel erg blij ben met allerlei constructieve bijdragen die ik vandaag mocht horen op dit mooie onderwerp. Twee delen: Provinciaal energiebedrijf, of het onderzoek, wat voorbijkwam. het CDA is blij met het duidelijke en efficiënte onderzoek naar aanleiding van de motie van de collega's van de SP. Wat ons betreft is de conclusie duidelijk: niet voor de hand liggend en zeer riskant. We begeven ons immers in een complex en internationaal terrein, iets waar overheidsbedrijven naar onze mening drie keer langer over na moeten denken. Dus de uitkomst van een provinciaal energiebedrijf zien we niet zitten. Als CDA behoren wij dit voorjaar ook tot de tegenstemmers. En hoewel we absoluut geen marktfundamentalisten zijn. Wij zien juist tussen de overheid en de markt nog een derde macht. En daarom zouden we willen inzetten, Collega Hellendoorn van D66 zei het ook al, op participatie, samenwerking in de regio door die energiecoöperaties. En het liefst met meerdere vormen van innovatie. En om dat onderwerp af te sluiten rondom interessante Onderzoeksmogelijkheden. Die aandeelhoudersrol via het energiefonds Drenthe, ik denk dat daar best veel nog uitgehaald kan worden. Wij vonden het zelf wel interessant om die zelflevering via onze Friese burens, wat ze met OVEF doen, om die tegen het licht te houden. En in aansluiting op het collega Kramer zei, we zijn ook heel benieuwd naar de rol van de netbeheerder rond om die wet op die Collectieve warmtevoorziening. Dus wij vinden het verstandig om daar direct mee bezig te gaan.

De voorzitter: Moment, u krijgt een interruptie van de SP.

De heer Kreuze: Dat dacht ik.

Mevrouw Dijkers: In eerste instantie schrok ik van uw bijdrage. Ik denk, de verkenning niet goed gelezen, alleen de inleiding. Het provinciaal energiebedrijf komt er niet. Nee, natuurlijk niet, zeker niet nu op dit moment. Dat is misschien wel een hele langetermijnvisie. Maar vervolgens hoor ik u in het vervolg van uw Bijdrage eigenlijk zeggen dat de twee adviezen of de twee uitkomsten met betrekking tot vervolgonderzoek, dat u die wel ondersteunt. Kunt u daar nog even op ingaan?

De heer Kreuze: Voorzitter, dank u wel. Ik dacht: laat ik dat er nog even ingooien voordat u een interuptie plaatst, dan hebben we dat in ieder geval in beeld gebracht. We zijn het dan misschien nog wel eens dat een provinciaal energiebedrijf ver, ver weg is. En wat ons betreft dus ook niet nader onderzocht hoeft te worden. Maar het is wel een beetje halfvol, er zitten interessante aanknopingspunten in om te kijken naar die aandeelhoudersrol, Want daar zit misschien wel een mogelijkheid. We hebben al zo een bedrijf. Het energiefonds Drenthe staat al. Dus wat CDA betreft is dat wel punt 1. En ik zei, ik ben wel nieuwsgierig naar de Friese situatie. Daar kunnen we ook op bezoek gaan. Daar hoeven we geen onderzoek voor te doen, wat ons betreft.

Mevrouw Dijkers: Prima, maar dan bent u het dus gewoon eigenlijk eens met mijn bijdrage en zet u de ... de inhoud een beetje in een verkeerd daglicht.

De voorzitter: Gaat uw gang.

De heer Kreuze: Dat zijn uw woorden, maar we kunnen elkaar vast vinden. Dat is hartstikke mooi. Tweede deel, voorzitter. We zijn enthousiast over het proces, ook over de informatiebijeenkomst die we hadden, de betrokkenheid van PS. Ik zei het al in mijn opening. En we stemmen ook in met het proces. We wachten nog wel op de verdere uitwerking op dit punt. We kunnen ons vinden in de keuzes voor nieuwe beleid, of doorgaand beleid. En u vroeg ons, of het GS, naar visie en aanvullingen. En daar gaan we graag op in. En ik dacht bij mezelf: hoe zou ik dit een titel geven en ik heb dat genoemd: Realistisch rentmeesterschap. Rentmeesterschap staat heel hoog bij het CDA, dat weet u. Dat richt zich op vier dingen: vermindering, versterking, vernieuwing en versnelling. Eén: het is eigenlijk ook wel een prioritering die we aan GS, willen meegeven en ik heb het eerder horen zeggen: vermindering. Geef prioriteit aan vermindering en verandering van onze consumptie. Dus vermindering van de honger naar energie, honger vanuit het verlangen dat economische groei gelijk is met materiele groei. CDA wil inzetten op harmonieuze groei. En dat wil zeggen ook veel energie stoppen in het vermindering van het gebruik van energie door industrie. De zogenaamde groene energie politiek. En ook in combinatie met gebruik van circulaire grondstoffen en isolatie. Dat is ook door meerderen genoemd. Daar zijn wij blij mee, dat dat zo gebracht wordt. Dat was vermindering. Versterking. Graag willen we de rol van de maatschappelijke organisaties versterken en daarmee zoveel mogelijk resultaten ten bate laten komen aan lokale gemeenschappen. Alle support van provincie en lokale energiecoöperaties is en blijft op haar plaats. En ook op bedrijventerreinen, wijken en dorpen kunnen we die samenwerking stimuleren en ook nieuwe doelen halen, zoals waterstof en misschien toch ook wel de wijk- of dorpsbatterijen? Mede daarom wil het CDA ook graag dat de provincie aan de slag gaat met anticiperend bekabelen. Dat woord hebben we vandaag nog niet gehoord, daar komen we graag over te spreken. En nog even terug op het onderwerp wat hierbij hoort wat ons betreft, ZonOpDak. Volgens de RES monitor, bedankt voor de technische vragenbeantwoording. Volgens de RES monitor zijn onze ambities, namelijk 987 daken, nog maar 441 zijn er van klaar. Dus wat dat betreft zouden we graag in kaart brengen: waar zijn constructies, obstakels? En hoe komt er draagkracht van die gebouwen? Hoe kunnen we daar verder mee komen? En kan het Energiefonds daar een rol in spelen? Dus hoe kunnen we via die financiering werken aan versterking van daken zodat ZonOpDak ook verder komt? En misschien kunnen we wel iets met verticale panelen? Ik zag het vanmorgen zelfs in Het Dagblad staan. Derde punt: vernieuwing.

De voorzitter: Kunt u tot een afronding komen?

De heer Kreuze: Ja, dat dan ga ik proberen. [gelach] Ik doe mijn best. Vernieuwing, daar zitten allemaal mooie voorbeelden in. Energiehubs zijn genoemd. Ik noemde die batterijen, solar parking. Daar kunnen we heel veel mee. Als laatste punt, voorzitter, de versnelling. Ondanks dat we denken dat inderdaad heel veel schone energie hard nodig is, is al eerder gezegd, toch moeten we versnellen. En dat moet op energiemix-niveau. En daarom denken wij dat schone kernenergie in het noorden onderzocht moet worden. Maar ook werd net getwijfeld aan biogas, maar ik zie toch dat de slibzuivering van de WDOOD Delta in Echten gebouwd wordt. En we weten allemaal wat Attero aan ons levert. Als laatste punt, voorzitter.

De voorzitter: U bent wel ver over de tijd heen. Laatste zin en dan is het afgelopen.

De heer Kreuze: Ja. Wij zeggen: kijk eens naar, we zijn natuurlijk fiscaal georiënteerd bij het CDA, maar kijk eens naar differentiatie van provinciale opcenten voor auto's met lagere CO₂-uitstoot. Dus vermindering, versterking, vernieuwing en versnelling. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, u wordt bedankt. En ik ga verder naar de PVV.

De heer Vorenkamp: Voorzitter, dank u wel. Ik begin met de startnotitie en het provinciaal energiebedrijf komt aan de orde in mijn lezing. De startnotitie begint al met de opmerking: we willen het huidige beleid deels voortzetten. Dat betekent dus meer zonneakkers, meer windturbines. En dus, voorzitter, meer instabiliteit, meer tekorten op de energieaanlevering, steeds meer bedrijven die energietekorten hebben en steeds duurder energie. Waterstof gaat die tekorten zeker op korte termijn niet oplossen en dat kan alleen tegen hele hoge kosten. Want daar is een heel nieuwe infrastructuur voor nodig. Daarom moeten we inzetten op een stabiele energielevering tegen lage kosten die geen CO₂-uitstoot als u dat per se nodig vindt, prima. Welke is dat? U raadt het al. Het is al aan de orde geweest, volgens mij. Kernenergie. Bijvoorbeeld in de vorm van een aantal SMR's. Bijvoorbeeld één bij Emmen en één bij Meppel. Dat zou onderzocht dienen te worden, voorzitter. En eventueel vormen we daarvoor een nieuw provinciaal energiebedrijf, zie Zeeland met zijn kerncentrale van Borssele. Daar ligt ook een noodzakelijke rol voor de overheid, denken wij. Op die manier gaan we de problemen met energietekorten en energiearmoede echt oplossen. We zijn het dus niet eens met het gestelde op pagina 4, dat er geen extra inzet geveerd wordt van Drenthe op het kernenergie dossier. Netcapaciteit problemen, die zijn ook al doorlopend aan de orde, die worden veroorzaakt door de problemen met de grote variabiliteit in de duurzame aanlevering door zon en wind. De capaciteitsfactor die nodig is, is acht een half keer hoger dan voor fossiele en nucleaire aangeleverde centraal geleverde energie. En dan laat ik even deze grafiek zien, voorzitter. Dat is een grafiek van Theo Wolters die voor de verschillende energietypen, met een als referentie voor kernenergie en fossiele Energie, laat zien dat voor zonne-energie een acht en een half keer een grote netcapaciteit nodig is. Dus dan weten we waar we aan beginnen, of waar we aan begonnen zijn, want die netcapaciteit is en nog lang niet. En die netcapaciteit die hij berekent heeft, is nog afgezien van de decentrale opwekking. Dus alles wat nodig is voor de decentrale opwekking is daar nog niet eens in meegerekend. Met andere woorden, misschien moet je dat nog vermenigvuldigen met twee of misschien wel met drie. Ik zal dit zo overhandigen aan de gedeputeerde. We zijn het wel eens met de aandacht voor isolatiemaatregelen in de gebouwde omgeving, maar zien weer niets in duurzame mobiliteit door middel van waterstof. Eerder met een betere energiedrager voor mobiel vervoer, zoals bijvoorbeeld methanol of ammoniak, als dat per se moet. Er staat dus weer veel te veel voor ingenomen inhoud, wat ons betreft, in deze agenda, waardoor wij behoorlijk kritisch instaan voorzitter. Tot zover.

De voorzitter: Hartelijk dank. Dan de Partij voor de Dieren en aansluitend de Partij van de Arbeid.

Statenlid Peeks: Dank u wel, voorzitter. De Partij voor de Dieren is blij dat er stappen gezet worden om Drenthe klimaatneutraal te maken. Alleen het tempo baart ons wel wat zorgen, want 2050 is nog meer dan een kwart eeuw weg. Dat noemen wij een doel in de verre toekomst. U begrijpt, het is van levensbelang dat dit tempo hoger wordt, gezien de klimaatcrisis waar we in zitten. Daarin is de Partij voor de Dieren Niet alleen. We zijn samen met de minimaal 85.000 mensen die afgelopen zondag in Amsterdam in de klimaatmars meeliepen. Daaronder was ook een grote groep Drenten. Daarom roepen wij GS op om veel eerder klimaatneutraliteit na te streven. Ook de vrijblijvendheid van de startnotitie trof ons, want bijvoorbeeld de zin 'samen met bedrijven zoeken naar kansen van energiebesparing'... Is het niet beter om echt vol in te zetten op energiebesparing voor bedrijven? Bijvoorbeeld door na te gaan of verspilling van energie belast kan worden of door te stimuleren om bedrijfsprocessen minder energievretend te maken. Ik ook graag van de gedeputeerde of hij dit wil onderzoeken, want dit college lijkt de urgentie niet echt te voelen. Ook lezen we dat er voornamelijk ingezet wordt op warmte. Maar aangezien 2023 het waren en jaar ooit was, moet er ook gedacht worden over koeling. En ironisch genoeg hebben de inwoners met de grootste problemen om hun energie voor warmte of zelfs om te koken te betalen, ook de grootste moeite om hun huis koel te houden in de zomer. Dus ondersteuning bij isolatie zijn wij voorstander van. Dan de zinsnede over groen gas. Wij zijn er geen voorstander van als dat opgewekt wordt met dierlijke mest, omdat je daarmee afhankelijk blijft van de grootschalige veehouderij. En dan ga je eerst onder andere methaan uitstoten om er vervolgens zogenaamd groen gas van te maken. Het college wil voor mobiliteit inzetten op waterstof, dat is ook al veelvuldig genoemd vandaag. Maar als dit op basis is van fossiele brandstoffen zoals aardgas, dan vinden wij dit water naar de zee dragen. En dat we moeten inzetten op hernieuwbare energie. We hebben nog wel een goed idee dat we aan de hand willen doen. Ik ben benieuwd of de gedeputeerde bekend is met de toolbox natuurinclusieve energietransitie? Dit is een handreiking van natuur- en milieufederaties waarin veel documentatie staat over natuurinclusief klimaatbeleid en energietransitie dus. Zo nee, zou u dat willen meenemen in de uitwerking? Kortom, wij vinden dat hier nog wel diverse haken en ogen aan zitten, omdat veel thema's niet op zichzelf staan. We zouden daarom de verbindingen met andere programma's of thema's logischer vinden. Ook vindt de Partij voor de Dieren dat het tempo dus van de energietransitie verhoogd moet worden en vinden we dat er ingezet moet worden op verregaande energiebesparing. Dan over de verkenning naar de mogelijkheden van een provinciaal energiebedrijf. We vinden het mooi dat het onderzoek in gang is gezet, maar jammer dat er geen concrete uitkomsten zijn nog. Samenwerking met Drentse gemeenten is wel een voorwaarde voor het slagen van een provinciaal energiebedrijf. En we vinden het wel jammer dat die mogelijkheid van een sociaal nutsbedrijf direct al wordt afgeschoten en volgens mij is dat juist wat de SP ook in de kern eerst bedoeld had. Verder kijken we uit naar het vervolg van deze verkenning. Tot zo ver.

De voorzitter: Fractie van de Partij van de Arbeid en vervolgens de Forum voor Democratie.

Mevrouw Mensen: Dank u wel, voorzitter. Allereerst dank aan de SP voor het agenderen van het onderzoek naar het provinciaal energiebedrijf. Bij de behandeling van de motie waren wij niet per definitie enthousiast over een eigen energiebedrijf. Maar we waren wel nieuwsgierig naar verder onderzoek en dat ligt er nu. De Partij van de Arbeid-fractie is geen voorstander van een Drents energiebedrijf in de zin van energieleverancier. Wel kunnen we ons initiatieven zoals in Groningen voorstellen. In de gemeente Groningen is men begonnen met het opzetten van een gemeentelijk energiebedrijf in de vorm van een eigen zonne- en windpark. De energie die deze parken opleveren, worden aan een bv geleverd die als leverancier optreedt. In het noorden kennen we ook energie van ons, want een energiebedrijf is gevormd door diverse energiecoöperaties uit het noorden. Wellicht kan hier een koppeling meegemaakt worden. Ook een vervolg op het programma lokale energie Drenthe helpt coöperaties om door te gaan met hun goede werkzaamheden in Drenthe. De Partij van de Arbeid-fractie stelt voor om de aanbevelingen zoals die in het onderzoek worden gedaan, worden meegenomen in de nieuwe

Energieagenda. Dan na die Energieagenda. De uitgangspunten voor de nieuwe Energieagenda kunnen wij volledig onderschrijven. De stappen moeten voor iedereen haalbaar en betaalbaar zijn en we nemen de regelen stap voor stap. Het zal geen verrassing voor u zijn dat de betaalbaarheid van de hele energietransitie een belangrijk item is voor de Partij van de Arbeid. Hoe zorgen we ervoor dat energie voor iedereen betaalbaar blijft? Maar betaalbaarheid gaat ook over het feit dat iedereen mee moet kunnen doen. En daar waar het knelt moet de overheid de helpende hand bieden. Grote vraag in deze is hoe we iedereen meekrijgen in deze exercitie. Dat gaat volgens ons veel verder dan allerlei subsidieregelingen in het leven roepen. We denken dat het goed is om alle bestaande regelingen eens goed tegen het licht te houden en te kijken waar er kan worden samengevoegd of vereenvoudigd. Ook moet in dit kader eens goed gekeken worden naar de communicatie. Bereiken we wel de juiste mensen? Voor wat betreft de tekst onder de paragraaf over hernieuwbare energieproductie, zijn we het eens met de constatering: niet alles kan meer overal. We moeten veel creatiever zijn in het ontwikkelen van nieuwe projecten, zoals op het gebied van kleine batterijen voor opslag van opgewekte energie en electrolyzers voor waterstof. Innovaties op het gebied van energietransitie vragen van overheden flexibiliteit en regelgeving, uiteraard binnen de marges van de wet. Maar anders staan die regelgevingen nieuwe ontwikkelingen in de weg. Een vorm van energieopwekking waar de Partij van de Arbeid-fractie faliekant op tegen is, is kernenergie. Of het nu gaat om grote centrale of om een kleine SMR-centrale. We zadelen onze volgende generaties op met het afval. En daarnaast is de aanleg van de centrales nog steeds commercieel niet haalbaar. Ook de kleine centrales niet, omdat de opbrengst niet opweegt van de naar verhouding van de bouwkosten. Het is dus absoluut geen optie om na 2030 aan hernieuwbare energie te komen. En het hoeft van ons dus ook geen onderdeel te worden van de Energieagenda. Waar wij veel meer heil in zien op de lange termijn is waterstof. Hoewel dat nu nog in de kinderschoenen staat, vindt de Partij van de Arbeid-fractie deze ontwikkeling zeer hoopvol. De aansluiting op de backbone is dan een hele belangrijke stap in de goede richting. En ga vooral daarop inzetten en ook daarop doorbouwen.

De voorzitter: Moment, u krijgt een interruptie van de PVV. Dat is uw laatste interruptie, de heer Vorenkamp. Gaat uw gang.

De heer Vorenkamp: Dank u, voorzitter. Het zal mijn laatste zijn. De PvdA die is duidelijk tegen, heel faliekant, zelfs tegen kernenergie. Maar is wel voor het voortzetten van de vroegere Energieagenda. En dat betekent dus wind en zon, en dat moet natuurlijk in Drenthe opgewekt worden, want de zee-wind is bedoeld voor de grote industrie in Nederland. Dat gaat dus betekenen, want we staan nu nog, voorzitter, aan het begin van de energietransitie. Aan het begin. En zelfs RES 1.0 is nog niet gehaald. Met andere woorden, u gaat heel Drenthe vol zetten met windturbines en zonneparken, heb ik dat goed begrepen?

De voorzitter: Mevrouw Mensen-Maat?

Mevrouw Mensen: Nee, dat is niet onze bedoeling. Er ligt een opgave, die ligt er nog, dus er kan nog best wat bij. Want volgens mij hebben wij nog daken zat waar nog wel wat kan. En daar zal op geïnvesteerd moeten worden. En op waterstof, ik heb net niet voor niet de vraag gesteld aan de VVD. Ik wil niet op twee paarden wedden. En kernenergie, zolang er geen oplossing voor dat afval is, is dat voor ons gewoon een onbesproken... En ook de haalbaarheid van die dingen. Dus je kan beter inzetten op waterstof. En ook het opwekken van waterstof. Dat zijn ze in Emmen nu mee bezig.

De heer Vorenkamp: Voorzitter, de PvdA vergist zich in waterstof, want waterstof is een energiedrager. En het is niet een product. Een productie. Het levert geen productie aan sich van energie. Die waterstof moet ergens geproduceerd worden en ik kan de PvdA wel vertellen, blijkbaar hebben ze zich

daar ook in vergist, dat het produceren van waterstof zeer energie-inefficiënt is. En als je de hele productie, het hele proces van productie, opslag, transport en daarna weer het omzetten in elektriciteit, heeft een efficiency van... Ik zal het eens keer heel hoog inschatten, voorzitter, van misschien totaal 10%. Dus daar moeten tien keer zoveel energie, elektrische energie geproduceerd worden om te voldoen aan uw idee van we gaan alles met waterstof blijikbaar regelen, wat er nog gedaan moet worden. Voorzitter, dit is totaal irrealistisch en ik hoop dat de PvdA dat wil erkennen. Ik hoop dat de PvdA dat nader gaat bestuderen.

De voorzitter: Dank u wel, ik hoor geen vraag, dus ik ga naar de interruptie van JA21.

De heer Van de Brand: Voorzitter, ik hoor de PvdA zeggen dat ze zich vooral zorgen maken over het afvalprobleem. Is het de PvdA bekend dat de SMR's zoals waar we over praten hier, dat is een thorium reactor, een heel ander afvalstelsel heeft als de gewone conventionele kerncentrale? Je praat niet meer over duizenden jaren opslag, je praat over een veel kortere opslag. En is het de PvdA bekend dat we daar in Nederland zelfs ook een oplossing voor hebben gevonden in de vorm van COVRA?

De voorzitter: Mevrouw Mensen-Maat.

Mevrouw Mensen: Wat ik begrepen heb, is dat ook al zou het dan een ander soort afval zijn, we hebben nog steeds te maken met afval. En ik heb ook begrepen dat het zelfs meer afval, wel 30 keer zoveel afval opwekt dan een bestaande centrale. Dus we blijven met dat afvalprobleem zitten en of het nu op lange of korte termijn is, we zullen er wat mee doen. En stel je voor dat... Wat er gebeurt met zo een SMR, daar zitten meerdere, wat ik begrepen heb, meerdere reactoren bij elkaar. Dus je hebt dan een verzameling van afval. Ja, ik heb ook mijn research gedaan. U kijkt wat moeilijk.

De voorzitter: Nee, nee, nee, nee, we doen het om de beurt. Gaat u verder, mevrouw Mensen-Maat.

Mevrouw Mensen: Dus we blijven met dat afval zitten. En dan ben ik even uw vraag kwijt.

De voorzitter: Dan heeft u toch nog een kans.

De heer Van de Brand: Het tweede deel van mijn vraag, voorzitter, was de COVRA. Dat is de centrale opslag voor radioactief afval in Zeeland. Daar is de ruimte juist gereserveerd om dat afval op te slaan, en dan ook voor langere tijd. Het probleem met de conventionele kernenergiecentrale, en ik denk dat dat een beetje verwarrend...

De voorzitter: Ik wil u vragen tot een vraag te komen, niet tot een betoog alstublieft.

De heer Van de Brand: Ik vroeg me af of de PvdA bekend is met dat er een COVRA is? En dat er een dat het afvalprobleem in feite door Borssele al opgelost is.

De voorzitter: Mevrouw Mensen-Maat.

Mevrouw Mensen: Daarom zijn wij het nog steeds niet eens ook met daar... Dat afval, dat blijft. En daar zadelen wij onze kinderen en onze kleinkinderen mee op. Als dat in verkeerde handen komt, dan hebben we nog steeds een heel groot probleem.

De voorzitter: Dank u wel. Dan is de volgende CDA.

De heer Kreuze: In aansluiting hierop, dat afvalprobleem dat kennen wij ook. Alleen, we zitten al aan de vooravond van: gaan we dit onderzoek of niet? Is dat ook voor de Partij van de Arbeid niet interessant? Om te kijken hoe we dat gaan onderzoeken en hoe we dat gaan afwegen? Want we kunnen natuurlijk ook gewoon een aantal kolencentrales doordraaien, maar dan hebben we een CO2-probleem. Dus hoe gaan we dat afwegen is mijn vraag?

De voorzitter: Mevrouw Mensen-Maat. ...

Mevrouw Mensen: Wat ons betreft, we hebben energie. Ik zou dat in mijn tweede termijn ook al gezegd hebben. We kunnen maar op een paar... Wij willen op een paar dingen wedden. En waarom zou je onderzoek gaan doen naar iets waar wij absoluut geen heil in zien? Dus dat verspilde energie en dat is wat we nou net niet willen in deze energietransitie.

De voorzitter: Duidelijk. Dank u wel. Sterk Lokaal Drenthe.

De heer Dekker: Dank u wel, voorzitter. Ook in het verlengde van mijn voorgangers. Afhankelijk van het ontwerp van de reactor kan er gebruikt worden gemaakt bijvoorbeeld van thorium. Maar het is natuurlijk ook zo dat volgens onderzoek is gebleken dat er gebruik kan worden gemaakt van het afval, wat eigenlijk gebruikt al wordt, in plaats van uranium. Dus een ander soort splijtstof. Dat op die manier het afval weer hergebruikt kan worden voor de opwerking van energie. En u heeft het dan over we zitten met het afval. Is het niet zo dat we met andere aspecten, bijvoorbeeld ook de windmolens en zonnepanelen, dat is op termijn ook afval. Daar gaan we ook last van krijgen. Afval moet je, op termijn moet je dat zien te verwerken.

De voorzitter: Mevrouw Mensen-Maat.

Mevrouw Mensen: Je hebt afval en je hebt afval. Dat ben ik met u eens. Maar daar zit volgens mij wel een verschil in. Of afval radioactief is of afval niet radioactief is. En daar zit volgens mij de grootste crux van het verschil. En natuurlijk hebben anderen... Ook daar heb je afval dat dus... Op een gegeven moment zijn ze klaar en op en dan moet je er wat mee. Ik wist niet dat het afval hergebruikt kan worden. Dat is misschien dan een voordeel. Maar dan nog blijft er waarschijnlijk wel iets over. Je zal toch ergens een keer een rest iets over hebben. En dat blijft. De radioactiviteit is voor ons een essentieel iets.

De voorzitter: Dank u wel. Aanvullend?

De heer Dekker: In navolging daarvan, u bent op de hoogte van het feit dat er andere middelen zijn dan het gebruik van uranium voor kernenergie?

Mevrouw Mensen: Ja, we kunnen ook thorium gebruiken en andere, dat heb ik net begrepen.

De voorzitter: Dank u wel. Dan volgende interruptie van de VVD, de heer Vianen.

De heer Vianen: Voorzitter, dank u wel. Wij begrijpen de zorg ook van de Partij van de Arbeid over afval bij kernreactoren en wij willen ook dat er veilige oplossingen voorkomen voor de lange termijn. En we horen net ook dat het hergebruikt kan worden. En we constateren net ook dat er bij de productie van zonnepanelen ook uiteindelijk afval komt, en bij windmolens. En nu is mijn vraag: als wij kernafval veilig op kunnen slaan en het kan hergebruikt worden, dus dan is afval daar een minder groot probleem. Kernenergie zorgt juist voor een enorme CO2-reductie. Vindt de PvdA dan niet belangrijk om

de CO2-reductie naar beneden te brengen dan het kleine beetje kernafval waar we dan ons nog zorgen over moeten maken?

De voorzitter: Gaat uw gang.

Mevrouw Mensen: Natuurlijk willen wij CO2 naar beneden brengen, want dat is belangrijk. Alleen volgens ons kan dat ook op andere manieren. En wij willen meer inzetten op die andere manieren en daar onze tijd en energie en geld instoppen, dan in dit soort dingen. Wat voor ons geen haalbare zaak is. Als kernenergie iets was wat zou werken, dan hadden we nu allang veel meer van dat soort dingen en die ontwikkeling was al veel verder gekomen. En dat is ook wat ik net al aangaf. Want er werd net ook iets gezegd over waterstof en dat is ook inefficiënt, en weet ik wel wat allemaal niet meer. Ook daar kan je op inzetten om daar onderzoek naar te doen en dat is wat ons betreft efficiënter en effectiever dan inzetten op onderzoek naar kernenergie.

De voorzitter: Een aanvullende opmerking?

De heer Vianen: Dank u wel. De techniek is al best ver. Frankrijk staat bijvoorbeeld bezaaid met die dingen. De hebben heel stabiel energiesysteem die ook heel erg schoon is. Maar mijn vraag is dan: stel voor dat we het kernafval probleem, dat we dat oplossen op een veilige manier. En dat er een haalbare kaart is om het binnen korte termijn te realiseren, om juist die CO2 reductie naar beneden te brengen. Dat we de opwarming van de aarde tegengaan. Zou u dan voorstander zijn van kernenergie?

De voorzitter: Mevrouw Mensen-Maat.

Mevrouw Mensen: Dan hebben we een andere discussie, denk ik, en dan wil ik dat... Zo ver zijn we nog volgens mij nog lang niet, dus tot die tijd is dat gewoon niet voor ons bespreekbaar.

De voorzitter: Goed, dank u wel. Kunt u uw betoog vervolgen, alstublieft?

Mevrouw Mensen: De Partij van de Arbeid-fractie kan zich goed vinden in de voorgestelde ingrediënten van de Energieagenda. We missen echter nog wel een aantal ingrediënten. En de eerste is een apart hoofdstukje over participatie. Het komt wel ergens in de in dingen voor. Maar echt apart neerzetten, goede participatie, zorgt voor meer draagvlak. En we hebben alle foute voorbeelden nog wel op het netvlies. En daarom moet dit een apart onderdeel worden. En dit is ook al door meerdere fracties gezegd: missen we de energiebesparing als ingrediënt. Energie die je niet gebruikt, hoef je ook niet op te wekken, en dat geldt niet alleen voor particulieren. Maar we moeten ook kijken naar de industrie in deze. Zoals ik al eerder aangaf: niet alles kan meer overal. We gaan terug in een nieuwe groene energie-industrie visie. En daarin ook graag meenemen naar de verduurzaming van industrieterreinen, want daar valt nog heel veel winst te behalen. Tot zover.

De voorzitter: Hartelijk dank. Dan ga ik naar de fractie van Forum voor Democratie en tot slot de ChristenUnie.

De heer Vos: Dank u wel, voorzitter. In deze startnotitie van de Energieagenda 2024-2027 zien we eigenlijk drie hoofdzakelijke problemen naar voorkomen. Ten eerste de betaalbaarheid natuurlijk, energieprijzen enorm gestegen. Ten tweede ruimtegebrek voor de bouw van nieuwe infrastructuur. En ten derde de netcongestie. Daarnaast hebben we het vandaag eigenlijk over de verkenning van een provinciaal energiebedrijf vanuit de SP. Laat ik op het laatste punt als eerste ingaan. Het idee van een eigen provinciaal energiebedrijf vinden wij eigenlijk best wel sympathiek. Alleen op dit moment zal hier

gebruik gemaakt van worden om die hele vage duurzame energietransitie nog harder door te zetten. Want we zien dat het gewoon niet opgepakt wordt in de samenleving. Dus dan denkt de overheid: dan gaan we er zelf maar de controle over krijgen om het verder door te zetten. Dus op dit moment, we vinden het een sympathiek idee, maar in dit kader van de energietransitie zijn we tegen. Dat steunen we niet. Zowel de burgers als ondernemers hebben heel erg te lijden onder de gestegen energieprijzen. De energiearmoede is een term eigenlijk hiervoor nog niet bestond. Ook het MKB heeft hiermee te maken. De energieprijzen zijn explosief gestegen. Onze grootste prioriteit zou dan ook moeten zijn dat energie weer betaalbaar wordt. GS stelt dat het ruimtegebrek in Drenthe een thema is bij het bouwen van heel veel nieuwe energieprojecten. Dat is eigenlijk niets nieuws. Het is al lang duidelijk dat het volbouwen van de provincie met windturbines en zonnepanelen geen duurzame oplossing is. En dan hebben we het nog niet eens over alleen al door de schade van de bebouwing die windturbines toedienen aan de natuur en met name aan de vogels. In verbinding hiermee staat eigenlijk de netcongestie, waar onze fractie de vorige periode ook al ruimschoots aandacht aan heeft besteed. Om de energiecapaciteit te verhogen, moet er dan weer een hele nieuwe energie infrastructuur worden gebouwd. Dit leidt uiteindelijk weer naar dat al het land weer op opengegooid moet worden. En dat is ook allemaal landschapsverwoesting. Dat moeten we allemaal niet willen. Het is ook al helemaal niet nodig. We hebben nu een aantal hele grote, enorme problemen benoemd. Gelukkig is er wel een oplossing. Waarom wijzen we naar steeds naar de oorlog in Oekraïne, zoals GS ook doet, als we zelf ook een oplossing hier in Nederland hebben? We hebben namelijk miljarden aan gas in de grond zitten in Groningen. Jarenlang heeft de NAM gas geboord, zonder dat de Groningers schadeloos zijn gesteld. Dat is een grof schandaal. Er moet ook gekeken worden naar hoe die Groningers liever vandaag dan morgen nog worden gecompenseerd. En er moet voor de toekomst gekeken worden hoe de Groningers zelf kunnen profiteren in de winst die het NAM maakt hierin. Wat FvD betreft, worden ze dus ook gelijk gecompenseerd. Dan krijgen ze allemaal een aandeel in de winst. Dat kost in deze berekenen € 5 miljard, maar wat mij betreft krijgen ze € 20 miljard of € 30 miljard, maakt mij niets uit. Want dat in de verhouding met de € 400 miljard tot misschien wel € 1000 miljard aan gas, wat nog in de grond zit, daar, dat is helemaal niks. Voorzitter, de oplossing is eigenlijk zo simpel: we stoppen met alle vormen van klimaatbeleid en duurzaamheid. Om energie weer betaalbaar te maken, heropenen we de Nederlandse kolencentrales, maken ook een herstart met de gasboringen in Groningen, en investeren we in de bouw van nieuwe kerncentrales. Die € 1000 miljard die we met deze koerswijziging besparen, wordt teruggegeven aan de Nederlandse burger in de vorm van een lastenverlichting. Dank u wel.

De voorzitter: U ook bedankt. Dan de laatste spreker. De laatste fractie, de ChristenUnie.

De heer Aikema: Voorzitter, zoals wij hebben geschreven in ons eigen verkiezingsprogramma, is de beste energie de energie welke niet gebruikt wordt. Wij worden dus blij als we lezen dat de nieuwe Energieagenda inzet op het besparen van de energie bij woningeigenaren en bedrijven. We vragen ons wel af waar de focus ligt. Gaat het hierbij specifiek om de woningeigenaren met een smalle beurs? Voor die groep is het al lastig genoeg om te besparen op energie. En worden de 75.000 huurwoningen en het maatschappelijk vastgoed, zoals bijvoorbeeld de scholen en sporthallen niet vergeten? We zien graag dat de provincie en de gemeenten gezamenlijk optrekken richting de wooncoöperaties op dit thema. Het is goed om te horen dat het beleid van de vorige coalitie wordt voortgezet. Het is duidelijk te zien dat de energie-transitie agenda van 2020 tot 2023 gebruikt is als input voor de voorgestelde agendapunten. Het doel van 2030 en 2050 is helder, maar wat betekent dit voor het einde van deze periode? Wat is bijvoorbeeld het doel van 2025 of 2027? Graag zien we niet alleen het einddoel, maar krijgen we ook zicht op hoe ver we nu zijn. Wat gaat deze Energieagenda ons opleveren en wanneer is dit doel bereikt? Een rode draad, welke ook wij meerdere keren terug zien komen in agendapunten, is waterstof. Zowel bij de energietransitie als ook een alternatief voor aardgas, en daarnaast als gebruikt voor brandstof. We lezen nog niks over de ambities wat betreft de hydrogen

ferry. Graag zien we dat opnieuw de krachten worden gebundeld met de andere provincies in Noord-Nederland om samen aan de waterstofambities te werken. Hoe kijkt het college hiernaar? Graag horen wij ook van het college over welke soort waterstof er wordt gesproken in agenda. Gaat het over grijze, blauwe of, naar ons idee de enige goede, groene waterstof? Het laatste punt wat ons aandacht trok, was het stuk over netwerkcongestie. Om het doel van 2050 te halen, om dan in Drenthe klimaat neutraal te zijn, zal er veel energie gestoken moeten worden in het huishoudboekje wat betreft energie. Op elk niveau van de samenleving moeten gekeken worden naar hoeveel energie er op welk moment in en uitgaat. Hierbij moet er wat ons betreft ruimte zijn voor nieuwe ontwikkelingen, zoals onder andere het bufferen van de energie op piekmomenten zodat deze op een later moment over het net getransporteerd kunnen worden. Aangezien ik redelijk nieuw ben in deze commissie en ik iemand ben die graag snapt waar het een en ander over gaat, heb ik de vergadering van begin dit jaar teruggekeken. En na een spannende finale is de motie voor de energievoorziening in provinciale handen uiteindelijk aangenomen met een nipte meerderheid. Blijkbaar is dit een punt waarover de meningen flink verschilden. Maar hoe gaaf zou het zijn als wij een bloeiende energiemarkt hebben waar wij als provincie invloed op kunnen uitoefenen? Hoe die invloed eruit moet zien, zou wat ons betreft via één of meerdere vervolgonderzoeken uitgezocht kunnen worden. Ik wil alleen even ingaan op het vierde motief: het ondersteunen van de lokale coöperaties. We lezen dat lokale coöperaties al veel ondersteund worden, maar graag horen wij waar de provincie een nog grotere rol kan spelen wat betreft het ondersteunen van deze lokale coöperaties. Dank u wel.

De voorzitter: U ook bedankt. Dan na alle inbreng van de fracties wil ik graag het woord geven aan de gedeputeerde Jumelet. En volgens het draaiboek heeft u daar 12 minuten voor. U kennende moet dat binnen 10 minuten ook kunnen, volgens mij. [gelach] Gaat uw gang.

Gedeputeerde Jumelet: Voorzitter, ik heb heel wat mogen opschrijven en ik wil allereerst iedereen zeer hartelijk danken voor de inbreng op deze Energieagenda. Want we staan inderdaad aan de vooravond van een nieuwe Energieagenda. En het is, zoals u weet, de bedoeling van ons college om u nadrukkelijk, vroegtijdig te betrekken en ook vooral de mond te gunnen en vooral ook te geven om vooral ook met elkaar samen deze Energieagenda inhoud en vorm te geven. En niet alleen hier maar ook buiten en misschien is dat al wel even een opmerking, ook in het algemeen dat wij, en dat heb ik zelf persoonlijk ook gemerkt, in allerlei netwerken opereren. En dat is bij wijze van spreken in de netwerken, als het gaat om de netbeheerders om het maar even wat met elkaar in samenhang te brengen, maar ook vooral bijvoorbeeld met gemeenten, waterschappen. Met nabuur provincies, met ook inwoners. Waar het gaat om de initiatieven, de coöperaties. Daar kun je een hele week heel druk mee zijn, zeg ik maar. Maar het gaat vooral om het resultaat. Maar ik wil u dat toch meegeven, want als de gedachte bestaat dat we het alleen met u bespreken, dan kan ik u nu al zeggen: ik heb gemerkt dat het een hele uitgebreide exercitie elk keer is om iedereen nadrukkelijk ook aan te spreken, maar ook te vragen van hoe gaan we er verder mee om en waar kunt u ons ook voor aanspreken? Voorzitter, er zijn twee dingen volgens mij aan de orde. En dat is inderdaad de motie die in de vorige coalitieperiode, collegeperiode aan de orde is geweest. Die heeft opgeleverd het document waar u ook aan refereert. En dat onderzoek is geweest om u ook inzicht te geven in de uitkomsten van dat onderzoek. Het onderzoek is zelf door onze mensen ook uitgevoerd. En het is er uitgevoerd, vooral met ook het idee: wat gebeurt er om ons heen en kunnen we daar ook gebruik van maken? Maar ook vooral, waar zijn wij van? En de constatering dat er dan uiteindelijk vier zaken zijn. Die samenvatting is ook gegeven in de bijgeleverde brief. Die samenvatting geeft in ieder geval twee richtingen voor vervolgonderzoek. En de eerste is inderdaad het vergroten van investeringen in risicodragend kapitaal, om daar ook nog verdere studie naar te doen. En een verdiepend onderzoek naar zelflevering voor en door Drentse overheden. Nu hoorde ik een heel aantal van u iets zeggen ook over wel of niet een vervolgonderzoek. Maar misschien kan ik het op deze manier wel meenemen, want heel veel van de dingen die u eigenlijk in deze brief leest, zitten eigenlijk ook in vervolgzaken die we met elkaar in de Energieagenda aan

de orde hebben. En daarom denk ik dat het niet zo behoeft om te zeggen: we nemen het mee of we nemen het niet mee, want het zit al ingebakken in een heel aantal zaken die ook in die Energieagenda zitten. En daarom wil ik u ook vooral nu al nog een keer erop wijzen dat 27 november er een bijeenkomst wordt georganiseerd waar we juist ook proberen met elkaar zicht te krijgen op een aantal zaken die u ook vanochtend hebt ingebracht. Het is de bijeenkomst participatie als overheid in hernieuwbare energie, 27 november. Waar het gaat inderdaad ook over zelflevering, waar het gaat ook over risico-dragend investeren. Ik denk dat dat een mooie bijeenkomst kan zijn, juist om eens te kijken van wat gebeurt er al op dit moment? Bijvoorbeeld in Friesland. De heer Pormes heeft er daarnet ook aan gerefereerd. Dat komt daar dus ook aan de orde in een workshop, zo stel ik me dat voor. Maar ook bijvoorbeeld de ontwikkelingen rond de zonneroute, de A37. Ook dat wordt er toegelicht en nog een aantal andere onderwerpen om u maar alvast mee te geven. Van harte welkom op 27 november. En als u zich nog niet heeft aangemeld, volgens mij moet dat altijd tot het laatste moment kunnen, maar we willen wel graag op tijd weten hoeveel koffie we moeten schenken. Voorzitter, dus wat dat betreft zou ik ook richting de SP zeggen: wat dit betreft, ging u niet om een eigen energiebedrijf, dat heb ik u nadrukkelijk horen zeggen. Een aantal van de Statenleden hebben daar wel op zo een manier op gereageerd. Ik zag u ook even met gezichtsuitdrukking daar ook iets van vinden. Maar vooral het idee, zoals u ook hebt geponereerd, het gaat vooral om hoe krijgen we meer grip op energievoorziening? Dat hoorde ik u zeggen. En daar zit genoeg, denk ik, aanknopingspunt in onze Energieagenda, voorzitter. Daarmee zou ik dat eerste deel ook willen afdoen in de zin van dat nemen we met elkaar vooral in het vervolg ook mee en geven we ook een plek. Voorzitter, dan is het een uitdaging. En een uitdaging vooral om u allen recht te doen, zou je haast zeggen. Maar ik moet u ook zeggen, ik heb ook geluisterd naar: wat hebben we nog niet gehoord of wat hebben we nog niet opgeschreven? En onze vraag in de brief voor de agendering hier was: stemt u in met het proces? Volgens mij hebt u dat gedaan door te zeggen: ja, het is een goed proces, we hebben een startnotitie hier liggen, we worden goed meegenomen. Hoe kijkt u aan naar de keuzes voor nieuw beleid? We hebben geschetst, juist ook in deze startnotitie, de inzet. En ik wil u ook aangeven dat in de tekst van de startnotitie u ook gezien hebt dat een greep uit de dilemma's en opgaven die nu spelen beginnen met betaalbaarheid. Dat is niet voor niets, want uiteindelijk gaat het om onze inwoners. Het gaat om die rekening die betaald moet worden, dus dat staat ook voor het college voorop. U moet daar verder in de volgorde daarna niet iets afleiden. Maar ik wilde wel die opmerking maken dat ik zelf vond dat in de opsomming betaalbaarheid nadrukkelijk ook op het netvlies staat. En dat niet alleen, maar daar moeten we met elkaar echt voor gaan, want uiteindelijk ben ik ook met de verschillende partijen eens, zal daar ook nadruk op moeten worden ingezet in de breedte. Komen de thema's overeen met uw visie? Dat is net ook aan de orde geweest. Ik zal daar iets over zeggen. En heeft u nog aanvullingen? Voorzitter, de breedte die wij met elkaar hier aan de orde hebben, leidt ertoe dat ik toch de opmerking wil maken dat we het ons niet kunnen veroorloven om alternatieven, en ook zaken die wij nu ook hier gehoord hebben, uit te sluiten. En dat is denk ik wel ook een punt van aandacht waar we met elkaar voor staan. De energiemix, zoals het ook genoemd is, hebben we echt heel hard nodig om ook aan de energievraag te kunnen voldoen in de toekomst. Als wij tenminste accepteren de doelstelling namelijk af van fossiele brandstof. En daar zijn we nog lang niet. Maar we hebben wel die opgave en die opdracht ook voor ogen, zeker vanuit het Klimaatakkoord. Voorzitter, om niets uit te sluiten. Dan hebben we het inderdaad ook over de mix. En dan gaat het over inderdaad zon-wind. Dan gaat het over waterstof, dan gaat het over kernenergie en dan hebben we het met elkaar inderdaad ook over dat laatste, wat mij betreft, ook over een onderzoek. Vorige week hebben we met elkaar een motie op tafel gehad. Die motie is aangehouden. Dank daarvoor, want dan konden we er vandaag ook nog wat uitgebreider over spreken. En u merkt in de bewoordingen zoals ik hem ook aangeef, dat wij met elkaar vinden dat we niet de luxe hebben om dingen uit te sluiten. In ons Coalitieakkoord van dit college leest u ook op bladzijde 35: we stellen ons open voor alle actuele ontwikkelingen op energiegebied en sluiten op voorhand niets uit. En dat is denk ik ook wat we nodig hebben om te kijken hoe we dat doen. n ik stel dan ook voor om, als het gaat om de agenda die we hier hebben en in ieder geval de onderwerpen die

we hebben genoemd, ook toe te voegen kernenergie. En dan vooral het onderzoek daarnaar in de optie, zoals hij ook in de motie is ingebracht. Namelijk laten we kijken wat er op dit moment speelt en laten we ook kijken wat er met dat onderwerp, wat u aan heeft gesneden, ook mogelijk is. Ik moet u wel zeggen dat als je inderdaad een week de tijd hebt gehad, en daar is net mevrouw Kramer ook even op ingegaan, dat je dan ook wel heel veel dingen leest waarvan je denkt: ja, kan dat dan wel? En dan kijk ik ook even naar de Partij van de Arbeid. Want hoe zit dat nu precies? En ik heb de minister, de heer Jetten ook horen zeggen: kleine kerncentrales. Dan hebben we het wel over het formaat Borssele. Dus ik zoek ook een beetje naar... Maar dan moeten we maar gewoon een onderzoek doen. Dan moeten we maar meekijken van wat bedoelen we nou eigenlijk om helderheid te verschaffen, ook in de besluitvorming zoals wij die hier hebben voorliggen, voorzitter? Dat is eigenlijk, als ik de hele bijdrage beschouw van 15 fracties vanochtend, het enige onderwerp waarvan ik dacht dat hebben we niet in het stuk staan, zodanig dat we recht doen aan ook de opmerking hier in dit debat. Voorzitter, dan zijn er wel een aantal punten genoemd die nadrukkelijk aan de orde zijn, die u ook belangrijk vindt. En dat gaat over participatie. Participatie, ChristenUnie sloot daar ook nadrukkelijk mee af. Maar ook anderen hebben dat genoemd. Dat is van belangrijkheid dat we dat echt nog nadrukkelijk ook misschien wat meer moeten benoemen. Maar wij hebben zelf, vanuit de opzet van wat hier ligt, het idee dat we juist door alles heen mensen moeten proberen ook de mond te gunnen. En ik merk dat dat misschien niet even duidelijk is. Dus daar zullen we zeker ook nog wat over opschrijven in ons stuk wat uiteindelijk bij u ter bespreking voor komt te liggen. Dan hebben we het over netcongestie. Netcongestie is inderdaad een heel belangrijk punt op dit moment. Het gaat over het beschikbaar hebben van het stopcontact door onze provincie voor bedrijven, voor inwoners, voor al die ontwikkelingen die we belangrijk vinden. En het is denk ik een belangrijk punt, ook door u benoemd om te zeggen: laten we kijken hoe we met elkaar daar ook vorderingen kunnen maken. Ik heb één van de fracties ook horen noemen. Gaat u in gesprek met Enexis of met TenneT of met RENDO? Ik kan u zeggen, dat doen we en we hebben gisteren nog een gesprek gehad met TenneT om juist ook hun samen met Enexis en ook met RENDO het investeringsprogramma juist ook veel meer af te laten stemmen met ons pMIEK. Wat natuurlijk ook wel weer de vraag is van hoe doe je dat dan? Maar vooral met de wens om samen te werken, om juist die netcongestie van levering en afname, het probleem daar in ieder geval goed te beschouwen en daarin ook te kijken welke keuzes we voor hebben liggen. Voorzitter, waterstof is genoemd als belangrijk thema. Ik heb het door een heel aantal van u horen benoemen als juist één van de kansen. Maar inderdaad hebben we het over blauwe waterstof, grijze waterstof, groene waterstof? Het zijn toch wel weer van die ingewikkelde vragen. Maar het is denk ik van belang om te kijken hoe het wel een bijdrage kan leveren aan de energiemix. Dan over de ladder. De ladder is ook genoemd. Hoe ga je het nu toepassen? Dan kunnen wij wel zeggen: het moet voor alle toepassingen beschikbaar komen. Maar we zijn heel erg afhankelijk, ook van ontwikkelingen. En zeker als het gaat om de techniek, dan gaat het ook over andere partijen die ons daarbij gaan helpen. In die samenwerking Noord-Nederland lopen we voorop. Ik merk ook dat als het gaat om de industrie, er veel belangstelling is. In ieder geval is de verwachting dat dat niet morgen beschikbaar is, maar wel over een aantal jaren. En dan betreft het natuurlijk vooral de grootgebruikers, de industrie. Er loopt een backbone ook door Drenthe straks. En in die zin is het vooral van belang waar de aftakkingen komen. En dan kunnen we ons voorstellen dat je begint bij de grootgebruikers en dat daar natuurlijk ook bijvoorbeeld in mobiliteit allerlei mogelijkheden zijn. Het spreekt voor zich, zou u zeggen, maar die keuze maken wij niet, maar maken vooral ook de grote partijen. Maar wij zullen daarop blijven drukken om ook die mobiliteit daarin meegenomen te krijgen. Voorzitter, ik heb gehoord heel veel... U vroeg mij 12 minuten en ik moet dan toch, ik kan niet alle partijen langs en dan hoop ik dat u me dat niet kwalijk neemt. Maar ik heb gepoogd in ieder geval om een overzicht voor mezelf te houden op die onderwerpen die ik net genoemd heb, in de hoop ook dat we genoeg input hebben. Ik heb benoemd wat we niet hadden meegenomen, zodanig dat we daar met elkaar nog wat werk van willen maken. En we hopen dat we 27 november al weer een bijeenkomst kunnen hebben waarin we in ieder geval ook kijken

naar: hoe zit dat dan met het grip krijgen op die energievraag? Want dat vind ik ook wel het belangrijkste punt. Wat ik geleerd heb in de afgelopen maanden is: er gebeurt van alles, er gebeurt heel veel. We hebben misschien wel alles nodig, we hebben echt wel urgentie. En hoe krijg je dat nou goed met elkaar verbonden? Eén van u noemt dat ook een masterplan, ik denk dat het van belang is om te beseffen dat overheden met elkaar aan tafel zitten. Dat is dus met het ministerie, dat is met de gemeenten, dat is met de waterschappen. In een Drentse energietafel op verschillende manieren met onze partners. Ik denk dat dat van belang is, dat u dat weet. En ik wil u graag ook bij gelegenheid daar uitgebreid over blijven informeren. Maar ik heb de input in ieder geval gehoord vandaag, we hebben daar mensen zitten achterin die ook hebben meegeschreven, die hebben ook goed gehoord wat u gezegd hebt. En we zullen dat verwerken in de eerste notitie om vervolgens dat te maken tot een voorstel. En ik heb ook gezegd aan het einde van dit stuk, de startnotitie, voorzitter, dat we graag met de griffie ook in gesprek zouden willen om te kijken hoe we u nog beter kunnen helpen of kunnen bedienen als het gaat om de keuzes, om dat toe te lichten. Dat wil ik ook heel graag doen, maar u hebt een drukke agenda. Dus we proberen daar ook met elkaar een goede afspraak over te maken. Voorzitter, ik heb nog 1 minuut. U bent er al overheen. Oh ja, ik probeer dat altijd positief te duiden, maar ik ben er overheen. [gelach] Maar ik heb het geprobeerd samen te vatten. Het voelt ongemakkelijk omdat ik niet iedereen recht doe. En tegelijkertijd, hier sta ik en ik kan niet anders.

De voorzitter: Dank u wel. Meneer Pormes, u komt naar voren, maar u heeft het aantal interrupties al gehad, dus ik moet u teleurstellen. Nee, de heer Pormes, u krijgt daar niet de mogelijkheid voor.

De heer Pormes: Ik maak gebruik van een van een ordevoorstel, voorzitter.

De voorzitter: Zegt u het maar.

De heer Pormes: En mijn ordevoorstel heeft te maken met die interrupties. Ik hoef niet te interrumperen tenzij het college geen antwoord geeft op de vragen die wij hebben gesteld.

De voorzitter: Wat is uw ordevoorstel?

De heer Pormes: En dan is het ordevoorstel om dan wel de gelegenheid te geven om te vragen of hij mijn vraag wenst te beantwoorden.

De voorzitter: U heeft een tweede termijn, zo meteen. Als u even wacht, dan krijgt u daar de mogelijkheid voor.

De heer Pormes: Nee, dat is geen interruptie, dat is gewoon een recht die iedereen heeft om te vragen. Als wij vragen stellen aan het college, dan verwachten we ook een antwoord. En als dat antwoord niet wordt gegeven, dan stap ik naar voren en vraag: kunt u die vraag nog even beantwoorden?

De voorzitter: De heer Pormes, u kunt in uw tweede termijn zo meteen eventueel uw mening meegeven wat u nog kwijt wil aan de gedeputeerde. En daar krijgt u de kans voor.

De heer Pormes: Ik vind het onzin. Ik breng het wel in het presidium. Dit is onzinnig.

De voorzitter: Goed, ik ga de fracties stuk voor stuk even bij langs. En ik start bij JA21. Heeft u een behoefte aan een tweede termijn? Zo ja, dan mag u daar blijven zitten en u heeft 1 minuut.

De heer Van de Brand: Voorzitter, we danken GS voor de toezegging om de mogelijkheden van een SMR in Drenthe te onderzoeken. De SMR als energiebron. En dat mee te nemen en dan mee te gaan

in dat landelijk onderzoeksprogramma. En nogmaals een dank om ook waterstof een wat betere plek te geven in de energienota. Waterstof als energiedrager. En door voorlichting en het stimuleren van proeftuinen. En zoals ook de gedeputeerde al zei: door de waterstof backbone bijvoorbeeld af te takken en waterstof mogelijk te maken in woonwijken, denken wij dat er op den duur een hele duurzame manier van energievoorziening in een huishouden komt. De hybride oplossing is dan elektriciteit met waterstof in plaats van elektriciteit met aardgas. En daar wil ik het bij laten, voorzitter.

De voorzitter: Goed, niet direct een vraag, maar meer een algemeen verhaal. Dank u wel. Sterk Lokaal Drenthe.

De heer Dekker: Dank u wel, voorzitter. Ik had ik had nog twee vragen tijdens mijn eerste termijn die ik niet kon stellen. Eén ervan is inmiddels beantwoord. Dank u wel daarvoor. Wij vinden het ook heel fijn dat we meegenomen worden in het proces, door middel van de bijeenkomst op 27 november, en dit document. Nog wel één vraag over, of ik heb hem gemist de beantwoording, maar hoe kijkt de gedeputeerde naar de gestelde doelstellingen vanuit de Europese wetgeving en de RES? En denkt hij dat deze nog realistisch zijn? En daarnaast is het zo van... We vinden het jammer en eigenlijk ook wel teleurstellend dat de kennis bij de PvdA gering is, maar de mening toch wel zeer stellig. Ten slotte heb ik nog eigenlijk een kleine vragen met betrekking tot de waterstof. Het merendeel, of een aantal fracties willen graag waterstof, maar dan wel door middel van groene energieopwekking. Dat zou dus alleen maar kunnen door middel van kernenergie. Want als we met groene energie gaan opwerken dan heb je met bio te maken, of met groen gas of met windmolens of zonnepanelen. Maar dat betekent dat als we dat gaan doen, dat er heel veel energie naar de GZI gaat, de waterstoffabriek, en er minder overblijft voor de fabrieken en de huishoudens.

De voorzitter: Kunt u tot een afronding komen, de heer Dekker?

De heer Dekker: Jazeker. Hoe kijkt u daar tegenaan? Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, ga ik naar de fractie van de BBB.

Mevrouw Maris: We willen de gedeputeerde bedanken. Wij zijn blij als BBB met de reactie van de gedeputeerde en kijken uit naar het verdere proces om te komen tot energienota.

De voorzitter: Dank u wel. GroenLinks.

De heer Bos: Voorzitter, dank u wel. GroenLinks vind het jammer dat eigenlijk dit debat nog overschaduwd wordt door het hele kernenergie gedoe, zo noem ik het maar even. Want we moeten richting geven over een Energieagenda tot 2027. En er zitten heel veel dingen in waar het college wat mee moet. Eén van de vragen die ik nog had, was, komen er ook doelen op de verschillende energiebronnen? Nemen we dus ook de rest van de energie die wij gebruiken in Drenthe mee in de doelstellingen in de Energieagenda? Dan heb ik het over mobiliteit, over industrie, over de landbouwsector. Netcongestie ik hoor inderdaad een uitleg dat we gelukkig in gesprek zijn met de verschillende netbeheerders en dat doet ons deugd, alleen want ik al zei. Enexis heeft aangegeven dat we niet concreet genoeg waren, kunnen wij die concretisering ook verwachten? Groen gas. We begrijpen dat we geen mogelijkheden uit kunnen sluiten. Zelf staan we wel wat moeilijk tegenover groen gas. Maar bijvoorbeeld rond mijn huis zie ik dat de vergunningen van monovergisters die ploppen zeg maar als paddenstoelen uit de grond. En hoe verhoudt dat zich nu tot de transitie waarmee we in de landbouw te maken hebben? Blij dat we bij waterstof de ladder gaan toepassen, dat hoorde ik heel duidelijk. En ik denk dat de markt inderdaad zelf ook mobiliteit gaat uitsluiten. Dus dat gaat dan wel goedkomen. En flex-team warmte...

De voorzitter: Kunt u tot een afronding komen, de heer Bos?

De heer Bos: Ja, laatste vraag. Het flexteam warmte had ik nog een vraag over, een eerder gestelde vraag inderdaad, voorzitter. Daar had ik nog geen antwoord op. In hoeverre die nu al ingezet wordt en wat de toekomst daarvoor is?

De voorzitter: Dank u wel, ga ik naar de fractie van Volt, mevrouw Kramer.

Mevrouw Kramer: Dank u wel, voorzitter. En dank u wel gereputeerde voor uw heldere terugkoppeling en natuurlijk voor de toezegging om de motie rondom SMR's verder te kunnen brengen. Een aantal punten nog daarbij, los van de kernenergie gedoe. U geeft aan dat u in een groot netwerk zit met allerlei externe partijen en u noemt ook veel partijen. De partij die ik daar mis, is de deelstaat Nedersaksen. En ik weet, ik zie u knikken, ik weet dat we vanuit Noord-Nederland een Absichtserklärung, een intentieverklaring hebben met Nedersaksen, als het gaat over waterstof. Bent u hiermee bekend, is mijn vraag en staat u in de startblokken om ook hen te betrekken bij het onderdeel waterstof? Het andere punt gaat over, en ik sluit aan bij het punt van CDA. Jullie hebben vier punten genoemd, één daarvan is het verminderen van energieverbruik, dat vond ik een mooie opsomming. Het lijkt me heel zinvol om te kijken hoe we burgers, bewoners, kunnen betrekken bij het verminderen van energie. En dat is volgens mij een heel mooie invulling van het onderdeel burgerparticipatie. Ik hoop dat u hier ook voor openstaat, gedeputeerde. En voor het gemak sturen wij u onze bijdrage gewoon even toe. Dan kunnen jullie dan straks zo kopiëren in de agenda. Dank u wel.

De voorzitter: Hartelijk dank, ga ik naar de LijstPormes.

De heer Pormes: Dank u wel, voorzitter. Ik begrijp een beetje uit de discussie dat heel veel mensen kennelijk zijn vergeten dat alles te maken heeft, als het gaat over duurzame ontwikkeling, met de uitspraak van Brundtland: our common future. En ik begrijp dat Volt ook niet meer weet. Laat ik het nog maar een keer herhalen: duurzame ontwikkeling is een ontwikkeling die voorziet in de behoefte van huidige generatie, zonder de behoefte van toekomstige generaties zowel hier als in andere delen van de wereld in gevaar te brengen. Kernenergie voldoet daar niet aan. Tweede opmerking, voorzitter, ik ben ontzettend blij met de beantwoording van de gedeputeerde. Op één punt heb ik dat niet vernomen. Er is een heel breed draagvlak hier en ik hoor dat door Partij van de Arbeid en de BBB, als het gaat over de energiearmoede. Namelijk wel ten aanzien van huiseigenaren met een kleine portemonnee, maar hoe zit het met de sociale huurwoningen? En misschien dat de woningbouwcorporatie ook ondersteuning kan krijgen vanuit de provincie? Tenslotte voorzitter, de heer Dekker had het net over, maar hij heeft zijn huiswerk niet gedaan. De Koning is zojuist teruggekeerd uit Duitsland, heeft € 300 miljoen toegezegd namens de regering voor waterstof. En dat is waterstof verkregen, of dat hoort zo, die € 300 miljoen is geïnvesteerd in Duitsland, ook voor waterstof vanuit zonne- en windenergie. En niet uit kernenergie. Maar dat is € 300 miljoen. Ons belastinggeld heeft de Koning toegezegd, namens ons allemaal.

De voorzitter: Hartelijk dank. Dan ga ik naar de VVD.

De heer Vianen: Voorzitter, dank u wel. Dank u wel de gedeputeerde, voor de reactie en ook dank aan alle fracties voor de discussie. Want ik denk: ik wil toch complimenten geven aan Gedeputeerde Staten, omdat deze werkwijze wel erg prettig is bij zo een startnotitie. We kunnen met elkaar goed van gedachten wisselen, dus dank daarvoor. En ook dank voor de beantwoording uiteraard, want we begrijpen ook dat de gedeputeerde niet alles in één keer kan beantwoorden in zo een stuk. Dus we blijven als VVD, en ik kan me voorstellen de andere partijen ook, graag betrokken bij het verdere proces.

en de invulling daarvan En waar we ook blij mee zijn is dat de gedeputeerde zegt dat we geen zaken en alternatieven uit moeten sluiten. Het gaat echt om de Drentse energiemix en we hopen ook dat andere partijen, dat alle partijen dat zien en ook daarin meegaan. Nog één vraag die dan overblijft aan de gedeputeerde. In de motie over SMR's werd ook gesproken over middelen die vrij waren gemaakt door het kabinet om onderzoek te plegen. Kunnen we ook verkennen of we deze middelen aan kunnen wenden en ook daarmee de kennis en capaciteit van het Eijk mogelijk kunnen gebruiken bij dit onderzoek? Zodat het niet alleen een provinciaal onderzoek is. Dank u wel.

De voorzitter: Hartelijk dank. Ga ik naar de fractie van D66. Geen belangstelling. Dank u wel. Ga ik naar het CDA.

De heer Kreuze: Voorzitter, dank u wel. Het CDA sluit zich helemaal aan bij: kunnen wij die luxe veroorloven? Vandaar ook mijn vraag: welke keuzes gaan we maken? Hoe gaan we die afwegen? Dus we zijn blij dat het onderzoek naar die SMR's, naar de kernenergie gedaan zal worden. We delen ook de zorgen over opslag. Maar we zijn ook benieuwd naar hergebruik, naar de opslaginformatie, dat heeft ons in onze afweging ook geholpen. We sluiten ons aan bij de VVD, die zegt: laten we die middelen ook even in kaart brengen. Daar zijn we ook wel benieuwd naar. En tenslotte, voorzitter, de energietafel. Hartstikke goed voor voorstel, of een hartstikke goede aanpak, sorry. Houd ons op de hoogte daarvan. En wat het CDA betreft is verduurzaming echt ook iets voor de economische agenda. Dus houd die aansluiting daarmee. Dank u wel.

De voorzitter: U ook bedankt, de heer Kreuze. Dan gaan we naar de PVV.

De heer Vorenkamp: Dank u, voorzitter. Ik heb het zonet gehad over de haalbaarheid. En nu wil ik het even hebben over de betaalbaarheid. Want ik hoor heel veel partijen, bijna allemaal, hoor ik het hebben over die betaalbaarheid en de energiearmoede. Maar volgend jaar, voorzitter, gaan de energieheffingen weer verder omhoog. En we hebben hier al de hoogste energieprijzen van Europa. Dus al die opmerkingen van de regeringspartijen dat zijn eigenlijk een soort van belijdenissen die uitgelegd worden. Maar we hebben destijds een werkbezoek gehad als PVV bij de kerncentrale Borssele. En de economische directeur die heeft ons voorgelicht over ook de economische aspecten van die centrale. En wij stonden van de lage kosten van deze energiebron. Enorm laag als die kosten in. Dus wij zijn ons na 12 jaar praten over kernenergie door de PVV, zijn we heel erg blij dat we nu in ieder geval in deze agenda, of aanzet voor de agenda dat kernenergie opgenomen gaat worden, in ieder geval als onderzoek. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: U ook bedankt. De Partij voor de Dieren.

Statenlid Peeks: Dank u wel, voorzitter. Dank u wel ook aan de gedeputeerde voor de beantwoording binnen zijn termijn. Er wordt dus veelvuldig over kernenergie gesproken en de Partij voor de Dieren is daar niet een voorstander van. Volgens mij wist iedereen dat wel. Maar als er dan toch een onderzoek moet worden gedaan, waarom dan op provinciaal niveau? En niet gewoon aanhaken bij het onderzoek van het Rijk? Dat lijkt ons veel goedkoper. Dan heb ik niks gehoord over het meenemen van de toolbox natuurinclusieve energietransitie, dus als de ambtenaren meeschrijven dan zou ik dat graag genoteerd willen hebben. En dan de energiebesparing voor bedrijven. Daar heb ik ook eigenlijk geen antwoord van gehoord, maar ik neem aan dat dat wel meegenomen gaat worden. Tot zover.

De voorzitter: Hartelijk dank. De Partij van de Arbeid.

Mevrouw Mensen: Dank u wel, voorzitter. Dank aan de gedeputeerde voor de beantwoording. Energie moet betaalbaar blijven voor iedereen en de verduurzaming moet haalbaar zijn voor alle mensen. Niet

alles kan meer overal en we moeten goed kijken naar welke vorm van energieopwekking we kunnen realiseren. En er valt nog winst te behalen op diverse terreinen van energiebesparing. Tot zover een korte samenvatting van mijn eerste termijn. Wij zijn nog steeds tegen kernenergie, dat er dan een onderzoek komt, dat is dan zo. En ik hoop dat dat dan inderdaad een onafhankelijk onderzoek is. Dat is dan het grote voordeel daarvan, zodat ook het eerlijke verhaal naar voren komt, waarschijnlijk, en niet hoe noem je dat... Geshopt wordt naar eigen goeddunken. Maar we wachten dat onderzoek verder af en laten we ook duidelijk zijn dat het een onderzoek is. En ik hoor ook mensen zeggen dat kernenergie een onderdeel is van de Energieagenda. Volgens mij is dat het onderzoek daarnaar, dat even ter bevestiging daarvan. Verder kunnen wij ons vinden in het proces met de inachtneming van alle aanvullingen en bedenkingen.

De heer Vos: Hartelijk dank. Forum voor Democratie. Dank u, voorzitter. Wij vinden eigenlijk heel jammer dat de gedeputeerde helemaal niet op onze bijdrage is ingegaan en we zouden dit graag alsnog willen. En daarbij is de vraag denk ik heel erg belangrijk: wat gaat de gedeputeerde zeggen tegen alle mensen die nu de armoede in worden gewerkt door dit hele energietransitie beleid? Wat gaat de gedeputeerde... Wat voor boodschap hebben ze voor de Mensen die straks in de kou moeten gaan zitten, in de koude decemberdagen? Dank u wel.

De voorzitter: Hartelijk dank, dan ga ik naar de ChristenUnie.

De heer Aikema: Dank u, voorzitter. Gedeputeerde, bedankt voor de antwoorden. Wel zien we nog graag de focus op het aangeven van de doelen in de agenda, zodat wij hierop kunnen controleren.

De voorzitter: Hartelijk dank en tot slot de SP.

Mevrouw Dijkers: Dank u wel, voorzitter. Mooi om hem af te mogen sluiten, dit rondje. Complimenten aan de gedeputeerde voor zijn dossierkennis op dit moment. Het is me nog een kluit. Blij ook voor zijn steun voor wat de SP inbrengt. Ik heb een antwoordje op de vraag van de heer Van den Brand wat we op Ameland dan zoal meegenomen hebben. Als er één ding is wat op Ameland goed uitgewerkt is, is het de participatie. Daar draait het om het betrekken van de mensen bij de ontwikkelingen op het gebied van energieontwikkeling en de verduurzaming. En ik denk dat dat staat en valt bij draagvlak. Dus als we daar iets meegenomen hebben, is het dat. Dan had ik nog een kleintje met betrekking tot Forum voor Democratie, want ik dacht: dit wordt mooi. Onze steun voor een provinciaal energiebedrijf. Maar omdat we daarmee de provinciale overheid de kans geven haar wil door te drukken, doen we het toch maar niet. Daarna haakte ik af hoor. Après nous, le déluge, zullen we maar zeggen. Na ons de zondvloed. En vervolgens vragen hoe we dan met de mensen die in energiearmoede terecht komen omgaan. Volgens mij hebben wij daar wel betere ideeën over dan wat ik net gehoord heb. Daar houd ik het bij.

De voorzitter: Hartelijk dank, en daar komt een interruptie van JA21. Dan kijk ik even op mijn lijstje. U heeft nog één interruptie tegoed, dus gaat uw gang.

De heer Van de Brand: Dat klopt. Ik heb ook geteld. Ik ben heel blij met het antwoord van de SP. Dat maakt heel veel duidelijk en ik ben het met de SP eens. Participatie is heel belangrijk. En sorry ik zit altijd maar gelijk te denken van het gaat hier over wat voor technische dingen heb ik misschien daar over het hoofd gezien? Die participatie is een belangrijk ding. SP, bedankt voor dat antwoord.

De voorzitter: Fijn.

Mevrouw Dijkers: Mag ik nog een opmerking maken? Wat ik net vergat, is mijn reactie op de kern-energie bedoeling. Ik heb vanochtend op tijd de krant gelezen. Er staat een prachtig opiniestuk in van de Herman Damveld in het Dagblad van het Noorden. Dat kan ik iedereen aanbevelen. Het gaat over de zogeheten kleine kerncentrales. Zijn die wel zo klein? Maar hij eindigt ook met een opmerking met betrekking tot het opslaan van afval en of we dan wel even heel scherp kunnen blijven op proefboringen in zoutkoepels. Omdat dat al jarenlang een wens is vanuit de voorstanders van energie om daar afval in op te slaan. En daar kunnen we dan toch collectief mooi weer tegen zijn.

De voorzitter: Hartelijk dank, een interruptie van Sterk Lokaal...

De heer Vos: Dank u wel. Nee, Forum voor Democratie.

De voorzitter: Nee, nee, nee. Nee, Sterk Lokaal Drenthe. Die was eerder. [gelach]

De heer Vos: Helemaal goed.

De heer Dekker: Dank u wel, voorzitter. Het artikel waar de SP aan refereert van vanmorgen in de krant, dat is van Herman Damveld, dat is een zelfstandig onderzoeker, dat ben ik ook. Hij is geen wetenschappelijk onderzoeker. Dat is wel bekend, neem ik aan, en daar kunnen we niet heel veel uit opmaken lijkt mij.

Mevrouw Dijkers: Bent u wel een wetenschappelijke onderzoeker?

De voorzitter: Mevrouw, zo werkt dat niet.

De heer Dekker: Dat ben ik niet, maar dat is hij ook niet.

De voorzitter: Goed. Dank u wel voor de interruptie. Er is ook al een reactie gegeven op een bijzondere manier en ik ga naar Forum voor Democratie, interruptie.

De heer Vos: Dank u wel, voorzitter. Ik vind het heel frappant dat SP zo heel erg tegen onze oplossingen zijn, want ze zijn eigenlijk heel erg duidelijk en dat hebben we ook uitgelegd. En we vinden het heel jammer dat zeker een partij zoals de Socialistische Partij niet het belang voor de arme mensen in Nederland daarvoor opkomt. Ze kiezen er alleen maar voor om hen ideologische plannen door te drukken en dan zelfs binnen de eigen schattingen van het klimaatbeleid, de invloed die wij daarop hebben, 0.00007 graden zouden wij hebben. Bent u dus daarom bereid iedereen in de armoede daarvoor te sturen?

De voorzitter: U mag daarop reageren, SP.

Mevrouw Dijkers: Ik heb volgens mij mijn standpunt net ten aanzien van Forum voor Democratie al duidelijk gemaakt. Ik laat het helemaal mooi bij.

De voorzitter: Prima, hartelijk dank. Dan kijk ik om me heen. Nee, verder niemand. Dan de heer Jumelet. Er zijn nog een paar openstaande vragen. Ik wil u vragen om dat zoveel mogelijk te beantwoorden. Gaat uw gang.

Gedeputeerde Jumelet: Dank u wel, voorzitter. De vraag van Sterk Lokaal Drenthe. Zijn de doelstellingen realistisch? De doelstellingen, de opgaves zijn afgesproken. Ik heb in ieder geval de indruk dat er vooral discussie is over hoe ga je die energiemix organiseren? En dat uiteindelijk we met elkaar die

doelstellingen voor ogen hebben, dat is denk ik ook heel goed. Dus wat mij betreft, en ik denk dat dat zo geldt voor elke provincie, in ieder geval voor allen die hier verantwoordelijkheid in hebben, dat we de doelen hebben staan en dat het vooral gaat over de mix. Hoe ga je daar uiteindelijk ook gevolg aan geven? En dat we met elkaar gaan in een transitie naar hernieuwbare energie, vooral om die te gebruiken. Dat is duidelijk, om af te komen van de fossiele brandstof. Dat is wat we met elkaar, denk ik, met zijn allen belangrijk vinden. En dat klimaatakkoord dat staat. En daar hebben we met elkaar hier ook als provincie een verantwoordelijkheid in te nemen, om dat dan uiteindelijk ook in de Energie-agenda te vertalen, ook in goede plannen. Voorzitter, dan de doelen als het gaat nog even op een andere manier, waar de heer Bos over sprak, van GroenLinks. Zijn ook de andere opgaven, onderwerpen helpend bij het halen van de doelen? Zo heb ik hem even gehoord als ik het goed vertaal. Er zijn geen doelen op verschillende onderwerpen. Wel is het de koers waarop we waren om in 2040-2050 die doelen te halen. En het vraagt wel heel erg die verbreding, die u ook terecht aangeeft als het gaat om industrie, als het gaat om die concretisering. We kunnen niet alleen maar het hebben over hernieuwbare energie, zonder ook maatregelen nemen voor die groene energie, industriepolitiek bijvoorbeeld. We zullen daar echt met elkaar een stap moeten maken en volgens mij wordt er hard aan gewerkt. U vroeg heel nadrukkelijk ook even naar enerzijds die investering, de plannen die Enexis en andere partijen hebben laten weten. En het idee was dat we niet genoeg concreet waren. Dat heeft ons in Drenthe wat verbaasd, die reactie, zal ik u maar zeggen. Daar zijn we dus over in gesprek. En we zullen zeker ook in de zienswijze concreet maken, wat we daar ook van vinden. Maar niet alleen in de zienswijze ook gewoon in persoonlijk contact, zoals ik gisteren al zei tegen de heren van TenneT maar ook van Enexis, dat we heel graag toch wel heel nadruk willen zeggen: we lopen voor, maar laat ons niet daar dan mee in de steek, want we moeten met elkaar wel de goede dingen blijven doen. En daar is in ieder geval genoeg gehoor voor gevonden inmiddels. En daar maken we het ook duidelijk naar hoe we daar verder mee willen. Flexteam is net ook benoemd, daar willen we ook mee door. Het gaat ook over de warmte en warmtenetten. De gemeenten zijn er ook voor verantwoordelijk, maar wij hebben in Drenthe met elkaar dat flexteam. Heel belangrijk om dat ook te gaan benutten. En ik noem maar even Attero, een bron van warmte die nadrukkelijk ook gebruikt kan worden. En de zoektocht is: hoe ga je nu invulling geven naar aanleiding van die warmtewet waar ook vooral de publieke inzet wordt gevraagd? En ik kan u melden dat ik gisteren een startoverleg had met de provincie Overijssel om te kijken hoe we dat samen kunnen oppakken. En dat is niet onbelangrijk ook voor onze provincie. Volt heeft ook iets gevraagd over het contact met de deelstaat Nedersaksen. Ja, we hebben de contacten. Ikzelf heb één keer gesproken met een vertegenwoordiger vanuit de Nedersaksen, maar ik kan me voorstellen dat dat contact wordt verstevigd en zeker ook in het verband met Groningen en Drenthe. Want wij samen hebben daar ook belang bij en Nedersaksen misschien ook wel heeft belang bij ons, zo stel ik me dat ook voor. Daarna heeft u ook iets gezegd over besparing in relatie tot burgerparticipatie. Dat vond ik een hele goede, want besparing is natuurlijk wel genoemd, ook in het stuk. Een aantal van u zei dat u dat gemist had, maar het stond er toch echt in. Een aantal zeiden daarna dat het er toch ook weer in stond voor bedrijven en woningen. Dat is een mooi bruggetje ook naar de heer Pormes, die vraagt over sociale huurwoningen. Ik moet even goed kijken, want daar krijg je net iets van toegestuurd. De sociale huurwoningen is mij net verteld, waren een sterk onderdeel van de expeditie. En die was natuurlijk ook belangrijk in onze provincie En die gaat nu een andere fase in en die blijft wat ons betreft ook aandacht houden. En de vorm bepalen we in de agenda. Dat dat is eigenlijk wat het antwoord is op uw vraag als het gaat om sociale huurwoning. Dus er is volop aandacht voor. De VVD vraagt ook over dat verhaal van kernenergie in vooral het onderzoek. Ik stel me voor dat we gebruik gaan maken van de middelen die het Rijk beschikbaar heeft gesteld en dat we daar dan ook bij aansluiten. Want we gaan ons daar melden, we gaan niet iets helemaal eigenstandig doen, wat mij betreft. We gaan aansluiten bij juist ook wat u in de motie die aangehouden is, benoemde en ik stel voor dat dan ook de middelen daar dan ook voor beschikbaar komen. In ieder geval, dat is wat ik hoorde en wat ik graag aan u wil teruggeven. Voorzitter, het CDA. De breedte van die

economische agenda. Energie hoort daarbij. Ik zou het ook op die manier willen poneren, want energie en heel die agenda is natuurlijk vooral een soort basis voor heel veel andere ontwikkelingen. De sportvereniging kan blijven bestaan als ze de rekeningen van de douches ook... Of de gasrekening kunnen betalen of in ieder geval de andere vorm van energie kunnen betalen. Dus het is erg van belang dat dit gezien wordt als een onderlegger ook voor de economische agenda. Want een bedrijf die zich nu meldt om zich ergens te vestigen, dan gaat het niet meer over of die gefaciliteerd wordt door de gemeente of grondprijs. Het gaat vooral om: kan je aansluiten op het energienet? En ik denk dat dat vooral belangrijk is, ook voor de Energieagenda, maar zeker ook voor de economische agenda. Partij voor de Dieren, ik kan u zeggen, de toolbox was ik vergeten, die nemen we mee. Moeten we wel even kijken wat daar precies allemaal in staat, zeg ik ook heel eerlijk, want ik wist het niet, maar dat gaan we zeker met elkaar bekijken om daar ons voordeel mee te doen. En voorzitter, Forum voor Democratie. Het is natuurlijk wel heel bijzonder dat u toch de gaskraan weer open wilt zetten, enzovoort. Ik ga dat niet steunen. Ik vind het echt ongelooflijk in de context ook van de problematiek in Noord-Nederland. Ik durf het bijna niet te zeggen, maar ik zeg het toch, ik vind het ook onbestaanbaar richting onze inwoners van Noord-Drenthe als het gaat om de Noord-Drentse gemeenten die ook met aardbevingen te maken hebben. Dus verwacht u niet van dit college dat we daar in meegaan, voorzitter. Volgens mij heb ik alle vragen beantwoord en dank ik de SP voor de inzet op het punt van de motie. Dan dank ik u voor alle bijdragen. Dank u wel.

De voorzitter: Moment, u krijgt nog een Interruptie, even kijken. GroenLinks, gaat uw gang, keurig.

De heer Bos: Ik had hem bewaard, maar ik vind het nog wel een discussie waard, want er is inderdaad nog een vraag onbeantwoord gebleven. Dus is dat dan een interruptie of is dat dan een onbeantwoorde vraag. Maar goed, voorzitter, de gedeputeerde had ik ook nog gevraagd over hoe staat groen gas eigenlijk in lijn met de ontwikkelingen in de landbouw?

Gedeputeerde Jumelet: Zo kom je aan de tijd. Dank u wel. Voorzitter, ik denk dat het een heel spannende is als het zeker gaat over de toekomst van de landbouw in relatie tot groen gas en in relatie tot... Ik begrijp dat groen gas niet alleen geproduceerd wordt door mest of door in ieder geval de input van de landbouw, dus dat is één. Twee is: op korte termijn hebben we het ook nodig. Het een loopt samen met het ander, kan ik me ook voorstellen. Maar laten we niet op de dingen vooruitlopen ook dat is een punt, denk ik, van aandacht. Dus groen gas blijft nu gewoon een onderdeel van, maar wie kan voorspellen hoe het er over 10 jaar voorstaat? Ik constateer ieder geval dat we een mix nodig hebben en dat die mix uiteindelijk moet leiden tot voldoende energie op verschillende manieren. En ik denk dat dat op dit moment de stand van zaken is, voorzitter.

De voorzitter: Hartelijk dank, aanvullend? Kort.

De heer Bos: Het verzoek is om wel misschien in RES-verband in ieder geval te kijken naar de warmtevisie van de gemeente en waar dan groen gras ook echt mogelijk is, zodat we in ieder geval een beetje regie kunnen voeren op waar komt dan al die monovergisting tot stand? Want er zijn wel investeringen die boerenbedrijven doen. En het zou zonde zijn als die investering uiteindelijk weer leidt tot kapitaalvernietiging.

De voorzitter: Hartelijk dank, ik hoor geen vraag, maar een opmerking. En de volgende interruptie is voor Forum van Democratie. Gaat uw gang.

De heer Vos: Dank u, voorzitter. Ik hoorde net de gedeputeerde ingaan op ons punt over Groningen, dat je dat de mensen niet aan kan doen. Maar dat was precies natuurlijk wat in onze bijdrage naar voren kwam. Die mensen moet je volledig compenseren en daar zit ook uiteindelijk de krik natuurlijk in.

Mensen werden niet gecompenseerd, dat is allemaal bureaucratie wat ertussen loopt. Maar daar gaat mijn vraag niet over. Mijn vraag ging over: wat gaat hij dus tegen de mensen zeggen die straks in de kou moeten zitten? Want dat is de afweging die er wordt gemaakt. Dat gaat er gebeuren als we doorgaan met die met die hele energietransitie.

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Jumelet: Voorzitter, de energierekening is een lastig probleem, dat weten we allemaal. Daar heeft het kabinet in het verleden wat extra geld voor uitgetrokken. Ik bedoel ook te zeggen wat, want het was niet voldoende. Wij hebben in onze provincie gedaan wat we konden, namelijk een zogenaamd fixteam inzetten. Dat betekent dat dat we de isolatie van huizen ook mogelijk willen maken. Dat doen we met gemeenten, doen we met andere partners, dus we proberen juist in die besparing te zorgen dat die rekening naar beneden gaat. Ik denk dat dat een heel belangrijke is. En in die mix die we met elkaar voor ogen hebben, willen we van fossiele brandstof af om de redenen die hebben geleid tot het debacle in Groningen, met alles erop en eraan. Ook in Noord-Drenthe hebben we daar mee te maken. Dus wat mij betreft kijken we juist vooruit en gaan we juist ook voor, en dat heeft de heer Kreuze genoemd van CDA, gaan we voor rentmeesterschap. Goed omgaan met onze aarde, goed omgaan met onze bronnen. En dan heb je soms ook afscheid te nemen van zaken en nieuwe dingen te proberen. En daar moet je de mensen goed in tegemoet treden. Als het gaat om eigenaarschap, als het gaat om de mix, als het gaat ook om ze helpen te zorgen, te isoleren, dan heb je het woningbouwcorporaties verhaal. Dat lijkt mij een begaanbaar debat om dan terug te gaan in de tijd, voorzitter.

De voorzitter: Hartelijk dank, aanvullend nog een opmerking?

De heer Vos: Ik hoor dus heel erg dat de gedeputeerde eigenlijk alleen maar bezig is met doekjes voor het bloeden, maar zo werkt het natuurlijk niet. Je moet dingen aanpakken bij de kern en dat is wat Forum voor Democratie ook doet. En ik moet helaas constateren dus dat de gedeputeerde hier eigenlijk alleen maar bezig is met een paar kleine brandjes aan het oplossen terwijl heel Nederland in brand staat. Dus dat heeft totaal geen nut maar helaas, hij kiest dus blijkbaar voor zijn ideologische drang om over te gaan met die energietransitie en niet om de mensen te helpen. Dus de mensen zullen dat thuis ook wel aanhoren als ze in de kou moeten zitten. Helaas. Wij hadden gewild dat het anders zou zijn.

De voorzitter: Duidelijk een opmerking, geen vraag. U mag daar kort op reageren, maar wel kort.

Gedeputeerde Jumelet: Voorzitter, zo een debat, en ik ben met de heer Vianen eens, is heel prettig bij zo een startnotitie. Het geeft ook duidelijk de positie weer van deze en gene. En volgens mij laten we niemand in de kou zitten. Proberen we juist te doen wat in ons vermogen ligt, zetten wij een stap vooruit met elkaar, zeker als college, maar zeker als ik u ook gehoord heb. En er zijn partijen die stappen terug willen zetten. Dat kan. Maar ik denk in ieder geval dat het van belang is dat wij gaan voor zekerheid, dat we gaan ook voor veiligheid, voor mensen en milieu. En wat ons betreft is dat de koers en die willen we graag vertalen in een nieuwe agenda. En dat is wat het is. Voorzitter, dank u wel.

De voorzitter: Hartelijk dank. Goed. We hebben twee termijnen gehad. U heeft gebruik kunnen maken van een aantal interrupties. Volgens mij is dit voldoende behandeld. We zien dit niet terug in de eerste komende Statenvergadering. En ik stel u voor om dit af te sluiten en te gaan schorsen tot 13:15 uur.

8. Drents Programma Landelijk Gebied

De voorzitter: Goed, dames en heren, wij hervatten de vergadering en we gaan verder met agenda-punt 8, Drents Programma Landelijk Gebied, DPLG. Aan de orde dit onderwerp en bij A.22 staat een Tussentijds advies van het Rijk over concept maatregelenpakketten en concept DPLG 0.5 geagendeerd. Zoals afgesproken behandelen wij deze brief in een gebruikelijke vergaderorde van spreektijden en termijnen. Ook bij dit agendapunt geldt maximaal drie interrupties per fractie. Echter, voordat ik de woordvoerders het woord geef, wil ik eerst gedeputeerde Otter de kans geven om de ingekomen brief te verduidelijken en eventuele mededeling te doen rondom het proces. Ga uw gang.

Gedeputeerde Otter: Dank u, voorzitter. U heeft allemaal de brief kunnen lezen. We hebben eigenlijk toen die binnenkwam... u had ook uit de pers vernomen dat deze brief al verstuurd was, dus het leek ons goed om u die brief zo snel mogelijk ter hand te stellen. Maar goed, het is een brief van dertig kantjes met heel veel informatie, dus daar hebben wij wel enige tijd voor nodig om daar een reactie op te geven, vandaar dat die reactie er nog niet bij zit. Die gaat komen in ieder geval richting het eind van het jaar, denk ik. Om een indruk te geven, die brief is mooi, maar daar zitten echt wel wat vraagstukken in. Laat ik eentje noemen: daar zit natuurlijk een planning in en die wijkt weer af van de planning die wij u hebben toegestuurd. Maar het Rijk, als ik het zo mag zeggen, stapt heel eenvoudig over de MER-procedure heen. We hebben dat LNV ook gevraagd: hoe zit dat? Dat weten zij ook niet, dus daar is allemaal nader overleg voor nodig en die zullen we meenemen in onze reactie. Dan is er ook nog iets en dat gaan we ook in IPO-verband komende donderdag al bespreken, dat is het zogenaamde commitment. Als ik het even heel zwart-wit zeg, die minister zegt: u zegt eerst maar ja op alles wat wij u straks gaan vragen, maar wij gaan nog wel even nadenken wat wij u gaan vragen. Daar missen wij toch wel de wederkerigheid. De provincies willen hun verantwoordelijkheid echt wel nemen, maar daar horen wel voorwaarden en uitgangspunten bij, die ook van het Rijk moeten komen. Dat gaan wij allemaal proberen de komende tijd mee te nemen in een reactie. Ik weet niet precies wat u straks allemaal wil gaan inbrengen, maar prima dat u ons alvast allemaal een aantal zaken mee wilt geven die we wellicht ook in de reactie verder mee kunnen nemen. Maar weet in ieder geval: GS moet zich daar nog over buigen. Dan misschien nog even voor de planning. Dat stond ook wel in de brief, maar komende tijd, komende weken, werken we nog aan een notitie die eind november, begin december, naar u toegestuurd zal worden en dat gaat over de vertaling van het Coalitieakkoord naar de 0.5 versie van het DPLG. We willen nog wel een keer een herbevestiging in de Staten van een aantal uitgangspunten. Nogmaals, dat komt eind van de maand, begin december naar u toe en dan zullen we ook nog ingaan op de maatregelenpakketten die er allemaal verder bij horen. Voorzitter, dat is volgens mij wat ik eigenlijk nog even kwijt wil. De rest doe ik dan wel even nadat ik heb gehoord wat de verschillende fracties hiervan vinden en mij mee willen geven.

De voorzitter: Hartelijk dank. Dan gaan we nu naar de fracties toe en we starten met de fractie van JA21, aansluitend de fractie van de BBB en u is gezegd per fractie drie minuten.

De heer Van de Brand: Dank u wel, voorzitter. We hebben die brief met aandacht gelezen en uit de brief van het Rijk wordt duidelijk dat er nog veel onduidelijk is. Hoe is de uitgave van zoveel publiek geld te rijmen met een nog onduidelijk doel en een onduidelijk effect, mede vanwege een beperkt rekenmodel daar waar het specifieke cases betreft? Kan je kortom, dat geeft me even de gelegenheid om het blaadje om te draaien, uitgeven, maatregelen nemen en vergunningen tegenhouden - ik denk ook even aan de brief van Volt en het antwoord van GS over het extern salderen van Fochteloërveen - als ongeveer alles onduidelijk is. Zo voer ik gelukkig mijn huishoudbudgettering niet. In de brief staat bij bladzijde 5 beschreven dat ze Drenthe dwingen tot commitment. Als we de verkiezingsuitslag zouden moeten respecteren, is er geen sprake van commitment ten aanzien van het landelijk beleid met zijn beperkte rekenmodel en veel te strenge normen. Dit nog los van het feit, en dat lezen we even verder, het Rijk zelf ook niet precies weet hoe ze het moet aanpakken. Het lijkt erop of er spelregels

zijn gemaakt voor een spel, wat ze zelf ook niet kunnen spelen. Ik hou mijn bijdrage heel kort. Mijn vraag is: hoe gaat GS daar straks mee om? En als steuntje in de rug: ik heb ze altijd bij me, want ik krijg ook wel eens hoofdpijn. Misschien is het wel goed als de gedeputeerde mijn aspirientjes vast in ontvangst neemt, want dit zal nog een hele klus worden.

De voorzitter: Dank u wel. Ga ik naar de fractie van de BBB en daarna de fractie van de Partij voor de Dieren.

De heer Vossebeld: Bedankt, voorzitter. We leven de landelijke en Europese wet- en regelgeving na en committeren ons aan het belang van de natuur. Anders gezegd: geen provinciale kop op Europees of landelijk beleid, dat is de boodschap in het Coalitieakkoord. Voor ons ligt een brief van het Rijk met een reactie op de 0.5 versie van het DPLG. Een brief met, zoals we inmiddels gewend zijn, behoorlijk wat wollige taal en onduidelijkheden. We zijn als BBB daarom ook blij dat de datum verschoven is naar 30 september. Immers er is nog zoveel onduidelijk, gaf mijn collega ook al aan, zoveel gebaseerd op aannames en rapporten. Documenten van natuurwensers worden voor je het in de gaten hebt gewoon wensnatuur. We staan voor een evenwichtige verdeling van de lusten en lasten die op ons afkomen en willen daar dan ook een goed programma voor opstellen, wat misschien extra tijd kost, maar wat dan ook gedegen is en gedragen door degene die het uit moet voeren. Aan de andere kant kan die tijd benut worden om goed te bekijken wie deze gebiedsprogramma's eigenlijk opstelt. Uitgaande van de evenwichtige verdeling van lusten en lasten die ik hierboven schets, is het aantal landbouwvertegenwoordigers bij het opstellen van de gebiedsprogramma's veel te weinig. Kijk je naar de verdeling van onbebouwde Drentse grond, is het aandeel landbouwgrond zo'n 74% tegenover 26% natuur. Het lijkt ons dus alleszins redelijk dat je de verhouding - aan welke praattafel dan ook, of dat nou gebiedsgerichte aanpakken of andere tafels zijn - de verhouding drie landbouw en één natuur wordt.

De voorzitter: U heeft een interruptie van de ChristenUnie.

De heer Brandsema: Dank, voorzitter. Ik hoor de BBB aangeven dat ze blij is dat de deadline van april volgend jaar is verschoven na september 2024. GS heeft al in de vorige brief aangegeven dat ze streeft om de 1.0 versie in maart 2025 af te hebben. Zegt de BBB hier eigenlijk mee, met het feit dat de BBB blij is met de deadline van september, dat GS ook in zou moeten zetten op een 1.0 versie in september, in plaats van een half jaar later in maart 2025?

De heer Vossebeld: Nee, voorzitter, we zijn blij dat de deadline landelijk verschoven is op 30 september, maar wij geven Gedeputeerde Staten alle tijd om een goed programma te maken. Als dat dan voor april is of wanneer ze het klaar hebben, 2025, dat zal moeten blijken.

De voorzitter: Aanvullend?

De heer Brandsema: Voorzitter, dan concludeer ik dat in die zin voor de BBB die deadline helemaal niet zo relevant is, uit dit antwoord.

De heer Vossebeld: Klopt.

De voorzitter: Dank u wel. CDA heeft ook een interruptie.

Mevrouw Hilgenga: U zegt in uw betoog dat u vindt dat bij de gebiedsprocessen er meer landbouwers aan tafel zouden moeten zitten. Begrijp ik daarmee dat u vindt dat de gebiedsprocessen niet eerlijk

gebeuren, of dat er niet voldoende door degene die gebiedsprocessen voorziet rekening wordt gehouden met alle belangen van alle partijen? Hoor ik u dat zeggen, doen wij dat niet zorgvuldig?

De voorzitter: Ga uw gang.

De heer Vossebeld: Dank, voorzitter. Inderdaad, als de landbouw in die gebiedsprocessen maar met één organisatie en soms met twee vertegenwoordigd is, tegenover vijf, zes natuurorganisaties, dan is die afweging niet zorgvuldig geweest.

Mevrouw Hilgenga: Voorzitter, dus ik begrijp dat u zegt dat aan degene die de vergadering voorziet, dat er niet zorgvuldig rekening wordt gehouden met alle belangen van alle partijen en dat u vindt dat er het boerenbelang ondergeschikt wordt gesteld aan de belangen van andere partijen? Want het is namelijk namens uw eigen huis hier, provincie, dat die gebiedsprocessen worden uitgevoerd. Dus daarmee zegt u eigenlijk: we vinden het college incapabel om hier leiding aan te geven.

De heer Vossebeld: Bedankt, u gaat daar wel heel ver in. Maar inderdaad, de verdeling aan de tafels is niet in evenredigheid. Daar kom ik nog op terug in het vervolg. Dan komt het antwoord eigenlijk: wij als BBB kunnen ons niet aan de indruk onttrekken dat dit nu andersom is. Graag willen we dan ook dat het aandeel landbouw vertegenwoordigt in bovengenoemde verhouding plaats gaat nemen in de overleggen, zodat de kennis van de landbouw meegenomen wordt in het gehele proces. BBB verzoekt GS om hierin mee te gaan en de praattafels zo in te richten dat deze verhouding geëerbiedigd wordt. Met landbouwvertegenwoordigers bedoelen we vooral de landbouw die het betreft, maar ook de loonwerkers in de vorm van de Cumela, de mechanisatiebedrijven, de agro-industrie die in Drenthe behoorlijk aanwezig is, om die mee te laten... want die treft het allemaal.

De voorzitter: U krijgt wederom een interruptie. van D66 nu.

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter, met verbazing luister ik naar de inbreng, de verbindende factor BBB. Ik begrijp dat uw betoog is dat natuur veel te groot is, maar een kwart, alsof natuur tegenover landbouw staat. Volgens mij heeft landbouw de natuur ook hartstikke nodig als het gaat over de waterberging of noem maar op, heeft landbouw heel veel baat bij de natuur en andersom. Maar hoe duidt u dan dat uit nog niet zo lang geleden een tafel - en dan sluit ik aan bij de vragen van mevrouw Hilgenga net - nog niet zo lang geleden natuurorganisaties en LTO in gezamenlijkheid aangaven richting de provincie welke stappen er genomen moesten worden? Dat ze in gezamenlijkheid een reactie... U plaatst het alleen maar tegenover elkaar. Bent u nu echt ervan overtuigd dat dit niet samen kan?

De voorzitter: De heer Vossebeld.

De heer Vossebeld: Bedankt, ik denk dat mevrouw Kleine Deters op de hackathons bedoelt die in het voorjaar plaats hebben gevonden, maar daar zat inderdaad alleen LTO en DAJK aangeschoven en niet de andere landbouworganisaties, dus inderdaad die verhouding is scheef.

Mevrouw Kleine Deters: Dus u vindt dat het gewoon per definitie tegenover elkaar staat en niet samen kan opgaan?

De heer Vossebeld: Als je samen een goed voorstel, een goed plan wil bedenken, dan moet je ook in evenredigheid aanwezig zijn. En inderdaad, natuur is van landbouw afhankelijk en landbouw van natuur, landbouwers zijn immers die het beste natuur kunnen onderhouden.

De voorzitter: Hartelijk dank. Gaat u verder met uw betoog.

De heer Vossebeld: Om terug te komen op de inleidende zin, dat het Coalitieakkoord aangeeft dat er geen provinciale kop op landelijke of Europese regelgeving willen wij GS het volgende vragen: kunt u onderbouwd inzichtelijk maken dat de NDA's in lijn zijn met landelijk? Ons is bekend dat de nulmeting die had horen plaats te vinden in het referentiejaar niet aanwezig is. Wanneer dit wel het geval is, kan GS ons deze gegevens overhandigen? Tweede vraag: wanneer dit niet het geval is, hoe kan dan op basis van de NDA's een verslechtering geconstateerd worden van de natuur, een verslechtering ten opzichte van wanneer dan? Hoever gaan we terug? Het lijkt BBB duidelijk dat er niet een gedegen onderzoek heeft plaatsgevonden en gezien de brief van het Rijk wordt dat ook bevestigd. Het Rijk geeft aan dat NDA's slechts feitelijke ecologische analyses zijn, die beschrijven wat de staat van de natuur is. De NDA's zijn niet opgesteld met het doel toestemmingsverlening makkelijker of moeilijker te maken. Dat is een bestuurlijke keuze van het vorige IPO geweest, huidig IPO. BBB vraagt GS dan ook met klem om zelf verantwoordelijkheid hierover te nemen en niet meer mee te gaan in een niet-bindende IPO afspraak. Durf stappen op te zetten en ga hiermee aan de slag, maar dat bleek ook al uit de reactie van mijnheer Otter, dat hij dat van plan is. Zoals De Telegraaf afgelopen zaterdag kopte: minister Adema legt een bom onder eigen stikstofbeleid. Dat is wat BBB al iedere keer heeft aangegeven. Wat geldt voor de garnalenvissers geldt ook voor de boeren, maar ook voor jongeren die geen huis kunnen kopen omdat er niet gebouwd mag worden. En ga zo maar door. Het achter een bureau bedachte beleid...

De voorzitter: Moment, u krijgt een interruptie van de VVD.

Mevrouw Martens: Dank, voorzitter, nog even terug naar de NDA's waar ik de heer Vossebeld net over hoorde spreken. Ik hoorde hem zeggen: de NDA's mogen niet gebruikt worden om als argument te gebruiken in het kader van de toestemmingsverlening, de vergunningverlening, en dan ben ik even benieuwd of de heer Vossebeld ook weet dat GS vrij recentelijk een vergunning heeft geweigerd, of voornemens is een ontwerp te weigeren, juist vanwege de NDA's die 9 mei naar het Rijk zijn gestuurd?

De voorzitter: De heer Vossebeld.

De heer Vossebeld: Dank u wel. Kunt u de vraag nog even specificeren?

Mevrouw Martens: Ik zal hem kort houden. Weet u dat GS een vergunning gaat weigeren vanwege de NDA's die op 9 mei naar het Rijk zijn gestuurd?

De heer Vossebeld: Ik weet dat, ik denk dat GS die vergunning gaat weigeren, omdat via het IPO nog steeds afspraken lopen en die vinden wij dat ze daar mee aan moeten.

Mevrouw Martens: Nou, voorzitter, graag nog even aanvullend. Dan wil ik de heer Vossebeld graag vragen om die vergunning eens door te lezen, want de motivering lijkt daar niet op.

De voorzitter: Hartelijk dank. Gaat u verder met betoog. Ik moet er wel bij vertellen dat uw tijd eigenlijk verstreken is. Dus als het zo'n stukje is, dan kan dat.

De heer Vossebeld: Wat BBB al lang wist, dringt nu ook door in de Haagse politiek. De zekerheid is weg, geld is er niet, beheersplannen lijken niet te doen wat gewenst is, dus het moet anders. Meer landbouw aan tafel en herverdeling van geld. BBB wil een evenwichtige verdeling tussen inspraak, mensen, middelen die in het veld zorgdragen voor de landbouw en natuur, in samenspraak.

De voorzitter: U wordt gered door de bel, want u krijgt zomaar extra tijd. Een tweetal interrupties, de eerste is GroenLinks.

De heer Rook: Dank u wel, voorzitter. Ik luister ook met wat verbazing naar het betoog van de heer Vossebeld, want ik hoor hem ten eerste zeggen dat de landelijke stikstofdoelen en algemene natuurdoelen voor de BBB initieel belangrijk zijn en dat de natuur doelanalyses voor de BBB initieel belangrijk zijn. Dat vind ik toch heel vreemd in het licht van het Coalitieakkoord. Begrijp ik dan dat... onderschrijft de BBB dat nog steeds?

De heer Vossebeld: Dank u wel. Als de NDA's niet goed gefundeerd zijn en een behoorlijke provinciale kop erop gezet hebben, dan zijn die niet maatgevend. In het Coalitieakkoord staat geen provinciale kop bovenop landelijk en Europees beleid.

De heer Rook: Voorzitter, dan concludeer ik dat de BBB de NDA's niet onderschrijft. Dank u wel, dat is een antwoord op mijn vraag.

De voorzitter: Goed, volgende interruptie is van de SP.

De heer Van de Weg: Dank u wel, voorzitter. Inderdaad ook een vraag over die NDA's, want u zegt de NDA's is eigenlijk maar tijdelijk, is het karakter van tijdelijkheid, terwijl duidelijk in de begeleidende brief van de overheid geschreven staat dat het juist duidt op de verslechtering. Dat het juist een soort wake-up call is om te zeggen: die natuurdoelanalyses zijn nu dus wel geanalyseerd, maar het is eigenlijk alleen nog maar slechter geworden met die Natura 2000-gebieden. Dus dat is mijn eerste vraag en de tweede vraag is dat ik een beetje het gevoel krijg dat u wat aan het voorsorteren bent, wat ruimte aan het creëren bent voor straks, na de verkiezing, als het landschap misschien nog verder naar rechts is opgeschoven.

De heer Vossebeld: Dank u wel. Op de eerste vraag had ik al een antwoord gegeven: als de NDA's niet goed gefundeerd zijn, dan kan je ook geen verslechtering constateren, geen verbetering, geen verslechtering. Als je de basis niet goed hebt, kan je geen verandering constateren. En op de tweede vraag: wij willen niet op voorhand op de verkiezing nadenken. In principe hopen we dat natuurlijk wel, maar je moet op basis van de huidige gegevens, en dat zijn die NDA's die onderhand niet goed zijn.

De heer Van de Weg: Die NDA's, daarover staat in die brief van het Rijk heel duidelijk dat er een verslechtering, dat het echt slechter is geworden door de stikstof, door de verdroging in de Natura 2000-gebieden en dat dat invloed heeft op die natuurdoelanalyses.

De heer Vossebeld: Maar de ecologische autoriteit heeft de NDA's nog niet beoordeeld. Dus eigenlijk kan je daar op dit moment nog niks mee.

De voorzitter: Hartelijk dank. Dat was uw betoog, hartelijk dank en de volgende fractie is Partij voor de Dieren, Statenlid Zuiker en daarna de fractie van de Partij van de Arbeid.

Statenlid Zuiker: Dank u, voorzitter. Eerst naar aanleiding van de reactie van de gedeputeerde Otter: hoe kan het dat wij al drie weken dit tussenrapport hebben liggen en dat GS zich nog hierover moet buigen? Dit is zo'n beetje het belangrijkste onderwerp van deze hele coalitieperiode. Dit is iets wat wij niet kunnen begrijpen. En dan de opmerking dat we begin december pas iets zullen ontvangen. Volgens mij moeten we 6 december al een belangrijke vergadering doen en dan vind ik begin december veel te laat en dan ga ik er nog maar vanuit dat het voor 6 december is. Het tussenrapport van het Rijk is niet mals. Het is niet duidelijk of en hoe de doelen gehaald gaan worden en vooral ook omdat er

geen keuzes gemaakt worden. En dat terwijl de urgentie om de natuur te verbeteren in Drenthe steeds groter wordt. Dit maatregelenpakket zal geen zekerheid geven dat die verslechtering ook daadwerkelijk wordt tegengegaan. Over de KPI-aanpak lezen we kritische geluiden. Het ministerie schrijft letterlijk: de opbrengst van de KPI-aanpak moeten niet worden overschat. De Partij voor de Dieren is ook al langer kritisch over de KPI-aanpak, vooral ook omdat het niets met transitie van de landbouw te maken heeft, maar slechts marginale verbeteringen van een onhoudbaar systeem, namelijk de intensieve veehouderij. Ook innovaties zijn niet bedoeld voor systeemverandering, maar voor het zo lang mogelijk uitstellen van echte keuzes. Voorzitter, het is duidelijk dat de provincie het komende half jaar nog heel hard moet werken om met een betere versie van het DPLG te komen, dat überhaupt een beetje aan de eisen van het ministerie voldoet. Maar boven alles moeten er keuzes gemaakt worden, want zonder een gedegen plan komt er gewoon geen geld uit Den Haag voor Drenthe. Meerdere keren wijst het ministerie erop dat er nu al kansen zijn om direct aan de slag te gaan. Hierbij kan Drenthe gebruik maken van bestaande regelingen en middelen. We nemen aan dat dit al volop gebeurt in Drenthe en graag horen we van de gedeputeerde wat de stand van zaken is met betrekking tot aankoop en beëindiging van bedrijven. Tenslotte: het ministerie is kritisch op het uitgangspunt van het college dat landbouwgrond landbouwgrond moet blijven, want dit staat, schrijft ze zelfs, op gespannen voet met de ruimteclaims die voortkomen uit het DPLG. Dus onze vraag aan het college: hoe hard is landbouwgrond blijft landbouwgrond, aangezien we nu al weten en er ook op gewezen worden door de minister, dat dit niet houdbaar is? Tot zover onze reactie en vragen in eerste termijn.

De voorzitter: Hartelijk dank. Dan ga ik naar de fractie van de Partij van de Arbeid, de heer Bosch en daarna Sterk Lokaal.

De heer Bosch: Dank, voorzitter. Dat we in Drenthe voor een fikse opgave staan voor het aanpakken van de uitdagingen die ons in het landelijk gebied te wachten staan, is inmiddels gelijk aan het intrappen van een open deur. Hoe kunnen we die ingrijpende en complexe opgaven waarin allerlei grote en voor decennia structurende keuzes over ruimtegebruik, maatregelen tot natuurherstel in relatie tot landgebruik voor landbouw, wonen en andere activiteiten, en waterbeheer gemaakt moeten worden, aanpakken? Voorzitter, natuurherstel kan niet wachten. Dat gevoel van urgentie wordt gedeeld door het ministerie. Het weer in balans brengen van mens en natuur vraagt nu om ingrijpende maatregelen. De PvdA-fractie kan niet anders dan constateren dat er ondanks de lovende woorden van het ministerie van LNV over de eerste aanzetten, een goede eerste basis en de prettige constructieve samenwerking tussen het Rijk en de provincie, er nog een flinke kluit ligt om tot een compleet en toetsbaar DPLG te komen, waarmee we de uitdagingen in het landelijk gebied aan kunnen gaan. Voor de integrale analyse alleen al moet aan 27 voorwaarden worden voldaan. Ook de vier op 18 juli door dit college ingediende maatregelenpakketten behoeven nog een forse verbetering om überhaupt aanspraak te kunnen maken op de in 2024 vanuit het Rijk beschikbaar komende budgetten. Voor de toekenning van middelen in 2024 moeten er tussen 15 januari en 1 maart verbeterde versies van de ingediende maatregelenpakketten ingediend worden. Een vraag aan de gedeputeerde hierbij is op deze deadline van 1 maart haalbaar is naast de werkzaamheden aan de fikse verbetering die aan het hoofddocument DPLG moeten gebeuren. Wat vergt dit bovendien van de betrokken ambtelijke organisatie? En de gedeputeerde is er net al even op ingegaan: er wordt hiervoor bovendien een flink commitment gevraagd vanuit het Rijk. De Partij van de Arbeid-fractie vraagt zich af of hierbij nog wel van zo'n gelijkwaardige samenwerking tussen provincie en Rijk sprake is, als het ministerie hiervoor zelf gaat aangeven hoe dit commitment vormgegeven moet worden. Ik ben blij om te horen dat het college dit in IPO-verband nog eens gaat bespreken. Dan nog een laatste punt dat mijn fractie wil aansnijden voorzitter, voordat ik afrond, en dat betreft de aanbeveling op pagina 8 van de bijlage. Daarin wordt de aanbeveling gedaan om helder te zijn over de ruimtelijke vertaling van de gemaakte keuzes en dit mee te geven als kaders voor de gebiedsprocessen. Hoe verhouden deze structurende keuzes ten

behoefte van het DPLG zich tot de nog op te stellen omgevingsvisie? En hoe kijkt het college aan tegen de opmerking van het ministerie, dat de ruimteclaim voor de opgave vanuit het NPLG op gespannen voet staat met de landbouwgrond blijft landbouwgrond gedachte die in ons Coalitieakkoord is opgenomen? Tot zover in eerste termijn, voorzitter, dank.

De voorzitter: Hartelijk dank. Ga ik naar de heer Schoenmaker van Sterk Lokaal en daarna naar de fractie van D66.

De heer Schoenmaker: Ik stond hier eigenlijk, en sta hier nog steeds om het standpunt van Sterk Lokaal Drenthe te delen met u over dit onderwerp, maar er kwam ons allen net een bericht ter ore waar ik van schrik, waar onze partij van schrikt, waar we denk ik allemaal van schrikken: vanuit de SP kwam het bericht dat Ronald van der Meijden 12 november jongstleden is overleden. Een gewaardeerd collega, ik had eigenlijk vanmiddag hem hopen te spreken. We wensen, denk ik namens iedereen, de fractie van de SP heel veel sterkte bij het verwerken van dit verlies en we wensen de familie ook heel veel sterkte bij het verwerken van dit verlies. Daar wilde ik mee beginnen. Dan gaat nu de tijd in, denk ik? Goed, voorspellen is moeilijk en vooral als het de toekomst betreft. Dat was een uitspraak van Wim Kan, gedaan tijdens de oudejaarsconferentie 1979. Gisteravond haalde wethouder Jacob Boonstra in de gemeente Westerveld dit aan en het leek mij op zich van toepassing op het dossier wat hier voor ons ligt. De fractie van Sterk Lokaal Drenthe begrijpt de worsteling van het college hoe om te gaan met de voortgang rondom het DPLG. Waarom dan een worsteling? Een aantal zaken die spelen: er is nog geen landbouwakkoord, het is nog maar de vraag of die er komt. We hebben te maken met een demissionair kabinet en niemand heeft een glazen bol die aan kan geven wat de nieuwe coalitie wordt en wat straks de afspraken zullen zijn. We krijgen straks vanuit de landelijke politiek misschien wel meer ruimte om te bouwen buiten de kernen van de dorpen. Dat is op dit moment vrijwel niet mogelijk, maar dat heeft wel degelijk invloed op de besluiten en de woningnood in Drenthe is zeer hoog. Er is geen duidelijkheid over het neerslaan van de stikstof, lees het wetenschappelijk onderzoek van de Universiteit van Amsterdam. We hebben te maken met een landschapsvisie Drents-Friese grensstreek, die nog geschreven moet worden en waar er nog geen consensus over is, maar wel degelijk van invloed zal zijn op het DPLG. We hebben te maken met de Kaderrichtlijn Water, echter door de ontwikkelingen en de stappen die gezet worden omtrent gewasbeschermingsmiddelen is het op dit moment lastig te bepalen hoe één en ander straks met elkaar verenigbaar is. Dan hebben we nog de klimaatdoelen 2030, waarin zelfs Frans Timmermans onlangs in een publiekelijk debat vraagtekens zet bij de haalbaarheid en het tijdstip van die doelen. Tot slot, er worden op dit moment nog geen gelden beschikbaar gesteld. Het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft inmiddels de deadline van de DPLG doorgeschoven naar 30 september 2024 en verder uitstel wordt niet uitgesloten. En toch wordt hier aan ons gevraagd het eerste kwartaal alvast inzichtelijk te maken welke acties in 2024 worden genomen. Deze puzzel is lastig om te leggen. Wat wel zeker is, dat welke stappen er ook genomen zullen worden binnen het DPLG, dat heeft grote invloed op het landschap, op de inwoners, op de leefbaarheid en hoe we hier kunnen ondernemen in Drenthe. Daarom kom ik terug bij waarmee ik ben begonnen: voorspellen is moeilijk, vooral als het over de toekomst gaat. GS komt in het voorjaar 2024 met voorstellen, met maatregelen die goed doordacht zijn en voor nu geen maatregelen nemen die onder tijdsdruk genomen worden waar we later spijt van krijgen. Twee vragen en dan rond ik af, voorzitter. Ik heb nog 20 seconden. GS, hoe kijkt u aan tegen alle ontwikkelingen ten aanzien van het DPLG? En GS, hoe neemt u PS mee in dit hele proces? Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: U ook hartelijk dank. Dan ga ik naar de fractie van D66, mevrouw Kleine Deters en daarna LijstPormes.

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter, dank u wel. Toen wij kennis namen van het feit dat de gedeputeerde ons eerst ging bijpraten, hadden we gedacht dat de gedeputeerde zou zeggen: shit, ik ben me

wel rot geschrokken van de kritiek in die Rijksbrief. Shit is misschien niet politiek-correct, maar elk ander woord wat bij u of mij, wat bij ons zou passen. Maar in ieder geval: wat een boodschap. Wat hebben we een opgave. Wat moet er ongelooflijk veel gebeuren, want het is toch wel heel duidelijk met die brief, dat het Rijk fors reageert op het ingediende plan van Drenthe. Gedeputeerde heeft eerder toegezegd voorzitter, in de eerdere discussie die we hier hadden, en toch is er al heel veel gebeurd. Misschien moeten we dat in een overzicht plaatsen en u dat doen toekomen. Dat zouden wij dan wel heel graag willen ontvangen, maar dat is denk ik, bijna wat ook in die brief staat: wat is er dan wel gebeurd? U gaf de vorige bespreking aan, ik moet even goed nadenken, want er is gewoon wel heel veel gebeurd. Nou, D66 zou het heel erg op prijs stellen dat u die kennis dan ook met ons zou delen. Door een aantal is net al gezegd: natuurherstel kan niet wachten. Natuurherstel is leidend en we begrepen van de bijdrage van de BBB dat de natuur eigenlijk niet zo belangrijk is en er wordt nogal gehamerd op de evenredigheid van organisaties. Voorzitter, die evenredigheid, in welk opzicht hebben we het dan ook over evenredigheid wat betreft de generaties die aan tafel zitten? D66 zou erg pleiten voor de toekomst en we investeren in de toekomst. Is dan ook een evenredigheid in leeftijd? Zit de Jongerenadviesraad dan bijvoorbeeld aan tafel? Voorzitter, eigenlijk gaat dat D66 te ver. Het gaat erom: willen we daar met elkaar in investeren? We hebben Europese wetgeving, we hebben landelijke wetgeving en wat D66 betreft gaat dat hand in hand met de maatregelen waar we voor staan. En gedeputeerde, ik zou kunnen herhalen, suggesties die wij in het verleden hebben gedaan, bijvoorbeeld de groene ruilverkaveling, maar doe wat nu al kan. Ik wil het hier toch maar niet herhalen, omdat we dat in de treuren hebben gedaan. Partijen die net aangeven we hebben nog tot september. Voorzitter, in de brief van het Rijk staat voor 1 maart 2024 moet Drenthe de geconcretiseerde plannen aanleveren; in concreetheid uitwerken van de verbeterde versie DPLG. Daar zouden we graag van de gedeputeerde nu ook antwoord op willen hebben: gaat dat gebeuren voor 1 maart 2024, die uitgewerkte versie? Want dan is het ongelooflijk kort dag en hoe gaat u PS erbij betrekken? Ja we zitten pas in januari, denk ik, weer in de commissie als we het dan over de tijdspanne hebben. Wat ons betreft zijn we bereid om daar een extra bijeenkomst aan te wijden, maar we horen graag daar een reactie van de gedeputeerde op. Dank u wel voorzitter.

De voorzitter: Hartelijk dank. LijstPormes van harte uitgenodigd en daarna gaan we naar de VVD.

De heer Pormes: Dank wel voorzitter. Ik heb even moeten nadenken hoe ik de brief van het ministerie moet duiden en ik kwam eigenlijk op het voorbeeld van Ajax. Als een journalist een mooi stuk zou hebben geschreven met: Ajax geweldige aankopen gedaan, ze zitten helemaal op het spoor richting de kampioenschappen. Je kijkt dat ze op nummer 12 staan, dan denk je: wat een shit stuk is dat zeg. Zo duid ik ook een beetje de brief van het ministerie. Hele mooie woorden, loftuitingen, maar als je kijkt naar het eindresultaat dan houd er weinig over. Het hele stuk is eigenlijk naar de prullenbak verwezen. Veel te onduidelijk, niks is helder, er zit eigenlijk weinig perspectief in. Met zo'n rapport durf je niet thuis te komen. Voorzitter, politiek betekent keuzes maken en dat durft het college niet. Mijn vraag is dan ook: hoe is het in vredesnaam mogelijk dat je zo'n stuk kunt produceren? En het kan alleen maar als je toegang hebt tot alle relevante stukken. Ik merk dat er zes weken voorbij zijn, want ruim zes weken geleden is mij toegezegd om alle stukken te sturen over de coalitieonderhandelingen, waar dit ongetwijfeld ook een rol bij heeft gespeeld. Mijn standpunt is dan ook tot nu toe dat deze situatie is ontstaan door de verwachtingen die door BBB zijn gewekt met als doel echte veranderingen in het huidige beleid te bewerkstellingen niet is uitgekomen. Dit alles heeft te maken met, we kunnen wel allerlei politieke accenten leggen, maar die liggen juridisch en wetenschappelijk vast en binnen die marges kunnen wij met elkaar in debat gaan. Maar op het moment dat je denkt dat je daarbuiten kunt treden, dan krijg je nul op rekest, zoals dat nu wel lijkt te gebeuren. Voorzitter, uit de NDA blijkt dat in veel Natura-gebieden de natuur dramatisch is verslechterd en de BBB zegt: ja, mwa... Maar dat is juist in strijd met de habitat en u heeft beloofd zich te houden aan die richtlijnen, en dat had u net wel moeten doen. Voorzitter, ook interessant is de uitspraak - en wat staat er ook op één van de vragen

die beantwoord wordt: ja, moet je luisteren, gespreksverslagen bestaan niet omdat we allerlei informele bijeenkomsten hebben. Ik geloof daar echt niks van. Ook bij informele bijeenkomsten, met de minister notabene, of bij structureel overleg horen gespreksverslagen thuis, punt uit. Dan kun je wel ontkennen, maar dan kun je ook via een omweg - dat hebben we ook in het verleden wel gemerkt, dan wordt gezegd: het is informeel en dan laten we dat lopen via een Kamerlid en dan krijgen we twee maanden later het gespreksverslag van de minister. Voorzitter, zo gaan we niet met elkaar om, dus ik wil gewoon de gespreksverslagen hebben en als dat niet linksom dan maar rechtsom. En tenslotte voorzitter, heb ik nog een vraag over die 7000 hectare en dat laat ik over aan Volt, want die had daar een vraag over gesteld. Maar het verbaasde mij dat er nog geen inrichting is gegeven aan die 7000 hectare. Dank u wel.

De voorzitter: Hartelijk dank ook, en dan is nu mevrouw Martens van de VVD aan het woord en daarna de fractie van Volt.

Mevrouw Martens: Voorzitter, goed dat we door dit tussenrapport van het Rijk weten waar we als Drenthe staan, al is het nog geen ruime voldoende als we het in rapportcijfers zouden uitdrukken. En zoals het vroeger ook ging met de tien minuten rapportgesprekken op school, nemen we graag even de punten door die ons opvielen. In de kamerbrief van 24 oktober 2023 van minister Van de Wal aan de Tweede Kamer lasen we dat ze in gesprek is geweest met onze gedeputeerde. Een goede zet. In het gesprek zijn, en ik citeer: open gedeeld welke kansen, knelpunten en vragen op tafel liggen en wat er in elke provincie noodzakelijk is om de verdere uitwerking vorm te kunnen geven. Als fractie zijn we dan natuurlijk vooral benieuwd welke specifieke Drentse signalen zijn meegegeven door de gedeputeerde. We maken ons als fractie namelijk zorgen. We moeten vaart houden in de voortgang. De voorliggende brief van het Rijk ademt echter vertraging. Voorzitter, we hebben het in deze Statenzaal als fractie al vaker onder de aandacht gebracht: vertraging leidt tot onzekerheid, en onzekerheid leidt tot stilstand. De demissionaire status van het kabinet, het gebrek aan personele capaciteit, allemaal begrijpelijke redenen. Maar dat iets begrijpelijk is, betekent niet dat we ons erbij neer moeten leggen. Elke stap waardoor we de Drentse natuur weer ietsje verder weten te verbeteren, kan resulteren in het gunstiger uitpakken van stikstofberekeningen; de sleutel om de toestemmingverlening voor maatschappelijke en economische ontwikkelingen door te laten gaan. En, voorzitter, als fractie zien we hiervoor kansen op korte termijn. Als provincie hebben we ruim € 37 miljoen aan SPUK-versnellingsgelden gekregen vanuit het Rijk voor de overgangsgebieden, zo bleek uit de reactie van de gedeputeerde op onze schriftelijke vragen ter voorbereiding op de commissievergadering van 18 oktober. Een aanzienlijk bedrag. Een tandje sneller versnellen met deze overgangsgebieden, waar landbouw, natuurherstel, ruimte voor ontwikkeling samen kunnen gaan, zou in onze ogen wenselijk zijn. Wellicht dat we als Staten hierin iets kunnen stimuleren, bijdragen of in andere vorm van betekenis kunnen zijn richting GS om de opgave gezamenlijk te behapstukken. We weten het op dit moment niet. Ook biedt de minister in haar brief een mooie handreiking om vaart erin te houden, namelijk de mogelijkheid tot het indienen van een financiële claim bij het Rijk voor de maatregelenpakketten waar we als provincie in 2024 mee willen starten. De PvdA vroeg net aan de gedeputeerde of de inlever deadline hiervoor gehaald gaat worden. Wij willen nog een stapje verder gaan en we zouden graag de gedeputeerde de toezegging horen doen, dat hij garandeert dat de gevraagde verbeterslag om voor toekenning van geld in aanmerking te komen, tijdig zal worden gemaakt, vooral nu is gebleken dat Drenthe nog onvoldoende scoort. En voorzitter tot slot, als het aan onze fractie ligt, mag er hoog worden ingezet met deze claim.

De voorzitter: Hartelijk dank. Dan de fractie van Volt en aansluitend de fractie van de SP.

De heer Loijenga: Dank u wel voorzitter. Tijdens de commissievergadering van 18 oktober begonnen we ons ernstig zorgen te maken over de voortgang van DPLG. Wij kregen het gevoel dat de urgentie

ontbreekt bij het college en dat de uitvoering stagneert. Dat beeld kantelde toen wij het tussentijds advies lazen van het Rijk. Het advies ziet Volt als stimulans en de mogelijkheid om de snelheid erin te houden. Jammer dat de gedeputeerde de heer Otter in zijn voorwoord trachtte de kanteling van ons beeld teniet te willen doen. Dat laten we ons even niet gebeuren. De adviezen in het Statenstuk 22 komen niet uit de lucht vallen, maar deze zijn voortgeborduurd vanuit de overleggen tussen toetsteam en de provincie in de maanden juli, augustus en september. Er is dus meer tijd dan de gedeputeerde doet voorkomen. Het Rijk biedt de mogelijkheid om op korte termijn financiële middelen te verwerven voor die maatregelenpakketten, die de provincie Drenthe in 2024 zou willen starten. Hiervoor moet een nieuwe, aangepaste versie ingediend worden vanaf 15 januari tot en met 1 maart 2024. Volt vindt het van groot belang dat het college hier gebruik van gaat maken, omdat het belangrijk is dat er in 2024 grote stappen worden gemaakt in de uitvoering. Ondanks het feit dat de ingeleverde plannen nog niet concreet zijn, geloven wij dat dat zeker mogelijk is. Wij zijn benieuwd naar het plan van het college. Gaat het college ervoor om in de genoemde periode een volgende versie in te leveren? En: hoe ziet het proces eruit tot die tijd? Graag een antwoord van het college. Het is goed te horen dat GS openstaat voor onze inbreng. Bij de ingediende plannen voor 2024 zou Volt ook graag iets willen zien over water en bodem sturend. Hoe we water gebruiken en beheren, heeft alles te maken met bodem, landbouw, natuur en landschap. Verder heeft water alles te maken met klimaat. Het lijkt erop dat de waterdoelen in de Kaderrichtlijn 2027 niet worden gehaald. Dat zal leiden tot economische schade voor natuur, drinkwaterwinning, industrie en landbouw. Volt wil graag zien dat in de plannen voor 2024 ook concrete acties zijn uitgewerkt die leiden tot afgesproken waterdoeleinden in de Kaderrichtlijn Water in 2027. En dan het onderwerp natuur. Wij lezen dat de aanpak van invasieve exoten geconcentreerd moet worden. Hierbij willen wij meegeven dat dit bij uitstek een probleem is, waarbij het waardevol is om burgers te betrekken. Met de huidige digitale mogelijkheden kan elke burger gemakkelijk informatie delen met de provincie over de aanwezigheid van invasieve exoten. Onze indruk is dat GS wacht op meer duidelijkheid. Vervolgens het DPLG-programma uit gaat werken en dan overgaan tot uitvoering. Afwachten en vertraging, daarmee is Drenthe niet geholpen. Daarmee wordt niets opgelost en gaat Nederland op slot. Volt vindt het noodzakelijk om gebruik te maken van de aangeboden regeling voor 2024 en dat dat ook heel goed mogelijk is. Wij kijken uit naar de plannen van Gedeputeerde Staten voor 2024. Dank u wel.

De voorzitter: Hartelijk dank. Dan de fractie van de SP, de heer Van de Weg en daarna de fractie van de ChristenUnie.

De heer Van de Weg: Dank u wel, voorzitter. Eigenlijk willen wij als SP hierin heel kort zijn. We hebben dit gelezen, je begint dit te lezen en dan denk je: het Rijk is aardig tevreden over wat wij in de provincie gedaan hebben, wat er aangeleverd is. Maar hoe verder je komt, hoe meer je de schrik om het hart slaat en dan denk je: mijn hemel, wat moet er allemaal nog gebeuren? En dan kan ik hier wel gaan voorlezen wat er allemaal in de brief staat, maar dat heeft iedereen, als het goed is, kunnen lezen, heeft iedereen gelezen. En wat er in die bijlage met die toetsbevindingen, daar wordt ons gewoon de broek opgebonden. Dus dan moet GS, moet de provincie, en daar horen wij als PS ook bij, maar daar moeten we als de donder mee aan de slag. Sorry, weer een onparlementair woord, maar daar moeten wij heel snel mee aan de slag. We zien allemaal: het gaat gewoon niet goed, dat staat er concreet in. En als wij niet leveren, het is het huiswerk voor de provincie, als we niet leveren, krijgen we de middelen niet. Dat betekent dus dat wij moeten zorgen dat we de boel zo snel mogelijk op orde hebben. Zoals bij mij in ieder geval het gevoel boven kwam: alle verloven worden ingetrokken. Want ook ons ambtenarenapparaat, GS aan het stuur, moet nu als de donder met die hele boel aan de slag, want anders komt het echt niet goed en zegt de overheid: sorry, jullie hebben niet geleverd en zolang jullie niet leveren, zullen wij de middelen er ook niet bij doen. En gaat het met onze natuur, dat is de inhoudelijke kant, gaat het met onze Natura 2000-gebieden, met de verdroging, met de stikstof, gaat het alleen maar slechter. We hebben die vier maatregelenpakketten, ik lees nu weer gewoon voor uit

wat er allemaal in die brief staat, die moeten voor 1 maart aangeleverd zijn. Dat betekent nogal wat voor mijn gevoel. Dat is een verschrikkelijke hoop werk. Dan staat er ook nog even terzijde zoiets over de afwaardering van landbouwgronden, hoe ver het daar nou mee is en wat dat gaat kosten en wat dat op moet leveren. Dus wat ons betreft, ik ben heel benieuwd hoe straks de gedeputeerde daar nog op reageert, want volgens mij is de nood echt aan de man en daar moet mee begonnen worden en zo snel mogelijk en concreet mogelijk. Dank u wel.

De voorzitter: Hartelijk dank. De fractie van de ChristenUnie en aansluitend CDA.

De heer Brandsema: Dank, voorzitter. Er is al veel gezegd, dus ik denk dat ik enigszins wat staccato erdoorheen ga. Ik sluit me aan bij de woorden van de SP zojuist. Als je begint met het lezen van de brief, dan denk je: er wordt aangegeven er ligt een solide fundament, een hele prettige samenwerking tussen Rijk en provincie. Maar als je verder leest, dan krijg je toch wat meer twijfel. Ik ben eens gaan zoeken naar een andere provincie, andere brief, ik heb de brief aan Overijssel gevonden en gelezen. 80% van die tekst is copy paste. Dat is ook wel begrijpelijk. Alleen het is juist interessant om te zien waar wijkt de woordkeuze vanuit het ministerie richting een provincie af. En daarin zie je toch dat, ondanks dat we in hetzelfde speelveld zitten, het Rijk richting Overijssel een stuk complimenteuzer is dan richting Drenthe. Doet niets af, wil ik hier ook zeggen, aan het harde werk van de ambtelijke organisatie hier in Drenthe. Maar het laat wel zien dat er nog ontzettend veel werk voor ons ligt. De SP gaf het ook al aan, andere fracties ook, en dat baart nog steeds onze fractie ook wel zorgen. Helemaal als ik zojuist in de reactie van de gedeputeerde, voorzitter, hoor dat er een reactie uit het college komt op de brief ergens eind dit jaar, terwijl ook begin van het nieuwe jaar tot 1 maart de deadline is om met de maatregelenpakketten van 2024 aan de slag te gaan, dan baart mij dat wel zorgen. Dus ik zou nog wel het college willen vragen, voorzitter, om iets meer woorden te geven aan wat hier nu ligt, welke zorgen mogelijk ook de gedeputeerde heeft met wat hier nu gevraagd wordt vanuit het Rijk. Waar we nu als provincie staan? We hebben nog een flinke opgave en hoe reëel is het dat we kunnen voldoen aan de deadline van 1 maart? En ook gelijk de andere deadline, die verplaatst is naar september volgend jaar, in plaats van april. Het college heeft al aangegeven: wij koersen op maart 2025. Wat doet het college, of is het college bereid om te kijken: waar kunnen we een been bijtrekken om een stap te doen richting september? Misschien dat september niet lukt, maar misschien vanuit maart een stapje deze kant op te doen? Hoe bekijkt het college dat, voorzitter? Dus benieuwd welke zorgen daar het college nog heeft, hoe reëel het is om aan die deadlines van het Rijk te kunnen voldoen. En dan nog voorzitter tot slot, dat gaat over het commitment wat het Rijk vraagt. Ik begrijp als het college aangeeft er wordt commitment gevraagd, en tegelijkertijd mist er nog informatie uit het Rijk over waar commitment over gevraagd wordt. Ik kan me voorstellen dat dat een lastig dilemma is voor het college, maar ik heb nog niet heel duidelijk gehoord hoe het college nu om wil gaan met dat commitment wat gevraagd wordt. Hoe zit het college daar in? Daar laat ik het voor nu even bij, voorzitter. Dank u wel.

De voorzitter: U ook bedankt. Dan ga ik naar de fractie van het CDA en daarna de fractie van PVV.

Mevrouw Hilgenga: Voorzitter, de brief van het Rijk geeft ook veel vragen bij het CDA. U geeft aan dat u tijd nodig heeft om tot een goede inhoudelijke reactie te komen. Het CDA gaat ervan uit dat het college met betrekking tot het DPLG zorgvuldig te werk gaat en dat er ook een uitvoerige schriftelijke inhoudelijke reactie volgt. Daarin kunt u ingaan op de te volgen stappen naar een volwaardig DPLG en de aangevraagde en nog aan te vragen maatregelenpakketten. We zouden graag willen dat u daarin ook ingaat op het effect van het bijstellen van de tijdslijn voor het proces intern, in de organisatie, voor de aangevraagde middelen, maar ook voor het effect op de situatie van de PAS-melders en de interimmers. Dit sluit aan bij datgene waar de PvdA ook aandacht voor vroeg. Voorzitter, het CDA mag van het college verwachten dat zij voortvarend de regie pakken om dit dossier, dat veel impact heeft op de ruimtelijke invulling, voor al onze inwoners en vooral ook voor onze landbouwers op te pakken.

Wij verwachten van het college daarin een verbindende rol. Wat het CDA betreft, doen wij het in Drenthe samen en zetten wij niet natuur en landbouw tegenover elkaar, zoals de BBB dat deed in haar betoog. We kijken dan ook uit naar de reactie van het college. U gaf in uw inleiding aan dat u openstaat voor input voor het vervolg. Wij zijn daar blij mee. In de 0.5 versie van het DPLG wordt gesproken over sociaaleconomische maatregelen voor de landbouw. Ook de minister gaat daarop in. In de bespreking in PS gaf GS aan dat ze zich nog aan het beraden waren op deze maatregelen. Dit riep bij het CDA de vraag op of GS nog geen goed beeld heeft van de sociaaleconomische maatregelen die zij wil nemen en de wijze waarop we dat in Drenthe gaan vormgeven. Wij willen u wijzen op de manier waarop Overijssel dit aanpakt. Zij noemen bij sociaaleconomische aspecten drie niveaus, namelijk die van de individuele ondernemer en dan het niveau van het sociaaleconomische systeem dat relatie heeft met de agrariër - we denken dan aan alle erfbetreders – en een niveau drie, een macroniveau van agro- en foodsector en de bredere regio. Wij vinden dit als CDA een hele mooie benadering en willen aan GS hier de volgende vragen over stellen. Kunt u aan het CDA een nadere toelichting geven hoe u verder aan de slag wil met het sociaaleconomisch perspectief voor het landelijk gebied met betrekking tot de te behalen doelen? Heeft GS aan de betrokken groepen uit de agrarische sector zelf gevraagd wat zij daarin wenselijk vinden op de verschillende schaalniveaus? En als laatste punt wil het CDA nog de KPI-aanpak benoemen. U gaf aan dat hier onderzoek naar zal worden gedaan. Het CDA hecht aan een goede borging van de KPI-aanpak. Is er al een start gemaakt met het onderzoek naar de KPI-aanpak om die aanpak ook wetenschappelijk te onderbouwen en zo ja, op welke schaal gebeurt dit? Tot zover.

De voorzitter: Hartelijk dank. Dan geef ik het woord graag aan de fractie van de PVV, de heer Vorenkamp en daarna de laatste spreker van GroenLinks.

De heer Vorenkamp: Dank u wel, voorzitter. Wij geven geen inhoudelijke reactie op de DPLG-brief, want ik denk dat iedereen wel weet hoe de PVV denkt over het DPLG, over het programma. Wel hebben we een aantal inhoudelijke vragen. Aparte doelen voor water, stikstof en natuur zijn vertaald in diverse Rijksprogramma's. Het stikstofbeleid is primair bedoeld voor de natuur, ook als het gaat om de vermindering van de nitraat in het oppervlaktewater. Dat geldt ook voor de andere KRW-doelstellingen. Wij mogen stellen dat de stikstofreductiedoelen en ook de KRW-doelen concrete verbetering van de staat van natuur tot doel hebben. Maar voorzitter, hoe kunnen we die verbetering van die staat van de natuur constateren? Dat is niet direct een vraag, maar vandaar wel de volgende vragen aan GS. Allereerst een vraag die ik in het verleden eerder gesteld heb aan het provinciale bestuur, eigenlijk al vanaf 2011. Zijn of worden er koppen gezet op de natuurdoelen of andere landelijke doelen met betrekking tot landbouw, waterkwaliteit en natuur? Mogelijk kan die vraag niet direct beantwoord worden. Daarom nog een politieke vraag die, hoop ik, wel beantwoord kan worden door GS, namelijk: hoe denkt GS over het plaatsen van dergelijke koppen op landelijk en EU-beleid?

De voorzitter: Moment, u krijgt een interruptie van de heer Bosch.

De heer Bosch: Dank, voorzitter. Ik heb ook een politieke vraag aan de heer Vorenkamp, want u begint uw betoog - ik ben enigszins in de war daardoor – met: u weet hoe we over dit hele programma denken. Met andere woorden, u vindt het eigenlijk helemaal niks, we kunnen het gewoon afschrijven en dan kunnen we het geld aan andere dingen besteden. Ik vind uw inzet dan ook lovenswaardig dat u vervolgens allerlei detailvragen gaat stellen over het voorliggende programma en dat rijm ik niet met elkaar. Volgens mij kunt u uw bijdrage dan beperken tot: we zijn het daar niet mee eens. Mijn vraag is: waar komt dan toch die inzet vandaan om toch al die gedetailleerde vragen te stellen?

De voorzitter: Ga uw gang.

De heer Vorenkamp: Voorzitter, dat is een hele eenvoudige zaak. Ik wil u PS behoeden voor allerlei fouten die er gemaakt zijn en die gemaakt worden nog steeds. Dus inherente consequenties, geld wat onnodig uitgegeven wordt, ook u wil ik daar graag van overtuigen dat het anders kan, dat het anders mag en dat het met heel veel minder geld kan. Dat is dus in het voordeel van de burgers en ook in het voordeel van de achterban van de PvdA.

De voorzitter: De heer Bosch.

De heer Bosch: Ik wil mijnheer Vorenkamp wel bedanken voor het feit dat hij ons wil behoeden voor allerlei zaken. Ik zou de wedervraag ook kunnen stellen: zou ik u ook mogen behoeden voor het maken van de fout, dat u geen keuzes durft te maken voor volgende generaties? Dat is wat u feitelijk doet door uw vraagtekens neer te zetten bij dit beleid. Volgens mij moeten we gewoon onderschrijven dat er iets moet gebeuren. Dat wordt breed gedeeld in dit huis en ook door het Rijk. En volgens mij, het enige wat u hiermee doet en met uw opstelling, is de problemen voor de volgende generaties exponentieel groter maken.

De voorzitter: De heer Vorenkamp.

De heer Vorenkamp: Als ik hier even kort op mag reageren, voorzitter. Die doelen voor volgende generaties, zijn eigenlijk geïnitieerd vanuit ideologie, vanuit allerlei ideologische perspectieven die aan ons ontvouwen worden in verband met natuur, in verband met klimaat, die worden vanuit bepaald perspectief gegeven. Maar helaas, ik moet constateren dat dat vanuit mijn inhoudelijke kennis, dat dat een misleidende ideologie is. En ideologie is vaak heel verleidelijk. Het zijn vaak de intellectuelen die dus overgehaald worden tot die ideologie, want het slaat aan bij hun, laten we zeggen, hun modelmatige denken. En dringt dat verder door in de maatschappij. De media gaat dan al heel gauw mee, want die vindt het prachtig allemaal. Het is allemaal heel gevaarlijk wat er gebeurt. Er moet iets gebeuren, et cetera en die kunnen er mooie vragen over stellen, die kunnen er alarmerende artikelen over schrijven en dan is er een heel groot aantal ngo's die gesponsord worden, ook door de politiek, dus die krijgen heel veel geld. Een hele industrie wordt er opgetuigd om dit allemaal te stimuleren en dus ideologisch verder te brengen in onze maatschappij.

De voorzitter: Dank u wel. Rondt u af, want u heeft nu wel een heel betoog. Gaat u verder met uw inbreng alstublieft.

De heer Vorenkamp: Dank u wel, voorzitter. Goed, de eerste vraag had ik al gesteld. We gaan verder met de volgende vragen. Afgezien van de oppervlakte uitbreidingsdoelstelling voor het NNN-gebied (Natuurnetwerk Nederland) is de natuurdoelstelling van het Rijk en de provincie toch gericht om te voldoen aan de vogel- en habitatrichtlijn van de EU? De VHR-afspraken (Vogel- en Habitatrichtlijnsafspraken) met de EU zijn door en met het Rijk afgesproken op landelijk niveau, dus niet op Provinciaal niveau. Is er een onderverdeling door het Rijk met de provincies gemaakt over welke provincie in welke mate verantwoordelijk is voor welke specifieke vogelsoorten en habitat-typen? En wanneer en wat is er dan voor en over de Drentse natuur afgesproken voorzitter? Zijn die gegevens over de staat van de natuur ook vastgesteld en vastgelegd bij het aangaan van de VHR-richtlijn en de definitieve aanwijzing van de Drentse Natura 2000-gebieden in 2008? Ik kan mij voorstellen dat daar niet direct een antwoord op gegeven kan worden, maar dat zou dan later mogelijk kunnen. Ook richting de VVD en andere partijen die het over de natuurdoelanalyses gehad hebben: in onze ogen zijn de natuurdoelanalyses (de NDA's) niet het juiste middel om de staat van de natuur te beoordelen. In die NDA's lijken namelijk ook koppen te zitten. Dus ik geef al een beetje een antwoord richting GS, er lijken koppen in te zitten op het landelijke en Europese beleid. Verder zijn wij het helemaal eens met de BBB als het gaat over de verdeling aan de gesprekstafels, voorzitter, want ik heb zelf geconstateerd - ik ben bij

meerdere omgevingsvisies, transitie betrokken geweest en heb ook in meerdere overlegtafels gezeten, en dan blijkt dus dat er soms eigenlijk helemaal geen boerenorganisatie aanwezig is. Soms is er dan nog wel een boer aanwezig en die vraag ik dan: zouden de uitkomsten anders geweest zijn als er wel vanuit de agrarische sector mensen aanwezig waren geweest bij deze tafel? En het antwoord was dan volmondig ja. Dat is dus wel wat ik geconstateerd heb.

De voorzitter: U heeft een interruptie van Sterk Lokaal.

De heer Schoenmaker: Dank u wel, voorzitter. Eigenlijk is het zo, het stuk laat u links liggen, u stelt ongeveer 68 vragen aan het college en daarna ook nog een paar aan de partijen. Is het niet eenvoudig zo terug te brengen, dat u zich gewoon druk maakt over de leefbaarheid van Drenthe, punt?

De voorzitter: Korte reactie, graag.

De heer Vorenkamp: Voorzitter, op zich is dat inderdaad zo. De leefbaarheid van Drenthe staat voorop voor de PVV, absoluut. En de leefbaarheid van Drenthe, dat kan ik u wel vertellen, een hele mooie vraag van u, dank u wel, want de leefbaarheid van Drenthe komt door die DPLG enorm onder druk te staan. De natuur gaat misschien heel mooi worden, misschien wordt alles wel natuur, wie zal het zeggen, op stedelijke gebieden na, maar het leven op het platteland en ook in de steden zal danig achteruit gaan lopen. En ook onze voedselvoorziening overigens.

De voorzitter: Hartelijk dank. Ik neem nu toch het woord, want u gaat maar door. Begrijp ik ook, want als je de kans krijgt, moet je het ook zeker doen. Maar ook GroenLinks wil graag... u krijgt nog een interruptie, u krijgt toch nog wat extra tijd. Gaat u gang.

De heer Van de Weg: Ik wil mijnheer Vorenkamp graag nog wat extra tijd geven. Dat triggerde mij toch wel even, dat het heel slecht zal gaan met alle landbouw. Dus zegt u eigenlijk: zoals de landbouw erbij lag vijftig jaar geleden, zestig jaar geleden, die was dus heel slecht?

De heer Vorenkamp: Voorzitter, heeft u mij dat horen zeggen? Nee, dat heb ik helemaal niet gezegd. De landbouw heeft een grote transitie ondergaan, uiteraard, er is heel veel gebeurd op het gebied van efficiency. Dat is heel goed geweest, want dat heeft gezorgd voor lagere prijzen voor de achterban, ook met name van uw achterban overigens, dat heeft gezorgd voor lage prijzen in de winkel voor melkproducten, voor alle agrarische producten. Wat we eten zijn over het algemeen agrarische producten, zoals u weet.

De voorzitter: Dank u wel. Mijnheer Van de Weg, heeft u nog een aanvullende vraag?

De heer Van de Weg: Ja, u vindt dus inderdaad dat al die Mansholt-activiteiten, waar hij zelf op teruggekomen is, die hebben dus alleen maar goede dingen opgeleverd en meegebracht. En alleen dat de koeien van 4000 naar 13000 liter per jaar gaan, dat is alleen maar voordeel en dat zijn alleen maar positieve ontwikkelingen, die efficiency?

De heer Vorenkamp: Alweer voorzitter, dat heb ik niet gezegd, maar ik wil er wel wat over zeggen.

De voorzitter: Wel kort in dit geval.

De heer Vorenkamp: Eén van de voordelen van die efficiency-slag was bijvoorbeeld dat de melkkoeïng ingevoerd is. In het verleden zat er vaak nog wel eens een bacteriële besmetting in de melk, die doorwerkte in het ziektebeeld wat je dan aan kon treffen bij de bevolking. Ik noem TBC maar even,

maar er zijn andere ziektebeelden. Dat is zeker één van de grote voordelen, de kostprijsontwikkeling is natuurlijk een groot voordeel.

De heer Bosch: voorzitter?

De heer Vorenkamp: Maar ik moet u toegeven, de verhouding tussen landbouw en natuur die was niet slecht, want de natuur, ook in de landbouwgebieden, lag er heel mooi bij.

De voorzitter: Punt. Dank u wel. Nee, ik stop ermee. Mijnheer Bosch.

De heer Bosch: Ik wilde net een ordevoorstel doen, maar dat is niet meer nodig.

De voorzitter: Niet meer nodig. Dank. Mijnheer Rook mag aan het woord namens GroenLinks. Ga uw gang.

De heer Rook: Dank u wel, voorzitter. Het heeft even wat geduld nodig, maar ik kan dan toch eindelijk aan de slag. Want voor het agendapunt werden we door Volt opgeroepen om bij te dragen aan het antwoord van het college op de brief van het LNV, en daar dragen wij natuurlijk als GroenLinks graag aan bij. We hebben graag dat het college naar GroenLinks luistert, dat zouden we echt vaker moeten doen. En ik ga er echter natuurlijk ook van uit dat het niet bij loze woorden blijft van 'we gaan luisteren', maar dat ook daadwerkelijk de input van alle partijen meegenomen wordt in de uiteindelijke beantwoording van de brief aan het ministerie van LNV. Voorzitter, het overnemen van de aanbeveling van LNV juichen we van harte toe. We moeten erbij echter wel vermelden dat, wat GroenLinks betreft, het DPLG ambitieuzer geweest had moeten zijn. Het college maakt hier een andere keuze en dat is aan hun, maar uit de aanbeveling van LNV blijkt dat er op veel vlakken wel degelijk versneld moet worden. Ambities moeten op verschillende vlakken omhoog. Nou, het werd ook vaak genoemd: het verslechteringsverbod wat betreft de Habitatrichtlijn wordt helaas bij lange na niet nageleefd en dat is vaak het gevolg van drukfactoren zoals stikstof en verdroging. En het college hoort er gewoon zorg voor te dragen dat die richtlijnen worden nageleefd en wat er nu gebeurt mag gewoon niet en is volgens GroenLinks onaanvaardbaar. Bestaande richtlijnen op het gebied van natuur en landbouw worden in het Coalitieakkoord ook door het college onderschreven en we gaan er dan ook vanuit dat het college het niet-naleven daarvan ook zo snel mogelijk gaat aanpakken om zo snel mogelijk die richtlijnen ook na te gaan leven. Voorzitter, het mag bekend zijn dat wat GroenLinks betreft, de stikstofuitstoot snel omlaag moet en wat GroenLinks betreft, schuwen we erbij geen middelen. Ook daar maakt het college een andere keuze in en wederom dat is aan hun, maar op basis van deze brief verwacht GroenLinks wel dat het college een duidelijk antwoord gaat formuleren op hoe zij dan wel deze doelstellingen wil realiseren. Dat kan natuurlijk op verschillende manieren, maar het moet wel duidelijker worden hoe dat nou uiteindelijk gerealiseerd gaat worden, want een geloofwaardig alternatief ontbreekt in onze ogen alsnog. Want commitment aan doelen zonder voldoende maatregelen is een loze belofte. Dus daar willen we graag reactie op over hoe het college dat dan wel wil doen. En verder zouden we ook graag willen dat het college inzichtelijker maakt, hoe de stikstof maatregelen bijdragen aan het realiseren van het verslechteringsverbod. Om verdroging tegen te gaan moet het waterpeil omhoog, ook dat komt duidelijk naar voren in het stuk. De waterschappen lijken daar geen haast mee te maken en wij vragen ons af wat het college van plan is om daaraan te gaan doen. Want wat GroenLinks betreft, is een hoger waterpeil voor het besparen op watergebruik om de drinkwaterwinning terug te brengen een goed idee en ook het halen van de Kaderrichtlijn Water is een punt van grote urgentie. We zijn uiteraard heel blij dat het college zich daaraan heeft gecommitteerd, maar ook wederom hier is ook nog een hoop werk te doen. En ook moet duidelijk worden in welke mate de maatregelen die tot nu toe worden genoemd, bijdragen aan het oplossen van de problemen die ik hier net voor beschreef en ook de problemen die verder beschreven worden in de brief van het ministerie van

LNV. En als allerlaatste punt zou ik nog even mee willen nemen de koppeling tussen de aangevraagde bijdrage en de beschreven bijdrage is wat GroenLinks betreft een flinke misser en we hopen toch dat dat snel hersteld gaat worden. En ook hopen we dat naar de Staten duidelijk gemaakt wordt hoe die aangevraagde bijdrage aan de beschreven maatregelen gelinkt gaat worden. Graag reactie daarop. En dat is precies binnen de tijd.

De voorzitter: Keurig. Hartelijk dank. Goed, na jullie inbreng wil ik toch de heer Otter vragen om, indien mogelijk, binnen negen minuten een reactie te geven op de inbreng en de beantwoording van de vragen die gesteld zijn, waar mogelijk.

Gedeputeerde Otter: Dank u, voorzitter. Er waren best een hoop een hoop vragen en opmerkingen. Ik zit even te zoeken, waar zal ik eens beginnen? Ik begin even bij de heer Schoenmaker van Sterk Lo-kaal, want eigenlijk maaide hij mij een beetje het gras voor de voeten weg. Want waar wou ik ook een beetje... We hebben het allemaal over onzekerheid en waar wordt die onzekerheid eigenlijk door gecreëerd? Nou, ik ga niet de punten weer opnoemen die de heer Schoenmaker allemaal opgenoemd heeft, maar dat zijn allemaal... is een enorme bak onzekerheden, maar we zijn er nog niet eens. Want we hebben ook geen NPLG, er moeten allemaal nog handreikingen komen. Nou, om u een idee te geven, die handreiking voor het maatregelenpakket komt in januari. Dat is heel mooi als je vanaf 15 januari geacht wordt om allemaal maatregelenpakket in te dienen en precies aan te geven hoe het allemaal is. Dus we hebben eigenlijk nu alweer gezegd: nou, wij gaan ze gewoon indienen. Dan maar zonder die handreiking, want als je eerst weer moet wachten op die handreiking, dan is de tijd om. Dat geldt eigenlijk voor meer zaken. U hebt ook allemaal over die maatregelenpakket, en het geld, en u wilt allemaal versnellen, enzovoort. Ja, dat willen wij ook allemaal wel. Maar eerst gaan we die maatregelenpakket aanvragen en dan hopen wij - want dat gaat om die beroemde € 1,36 miljard - dan hopen wij dat onze regering en wie er dan ook zit, deze € 1,36 miljard ergens dit jaar beschikbaar gaat stellen. Nou, dat wordt op zijn vroegst schat ik zomer, dus u voelt al wel aan, als we willen versnellen - dit helpt echt wel om te versnellen. Niet dus. En dan zijn we er nog niet bij alle problemen. Nou, minister Adema, het is al een beetje gezegd, die gooit nog even een bom onder de stikstofaanpak. Misschien ben ik het ook nog wel met hem eens. Alleen jammer dat hij dat nu doet en dat vooral dat hij niet zegt wat de consequenties daarvan zijn. Minister Van de Wal, die ook nog een keer zegt: voor 31 december hebben we waarschijnlijk wel iets anders voor de KDW. Wat dat dan ook moet zijn, maar dat werkt dan ook allemaal nog een keer complicerend. Waar zijn we allemaal mee bezig?

De voorzitter: Moment, u krijgt...

Gedeputeerde Otter: En als laatste, voorzitter, dan stop ik in ieder geval met de problematische dingen. In die prachtige brief die u allemaal gelezen heeft, staat ook nog even: de Ecologische Autoriteit, die heeft weinig tijd, dus die begint pas tweede kwartaal volgend jaar aan het beoordelen van de gebiedsprocessen. Als u wil versnellen, dat is prima, maar...

De voorzitter: Moment. Ik breek nu in, anders komen we niet aan de interrupties toe. D66.

Mevrouw Kleine Deters: Ja, voorzitter, ik kan niet meer precies duiden of drie of vijf zinnen terug was, wat de gedeputeerde zei, maar u heeft de strekking van de budgetten, daar moet die duidelijkheid nog over. In de brief staat ook letterlijk vermeld dat er al heel veel plannen nu kunnen. Dat daar een beroep op bestaande middelen kan plaatsvinden. Vindt u dat een kwats wat het Rijk geschreven heeft in die brief? Want er is al geld, er zijn er plannen die uitgevoerd worden, dus we kunnen toch ook wel heel veel zelf doen?

De voorzitter: De heer Otter.

Gedeputeerde Otter: Hij stond nog aan, voorzitter. Van die bestaande pakketten maken we ook allemaal wel gebruik, maar eerlijk gezegd, zijn die bestaande pakketten natuurlijk peanuts vergeleken met wat we nodig hebben. Ik bedoel, we hebben alleen al voor € 476 miljoen aangevraagd voor Drenthe. Nou, wij mogen blij zijn, denk ik, als we in de loop van volgend jaar daar een kwart van krijgen.

De voorzitter: Mevrouw Kleine Deters, aanvullend?

Mevrouw Kleine Deters: Ja, voorzitter, aanvullend. Gedeputeerde, zoals u ook ongetwijfeld weet, hebben we ongeveer € 60 miljoen op natuuraankopen overgehouden. Ik weet niet wanneer u het over peanuts hebt. In onze beleving zijn dat geen peanuts, maar we zouden dan toch wel graag dat overzicht van de door u genoemde peanuts willen ontvangen met de bedragen en volgens mij kunnen we dan ook nog wel, als het werkelijk tekort komen is, daar een beroep op doen.

Gedeputeerde Otter: Ja, dank u, voorzitter. Dat komt ook op een ander punt nog aan de orde, maar via de P&C cyclus geef ik gewoon inzicht in de besteding van dat soort middelen. Dus ik wil er eigenlijk even voor waken dat we weer aanvullende overzichten moeten gaan maken, dus die komen in principe in die P&C aan de orde. Maar ik wil er nog even op wijzen dat het totale pakket waar we mee bezig zijn, met die DPLG en alles wat ermee samenhangt, € 4,5 miljard. Ook al zitten we er een miljard naast, maar we praten dus over miljarden, dus daar moet u bedragen als € 60 miljoen wel even aan relateren. Dus dat is inderdaad... Dan herhaal ik het nog een keer, dat is eigenlijk peanuts bij wat we nodig hebben, als we dit allemaal op deze manier willen doen.

De voorzitter: Hartelijk dank. U heeft uw interruptie gehad, neem ik aan? Aanvullende vragen heeft u gehad.

Mevrouw Kleine Deters: Ja, maar, voorzitter, ik wil toch graag dat de gedeputeerde concreet... De gedeputeerde heeft het over een overzicht gehad. Die kon hij aanleveren. Nu is het antwoord dat hij aan mij geen nieuwe overzichten... Ik vroeg er niet om. Ik vroeg of hij dat gaat aanleveren wat hij zelf toegezegd heeft.

De voorzitter: Gedeputeerde, bent u bereid om het overzicht toe te sturen aan de Staten?

Gedeputeerde Otter: Ja, een voorstel. Ik stel voor dat we dat even bilateraal doen, dat we dan even heel scherp zetten waar u dan exact behoefte aan hebt en in hoeverre dat niet in onze reguliere P&C aan de orde komt.

De voorzitter: Goed, dat zal dan vervolgens door de fractie van D66 gebeuren. Ik ga nu naar de VVD, mevrouw Martens.

Mevrouw Martens: Ja, voorzitter, dank. Ook ik ga even wat terug naar wat eerdere woorden, want ik hoorde de gedeputeerde wat tegenstrijdige verhalen opgeven. De handreiking komt pas begin januari, maar maatregelenpakket moet voor maart. Dus we dienen wel wat in, maar volgens mij heeft het Rijk ook duidelijk aangegeven dat er nog een verbeterslag moet plaatsvinden, anders krijgen we geen geld. Dus de vraag was niet of er wat wordt ingediend, maar wordt er een goede versie ingediend?

Gedeputeerde Otter: Ja, voorzitter, dan herhaal ik het nog maar een keer. Op het moment dat je in januari... Ja, in januari. A, moet het er eerst maar eens komen. Dus het Rijk blijkt niet de betrouwbare partner te zijn in het nakomen van aanspraken. Maar laten we er eens even vanuit gaan dat 31 januari die handreiking komt. Nou, dan hebben we dus nog een week of vier om dat allemaal daarin te zetten.

Het is even de vraag of dat matcht met elkaar. Dus het kan zo zijn dat we dan weer iets in gaan dienen waar we achteraf van zeggen: nou, dat voldoet niet helemaal aan de regels. Ja, maar dan moet je ook eerder met de regels komen.

De voorzitter: Mevrouw Martens.

Gedeputeerde Otter: Dus ik... Weet u, voorzitter, om nog...

De voorzitter: Nee, ik geef eerst een tweede reactie aan mevrouw Martens.

Mevrouw Martens: Ja, voorzitter, even aanvullend. Volgens mij stond er in de brief van het Rijk dat de handreiking eind december al werd verwacht, dus dat is niet eind januari. Dat is al een maand winst. En ja, aanvullend ben ik dan vooral even benieuwd: wat zijn de consequenties voor de gelden als we deze koers gaan varen?

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, kom ik toch even over het woord wederkerigheid. Want als ik eigenlijk even heel zwart-wit naar die brief kijk, dan denk ik: nou heel mooi het Rijk veegt zijn straatje schoon. Komt zijn afspraken allemaal niet na. Schrijft vrolijk 'Ja, daar hebben we geen tijd voor, daar moet u nog maar even wachten.' Dus kortom, alles wat wij van het Rijk zouden mogen verwachten, dat is er niet, maar ze hebben schijnbaar wel ongeveer 500 ambtenaren aan het werk om te kijken wat wij dan allemaal niet goed doen. Dus de basis is niet op orde en de basis moet bij het Rijk vandaan komen. En dat is het kernprobleem en u spreekt mij er hier steeds op aan, dat snap ik ook. Alleen... Nou, kom ik toch maar even op het aspirientje van JA21. Ja, ik krijg er ook wel een beetje hoofdpijn van en binnen het IPO krijgen we ook allemaal wel een beetje hoofdpijn van hoe dit gaat.

De voorzitter: Hartelijk dank.

Gedeputeerde Otter: Want ik bedoel, elke keer wordt ons maar wat gevraagd en moeten we weer wat, maar het Rijk blijft voortdurend in gebreke. Nou, dat is eigenlijk het probleem.

De voorzitter: Hartelijk dank. Statenlid Zuiker.

Statenlid Zuiker: Dank u, voorzitter. Ik was ook even getriggerd over dat we het maatregelenpakket gewoon maar gaan insturen ook al hebben we geen handreiking. Dat is natuurlijk niet hoe we moeten werken. Dus laten we vooral nu al anticiperen op wat er in die handreiking staat, want er is namelijk al een eerdere handreiking, dus we weten al best wel waar we ongeveer heen moeten En nu is er ook al heel veel feedback gegeven wat er allemaal ontbreekt. Dus u kunt nu al aan de slag, maar mijn vraag is: hoe betreft u Provinciale Staten bij dat maatregelenpakket en wat u gaat inleveren?

De voorzitter: Heer Otter.

Gedeputeerde Otter: Dank u, voorzitter. Mag ik ook een orde voorstel doen, voorzitter? Want ik begrijp dat vragen die ik heb gehad, die ik nog niet heb beantwoord, die krijg ik nu weer. Dat is prima, maar volgens mij... Misschien...

De voorzitter: Dat doen we straks. Doen we eerst uw betoog afmaken. ...

Gedeputeerde Otter: Eerst even alle antwoorden geven.

De voorzitter: Dat is ook een antwoord. Ik kijk even naar Statenlid Zuiker, is dat akkoord wat u betreft?

Statenlid Zuiker: Ik wil mijn volgende interruptie wel even wachten tot de gedeputeerde is uitgesproken, maar ik vind wel dat dit nu even beantwoord mag worden. We hebben het er nu over.

De voorzitter: Ik kijk naar de andere twee fracties die ook willen inspreken of een interruptie willen geven. Is dat voor u ook mogelijk om eerst het verhaal af te laten maken door de gedeputeerde? Of zegt u: nee, ik wil hem nu stellen? Ja, kunt u daarmee wachten? U mag... Dan krijgt u het woord nu. Als Statenlid Zuiker akkoord is.

Statenlid Zuiker: Nou, ik heb gevraagd of ik dit antwoord nu kon krijgen, want ik stel gewoon even een vrij eenvoudige vraag: hoe neemt de gedeputeerde, het college, PS mee in de maatregelenpakketten die voor 1 maart moeten worden ingeleverd?

De voorzitter: Hartelijk dank. Kort antwoord graag.

Gedeputeerde Otter: Dank u, voorzitter. Volgens mij heb ik eerder aangegeven, en ook per brief, hoe we u daar allemaal bij zullen betrekken. Daar zal af en toe wel even wat tijdspanning op staan. Dus dat is dan niet anders als het allemaal snel gaat. Maar we nemen u daar allemaal zo goed als het kan allemaal een mee. Dat hebben we toegezegd en dat zeg ik hier nou nogmaals toe. Alleen ik heb niet helemaal het proces stapje voor stapje allemaal even scherp, dus ik kan niet altijd exact aangeven 'en dan krijgt u dit en dan krijgt u dat'. Het is in die zin een work in progress.

De voorzitter: Dank u wel. Fractie van Volt.

De heer Loijenga: Dank u wel, voorzitter. Ik wou toch graag op dit moment even een interruptie doen, want ik hoor van de gedeputeerde alleen maar dat eigenlijk niets kan en wij zien de mogelijkheid in de brief dat er wel degelijk iets kan. En wij zouden toch graag iets horen in de trant van: we gaan daarvoor, we gaan toch zorgen dat we in 2024 iets gaan uitvoeren. We hebben er niets aan om helemaal niets te doen. Wat geeft dat voor perspectief voor de boeren? Dus ik hoop dat in het verdere betoog toch gemeld wordt dat we van plan zijn iets te doen. En de brief komt niet uit de lucht vallen. De gegevens zijn al langer bekend. En er wordt ook druk aan gewerkt. Er is zeker heel veel wat de ambtenaren uitgezocht hebben, wat we wel kunnen uitvoeren.

De voorzitter: Hartelijk dank. Dan wil ik u vragen om uw betoog

Gedeputeerde Otter: Dank u, voorzitter. ...

De voorzitter: te vervolgen.

Gedeputeerde Otter: Dat dan misschien ook wel ergens anders even aan de orde, maar laat ik hier dan meteen even iets over zeggen. Als ik de indruk heb gewekt dat we hier met elkaar achteroverhangen en wachten tot er weer een volgende circulaire komt, dan heb ik dat in ieder geval niet goed overgebracht, want het tegendeel is waar. Er wordt gewoon heel hard gewerkt aan al die processen die er allemaal moeten gebeuren. Dus aan die maatregelenpakketten, aan de gebiedsprocessen die overal opgestart gaan worden. Dus overal wordt aan gewerkt, alleen de mate van voortgang, dat is wel afhankelijk van instrumentarium, geld, enzovoort, wat ons wordt aangereikt. Maar nogmaals... en onze ambtenaren, maar ook bestuurlijk, en dat geldt voor het hele land, zitten we wel een beetje in die klem van die grote, veel onzekerheden en dat maakt het best allemaal wel gecompliceerd. En dat kan ik ook niet wegnemen, dat zal ook voorlopig, vrees ik, zo blijven. Maar dat is wel de worsteling waar we allemaal mee zitten. Ik begrijp dat u graag precies wil weten wat we nu gaan doen volgend jaar.

Daar moet ik gewoon wat onduidelijk over blijven, want dat is afhankelijk van heel veel omstandigheden en dan weet ik niet meer... Er was ook nog, dacht ik...

De voorzitter: Gaat u inderdaad verder met uw betoog.

Gedeputeerde Otter: Ik koppel weer even naar mijn lijstje, voorzitter. Dan was het CDA ook nog: wij moeten het wel allemaal samen doen. Daar ben ik het helemaal mee eens, alleen dat samen doen vraagt ook allemaal weer tijd. En dat is dat is de worsteling waar we mee zitten, voorzitter. Dan is het misschien goed dat ik even heel snel kijk of ik per partij nog even wat antwoorden kan geven. In ieder geval de BBB had het over de, ik noem maar even de evenredige verdeling of aanwezigheid van participanten en middelen. Middelen vind ik even ingewikkeld om daar wat over te zeggen. Maar in ieder geval in de gebiedsprocessen gaan we elke keer wel heel goed kijken dat we een goede vertegenwoordiging hebben van alle betrokkenen in zo een gebiedsproces. Partij voor de Dieren had het al even over waarom drie weken? Ik heb volgens mij tussen de regels door allemaal complicerende factoren aangegeven waarom het allemaal zo ingewikkeld is. Ook even de stand van aankoop en beëindiging, dat dat in die P&C-cyclus steeds terug komt en hier geldt misschien ook even als er wat specifiek informatie gemist wordt, laten we daar dan even bilateraal naar kijken en hoe we dat gaan oplossen. Voorzitter, PvdA, urgentiegevoel. Daar heb ik voor mezelf achter gezet: heeft het LNV ook wel zoveel urgentiegevoel? Dat is allemaal van invloed weer op die deadlines. Voorzitter, even kijken. ... Sterk Lokaal, daar ben ik al even op ingegaan en ook hier, hoe wordt PS meegenomen? D66: schrik ik van de brief? Ik ben niet geschrokken van de brief. Het is gewoon een heel ingewikkeld proces met, nogmaals je alleen al even kijkt naar het geldbedrag, miljarden die we hier uit gaan geven en de ingewikkeldheid, dan is dit toch wel een worsteling waar we met mekaar zitten. En waar het ook een worsteling is en een zoektocht met alles en iedereen om verder te komen. Dit is niet een proces dat we vaker gedaan hebben. En die datum, 1 maart, die gaan we wel halen, of het dan helemaal volgens de spelregels is, dat zien we dan wel even. Maar er is ook altijd een goed overleg met LNV en soms kunnen we ook wel weer met een 80% of 90%-versie dat we dan wel weer uit de voeten kunnen. Voorzitter, ik kijk nog even heel snel. Ja, het vervroegen van de deadlines, ChristenUnie. Ik heb daar eigenlijk al voldoende over gezegd. We hebben al heel veel problemen om onze deadlines te halen, laat staan dat we ze nog gaan vervroegen. Overijssel is een aantal keren aangehaald als heel mooi voorbeeld. Wat wij wel zien is dat elke provincie soms een hele andere brief krijgt, dus daar zit nog wel wat tussen. Er wordt elke keer weer een bepaalde benadering gekozen. Waardoor dat precies komt, weet ik ook niet. Ik kan me voorstellen dat elke brief weer door een ander opgesteld wordt. Ik heb wel te horen gekregen - en ik heb nog even gecheckt maar daar heb ik niet een hele harde bevestiging over - maar dat Overijssel even gestopt is met zijn gebiedsprocessen en die zegt: nou, er is zoveel onduidelijkheid wij gaan onze mensen met deze onduidelijke boodschap niet het veld in sturen. Dus ook daar dezelfde problemen die wij ook hier hebben. Sociaaleconomische versterking van het platteland, dat krijgt een plek, maar daar wil ik eigenlijk nu even niet al te lang bij stilstaan, maar dat gaat zeker een plek krijgen in het vervolg en als... Moment. Voorzitter, tenslotte, ...

De voorzitter: Moment, want u blijft maar doorpraten. Maar ik geef nu eerst het woord aan de ChristenUnie.

Gedeputeerde Otter: Ik heb nog 50 seconden.

De heer Brandsema: Dank, voorzitter. De gedeputeerde begint over Overijssel. Daar begon ik ook over en ik hoor de gedeputeerde heel veel spreken over de complexiteit, over de onduidelijkheid vanuit het Rijk, dat heel Nederland, alle provincies, daarmee te maken hebben en dat is helemaal waar. Alleen wat ik nog wat mis is wat de gedeputeerde daartegenover zet. Als je kijkt naar de brief van Overijssel, waar ik in mijn woordvoering al aan refereerde, voorzitter, dan komt dat voor 80% overeen

met de brief aan Drenthe. Dus volgens mij is het niet zo dat er allerlei verschillende mensen al die brieven schrijven. In ieder geval deze twee lijken heel erg op elkaar. Maar je ziet gewoon in woordgebruik, in 'complimentsheid', dat er echt een verschil zit en daarin zie je, zonder dat ik de details van Overijssel ken, dat Overijssel een stuk verder lijkt te zijn dan we hier in Drenthe. En ik begrijp ook dat we niet zomaar in een maand tijd een heel been bij kunnen trekken en mogelijk op het niveau van Overijssel zitten. Maar ik ben toch wel benieuwd of de gedeputeerde iets meer aan kan geven, gezien het feit dat ondanks dat de spelregels hetzelfde zijn, en die complexiteit en die onduidelijkheid voor elke provincie hetzelfde zijn, er toch echt wel verschil zit in datgene wat vanuit provincies richting het Rijk komen. Wat kunnen we nou zelf doen? Wat wil de gedeputeerde nu zelf gaan doen om toch misschien wat dichterbij Overijssel te komen? Om toch even als voorbeeld te geven. En een heel concreet voorbeeld, de gedeputeerde gaf aan: wij komen eind dit jaar met een reactie op de brief van 24 oktober. Ik zie net toevallig dat Overijssel 7 november met een reactie kwam op de beoordeling van het Rijk. Dus dat is wel weer een concreet voorbeeld waarin Overijssel met een reactie komt, die had mijn fractie ook verwacht van GS hier in Drenthe. De gedeputeerde geeft aan: ja, dat wordt december. Dat komt op ons over alsof er wel heel veel tijd en ruimte gegeven wordt. En wat gaat de gedeputeerde nu doen om daar toch wat meer tempo in te maken? Dus wat is wel mogelijk ...

De voorzitter: Hartelijk dank. Ik wil hem eerst de kans geven om te antwoorden.

Gedeputeerde Otter: Dank u, voorzitter. Kijk, nou ken ik niet de brieven vanuit Overijssel, dus ik kan ook niet de mate van reactie inschatten. Ik weet wel dat zij in feite dezelfde problemen hebben, want dat hoor ik in het IPO-overleg ook. Als we kijken van wat doen we er zelf aan? Nogmaals, hier in dit huis wordt heel hard gewerkt aan al die vervolprocessen waar we allemaal mee moeten komen. Wat doe ik zelf? Wij zijn zelf heel duidelijk bezig, en ook in IPO-verband, om richting het Rijk - en we hebben daar morgen alweer een eerste overleg over, ook in dit geval met LNV zelf erbij - om te zeggen: 'Zo werkt het niet. Dit gaat zo niet.' Ik bedoel... En de insteek is altijd: hoe komen wij gezamenlijk nu verder? En is er ... En dat is de inzet, in ieder geval ook vanuit IPO, en ook vanuit mijzelf daarbij, richting LNV en ook gezamenlijk met andere provincies, om duidelijk te maken wat er moet gebeuren. Ik bedoel, elke keer komt weer het punt van de financiën voor de koploper projecten. Elke keer komt dat weer aan de orde. Elke keer komt de problematiek PAS-melders weer aan de orde. Alleen, we hebben bij LNV de zaak niet aan het touwtje, dus wij gaan elke keer dat weer... En laat ik zeggen, de toon, die wordt steeds steviger. Maar goed, ook daar bij LNV is men afhankelijk weer van de politiek en van de politieke keuzes die men wel of niet wil maken. En dat is toch een beetje de spagaat, voorzitter, waar we maar continu in zitten.

De voorzitter: Hartelijk dank. De heer Pormes.

De heer Pormes: Dank u wel, voorzitter. Begrijp ik de gedeputeerde goed dat hij eigenlijk zegt: wij willen wel, maar we kunnen niet omdat het Rijk hun afspraken niet nakomt, dan wel veel te laat, waardoor wij niet beschikken over de juiste instrumenten om een volwaardig stuk aan te leveren? Begrijp ik u goed, want anders moet ik een heel verhaal houden, maar zo interpreteer ik u even. In de tweede plaats, u zegt ook volgens mij: kijk, het bedrag € 4,5 miljard, dat is nodig om alles naar behoren te kunnen uitvoeren. Dat krijgt u niet, dat weten we allemaal. Betekent dat dan dat we eigenlijk tegen de minister moeten zeggen: alles wat minder is, kunnen we niet alles leveren?

De voorzitter: Gedeputeerde Otter.

Gedeputeerde Otter: Laat ik het heel kort houden. Op beide vragen/opmerkingen zeg ik ja.

De voorzitter: Dank u wel. Aanvullend, heer Pormes?

De heer Pormes: Aanvullend, begrijp ik dan ook impliciet uw politieke vraag naar ons, dat wij, zo met een met de Provinciale Staten... dat u een beroep doet op Provinciale Staten om een hele boze brief te sturen naar de minister?

De voorzitter: Hartelijk dank. Ik hoor geen vragen. Ik ga naar de heer Van de Weg.

De heer Pormes: Ik vraag, ben begonnen: is dat uw impliciete politieke vraag aan ons?

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, ik gaf net al aan dat dat we vanuit IPO en met de LNV, maar ook bestuurlijk overleg met de minister, dat wij dit allemaal voortdurend op tafel leggen en dat de toon wel steeds strakker wordt. Maar goed, we proberen wel een bestuurlijke toon aan te houden.

De voorzitter: Hartelijk dank. De heer Van de Weg.

De heer Van de Weg: Dank u wel, voorzitter. Mijn vraag sluit eigenlijk wel aan bij wat de heer Pormes vroeg. U geeft nogal af op het Rijk. Dat ze onduidelijk zijn in hun vraagstelling, wat ze nou eigenlijk verwachten, et cetera. Zegt u nu eigenlijk heel concreet, dan staat er bijvoorbeeld: '(...) de volgende versie van het provinciale programma uiteindelijk aan alle voorwaarden tegemoet zal moeten komen, zoals deze in de dan geldende Handreiking geformuleerd staan.', lijkt mij vrij klip en klaar. Ook concrete kaders worden dan geformuleerd vanuit het Rijk: daar moet u overal antwoord op geven, daar moet u aan voldoen, dat zijn uw plannen, met de termijn erbij, wat gaat het kosten? En dan kunnen wij de middelen leveren. En u zegt eigenlijk blijft het Rijk daar gewoon heel zwart-wit in gebreke. Bedoelt u dat te zeggen?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Otter: Ja.

De voorzitter: Oké. Dat was een duidelijke ja. Hartelijk dank. Wilt u gaan naar het slot van uw betoog?

Gedeputeerde Otter: Ja, ik was eigenlijk een beetje aan het eind, voorzitter, want er waren nog wel wat vragen die toch een beetje op inhoud waren. Er waren heel hoop zaken van: wat draagt stikstof bij - want dat waren de laatste vragen van GroenLinks - het water, wat doet die stikstof met de natuur? Dat zijn allemaal die aspecten die in die gebiedsprocessen eigenlijk aan de orde moeten komen. En daar zullen allemaal eisen aan gesteld gaan worden en ik gaf u al aan, dan moet ook de Ecologische Autoriteit daar weer wat van vinden. En dat proces, dat loopt, en daar moet ook deel van de antwoorden uitkomen en dat was het wat mij betreft, voorzitter.

De voorzitter: Goed, hartelijk dank. Keurig binnen de tijd. Wilt u de microfoon nog even uitzetten, als-tublieft? Dan kijk ik even naar alle fracties voor een korte tweede termijn. Ik loop ze allemaal even weer snel langs. JA21, heeft u daar behoefte aan?

De heer Van den Brand: Dat mag vanaf hier, voorzitter? Ik complimenteer toch de heer Otter met zijn antwoord. Het geeft mijns inziens heel goed weer hoe groot het doolhof, misschien wel zonder een uitgang, is. Ik heb sommige fracties feitelijk horen zeggen: wie betaalt, bepaalt. Wij liggen dus gewoon dan met de pootjes omhoog en laten het over ons heen komen. We geven onszelf nog even een trap na - dat is het idee wat ik hier krijg. Maar ons inziens zit het toch echt zo niet in elkaar. Laten we hopen dat de wetgever, gedwongen door de feiten, uiteindelijk inziet - en anders misschien de politieke

samenstelling van het nieuwe kabinet - dat de spelregels moeten worden aangepast, want dan geven wij ons GS geen onmogelijke opdracht. En daar wil ik het bij laten, voorzitter.

De voorzitter: Hartelijk dank. Ga ik naar de BBB.

De heer Vosseveld: Dank u wel, voorzitter. Ook de gedebuteerde bedankt voor zijn antwoorden. Ik wil wel even een reactie geven op een aantal fracties. Wij willen de landbouw en natuur niet tegen elkaar opzetten, maar juist samen aan tafel, maar wel in evenwicht. Landbouw en natuur, die zijn mekaar gewoon nodig om een gedegen plan te maken, wat dan ook samen gedragen wordt. En wat ook collega van de PVV al aangaf, dat is in het verleden niet zo geweest en dan krijg je wel een gekleurd beeld. En dit is zo gegroeid in de loop van de tijd, maar wij denken dat GS dit toch nog eens moet bekijken. Dan wil ik nogmaals even de vraag aan de gedeputeerde stellen: kunt u onderbouwd inzichtelijk maken dat de NDA's in lijn zijn met landelijk? Ons is bekend dus dat die nulmeting, die had horen plaats te vinden in het referentiejaar, niet aanwezig is? Wanneer dit wel het geval is, kan GS dan ons deze gegevens overhandigen? Daar heb ik geen antwoord op gekregen. Daar wilde ik het bij laten.

De voorzitter: Hartelijk dank. Partij voor de Dieren.

Statenlid Zuiker: Dank u wel. Wij vinden het best wel teleurstellend om te zien dat de gedeputeerde vooral naar met de vinger wijst naar het Rijk en volstrekt geen eigen verantwoordelijkheid neemt voor het aandeel wat Drenthe zelf heeft in de vertragingen op dit thema. Het is voor ons ongeloofwaardig dat er in drie weken tijd geen kans is geweest om een reactie te geven op dit tussenrapport, maar kennelijk kunnen we dat de komende twee weken wel. We zien duidelijk een gedeputeerde die erg worstelt met dit dossier, maar hoe langer we dit vertragen, hoe meer wij de hakken in het zand zetten, hoe groter de kans is dat de regie uit handen wordt gegeven en wij geen regie hebben op onze eigen processen. Tot zover.

De voorzitter: Hartelijk dank. Partij van de Arbeid, de heer Bosch.

De heer Bosch: Dank u wel, voorzitter. Allereerst even een reactie op wat hier vanuit de Staat is gewisseld. Het is in ieder geval fijn om te merken dat er een aantal partijen ook inzien dat die versnelling echt noodzakelijk is. Fijn ook om te horen dat de fractie van de VVD ook die stok achter de deur wil rondom 1 maart. Ook dank in ieder geval voor die toezegging vanuit GS dat die deadline gehaald gaat worden. En dan nog even een laatste punt. Dat was ook het laatste punt van mijn bijdrage en die vraag staat nog open, namelijk hoe de structurerende keuzes die gemaakt gaan worden voor dat DPLG, ... hoe die staan ten opzichte van de nog op te stellen omgevingsvisie. En hoe het college aankijkt tegen de opmerking van het ministerie dat de ruimteclaim voor die opgaven die er liggen, dat die op gespannen voet staat met de 'landbouwgrond blijft landbouwgrond' gedachte? Het is wat ons betreft ook prima als dat in de reactie van het college komt, maar we willen daar wel graag een gefundeerd antwoord op die vraag. Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Hartelijk dank. De heer Schoenmaker, Sterk Lokaal.

De heer Schoenmaker: Dank u wel. We zijn blij met de beantwoording van de gedeputeerde. Opportunisme om te snel te handelen 'slash' zorgvuldigheid. Wij gaan voor zorgvuldigheid, want het heeft overall invloed op: landschap, inwoners, leefbaarheid en hoe te ondernemen. En we zijn wel benieuwd, een aantal partijen hebben natuurlijk genoemd 'handelen wat nu al zou kunnen'. Daar zijn wij ook wel voor, maar dan mag het dus op dat moment geen invloed hebben op het landschap, de inwoners, leefbaarheid of hoe te ondernemen. En als die er zijn, die voorbeelden, dan denk ik dat daarmee aangevangen kan worden. Tot slot, waar wij bang voor zijn, is dat bijvoorbeeld een onderzoek van de

Universiteit Amsterdam waaruit blijkt dat de stikstofneerslag, echt maar vlakbij de boerderij is, dat geeft een heel ander beeld dan dat boerderijen uitkomen vlak naast een Natura 2000-gebied of op grotere afstand. Als dit zo blijkt te zijn, en dat is dus wetenschappelijk onderbouwd, zou je rustig op basis van vrijwilligheid op andere plekken boerderijen op kunnen kopen, dat heeft veel minder effect op de leefbaarheid en voor die inwoners. Dus daarmee haal je een zwaard van Damocles boven een aantal mensen vandaan.

De voorzitter: Hartelijk dank. Ga ik naar mevrouw Kleine Deters van D66.

Mevrouw Kleine Deters: Ja, voorzitter, dank u wel. Gedeputeerde, ik vroeg niet of u geschrokken bent van de brief, maar wel zo van 'Shit, die boodschap is gewoon echt vervelend'. Maar goed, u bepaalt zelf uw beleving. Wat wel op D66 overkomt, is uw enorme worsteling. En dat deelt misschien iedereen hier in deze vergaderzaal wel met u, maar proeven we toch het moment dat u zegt - want we vinden ook dat we het u niet aan moeten doen om te blijven worstelen - komt het moment ook in zicht dat u zegt 'Het is nu ook klaar' en we vinden - want u geeft inderdaad heel veel richting Den Haag, dat daar de oplossing van het probleem ligt - van komt het moment ook dichtbij dat u zegt 'Beste Den Haag, hier hebt u het terug, want dit gaan we niet uitvoeren. U naait ons zo in het harnas, dat we accepteren het niet meer.'.

De voorzitter: Hartelijk dank. Heer Pormes.

De heer Pormes: Dank u wel, voorzitter. Even vooraf. De commissaris heeft ons verboden het woord shit te gebruiken, mevrouw Kleine Deters. Dat is tot daaraan toe. [Heer Pormes lacht]

Mevrouw Kleine Deters: Excuses, voorzitter.

De heer Pormes: Maar voorzitter, ik heb een aantal vragen, maar ik maak gebruik van de schriftelijke vragen. Dat lijkt me veel beter dan hier.

De voorzitter: Goed. Hartelijk dank. Dan ga ik naar de VVD, mevrouw Martens?

Mevrouw Martens: Geen tweede termijn, voorzitter.

De voorzitter: Ga ik naar de fractie van Volt.

De heer Loijenga: Ja, wij willen graag toch nog even reageren. Er wordt veel gezegd ten aanzien van duidelijkheid vanuit het Rijk. Wij zien de brief toch nog positief. Wij zien de brief, een handreiking, een stimulans om toch een aantal grotere zaken in 2024 uit te voeren en we hopen dat daar toch gebruik van gemaakt gaat worden. Dank u wel.

De voorzitter: Hartelijk dank. De SP.

De heer Van de Weg: Dank u wel, voorzitter. Even twee dingen. In eerste instantie qua reactie in tweede termijn sluiten wij ons eigenlijk helemaal aan bij wat de Partij voor de Dieren daarover zei. Wij hopen en wensen echt, en willen ook dat onze gedeputeerde echt degene is die ook zelf aan de knoppen draait en niet een slachtofferrol naar het Rijk gaat spelen, want dan verlies je altijd en dan ben je altijd secundair. En de tweede opmerking is eigenlijk richting de partij aan de overkant, de BBB, ik vind dat ze daar de boeren vooral ook niet in die slachtofferrol moeten plaatsen van dat ze te weinig inspraak hebben en te weinig naar ze geluisterd wordt. Die rol past niet bij de boeren, die hebben ze ook niet. Dus dat vind ik ook... Dat is ook boer onwaardig, zou ik bijna zeggen. Oké, dank u wel.

De voorzitter: Hartelijk dank. De ChristenUnie.

De heer Brandsema: Dank, voorzitter. Nogmaals, mijn fractie begrijpt de complexiteit en de ingewikkeldheid van dit dossier, ook voor het college, ook voor de ambtelijke organisatie, de onduidelijkheid die er nog steeds op onderdelen is naar het Rijk. Tegelijkertijd mist mijn fractie echt wel vanuit het college wat we vanuit Drenthe wel kunnen doen. En ik heb nog een vraag aan de gedeputeerde, want de gedeputeerde die gaf aan dat de provincie Overijssel ergens mee gestopt zou zijn. Ik ben even benieuwd wat dat nou precies is, want - en dan citeer ik uit de brief van Overijssel zal als reactie op de brief van het Rijk wat wel vrij snel er lag: 'Wij gaan verder met onze aanpak en gaan aan de slag met gebiedsinitiatieven. Zo behouden we de energie in de gebieden en laten we zien dat PPLG-doelen gerealiseerd kunnen worden.', einde citaat. Dus daar gaat men gewoon door, is mijn beeld. Ik ben dus even benieuwd waar nou overheid dan blijkbaar stopt, volgens de gedeputeerde.

De voorzitter: Hartelijk dank. Het CDA.

Mevrouw Hilgenga: Ja, voorzitter, graag nog in tweede termijn vindt het CDA fijn dat het college benadrukt dat GS een verbindende rol ziet voor zichzelf tussen natuurorganisaties en de agrarische sector. Het CDA begrijpt dat we bij het DPLG op een rijdende trein zitten, dat het complexe materie is en dat we steeds wanneer we een nieuw station bereiken, we nieuwe input krijgen en vervolgstappen moeten nemen. En we realiseren ons ook als we met betrekking tot de NDA's, wanneer er nog geen uitspraken zijn van de Ecologische Autoriteit, het moeilijk is om vervolgstappen te zetten en dat willen wij ook wel even benadrukken. Wij gaan ervan uit dat de door u toegezegde en nog in te plannen bijpraatsessies gaan benut worden om de vervolgstappen verder toe te lichten. En u gaf aan op onze opmerkingen over de sociaaleconomische impact, dat u die nu niet uitvoerig wil behandelen. Maar dat was toch één van de redenen dat de DPLG terugkerend op de agenda staat. En mag ik er dan vanuit gaan dat u op dit onderwerp terugkomt bij de eerstvolgende bijpraatsessie? Dat is dan nog een concrete vraag die wij daarbij hebben. En in uw reactie in de eerste termijn vroeg ik u nu nog naar de KPI-aanpak. U heeft op die vraag geen antwoord gegeven. Graag nog een antwoord op de vraag: is er al gestart met wetenschappelijk onderzoek naar onze KPI-aanpak en op welke schaal? Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Hartelijk dank. Ga ik naar de fractie van de PVV. Wilt u nog reageren?

De heer Vorenkamp: Ja, dank u, voorzitter. Ik heb drie punten. Mag ik aannemen dat de inhoudelijke vragen die ik gesteld heb, dat die schriftelijk beantwoord worden? Dat is punt 1. En dan als punt 2, wij zijn van plan een reeks schriftelijke vragen te gaan stellen over de onderwerpen: staat van de Drentse natuur, de natuurdoelanalyses en de stikstofproblematiek, en de normen die nu opgelegd worden. Want wij denken dat die NDA's verkeerd ingezet worden, en dat daar koppen opgezet zijn die onwenselijk zijn. En dan als laatste punt, moeten wij ook niet stoppen met de gebiedsprocessen, want moet eerst niet de noodzaak naartoe keihard aangetoond worden voordat we allerlei verdergaande en heel vergaande ingrepen in landschap en economie van Drenthe gaan doorvoeren, met grote consequenties voor de leefbaarheid - dank aan Sterk Lokaal - voordat die extra aangevraagde € 4,7 miljard er hier eventjes doorgejast worden. De noodzaak van stikstofbeperking, de noodzaak van nog meer bufferzones, de noodzaak van beekdalherstel, hoe mooi ook, etcetera, etcetera. Eerst keihard aantonen en dan al dat geld er doorheen jassen. Of niet. Dan besparen we onze burgers heel veel geld.

De voorzitter: Hartelijk dank. En tot slot GroenLinks, de heer Rook.

De heer Rook: Dank u wel, voorzitter. Het is GroenLinks toch niet helemaal duidelijk geworden hoe nou precies de maatregelen zijn die het college wil nemen of niet wil nemen om bij te dragen aan het realiseren van doelen en waar nou precies dan de moeilijkheden van het Rijk zitten. Dus ik zou daar toch nog graag meer over horen, want ik begrijp van de heer Otter dat de Ecologische Autoriteit er nog wat verder naar moet kijken.

De voorzitter: Wilt u de microfoon wat dichterbij u toehouden, alstublieft?

De heer Rook: Excuus, voorzitter. Dat de Ecologische Autoriteiten er nog verder naar wil kijken en wanneer kunnen we daar verder uitkomst van verwachten? Ik zou echt wat meer toelichting willen, wat we daar precies van kunnen verwachten en waar nou precies de problemen zitten. Eventueel... Hopelijk, sluit ik me aan bij het punt van mevrouw Kleine Deters dat daar toch nog een flinke ram op gegeven mag worden op het moment dat dat echt nodig blijkt om weer verder te komen.

De voorzitter: Hartelijk dank voor uw inbreng. De gedeputeerde. Maak hier nou maar eens een mooi verhaal van.

Gedeputeerde Otter: Hoeveel tijd heb ik, voorzitter?

De voorzitter: U krijgt... nou, 20 à 30 seconden. Wat heeft u nodig?

Gedeputeerde Otter: Drie minuten. Drie minuten, proberen we dat in eerste instantie. Oké. Ik ga er even heel snel bij langs en ik eindig positief. Laat ik daar even mee beginnen. Ik ga even van onder naar boven. GroenLinks, (Ecologische) Autoriteit, wat is daar aan de hand? Die hebben geen capaciteit en die beginnen het tweede kwartaal. Nou, en wanneer ze eindigen, staat er niet bij. Er staat alleen maar dat ze beginnen in het tweede kwartaal om die zaken door te rekenen. De PVV, dat vond ik wel een mooie. Eerst alles keihard doorrekenen enzovoort. Dat is nou precies het probleem waar we ook een beetje met LNV meezitten, want elke cent die men beschikbaar stelt - daar hebben ze namelijk 12 accountants voor ingehuurd - om wel eerst te zeggen: ja, toont u wel even keihard aan dat dit allemaal werkt en dat het allemaal, enzovoort. Dus er wordt op dit moment meer geld uitgetrokken voor controle, monitor en al dat soort dingen dan voor de maatregelen zelf. CDA, daar kom ik op terug, op sociaaleconomisch en de KPI-aanpak, daar wordt aan gewerkt op dit moment om dat te borgen. Want dat is ook wat wij steeds zeggen: allemaal heel leuk dat we dit doen met elkaar, wat levert het op en hoe gaan we dat ook borgen? Overijssel. Ik zie morgen mijn collega, dus die zal ik nog eens even precies vragen, want dit was een ambtelijk signaal dat ik heb gekregen. Ik kon dat even zo snel niet toetsen, dus dat ga ik morgen doen. Misschien zit ik ernaast of ik kan nog een keer precies aangeven wat er is. De SP, daar zat dat element van wederkerigheid in en dat is ook waar we steeds naar op zoek zijn. De provincies, die willen wel, maar die zeggen: er horen wel condities bij en een deel van die condities, die moet het Rijk gewoon creëren. Dat weten ze ook wel, alleen ze doen er niets aan. Nou en inderdaad, slachtofferrollen, daar kom ik op het eind nog even positief op terug. Net zoals bij Volt met de stimulans, had ik hier opgeschreven en ook misschien D66, 'terug naar Den Haag', pak ik daar ook in mee. Nou, dan... Even zien. De relatie met de omgevingsvisie, PvdA. Daar wordt de komende weken aan gewerkt en collega Turenhout zegt, dat gaan we zeker zwaluwstaarten - wat gebeurt in de gebieden en wat gebeurt in de omgevingsvisies. En de BBB, zijn de NDA's in lijn met landelijk? Dat is best een ingewikkeld verhaal en het ligt ook een beetje bij collega Van Dijk. Ik denk ook dat het goed is dat we daar nog een keer op ander moment even bij stilstaan. Van ligt dat nou ja, zit daar nog een kop bovenop of zit daar geen kop bovenop? Om dat nog een keer scherp te hebben.

De voorzitter: Maar nu het positieve verhaal.

Gedeputeerde Otter: Maar de drie minuten zijn al om, voorzitter. Mijn positieve verhaal. Waar wil ik toch mee eindigen? En dat is natuurlijk toch gewoon met enorm veel energie, dus ook toch wel bij al mijn collega's in de provincie, maar ook hier in het huis. Er wordt gewoon ontzettend hard gewerkt. Maar wat mij toch ook wel even uit de landbouw, ik ben eigenlijk nog geen landbouwer tegengekomen die zegt: zoals we het 50 jaar lang nu al doen, zo moet het blijven. Nee, dat is best heel veel energie om te veranderen en te verbeteren. Maar dat is een zoektocht met elkaar en wij weten, dat is ook iets waar ik afgelopen maanden geleerd heb. Wij weten gewoon een aantal dingen niet. Vandaag was er weer een persbericht over meer klaver in het grasland. Wat doet dat? Wat levert dat op? Zo een klein elementje, dat is voor mij ook innovatie. Wij zijn met elkaar met een hele grote zoektocht bezig en ja, daar zullen we echt nog wel een aantal jaren met elkaar mee bezig zijn. Maar de richting waarin we bewegen, dat is wel de richting waarin we, volgens mij, met elkaar willen dat het ook beweegt. Dus dat vind ik in ieder geval wel positief. Dat is in ieder geval mijn beeld als ik even door de oogharen naar dit proces kijk, maar ik snap dat we allerlei verstoringen hebben onderweg. Nou, dat was het positieve, voorzitter.

De voorzitter: Sluit af met een glimlach en iedereen begint te glimlachen, dus ik denk dat de juiste conclusie dan van nu is. Goed, we hebben dit uitvoerig behandeld. Ik denk ook voldoende voor nu. Ik zie verder geen reacties en dat betekent dat dit agendapunt terugkomt op 10 januari volgend jaar. Dat klinkt heel ver weg, maar dat duurt niet zo lang, dus u kunt weer munitie bij elkaar sprokkelen.

9. Schorsing

De voorzitter: En ik schors de vergadering tot 6 december.

10. Heropening en mededelingen

De voorzitter (de heer Puper): Goed, goedemorgen. Dank u wel, ik wil graag enige stilte alstublieft vanuit de zaal. Dank u wel. Ik heropen de vergadering van de Statencommissie. Welkom aanwezigen in de zaal en mensen die thuis uiteraard via het internet kijken. Ik hoop dat jullie allemaal bij zijn gekomen van een uitdagend avondje, gisterenavond. Was het niet Sinterklaas, dan was het wel het voetbal waar we van genoten hebben. En ik start met een... Ik wil graag een beetje rust in de zaal, als dat kan. Alstublieft. Dank u wel. Gedeputeerde Jumelet heeft een mededeling en die krijgt als eerste daarvoor het woord. Gaat uw gang, de heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet: Vanaf deze plaats, voorzitter?

De voorzitter: Prima.

Gedeputeerde Jumelet: Dank u wel, voorzitter, voor de gelegenheid. Gisteren heeft het college het voornemen besloten om een subsidie te verlenen aan het bedrijf H2 Hollandia. Een subsidie van € 1 miljoen ten behoeve van de realisatie van een elektrolyser in Nieuw-Buinen. De brief die we u toesturen staat volgens mij op de LIS van 10 januari, is mij gezegd. Daar kunt u ook de informatie even terugvinden. Van belang is om die ook per direct of vandaag misschien even te lezen, want het verstrekken van die subsidie is wel een bevoegdheid van het college. Hij komt uit de dekking investeringsagenda waterstof. Maar we vinden het, omdat het ook een substantieel bedrag gaat, wel goed u ook daarvan in kennis te stellen. Om u ook de gelegen te geven vragen te stellen, zo nodig, of nog informatie in te winnen. En we hebben dan ook het voornemen gedaan om dat subsidiebedrag ter beschikking te gaan stellen om vervolgens, nadat we u ook hebben geïnformeerd en u ook de mogelijk-

heid hebben gegeven uw vragen ook te stellen om vervolgens op 19 december ook een definitief besluit te nemen. Nogmaals, het is voor de goede orde zo dat we het zelf als bevoegdheid hebben, maar we vonden het wel heel goed, omdat het om een substantieel bedrag gaat, u ook te informeren op voorhand, zodat u daar ook nog vragen over zou kunnen stellen. Dat staat in die brief opgeschreven die je kunt vinden in de lijst van binnengekomen brieven van 10 januari. Op de LIS staat die daar vermeld. Voorzitter, dat was de mededeling.

De voorzitter: Hartelijk dank. Dan verder kijkende naar agendapunt 14, strategie Groningen Airport Eelde. Er zijn vijf insprekers voor vandaag. Daar komen we straks op terug. Dan nog een aantal afspraken die we gemaakt hebben rondom de vergaderorde in de commissievergadering. Ik herhaal ze nog maar even. Het aantal interrupties per agendapunt is maximaal drie voor elke fractie, inclusief een enkele vervolgvraag. En dit geldt voortaan voor zowel de commissie- als de Statenvergadering.

De heer Pormes: Voorzitter, mag ik even een vraag stellen naar aanleiding van uw mededeling?

De voorzitter: De mededelingen, daar is geen ruimte voor vragen. Als u daar vragen over heeft...

De heer Pormes: Nee, naar aanleiding van wat u net heeft gezegd.

De voorzitter: Oké, gaat uw gang.

De heer Pormes: Ik ben het helemaal met u eens. We hebben afspraken gemaakt over de aantal interrupties. Maar mag ik vragen aan u als voorzitter, om erop toe te zien dat de leden van het college de vragen die zijn gesteld in de eerste termijn ook in eerste termijn beantwoorden? Omdat de tweede termijn niet bedoeld is om dezelfde vraag te stellen die wij hebben gesteld in eerste termijn?

De voorzitter: Ik hoor u...

De heer Pormes: Dat is uw verantwoordelijkheid en ik doe een beroep dat u daarop toeziet.

De voorzitter: Ik hoor u, en ik ga daarvoor mijn best doen. Dank u wel.

11. Rondvraag

De voorzitter: Dan ga ik naar de rondvraag. Er zijn geen rondvragen binnengekomen, dus die kunnen we heel snel overslaan.

12. Uitvoering Drents Burgerberaad 2024, Statenstuk 223-134

De voorzitter: En dan starten wij met het agendapunt 12, uitvoering Drents burgerberaad. En ik wil graag het woord geven aan de voorzitter van de werkgroep. Mevrouw Mensen-Maat.

Mevrouw Mensen: Dank u wel, voorzitter. Afgelopen week was mijn foto van Statenlid in beeld te zien op de socials. En daarop heb ik een touw in handen, een touw als symbool voor het verbinden van de politiek met de samenleving. Verbinden, dat is wat we als werkgroep graag willen doen: verbinden met de samenleving, maar ook als PS met GS. En indien nodig ook met het ambtenarenapparaat, want samen kunnen we veel meer voor elkaar krijgen dan elk van ons afzonderlijk. Natuurlijk hebben we allemaal onze eigen rollen en verantwoordelijkheden, maar als we die aan het begin van dat proces goed met elkaar benoemen, dan is er heel veel moois mogelijk. In de vorige periode hadden we de

werkgroep veranderende samenleving. Die focust zich heel erg op de verbinding tussen PS en de samenleving. Hoe kunnen we de kloof tussen politiek en samenleving verkleinen? We hebben vooral theoretisch gesproken over allerlei mogelijkheden en het een en ander vastgelegd in het kader verbindend besturen. In de nieuwe periode hebben we de naam van de werkgroep veranderd. Het is nu 'verbindend besturen' geworden, want we gaan nu uitvoeren wat er staat in het kader verbindend besturen. Naast het burgerberaad, wat op dit moment een prominente plek krijgt in het voorliggende Statenstuk, willen we nog meer zaken oppakken als werkgroep. Daarvoor hebben we ook een Europese projectsubsidie binnengehaald van bijna € 250.000. Met het project Speak Up gaan we aan de slag met ideeën als 'Tip de Staten' en 'De Staten te gast'. Verder willen we natuurlijk ook leren van de andere deelnemers. En mooi is dat ook aan dit project universiteiten zijn verbonden, zodat we ook gaan monitoren wat die diverse onderdelen opleveren. Dan naar het burgerberaad. Hierover hebben we de Staten op 1 februari 2023 een besluit genomen om dit te gaan organiseren. Een hybride burgerberaad wel te verstaan. En nog even in het kort waarom we een burgerberaad gaan organiseren. Wij zijn als PS volksvertegenwoordigers en zouden moeten weten wat er leeft in de samenleving. De praktijk is echter weerbarstig. Veel mensen voelen zich niet gehoord door de politiek. En door middel van een hybride burgerberaad maken we gebruik van de kracht van Drenthe. Zij gaan ons als PS en GS van adviezen voorzien over een bepaald onderwerp. En hiervoor worden ze ondersteund door een professionele organisatie die vaker burgerberaden heeft georganiseerd. De deelnemers mogen zelf professionals uitnodigen en zich door hen laten voorlichten over het thema. Wat is er dan hybride aan dit burgerberaad? We starten met het uitzetten van een enquête van 30.000 willekeurige kozen inwoners van Drenthe. In deze enquête zullen we een aantal verdiepende vragen stellen over het onderwerp waar het burgerberaad over gaat. En de laatste vraag van de enquête zal zijn of men mee wil doen aan het burgerberaad. Uit de mensen die op deze vraag een positief antwoord geven, zullen dan 150 mensen worden geloot. En de input uit alle vragenlijsten wordt meegegeven aan de fysieke burgerberaad. Eventueel is het nog mogelijk om aan het einde van het burgerberaad een advies te toetsen bij bijvoorbeeld het Drents Panel. Hierover is nog geen besluit genomen. Dit besluit zal in samenspraak met de deelnemers van het burgerberaad en de werkgroep worden genomen. In september is er via het Drents Panel een onderzoek uitgezet om thema's op te halen waarover de inwoners een burgerberaad zouden willen houden. De uitkomsten van het onderzoek zitten als bijlage bij dit Statenstuk. Er zijn zes onderwerpen naar voren gekomen die significant een hogere score hadden dan de andere onderwerpen. In de werkgroep hebben we de zes onderwerpen besproken en een top drie gemaakt. Deze top drie bestond uit toegang tot zorg, mobiliteit en wonen. De belangrijkste reden om juist voor deze drie te kiezen was omdat dit de meest tot de verbeelding sprekende onderwerpen zijn. We gingen ervanuit dat als je hierover de mening van de gemiddelde Drent vraagt, dat hij hier wel iets van vindt. De andere drie onderwerpen hadden dat wat minder. We beseffen ons ook dat de zorg niet echt een onderwerp is waar wij als PS over gaan, maar omdat het wel op nummer één stond, vonden we dat we het niet zomaar aan de kant konden schuiven. In de werkgroepvergadering van 18 oktober hebben we ons gebogen over twee onderwerpen, over welke twee onderwerpen we aan de commissie wilden voorleggen. En daarbij vielen snel de conclusie dat zorg toch moest afvallen. Het is een erg belangrijk onderwerp, maar wij gaan er als Staten niet echt over. En als je iets met een advies wilt doen, moet je er op zijn minst deels over gaan. En daardoor ligt nu de keus voor om te kiezen tussen mobiliteit en wonen. Bij mobiliteit gaat het niet alleen over het OV, maar het moet echt in een breder perspectief worden bekeken. Dus vormen van vervoer, langs welke wegen, deelauto's, hubs, et cetera. Maar het is aan de inwoners die meedoen aan het burgerberaad zelf om te bepalen waar ze het allemaal over gaan hebben. Zij bepalen uiteindelijk de contouren van het onderwerp. En dat geldt ook zo bij wonen. En dan moet je vooral denken aan welke soort woningen, voor wie? Nieuwe vormen van samenleving, denk daarbij aan het Knarrenhof. De totale woningopgave voor Drenthe vraagt ook een grote ruimtelijke inpassing. En ook daarover zullen we het burgerberaad om advies vragen. Hoe zien zij die ruimtelijke vertaling van de woningopgave voor zich? De uitkomsten van het burgerberaad zul-

len voor het zomerreces aan de voorzitter van de Staten worden overhandigd. PS en GS gaan vervolgens aan de slag met de adviezen. Deze zullen worden verwerkt tot voorstellen. En waar dit niet gebeurt, moet dit zorgvuldig en goed onderbouwd worden terug gecommuniceerd aan de deelnemers van het burgerberaad. Wij willen daarin ook helder en transparant zijn. We starten direct naar het kerstreces met een uitgebreide communicatiecampagne om de komst van het burgerberaad bekendheid te geven onder de inwoners van Drenthe. En ook gaan we alvast de communicatie opstarten met de gemeenteraden in Drenthe. Zij moeten ook weten dat wij dit gaan organiseren. En dat zij eventueel ook te maken kunnen krijgen met de uitgebrachte adviezen. Tot zover is mijn inleiding, ik luister met belangstelling naar jullie bijdragen. En dan hoop ik na afloop van die eerste termijn een voorzichtige conclusie te kunnen trekken over welke kant het met het onderwerp heen gaat.

De voorzitter: Hartelijk dank, dan ga ik naar de woordvoering van de fracties. En dan start ik met de fractie van de Partij van de Arbeid. En ik herhaal nog even dat er per fractie drie minuten spreektijd is. Aansluitend is de fractie van GroenLinks aan de beurt.

De heer Bosch: Dank, voorzitter. Ik ga het toch even omhoog doen, want ik mis een onderdeel van het katheder, maar dat terzijde. Dank, voorzitter. In eerdere discussies rondom het inzetten van het burgerberaad als mogelijk instrument om de betrokkenheid van de Drentse bij grote maatschappelijke vraagstukken en de verbinding tussen de burger en de provinciale overheid te vergroten, heeft de Partij van de Arbeid zich positief opgesteld. Anders dan bij een referendum waarin complexe problemen worden platgeslagen tot een polariserende tegenstelling tussen voor of tegen, kan een burgerberaad wat de PvdA betreft wel degelijk bijdrage aan een gefundeerde uitruil van standpunten die leidt tot een gewogen advies richting het Drents Parlement. Ten aanzien van de voorliggende uitwerking van dit Drents burgerberaad is de Partij van de Arbeid-fractie positief. We denken dat het organiseren van een brede volksraadpleging middels enquête voorafgaan aan het organiseren burgerberaad een goede sleepnet methode is om een brede waaier aan meningen en zienswijzen uit de samenleving op te halen en mee te geven als inbreng in het burgerberaad. Een aantal, wat de Partij van de Arbeid betreft, stuk voor stuk grote maatschappelijke thema's is door respondenten naar voren gebracht als mogelijk onderwerp voor het eerste te organiseren burgerberaad. Bereikbaarheid van goede zorg dichtbij is het belangrijkste thema gebleken wat mensen bezighoudt. Een terechte zorg die zeker in onze regio vraagt om investeringen in goede publieke voorzieningen waarin niet de markt, maar het door de overheid gewaarborgde algemeen belang de doorslag heeft. Maar gezien de beperkte wettelijke bevoegdheden van de provincie hierin is het wat de Partij van de Arbeid betreft goed om naar de andere twee voorgestelde thema's te kijken. En de Partij van de Arbeid-fractie zou willen kiezen voor het thema woningbouw. Dit vraagstuk raakt niet alleen de bestaanszekerheid van mensen, de kansen voor jongeren om een toekomst op te bouwen. Het raakt ook een fundamentele discussie over hoe we om willen gaan met de schaarse ruimte in onze provincie. Wat mijn fractie betreft, leggen we bij de vraag waar we gaan bouwen ook scherpe keuzes voor die richtinggevend kunnen zijn, voor structurerende keuzes. Waar we gaan bouwen? Die richtinggevend kunnen zijn voor structurerende keuze die we moeten maken in ons ruimtelijk beleid. Keuzes rondom ruimtegebruik zijn namelijk niet vrijblijvend. Ze hebben impact op onze leefomgeving, op onze natuur en op de mogelijkheden om economische activiteiten een plek te geven. We wensen de betrokkenen veel succes, wijsheid en plezier in de voorbereiding en de uitvoering van het burgerberaad en we zien de uitkomsten met veel belangstelling tegemoet. Dank, voorzitter.

De voorzitter: Hartelijk dank. Ga ik naar de fractie van GroenLinks en aansluitend de fractie van Sterk Lokaal Drenthe.

De heer Bolumba: Voorzitter, het hele proces heeft in totaal ruim een jaar geduurd, maar dan hebben we ook iets moois. En niet zomaar iets moois, maar de opdracht voor een burgerberaad. In de afgelopen weken hebben we als werkgroep uitvoerig vergaderd over dit burgerberaad. En daarin was het soms een uitdaging om alle wensen, alle uitdagingen, alles wat we als partijen wilden, alles wat we van mensen verwachtten, om dat tot dit stuk te maken. Maar GroenLinks is uiteindelijk erg blij dat het is gelukt, want wij proberen ons altijd in te zetten voor het versterken van de democratie. En voor GroenLinks begint die democratie ook onderop: bij mensen die hun straat, hun buurt, hun gemeente, hun stad beter willen maken. En ook in de vorige periode hebben we ons daar vaker hard voor gemaakt en nu ook eindelijk met resultaat. GroenLinks vindt het belangrijk dat besluiten samen met inwoners worden genomen en dat inwoners serieus mee worden genomen in de beslissingen die we maken en de dingen die we hier doen. En niet alleen door eens in de vier jaar een keer naar de stembus te gaan, een keer het stem en kijken wat er uitkomt, maar ook door tussentijds gezien en gehoord te worden en echt daadwerkelijk meegenomen te worden in wat we hier doen. Het burgerberaad is dan wat ons betreft echt het middel daarvoor. En wat betreft het onderwerp van dit burgerberaad heeft GroenLinks een voorkeur voor onderwerp B, over het openbaar vervoer. Want het openbaar vervoer is er niet best aan toe. Er is in het afgelopen jaar geen enkele provincie geweest waar meer bushaltes zijn verdwenen dan in Drenthe. En in de afgelopen vijf jaar is een tiende daarvan verdwenen. Ook is in de Tweede Kamer een dikke bezuiniging aangekondigd waarmee studentenlijnen, ook zeker hier in het noorden, heel erg bezuinigd zullen worden. Dat is nu voor 2024 gered, maar dat is alleen voor 2024. Ons openbaar vervoer heeft nu keuzes nodig en we moeten echt onze inwoners daarover horen, over een visie waarmee we een oplossing kunnen vinden. Niet alleen voor nu, voor komend jaar of het jaar daarna, maar voor ook voor in 2030, waarmee we voorbereid zijn op de toekomst en een goed OV kunnen realiseren. Daarom lijkt het ons een goed idee om naar de inwoners te gaan en te horen wat zij daar van denken. Dus wat ons betreft kan het niet snel genoeg gaan. Laten we er samen voor zorgen dat we met elkaar in Drenthe een goed voorbeeld kunnen zijn, wat verbinden besturen is. En ik heb er heel veel zin in.

De voorzitter: Hartelijk dank. Dan het woord aan de fractie van Sterk Lokaal Drenthe en daarna de fractie van D66.

De heer Schoenmaker: Dank u, voorzitter. Voor ons ligt het voorstel omtrent de uitvoering van het burgerberaad. De fractie van Sterk Lokaal Drenthe heeft zich in het verleden kritisch uitgesproken over het instrument burgerberaad. In de tussentijd hebben we presentaties gezien omtrent het onderwerp en waarbij ook de kritische vragen gesteld konden worden en aan de orde kwamen en beantwoord zijn. Op dit moment ligt er een procesvoorstel met de vraag welk onderwerp we als fractie het meest geschikt vinden voor een burgerberaad. Over het proces is onze fractie positief. Een helder verhaal. Het Drents Panel geeft aan welke onderwerpen het meest belangrijk zijn. Daarna komt er al in januari 2024 een volksraadpleging met 30.000 Drenten over het gekozen onderwerp. En vanuit die 30.000 komen er 150 personen die deel gaan nemen aan het burgerberaad. Het burgerberaad heeft vier inhoudelijke bijeenkomsten en daarna eventueel de mogelijkheid een inwonerspeiling via het Drents Parlement aan te vragen. Onderwerpen van de vier bijeenkomsten staan helder omschreven. Kortom, de fractie van Sterk Lokaal Drenthe is tevreden omtrent het beschreven proces. Dan rest de vraag: welk onderwerp zou het best passen? Is dat woningbouw of is het vervoer en mobiliteit? Qua urgentie zou de fractie van Sterk Lokaal Drenthe actie willen zien op woningbouw in Drenthe. Dus in eerste instantie zou onze fractie zeggen: A, woningbouw. Dat zou ons kunnen helpen om de woningen te realiseren voor inwoners. Echter, met de keuze voor woningbouw in een burgerberaad bestaat het risico dat burgerlijk bestuurlijke organisaties achterover gaan leunen en het burgerberaad willen afwachten. Sterk Lokaal Drenthe wil nú de inwoners helpen zoeken, waarbij geen uitstel meer mogelijk is en dat er dus ook geen optie is. Daarbij moet het ook mogelijk zijn om de ruimte buiten de kernen te gebruiken voor woningbouw, waarbij de gemeenten in de lead zijn. En zo zet je stappen. Kortom, om te

voorkomen dat de provincie zich straks verschuilt achter het burgerberaad en niet in actie komt, gaat onze voorkeur uit naar optie B, vervoer en mobiliteit in Drenthe. Dan hebben we ruim de tijd om het proces goed dat zijn recht te laten komen, de voorstellen te verwerken in een beleidsvoorstel en hebben de Staten voldoende ruimte om de voorstellen te bespreken en een afgewogen keuze te kunnen maken. Bij woningbouw is de vertraging als gevolg van het burgerberaad naar de inwoners van Drenthe niet uit te leggen. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Hartelijk dank. Fractie van D66 en aansluitend LijstPormes.

De heer Brinkhorst: Dank u wel, voorzitter. Democratie en participatie horen onlosmakelijk bij elkaar. Burgerberaad, gevormd door een geselecteerde groep inwoners die een doorsnee vormen van de Drentse samenleving, zijn innovatieve en kansrijke mogelijkheden om echt te luisteren naar inwoners en hun inbreng maximaal mee te nemen. Burgerberaden versterken niet alleen de communicatie tussen overheid en inwoners, maar ook het vertrouwen van inwoners die zich gehoord en gezien weten. Een burgerberaad is een manier om inwoners te betrekken bij beleid en totstandkoming van besluitvorming en bevorderen van inwonersparticipatie met een gezamenlijk verantwoordelijkheidsgevoel voor hun eigen leefomgeving. Een burgerberaad geeft velen de kans om een complex onderwerp met veel input en grote zorgvuldigheid te behandelen. Zoals wij allen weten, treedt op 1 januari 2024 de nieuwe Omgevingswet in werking. En wij kunnen de adviezen van onze inwoners daarbij heel goed gebruiken. De Universiteit van Twente gaat dit proces monitoren. En wij zijn benieuwd naar de lessen voor de toekomst die we daaruit kunnen trekken. De keuze van het voorkeursornderwerp heeft veel discussie binnen de fractie van D66 gegeven. Waardevol, want beide onderwerpen zijn toekomstgerichte vraagstukken die vanuit meerdere perspectieven te benaderen zijn. Uiteindelijk ging ons voorkeursornderwerp na democratie stemming, naar wonen. Een onderwerp die ook voor veel inwoners bovenaan vele lijstje staat. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: U ook bedankt. De heer Pormes, mag ik u uitnodigen? En daarna de Partij voor de Dieren.

De heer Pormes: Dank u wel, voorzitter. Complimenten voor de beleidsbrief uitvoering Drents burgerberaad. Het is goed onderbouwd en biedt perspectief, ook op lange termijn. En steun ook voor het voorgestelde proces. Steun voor de optie A, wonen in Drenthe, waar en voor wie bouwen we? Welke vorm van woningen in de toekomst? Voorzitter, wonen heeft immers directe invloed op het welzijn en de levenskwaliteit van onze burgers. Dit voorstel biedt een uitgelezen kans om de behoeften van de bevolking in kaart te brengen en pleitbezorger te zijn in verbinding met duurzaamheid in stad en platteland. Een burgerberaad kan hierover discussiëren met de focus op duurzame praktijken zoals energie-efficiënte woningen, groene bouwprojecten en groene ruimtes. Zo wordt gewerkt aan een evenwichtige en duurzame stads- en plattelandsontwikkeling. De nabijheid van voorzieningen zoals scholen, gezondheidscentra winkels, bibliotheek en andere publieke voorzieningen, spelen ook een cruciale rol in bepalen van de levenskwaliteit van bewoners. En ik wens hun verder veel succes toe.

De voorzitter: Hartelijk dank, Partij voor de Dieren en aansluitend de fractie van de SP.

Commissielid Faber: Voorzitter, de Partij voor de Dieren heeft na wikken en wegen een keuze gemaakt. Wij kiezen voor optie A, maar voordat er gebouwd kan worden, moet er nog heel wat gebeuren. Een dak boven je hoofd is niet voor niets een grondrecht. Voor veel mensen in Nederland is dat moeilijk of zelfs onmogelijk geworden. Bijna overal zijn te weinig huizen, woningcorporaties zijn uitgedaagd en private investeerders hebben ruim baan. Doordat met name de veehouderij te veel stikstof uitstoot, is de bouw van bijna 100.000 nieuwe woningen in gevaar. Daarbovenop neemt de veehoude-

rij bijna de helft van alle grond in beslag. Al het andere dat ruimte kost, waaronder wonen en en natuur, moet het doen met de andere helft. De Partij voor de Dieren maakt kraakheldere keuzes, zodat er ruimte vrijkomt voor iedereen om gezond en gelukkig te kunnen wonen, zonder dat dit ten koste gaat van de natuur. Dat kan alleen als we de ruimte in Nederland fundamenteel anders indelen. Liever een dak boven je hoofd dan een biefstuk op je bord. Er is in Nederland voldoende ruimte om te zorgen voor comfortabele en betaalbare woningen en een prettige, groene, gifvrije leefomgeving. Er is politieke moed voor nodig om hierover heldere keuzes te maken. Door een krimp van het aantal dieren in de veehouderij, komt er landbouwgrond vrij voor natuur en woningbouw. We gaan bestaande bebouwing beter benutten om de natuur en de open ruimte te beschermen. Ook wordt er binnen stedelijk natuurinclusief gebouwd, waarbij bewoners voldoende groen in de buurt krijgen. Samenvattend kiezen we dus voor optie A, waarbij de stikstofdepositie wordt aangepakt, de Kaderrichtlijn Water wordt uitgevoerd en er een transitie kan plaatsvinden naar een gifvrije landbouw. En dan nog een paar vragen wat dit proces betreft. Zijn in alle deelnemende expert onafhankelijk? Wat doen GS en PS als de conclusies niet stroken met het Coalitieakkoord? Is er een percentage aan te geven waarin GS en PS kunnen voldoen aan de conclusies van het beraad? En wordt dat bij een hybride burgerberaad in dit geval van tevoren aangegeven? De Partij voor de Dieren zou graag een toezegging krijgen van GS en PS dat de uitkomsten van het burgerberaad niet alleen wordt aangehoord, maar dat de uitkomst serieus genomen wordt en de toezegging dat er door GS en PS gezorgd wordt dat woningbouw mogelijk is. Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel, er is geen interruptie meer. Kijk ik even naar... Nee, dank u wel. Bedankt. Dan de fractie van SP en aansluitend de fractie van het CDA.

De heer Moinat: Anders steekt de microfoon straks in mijn oog. Voorzitter, vandaag geen discussie over wel of geen burgerberaad. Geen voor of tegen verhalen. Geen samenvatting van wat al is geweest, als het goed is. Nou ja, dat is al een beetje mislukt, heb ik begrepen. Er ligt namelijk een duidelijke vraag tot het burgerberaad voor: welke keuze vinden de partijen het meest kansrijk? De SP is van mening dat beide onderwerpen zich prima lenen voor een burgerberaad. Beide zijn van groot belang voor de leefbaarheid van Drenthe en gaan dus iedereen aan. Wij stellen voor om met de woningbouw te starten. In onze ogen is dit het meest urgent en heeft dit een groot effect op ons inwoners. Daarom verwachten we ook dat nu de bereidwilligheid om mee te denken groot zal zijn. Tot zover.

De voorzitter: Kort en helder, dank u wel. CDA en aansluitend de fractie van de BBB.

Mevrouw Hilgenga: Voorzitter, veel is al gezegd over dit onderwerp, dus we houden het kort. We zijn blij dat de wens van PS om een burgerberaad te starten nu concreet vorm gaat krijgen. Er is hard gewerkt door de voorbereidingsgroep onder leiding van mevrouw Mensen-Maat om te komen tot dit voorstel en het ziet er goed uit. Zoals u weet heeft het CDA een positief kritische houding ten opzichte van een burgerberaad. Je doet het goed vanuit een helder kader en verwachtingen, of niet. We zijn voor een stevige betrokkenheid van onze inwoners bij het beleid van onze provincie. Daarbij willen we ook graag aan de voorkant duidelijk zijn over waar de provincie echt over gaat. Zo voorkomen we dat inwoners nog verder van de overheid verwijderd raken, doordat er niet met hun input wordt gedaan. Wat betreft de onderwerpkeuze heeft het CDA een stevige voorkeur voor het onderwerp mobiliteit. We horen graag hoe onze inwoners kijken naar zowel de infrastructuur als welke vervoermiddelen ze belangrijk vinden om beschikbaar te hebben voor een toekomstbestendig Drenthe. We zijn benieuwd naar het advies van onze inwoners. Tot zover.

De voorzitter: Hartelijk dank. De fractie van de BBB en aansluiten de fractie van Volt.

Mevrouw Koning: Bedankt, voorzitter. Vandaag kunnen we in de Statencommissie een keuze maken met welk onderwerp het burgerberaad aan de slag gaat. We gaan het vandaag niet hebben over de inhoud. Wij als BBB willen even een opmerking maken over het burgerberaad. We zijn blij dat er op 1 februari 2023 door PS is besloten om met verbindende besturen aan de slag te gaan via een burgerberaad. Voor ons als BBB voelt dit als naoberschap. We kunnen vandaag een keuze maken uit twee opties: de woningbouw in Drenthe en vervoer en mobiliteit in Drenthe. BBB vindt beide opties belangrijk voor Drenthe en hoopt dan ook dat de optie die vandaag niet verkozen wordt, toch op de lijst blijft staan voor de volgende keer. BBB gaat voor de optie vervoer en mobiliteit. BBB heeft vervoer en mobiliteit hoog in het vaandel. In ons verkiezingsprogramma hebben we staan dat er een goede verbindingen dienen te zijn tussen stad en platteland. Jongeren kunnen niet goed en veilig meer naar de scholen. BBB hoopt dan ook dat er binnen het burgerberaad breed gekeken gaat worden naar vervoer en mobiliteit. En niet alleen naar het openbaar vervoer, maar zeker ook naar de auto, de fiets, de hubs en nog een aantal andere onderwerpen. We moeten er met zijn allen voor zorgen dat de voorzieningen in Drenthe voor iedereen beschikbaar blijft. Goede voorzieningen, zoals huisartsen, tandartsen, bibliotheken en overige voorzieningen zijn van groot belang op het platteland. Voor een ieder moeten deze voorzieningen goed bereikbaar blijven. Ook moeten onze dorpen en scholen goed bereikbaar blijven voor een goed en veilig leven in ons mooie Drenthe. De kwetsbaren in onze maatschappij zijn erg belangrijk. Hier willen we laagdrempelige voorzieningen voor treffen, zodat ook zij mee kunnen blijven doen en kunnen komen waar ze naartoe moeten, en willen. We hopen dat door het burgerberaad onder andere mooie ideeën naar voren komen omtrent nieuwe vormen van publieke mobiliteit. Zodat de mobiliteit in Drenthe beter gaat worden voor onze Drenten. We zouden vanuit onze fractie graag willen weten van de werkgroep wanneer er een evaluatie is omtrent het burgerberaad, zodat we eventueel na de evaluatie van de pilot kunnen bijsturen op het burgerberaad in Drenthe. We zijn erg blij dat wij een beroep op het burgerberaad kunnen doen, welke keuze het dan ook gaat worden. We hopen dat er mooie, inspirerende ideeën ontstaan vanuit het burgerberaad en wensen het burgerberaad heel veel succes. Dit was onze bijdrage.

De voorzitter: Fijn dank u wel, fractie van Volt en aansluitende fractie van de VVD.

Mevrouw Kramer: Dank u wel, voorzitter. Ik vond het een eer om vanuit Volt mee te mogen denken en doen als werkgroepid. Dank aan alle werkgroepleden voor dit proces, want volgens mij hebben we laten zien dat we met verschillende fracties tot een mooi voorstel kunnen komen. Dank voor deze samenwerking. Volt ziet het burgerberaad als een essentieel instrument om de afstand tussen politiek en burger te verkleinen. Uit onze gesprekken met de inwoners de afgelopen maanden is gebleken dat hun grootste zorg de toegang tot de zorg is. Het is een landelijk onderwerp en buiten onze bevoegdheid, maar het is wel belangrijk dat die zorgen worden gehoord en dat het ergens wordt meegenomen in het politieke debat. Maar ook begrijp ik dat het niet als voorstel als onderdeel van het voorstel is meegenomen, nu. Er liggen nu twee opties voor, beide van groot belang voor volt en voor Drenthe: mobiliteit en wonen. We hebben over beide thema's heel veel vragen gekregen in de hele verkiezingscampagne in de afgelopen maanden. Maar gezien de urgentie, het woningtekort, geloven wij dat optie A woningbouw, nu het thema moeten zijn van het burgerberaad. En daarmee gaan wij mee in wat BBB ook aangeeft dat het andere thema, mobiliteit, zeker niet vergeten moet worden voor volgende keren. Als Volt streven we ernaar om duurzame oplossingen te vinden voor het probleem in de woningbouw, wat niet alleen maar milieu ten goede komt, maar ook bijdraagt aan de levenskwaliteit van onze inwoners. Persoonlijk, laagdrempelig en direct contact met bewoners is voor ons van groot belang. We geloven sterk dat oplossingen voor veel problemen gevonden kunnen worden door te luisteren naar de burgers zelf. En ik heb het gelukkig vandaag al een aantal keer gehoord. Dit is de kern van ons gedachtegoed en de reden waarom werd burgerberaad zo waardevol vinden. Tot slot willen wij nog een keer meegeven dat voor het slagen van het eerste burgerberaad in Drenthe, het cruciaal is dat er duidelijke afspraken worden gemaakt over wat er gedaan wordt met de resultaten aan de

voorkant van het proces. De deelnemers moeten weten dat hun inbreng serieus wordt genomen, dat er concrete acties gaan volgen. Dat is essentieel voor het vertrouwen in de politiek, om dat te herstellen en om een brug te slaan tussen wat de burgers, de bewoners willen, wat de politiek haalbaar is, en zo werken we samen toe naar het verkleinen van de afstand tussen de politiek en de inwoners. Dank u wel.

De voorzitter: U ook bedankt. De fractie van de VVD en aansluitende fractie van de PVV.

Mevrouw Mulder: Voorzitter, ruim een derde van de inwoners voelt zich verbonden met het Drents Parlement. Een nog grotere groep inwoners voelt zich vertegenwoordigd door het Drents Parlement. We zitten hier niet voor niets met zoveel verschillende fracties. Is een burgerberaad dan nog wel nodig? Dat was ook mijn eerste vraag als nieuwkomer in dit gremium. Maar de inhoudelijke behandeling van het instrument burgerberaad is een gepasseerd station. Op zich jammer, want heel veel jaren geleden ben ik afgestudeerd op een onderzoek naar interactieve beleidsvorming. En dat doe je alleen als het onderwerp participatie je echt bezighoudt. Toen ik de bijdrage over dit thema terugkeek, met overigens een hele kritische bijdrage, ook vanuit de VVD, over representatie, democratische waarde, maar ook over de hoge kosten en de grote inzet vanuit de provinciale organisatie, bijvoorbeeld alleen al die 30.000 enquêtes die uitmoeten, maar ook zeker van de burgerleden zelf die echt aan de bak moeten als ze in een burgerberaad participeren. Maar het bevestigde wel dat het bij de juiste fractie zit. Voor mij staat nog een belangrijke vraag open, namelijk: wat is onze houding hier ten opzichte van de uitkomst van het burgerberaad? Kunnen wij ons als benoemd Drents Parlement hieraan committeren? En misschien nog belangrijker, kunnen de provinciale ambtenaren zich hier ook in vinden? Zij kunnen immers hun eigen kennis en kunde minder prominent in beleid gaan gieten als de mening van de meerderheid de koers gaat bepalen. Maar terug naar het voorstel. Voor nu hoeven we slechts te kiezen uit twee vraagstellingen. En dan gaat de VVD, na een interne peiling hierover, voor het thema woningbouw in Drenthe. De opmerking van de heer Schoenmaker van Sterk Lokaal Drenthe trekt me dan nog wel aan voor wat betreft het verwachtingsmanagement. Want dat vinden wij ook een erg belangrijke, want niet alleen de burgers gaan natuurlijk over de woningbouw. We hebben ook te maken met corporaties, gemeentes, et cetera. We hopen overigens dat de doelgroep jongeren ook met nadruk meegenomen wordt in de loting en we zijn erg benieuwd hoe de eerste actie van het burgerberaad gaat uitpakken. Tot zover.

De voorzitter: Hartelijk dank. Nodig ik de fractie van de PVV uit om de voren te komen. En aansluitende fractie van JA21.

De heer Uppelschoten: Dank u wel, meneer de voorzitter. Ik zat nog even na te denken over de woorden die gesproken werden door de VVD-fractie, uitnodigen om iets te gaan zeggen over het belang van... Ja, nee, maar dat doe ik even niet, want het is niet de bedoeling dat we een hele discussie gaan voeren. Dus dat niet. Het gaat nu over de keuze van de onderwerpen. Er kwamen drie onderwerpen uit, maar bij zorg met stip de meeste stemmen had. We hebben het niet gekozen, ik heb zelf in de werkgroep gezeten en er ook een bijdrage aan geleverd, omdat dat een onderwerp is wat toch vooral op landelijk niveau speelt. Maar ik vind het wel heel zonde dat wij niet van een burgerberaad horen waar men in Drenthe nu als burger aan denkt. En wat men een goede zorg vindt. En dat zou ook een advies aan ons kunnen zijn. Het zou kunnen zijn dat we in Den Haag moeten gaan pleiten voor de dingen die dan voorgesteld worden door het burgerberaad. Maar zorg is niet gekozen en daar heb ik ook alle vrede mee. Maar het is een beetje een pijnlijk gevoel als een onderwerp tevoorschijn komt wat met stip de meeste stemmen heeft, dat we dat net niet voor het burgerberaad kiezen, als u dat voor de eerste keer wil doen. De twee andere onderwerpen, de woningbouw en het OV, dan kiezen wij voor de woningbouw. Want de woningbouw is niet woningbouw. Het is ook woningnood, want

iedereen, in ieder geval ik en mijn kennissenkring, heeft te maken met verhalen dat jongeren en starters geen huis kunnen vinden. En een dak boven je hoofd, het is al gezegd, is bijna een burgerrecht en dat is er dan niet. Dus laat het burgerberaad het onderwerp woning, woningnood, woningbouw, als onderwerp kiezen. En ook, laat het burgerberaad zelf de invulling van het onderwerp bepalen. Want er zijn net al een aantal suggesties gedaan waar het over moet gaan. Ik denk een van de verworvenheden van burgerberaad is nu juist dat wij als politici onze handen daar wat van aftrekken. Niet omdat het onbelangrijk is, maar juist om de burgers de ruimte te geven om een eigen invulling te geven en met adviezen te komen die ons misschien zullen verrassen, omdat wij er niet aan gedacht hebben. Maar vol vertrouwen wachten wij burgerberaad af en met het onderwerp woningbouw zijn wij heel tevreden.

De voorzitter: Duidelijk. Dank u wel, fractie van JA21 en aansluitend de ChristenUnie.

De heer Omlo: Dank u wel, voorzitter. Allereerst complimenten aan alle deelnemers van de werkgroep verbindend besturen, voor de constructieve wijze van overleggen en de goede sfeer in de groep. Volt gaf dat ook al even aan. Laat dit meteen een uitnodiging zijn voor de fracties die nog niet deelnemen. Ook een dank aan de ondersteuning vanuit de griffie is hierbij op de plaats. Voorzitter, ondanks de twijfel die wij als fractie over het inzetten van het burgerberaad hebben, zijn we enthousiast over de route ernaartoe en verheugd dat we binnenkort van start kunnen gaan. Met de recente verkiezingen in ons achterhoofd, is er na de politiek opnieuw een krachtig signaal afgegeven. Namelijk: onze burgers willen gehoord worden en er moet naar gehandeld worden. Nu de pilot met het burgerberaad op het punt van beginnen staat, dient de politiek zich kwetsbaar op te stellen. Uitkomsten van de burgerberaad dienen zo goed en kwaad als het kan uitgevoerd en serieus genomen te worden. Nu we hebben besloten tot een pilot burgerberaad, en ondanks dat enkele liever het woord pilot niet gebruiken, is er ook een leermoment. De goede en minder goede dingen dienen geëvalueerd te worden. Suggestie aan de werkgroep om mee te nemen is er één die ik zag bij de start van het Limburgse burgerberaad. Een eigen site voor het burgerberaad waarin de stappen en bijeenkomst goed geëvalueerd, bijgehouden en gevolgd kunnen worden. Wat betreft de keuze van onze fractie gaan we voor optie A, de woningbouw. Een dossier, een opgave die alles van de samenleving raakt: ruimte, krimp, leefbaarheid, alle leeftijden, enzovoort. Laten we als politici van Drenthe dit burgerberaad breed ondersteunen en omarmen. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Hartelijk dank, fractie van de ChristenUnie en tot slot daarna Forum voor Democratie.

Mevrouw Van den Berg: Dank u, voorzitter. Dank allereerst aan de werkgroep voor alle voorbereidingen. Dit voorstel is wat ons betreft nog een mooie vrucht van de vorige bestuursperiode waarin we besloten hebben om dit experiment aan te gaan. En dit burgerberaad kan wat ons betreft nieuwe perspectieven gaan geven aan ons als Staten, en dat is waardevol. Wel is het belangrijk om duidelijk te zijn over de rol van Provinciale Staten en de status van de uitkomsten. Ik merk dat ook hier in het debat af en toe dat daar verschillende beelden bij zijn. Volgens mij is dit goed geborgd in het voorstel, maar laten we daar aandacht voor hebben. We hebben nog één vraag aan de werkgroep. Dat gaat over het feit dat 12% van de Drenten analfabeet is. En hen bereiken we uiteraard niet met brieven en andere talige vormen. Dus wij zouden graag willen weten of er ook inzet wordt gepleegd om deze inwoners te bereiken. Dan over het onderwerp. De Drentse inwoners maken zich zorgen over de zorg. Dat is het belangrijkste thema en dat deel ik met de heer Uppelschoten dat het wat ongemakkelijk is, dat we daar niet een grote rol in hebben. En aan de andere kant snappen we de keuze om nu niet voor dit onderwerp te gaan, maar zullen we als ChristenUnie zeker dit onderwerp op de agenda houden hier in de Staten. Ook al is onze officiële rol beperkt. We voelen wel een verantwoordelijkheid op dit punt. Als we dan moeten kiezen tussen vervoer en wonen, dan gaat ook onze voorkeur uit naar het thema wonen. Dit onderwerp raakt veel mensen direct omdat het gaat over bestaanszekerheid, en het

raakt heel voor andere onderwerpen waar we ook echt keuzes in moeten maken. Bijvoorbeeld als het gaat om de omgevingsvisie en ons ruimtegebruik. Ook vinden we het belangrijk om out of the box te zoeken naar oplossingen voor de woonruimteproblematiek. En dan is dit denk ik een heel mooie manier om andere perspectieven op dit onderwerp mee te krijgen. Wij zien dan ook uit naar de uitvoeringsfase, dank u wel.

De voorzitter: Hartelijk dank en tot slot de fractie van Forum voor Democratie.

Mevrouw Niessink: Dank u wel, voorzitter. Sorry, ik had even moeite met het vinden van het knopje. Door referenda en burgerberaden wordt de politiek gedwongen om dichterbij de bevolking te staan. De bevolking wordt dan in staat gesteld om onvrede daadwerkelijk naar concrete beleidsvoorstellen te vertalen en te worden gehoord. En in het geval van dit burgerberaad biedt het de bevolking ook de mogelijkheid om met creatieve nieuwe voorstellen richting de Staten te komen. ... Het liefst hadden wij een referendum gezien in Drenthe, maar beter iets dan niets. Onze kritiekpunten bij dit burgerberaad zijn dat het niet bindend is en de betrouwbaarheid van de loting. Het is algemeen bekend dat een selecte groep mensen altijd als eerste opstaat en dat er ook een grote groep mensen zijn die helemaal niet of nauwelijks opstaan. We moeten er dan ook heel streng op toezien dat de groep die uiteindelijk het burgerberaad zou gaan uitvoeren ook daadwerkelijk representatief is voor de hele samenleving. Dan de niet-bindende factor. Het is mogelijk en burgerparticipatie om als politiek te zeggen: goed verhaal, doen we niks mee. Eerder, het is ook al een paar keer genoemd door voorgaande sprekers, en wij vinden het van cruciaal belang dat er vastgelegd moet worden wat dat er sowieso iets met voorstellen wordt gedaan. Het naast ons neerleggen is wat ons betreft geen optie. Het is echt van cruciaal belang dat we de uitslag van het burgerberaad respecteren en de adviezen ter harte nemen. We moeten denken in oplossingen. Er is altijd iets mogelijk. Met eerder genoemde kritiekpunten in het achterhoofd steunen wij dit Statenstuk en hopen we op een zeer succesvol burgerberaad. Onze voorkeur qua onderwerp gaat uit naar optie B, vervoer en mobiliteit. Met het oog op de kwetsbare staat van ons openbaar vervoer en het feit dat Drenthe veelal afhankelijk zijn van de auto om van a naar b te komen, lijkt ons dit onderwerp zeer relevant, aan de orde van de dag en voor iedere burger van belang. We zijn erg benieuwd naar de oplossingen en ideeën van het burgerberaad en hoe we ook in de toekomst ervoor kunnen zorgen dat we allemaal gemakkelijk en betaalbaar van a naar b kunnen komen. We laten ons verrassen door de creativiteit van onze inwoners en hopen dat het burgerberaad zo succesvol is dat deze Staten het ook aandurven om in de toekomst een referendum in Drenthe in te voeren. Dank u wel.

De voorzitter: Hartelijk dank. Goed, na iedereen gehoord te hebben, zijn er alleen vragen gesteld door de fractie van de Partij voor de Dieren, als ik goed heb opgelet. Dan kijk ik even naar de voorzitter van de werkgroep, heeft u behoefte aan een korte schorsing?

Mevrouw Mensen: Graag.

De voorzitter: Is 5 minuten voldoende voor u?

Mevrouw Mensen: Ja.

De voorzitter: Dan schors ik de vergadering tot 10:25 uur.

De voorzitter: Dames en heren, wil iedereen weer naar zijn of haar plaats gaan, dan starten wij de vergadering weer. Goed. Ik heropen de vergadering. Dank u wel. Ik geef graag het woord aan de voorzitter van de werkgroep. Mevrouw Mensen-Maat.

Mevrouw Mensen: Dank u wel, voorzitter, en dank u wel, collega-commissieleden voor de positieve bijdrages, hier en daar met een kritische noot. Maar dat mag, dat is ook heel goed. Het is voor ons allemaal een leerproces en samen maken we er iets moois van. Er zijn een aantal... Ik wil ook danken voor de complimenten die er gegeven zijn aan het stuk en aan de werkgroep en de samenwerking met de werkgroep. En ik wil dan ook vanaf deze kant ook van mij nog even de ondersteuning vanuit de griffie, top. Mooi om zo ook samen te werken, dat is ook al verbinden, samen. Dan zijn er een aantal vragen nog gekomen van de Partij voor de Dieren, over of de experts of die onafhankelijk zijn. De leden van het burgerberaad kiezen zelf en vragen zelf hun eigen experts aan. Daar gaan wij niet in sturen, zij kunnen zelf aangeven wie zij willen spreken. En omdat het een hele grote groep is, zal je ook heel verschillende meningen hebben binnen die groep. En dus zullen er ook waarschijnlijk van verschillende kanten en met verschillende invalshoeken experts worden ingevlogen. En wat de GS en PS een rol en ook met het Coalitieakkoord... Wij gaan ervanuit dat GS een open houding ook aanneemt ten opzichte van het advies wat straks wordt uitgebracht. En dat ze gaan kijken naar de, ook in de gedachte van de Omgevingswet in de ja-mits-houding. Dus dan gaan wij... Dat gaat vast helemaal goedkomen. Even kijken. Aan het begin van het burgerberaad zullen we inderdaad wel duidelijke afspraken gaan maken over van wat ieders rol en verantwoordelijkheid is. En als wij ons niet gaan houden aan het... Als het advies wat er uitkomt, als dat niet wordt overgenomen, zullen wij daar echt een hele degelijke onderbouwing voor moeten geven en aan moeten geven waarom dat dan niet gaat gebeuren. Maar we gaan ervanuit dat een deel, een groot deel, misschien wel alles, overgenomen kan worden in mooie voorstellen voor Drenthe. Even kijken, jongeren meenemen. We gaan echt proberen om een echte brede representatie van de samenleving te krijgen. En daar kunnen we ook een beetje op sturen, met een aantal criteria waar je op gaat selecteren. We weten dat een aantal mensen, een aantal groepen, inderdaad altijd oververtegenwoordigd is. Als je die wat minder doet en de andere wat meer, zo kan je wat sturen in het sturen van je uitnodigingen. En analfabetisme is een hele goede suggestie. Wij gaan hem zeker meenemen. Er is ook al contact geweest met een communicatiemedewerker die dit helemaal gaat begeleiden. En we gaan de suggestie zeker meenemen. Dank daarvoor. Dan zijn er nog een aantal mensen die wat gezegd hebben over het onderwerp zorg. Dat dat een belangrijk onderwerp is en dat... Wij vonden dat ook echt jammer. We hebben er echt wel een tijd over gesproken als werkgroep van wat moeten we daar nou mee? Je wil de mening van de bevolking horen en je legt de belangrijkste mening, die leg je aan de kant. Dat voelt inderdaad niet echt fijn. En we gaan kijken hoe we dit op een andere manier, binnen alle mogelijkheden die wij hebben, binnen de werkgroep, met allerlei instrumenten die er nog liggen, om te kijken of we dit onderwerp toch aan de vork kunnen steken. En ook wil ik het college vragen of die het ook mee gaan nemen, deze oproep van de bevolking om dit op een goede manier ergens een plekje te geven. Dan was er nog een vraag over de evaluatie. En wij hebben een evaluatie gepland staan in het najaar van 2024 om te kijken: wat is er goed en wat gaat er beter? En wat kunnen we leren voor een volgende keer? En hopelijk komt er na deze keer een volgende keer en blijkt het geen pilot te zijn. En dan zou het heel mooi zijn, bijvoorbeeld dat we dan het onderwerp mobiliteit gaan doen. Want met een twee derde meerderheid is toch het onderwerp wonen als onderwerpen naar voren gekomen voor het komende burgerberaad. En dit onderwerp zal dan ook straks in het Statenstuk worden verwerkt, wat op 20 december hier voorligt. En ik ga ervanuit gezien de bijdrages van iedereen, dat dat als een hamerstuk door kan. Tot zover, volgens mij heb ik alle.

De voorzitter: Dank u wel voor uw inbreng en namens het college heeft de gedeputeerde Turenhout de behoefte om even kort nog een reactie te geven en daar krijgt ze uiteraard de ruimte voor. Gaat uw gang.

Gedeputeerde Turenhout: Dank u wel, voorzitter. Namens het college mag ik even het woord voeren en dat heeft vooral betrekking op dat wonen in mijn portefeuille zit. We waarderen en we constateren een breed draagvlak voor het burgerberaad, dat is mooi. Veel waardering, ook voor het werk van de

werkgroep, want het is best een complexe opgave om dit goed te organiseren. Maar ik proef ook vertrouwen in het proces en dat delen wij. Natuurlijk een open houding, want het staat ook in ons Coalitieakkoord. We zijn voorstander van een burgerberaad en alle argumenten daarvoor zijn al breed op tafel geweest. Even naar de invulling. Wij geloven in een goed geïnformeerd gesprek en als alle perspectieven op tafel komen, dan komt daar ook ongetwijfeld een verstandig advies op tafel. En we zijn wel benieuwd naar de creatieve oplossingen die dat mogelijk ook oplevert en die zullen er ongetwijfeld komen. Als het gaat over hoe gaan wij hiermee om? Dit proces loopt parallel met de vorming van de nieuwe woonagenda en ook een nieuwe omgevingsvisie. Dus wij zien dit als hele belangrijke input voor deze opgaves en willen daar dan ook vol onze bijdrage aan leveren, waar gevraagd.

De voorzitter: Dank, moment, u krijgt een interruptie van GroenLinks.

De heer Bolumba: Dank u wel, voorzitter. Ik had een vraag, inderdaad. Want, super tof dat het burgerberaad er komt, maar hypothetisch gezien, als daar een advies uitkomt van, we willen daar niet bouwen, we willen daar niet bouwen, we willen daar niet bouwen. Leggen we onszelf dan niet te veel beperkingen op? Stel als dat advies eruit zou komen, hoe pakken we dat dan aan? Want het probleem is nu dat er gewoon heel veel dingen zijn, dat het niet lukt. Hoe kijkt u daartegen aan?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Turenhout: Het is een advies en uiteindelijk nemen wij dat mee, ook in onze beleidsvoorbereiding. En uiteindelijk komt het hier op tafel om de finale afweging te maken.

De voorzitter: Duidelijk, gaat u verder.

Gedeputeerde Jumelet: Dank u wel. Even inhoudelijk. Vanmorgen in het dagblad, Henk Jumelet, gedeputeerde Jumelet wees me er daarnet daar ook op. Ik had hem zelf overigens ook gelezen. Het Dagblad van het Noorden: stem woningbouw en OV met elkaar af. Dat zullen facetten zijn die ongetwijfeld ook in het beraad aan de orde zullen komen. Dus daarmee pakken we OV voor een deel mee. En de zorg over zorg, dat delen we natuurlijk, het lijkt afgesproken... hoe noemen we dat... Een doorgestoken kaart, maar mevrouw Mensen-Maat attendeert het college erop en roept ons ook daartoe op. Nu hebben wij in het kader van het integraal zorgakkoord wat op dit moment voorbereid wordt met alle zorgpartijen en overheden en alle partijen die annex zijn, waaronder ook zorgbelang een eerste beeld over de ambities en waar de komende jaren inzet van ons gevraagd wordt. Daar is een optie opgenomen van een burgerberaad. En het mooie is dat dat dan waarschijnlijk georganiseerd gaat worden. Ik zeg waarschijnlijk, want het is echt nog een optie die serieus verkend moet worden door alle partijen die hier ook primair voor aan de lat staan. Dus alsof het... Dus dat wordt geregeld. Ik kijk ook even naar de PVV, want helemaal eens. Dit raakte alle inwoners, is een grote zorg. En het is mooi als we op die manier dan toch een goed proces tegenaan kunnen zetten. Dat wat betreft mijn bijdrage.

De voorzitter: Hartelijk dank, dan kijk even naar de fracties. Is er nog behoefte aan een korte tweede termijn? Ik zie twee fracties, drie fracties. Dan start ik met de fractie van de BBB. Mag vanaf de zitplaats in dit geval, mevrouw Koning. Had ik misschien beter wat eerder kunnen zeggen.

Mevrouw Koning: Sorry, had dit niet zo snel aan gedacht. Bedankt, voorzitter, we hebben een aantal punten. De BBB is verbaasd dat de Partij voor de Dieren overal woningen wil bouwen en het zoals het nu lijkt, belangrijker vinden dan dat er voedsel op het bord komt. Hier hebben we echt landbouwgrond voor nodig, dus we kunnen er niet overal woningen bouwen. We willen de werkgroep meegeven dat het niet verstandig is dat het burgerberaad gaat bepalen waar de woningen gebouwd gaan worden. De VVD houdt een verhaal waaruit wij kunnen opmaken dat de VVD geen voorstander is in essentie

van een burgerberaad. Klopt die conclusie van de BBB of staat de VVD volledig achter het burgerberaad? Graag zouden we hier wat duidelijkheid over willen. We vinden het belangrijk dat de uitslag van het burgerberaad past binnen het Coalitieakkoord. Het is niet wenselijk dat de uitkomsten direct invloed hebben op het staand beleid. Dat was onze bijdrage.

De voorzitter: Hartelijk dank, u krijgt een interruptie van de Partij voor de Dieren.

Commissielid Faber: Ik wil eigenlijk die discussie niet aangaan hier, maar u triggert mij om toch even te reageren. Want we hebben niet gezegd dat overal woningen moeten komen, maar wel op bepaalde arealen, Dat daar wel woningen moeten komen, dat daar ruimte voor nodig is. We kunnen niet alles volbouwen in steden, we kunnen niet verder omhoog, blijkbaar. ... Maar ik wil deze discussie gewoon wel eens later voeren, want ik denk niet dat dit voor dit onderwerp een uitgebreide discussie nodig heeft. Maar ik wil er toch nog wel eens een keer op ingaan waarom wij dat vinden.

De voorzitter: Dank u wel, geen vraag en u krijgt een tweede interruptie maar dan van Sterk Lokaal Drenthe, de heer Schoenmaker.

De heer Schoenmaker: Dank u wel, voorzitter. Op zich zegt de BBB soms wel verstandige dingen, soms misschien ook niet. [gelach] Maar als de uitkomst van het burgerberaad dan moet passen binnen een Coalitieakkoord, dat vinden wij een bijzondere uitspraak. Moet dan het burgerberaad eerst herschreven worden, zodat het past, de uitkomst in het Coalitieakkoord? Of laten we het burgerberaad zelf bepalen wat de uitkomst is en het voorstel is?

De voorzitter: Mevrouw Koning, u kreeg een vraag. Kunt u daar een reactie op geven?

Mevrouw Koning: Zoals wij hebben begrepen geeft het burgerberaad een advies. En dat advies, wordt in ieder geval besproken binnen de PS en GS. Dat is wat ik heb begrepen. En het is natuurlijk belangrijk dat het bestaand beleid er is en ik kan me niet voorstellen dat het bestaand beleid helemaal over de kop moet omdat het burgerberaad advies heeft gegeven.

De voorzitter: Korte reactie, de heer Schoenmaker.

De heer Schoenmaker: Dan concludeer ik dat dit eigenlijk failliet van het burgerberaad is op voorhand. Ik zou zeggen: ga er open in staan. Er komt een advies. Dat advies wordt voorgelegd aan het bestuurlijke orgaan, wordt vervolgens voorgelegd aan de werkgroep en daarmee komt het voorstel richting PS. Maar laten we daar wel de vrijheid in alle openheid betrachten en niet ons nu al laten verbinden aan het Coalitieakkoord. Daar is onze fractie zwaar op tegen.

De voorzitter: Dank u wel. Dan krijgt de fractie van de ChristenUnie hun interruptietijd.

Mevrouw Van den Berg: Dank u wel. Misschien was het handiger als in de tweede termijn toch via het katheders ging, maar we doen het maar vanaf hier. Ik vind het eerlijk gezegd een beetje jammer, deze inbreng. Ik bedoel, we hebben een hele mooie eerste termijn gehad, waarbij iedereen enthousiast heeft meegedacht over hoe we dit nou het beste kunnen doen. Het gaat om een pilot, er staat duidelijk in dat we ons daar niet op de uitkomst toeleggen enzovoort. En nu wordt er toch gezegd van: nou ja, het is allemaal leuk en aardig, maar goed, we gaan gewoon door met waar we mee bezig waren. Ik zou iets meer enthousiasme en een meer open mind om te luisteren naar de inwoners wel waarderen en ik ben benieuwd of de BBB dat toch alsnog zou willen doen.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Koning.

Mevrouw Koning: Zeker, wij staan echt achter het burgerberaad en het betoog dat ik net heb gehouden, daar staan wij zeker achter. En dat is ook hoe wij erin staan. Alleen, we vinden het wel belangrijk dat wij wel kijken naar wat we met elkaar hier hebben afgesproken. Natuurlijk gaat het advies van een burgerberaad wat wij krijgen, moeten wij serieus naar kijken en dat gaan wij niet alvast parkeren. Daar gaan we echt serieus naar kijken en dat willen wij ook, want dat burgerberaad vinden wij ontzettend belangrijk.

De voorzitter: Dank u wel. Krijgt u nog een interruptie van de PVV.

De heer Uppelschoten: Dank u wel, meneer de voorzitter. Ik denk, ik heb net gezegd dat ik geen betoog wilde afsteken over het belang van burgerberaad, maar één van de dingen van het burgerberaad was dat wij ons als politici zouden kunnen laten verrassen door de oplossing van het burgerberaad. Dus dat betekent dat dat geldt voor ons allemaal. Maar dat geldt ook voor de coalitiepartijen. En de coalitiepartijen hebben zich gebonden aan het Coalitieakkoord, dus volgens mij kan dat ook betekenen dat het Coalitieakkoord tegen het licht moet worden gehouden op grond van de uitkomst van het burgerberaad. En op voorhand zeggen dat dat niet gebeurt, dat kan niet, dat is in strijd met het principe van het burgerberaad. Maar natuurlijk zullen we er dan hier een discussie hebben en natuurlijk zullen dan de coalitiepartijen moeten zeggen of ze akkoord gaan met wat het burgerberaad voorstelt. Maar op voorhand zeggen het Coalitieakkoord is heilig, dat kan niet.

De voorzitter: Dank u wel, ik hoor geen vraag, dus ik ga direct door naar de volgende van de twee. Wie was nou sneller? In dit geval gun ik de eer aan de Socialistische Partij.

De heer Zandvliet: Dank u wel, voorzitter. Ik ben wel blij dat deze discussie ontstaat, want ik denk dat dit ook is waar we de commissie voor doen. Even voelen: hoe staan we erin? En daarom heb ik ook direct een vraag en het is een beetje in het verlengde wat er al eerder verteld is. Op het moment als je een Coalitieakkoord sluit en je gaat een bepaalde koers in. En op het moment dat dan de mensen die op ons allemaal hebben gestemd, zeggen: maar deze koers is niet juist. Moet je dan niet na gaan denken over die koers? Is dat niet juist waarvoor dat burgerberaad is? En is de BBB dan niet eens met de Socialistische Partij dat het belangrijk is dat je afwijkt op het moment dat dat draagvlak in de samenleving er niet is? En daar wil ik wel graag een antwoord op.

De voorzitter: Dat is ook meer een opmerking dan een vraag. Dan ga ik door naar de... [rumoer] Oké, ja, oké, maar net hoe je het hoort.

De heer Zandvliet: Wil ik wel gaan kijken wat de BBB ervan vindt?

De voorzitter: Kunt u daarop reageren? Wilt u daarop reageren, mevrouw Koning?

Mevrouw Koning: Ik ben heel eerlijk, ik vind dat wel een beetje lastig om daar hier nu een antwoord op te geven. Dan wil ik toch ook wel even met onze fractie overleggen voordat ik hier een antwoord ga geven wat nog meer discussie geeft. Ik ben heel duidelijk geweest. Het burgerberaad vindt de BBB ongelooflijk belangrijk en daar staan wij voor. Daar heb ik net een goed betoog voor gehouden en dat verandert niet. Wij geven alleen een aantal dingen aan in de tweede termijn. En wij zullen zeker niet... Ik wil nu niet allerlei dingen gaan zeggen, dat straks coalitiepartijen mij een vinger geven. Ik wil gewoon dat dan eerst binnen de fractie bespreekbaar maken en dan wil ik best een reactie plaatsen.

De heer Zandvliet: Dank u, voorzitter, dank voor deze reactie, want dat is mooi. Dan betekent dat we wat na ga denken over wat gaan we hier mee doen? En dat is goed, want daarvoor hebben we deze

discussies met elkaar. We gaan deze discussie vaker hebben de komende jaren en dan hoop ik dat ik deze vraag nog een keer mag stellen en dat we dan wat verder die diepte ingaan met elkaar. Want dat is wel heel erg belangrijk. Dus dank u wel voor deze reactie.

De voorzitter: Dank u wel. En een tweede interruptie van GroenLinks, gaat uw gang.

De heer Bolumba: ik loop even deze kant op, dan kan ik gewoon die kant op kijken. Dat is wat fijner. Ik schrik er zelf ook wel een beetje van, van het feit dat een burgerberaad dat mensen dan advies geven van: kijk, jongens, dit is wat jullie moeten doen. Vervolgens mogen ze, als ik het zo hoor, eigenlijk leen advies geven wat binnen het Coalitieakkoord valt. En voor een partij die zich zelf een burgerbeweging durft te noemen, vind ik dat best wel een rare zet. Omdat ik denk: we vragen mensen, wat vinden jullie? Kom met een plan om ons te helpen? Alleen we moeten een beslissing maken hier. Het is een soort verlengstuk van wat we hier aan het doen zijn. En ik vraag me toch een beetje af wat dan de overweging was om te zeggen: we gaan het alleen binnen het Coalitieakkoord doen. Want dan heeft het hele burgerberaad gewoon geen zin meer. En nogmaals, ik snap dat een burgerberaad voor de BBB belangrijk is, maar dan zou ik het ook fijn vinden als dat ook daadwerkelijk tot zijn recht komt.

De voorzitter: Mevrouw Koning van de BBB.

Mevrouw Koning: Ik neem alle dingen mee, wat je net ook zegt. Ik neem het allemaal mee binnen de fractie en ik ga in herhaling vallen. De BBB staat achter het burgerberaad 100% en daar is geen twijfel over mogelijk.

De voorzitter: Dank u wel, een korte tweede termijn van de Partij van de Arbeid. De heer Bosch. [microfoon werkt niet] Uw tijd is om, sorry. [gelach] Probeert u het nog een keer.

De heer Bosch: Ik wilde eigenlijk voordat deze discussie zich heeft ontsponnen een hele positieve, afsluitende noot neerzetten. Namelijk dat er breed dragelijk is voor hele belangrijke thema's namelijk wonen, mobiliteit, maar ook zorg. Driemaal thema's waar de Partij van de Arbeid zich al jarenlang sterk voor maakt. Laat ik wel even melden dat wij vinden het als Partij van de Arbeid, als coalitiepartij belangrijk om aan te geven dat als adviezen komen uit dit burgerberaad rondom woningbouw, rondom ruimtegebruik, dat wij als Staten open met elkaar moeten kijken naar hoe we daarmee omgaan. Dus in dat opzicht nemen wij afstand van het standpunt wat net is ingenomen door de BBB. We moeten kritisch kijken naar wat daar uitkomt en op momenten dat we zaken moeten heroverwegen met elkaar, dan moeten we dat ook als Staten met elkaar doen.

De voorzitter: Hartelijk dank. Sterk Lokaal Drenthe, uw tweede termijn.

De heer Schoenmaker: Dank u wel, voorzitter. Sterk Lokaal Drenthe is verheugd dat er gekozen wordt voor mobiliteit. We zijn voor leefbaarheid en mobiliteit... [gelach]

De voorzitter: Herkansing.

De heer Schoenmaker: Volgens mij werd er gekozen voor mobiliteit. Dan denk ik dat het verstandig is om hem in de Statenvergadering als B-stuk te doen en te gaan stemmen, omdat als we op stemmen aankomen en ik tel de partijen, dan is het gewoon een meerderheid voor mobiliteit.

De voorzitter: Daar gaan we straks mee verder. Maar gaat u verder met uw tweede termijn.

De heer Schoenmaker: Ik tel het CDA, Forum voor Democratie, GroenLinks en de BBB en wij. Dat is meer dan de helft.

De voorzitter: Laten we die conclusie straks maar trekken. Ik vraag u om verder te gaan met uw tweede termijn.

De heer Schoenmaker: Goed, wij wachten deze discussie af. Laten we heel duidelijk zijn over wat net onze inbreng ook was. De inwoners, of het nu wonen of mobiliteiten...

De voorzitter: Dames en heren, wilt u alstublieft een beetje rustig zijn?

De heer Schoenmaker: Beide onderwerpen zijn natuurlijk ontzettend belangrijk. Belangrijk is dat de inwoner gehoord wordt, of het wonen is of mobiliteit. Wij hebben aangegeven: voor mobiliteit heb je meer tijd en voor wonen moet er sneller actie komen. Luister naar de inwoners daarop en zorg dat er geen vertraging ontstaat omwille van het burgerberaad. En nogmaals, dan ben ik nog heel benieuwd of het zo meteen mobiliteit of wonen is. Maar wellicht ben ik de enige. Dank u wel.

De voorzitter: Hartelijk dank. In eerste instantie waren ja... Ik zie toch nog een aantal opkomende tweede termijn reacties. Ik zie de VVD, Forum voor Democratie en het PVV en CDA. Jammer dat u net uw hand niet had opgestoken, dan had ik iedereen even bij langs kunnen gaan. Begin ik met de VVD.

Mevrouw Mulder: Voorzitter, ik kreeg nog een hele concrete vraag van mevrouw Koning. Vanuit de hele gereedschapskist over het betrekken van inwoners, al die mogelijkheden die er zijn, had de VVD inderdaad burgerberaad er niet uitgehaald. Dat blijkt nu ook wel uit de discussie. En ik vrees dat we deze discussie straks ook als de resultaten van het eerste burgerberaad op tafel komen, dat die weer opnieuw gaat volgen. Dus vanuit al die instrumenten, al die beleidsinstrumenten die er zijn, hadden wij dus niet gekozen voor burgerberaad. Maar we hebben hier democratisch gekozen voor dit instrument, dus daar zullen we ons ten volle dan weer voor inzetten, want ook zo werkt de democratie.

De voorzitter: Hartelijk dank. Forum voor Democratie.

Mevrouw Niessink: Ik denk dat de discussie die zojuist even plaatsvond, exemplarisch is voor de situatie waarin we op dit moment zitten in dit land. En dat is dat er niet geluisterd wordt naar de burgers en dat het partijbelang of misschien in sommige gevallen eigen belang bovengesteld wordt boven het belang van de burger. Dus ik denk echt, dit is een oproep aan de coalitie en het college, om de uitslag van het burgerberaad, of dat nou wel of niet in lijn is met het Coalitieakkoord, om dat ter harte te nemen en dus niet aan de kant te schuiven, puur en alleen omdat het niet past in het Coalitieakkoord. Want dat is nou precies waarom de Nederlandse burger in opstand komt en vanuit protest gaat stemmen in plaats vanuit ideologie of geloofsovertuiging of wat dan ook. Dat was het.

De voorzitter: Dank u wel. Ik wil toch de zaal vragen om iets zachter te communiceren onderling, want dit is best storend voor degenen die aan het woord zijn. Het lijkt alsof er niet geluisterd wordt. Het CDA, u wil ook nog een korte tweede termijn. Klopt dat, CDA? Gaat uw gang.

Mevrouw Hlginga: We willen toch nog even kort reageren op de bijdrage van de BBB. We vinden het heel belangrijk om even hier te noemen dat we het nu niet meer gaan, vandaag, hebben over de procedure van een burgerberaad. We hebben al gekozen voor een burgerberaad. Dus wat hier vandaag aan de orde is, is welk onderwerp we gaan kiezen met zijn allen voor dat burgerberaad. En het stuk is ter ondersteuning van het proces, hoe we dat in gaan vliegen. Dus ik vind het niet nodig om daar nog

een hele discussie over... Wat doen we alvast met de uitkomsten? Want zover zijn we nog helemaal niet, in gang te zetten. En wij zijn weliswaar positief kritisch over het instrument, maar we hebben met zijn allen besloten dat we dit gaan doen. En we hebben er ook zin in om dit gewoon te gaan proberen, want dat is de enige manier waarop we ontdekken of het succesvol is of niet. En wat betreft de onderwerpkeuze. Vervoer en wonen, dat is zeer nauw aan elkaar verbonden. En wat ons betreft vinden we vooral het instrument belangrijk om in te zetten en onze inwoners gewoon nu in hun kracht te zetten en hun te betrekken bij deze onderwerpen. Tot zover.

De voorzitter: Hartelijk dank. De PVV.

De heer Uppelschoten: Dank u wel, meneer de voorzitter. Wij zijn in ieder geval heel blij met de toezegging van de BBB dat ze het burgerberaad heel belangrijk vinden. En dat betekent ook hoe er wordt omgegaan met de uitkomsten van een burgerberaad. Dus ik denk dat met die toezegging is voor mij het hele probleem opgelost. Een tweede is. Ik ben ook heel blij met wat er verteld is over de zorg, want ik heb in mijn eerste bijdrage ook verteld dat het me toch een beetje een vervelend gevoel geeft. Het is net, je vraagt aan kinderen: waar gaan we naartoe? En er worden een aantal onderwerpen genoemd en dan zeggen: daar gaan we nu net niet naartoe, want het is te ver weg, of het is te duur of weet ik het. Maar zo'n gevoel heb ik ook bij het onderwerp zorg. Het is goed dat het misschien door andere gremia wordt opgepakt, maar tegelijkertijd denk ik, een burgerberaad zou toch iets van de democratische organen moeten zijn? Dat zij het oproepen of gebruiken als middel om een beter besluit te kunnen nemen. En ik vind het een beetje zonde als het wild groeit, maar dat het ook gebruikt gaat worden door andere organen. Dan is het ook een instrument van ons. Dus dat als relativering van dat ik zo blij ben dat dat toch wordt opgepakt.

De voorzitter: Mooi dat u zo blij bent. Dank u wel. En D66 heeft nog een interruptie.

De heer Brinkhorst: Dank u wel, voorzitter. Wij betreuren de discussie over coalitie of geen coalitie. Dat ligt helemaal niet ter tafel, zoals het CDA ook al betoogde. En bovendien wil ik nog wel even daarbij voegen dat ik het allergrootste vertrouwen heb in dit burgerberaad. Als je over een onderwerp vier dagen lang, welk Statenlid of commissielid kan dat, vier dagen lang met allerlei deskundigen in gesprek kan en alle kanten van een zaak kan bekijken, dan krijg je een heel mooi afgewogen advies. En ik denk dat wij daar alleen maar heel blij mee kunnen zijn.

De voorzitter: Goed, is dat een interruptie van Sterk Lokaal Drenthe? Dan moet u naar, want ik zie een hand, maar dan moet u toch naar de interruptiemicrofoon. U bent een jonge vent. U krijgt een interruptie van Sterk Lokaal Drenthe van de heer Schoenmaker.

De heer Schoenmaker: Dank u wel, voorzitter. Het is even de vragen of het nu een ordevoorstel, maar misschien heb ik daar de woorden niet voor. Daarom stel ik de vraag richting D66, maar in wezen is het gewoon een vraag over het proces. Als wij hier zitten, we behandelen iets en we kijken even naar de grootte van de partijen. Is het dan zo uiteindelijk, als het een Statenstuk is, wat op de Statenvergadering voorligt, daar wordt gestemd. Dan denk ik dat we naar de individuele Statenleden kijken hoe ze stemmen. Nu is er een meerderheid van de partijen voor wonen. Op zich zijn natuurlijk beide onderwerpen heel relevant, maar hoe zit het nu in elkaar? Stemmen wij hier of stemmen in de Staten? En ik denk dat D66, daarom stel ik de vraag aan D66, dit vast goed uit kan leggen.

De voorzitter: Meneer Schoenmaker, ik probeer toch zelf te antwoorden. U stelt hem aan D66, maar kijkende naar dit voorstel neemt de commissie geen besluit of dit... Uiteindelijk gebeurt dat in de Staten. Dit stuk wordt meegenomen, zo meteen komt de voorzitter van de werkgroep. Die krijgt nog even een herkansing om een tweede termijn te geven. Zij heeft in eerste instantie uitgesproken dat wonen,

onderwerp A, meegenomen wordt in het uiteindelijke voorstel. En daar wordt de uiteindelijke keuze gemaakt. Dus we gaan hier nu niet stemmen, welke van de twee daadwerkelijk wordt gekozen. Mevrouw Mensen-Maat.

Mevrouw Mensen: Dank u wel, voorzitter. Wij zijn er in de werkgroep vanuit gegaan, en ik kijk dan ook even naar de naar de griffie ondersteuning. Als in een commissievergadering er een stemming wordt gehouden, is het per fractie één stem. En op die manier is er gekeken naar de keuze, het bepalen van de keuze voor het onderwerp dat op dit moment gebeurd is. En dat betekent dat er 15 fracties aanwezig zijn, dus tien keer een fractie voor. Tien fracties zijn voor het onderwerp wonen en vijf fracties waren voor het onderwerp mobiliteit. En dan heb je dus democratisch besloten. En dan is het niet afhankelijk van de grootte van de fractie. En dus zal het onderwerp... Ik weet dat dat discussie levert, maar dat is op dit moment de staat van orde.

De voorzitter: De heer Schoenmaker.

De heer Schoenmaker: Voorzitter, dit gaat niet over dit onderwerp. Maar als we het op deze manier doen, dan is dit een truc om onderwerpen zo op de agenda te krijgen ter beoordeling op een Statenvergadering waardoor in de commissie, waar andere partijen groter zijn, die kunnen hier sturen wat daar voorgesteld wordt en waar we daarover stemmen. Volstrekt niet correct.

De voorzitter: Ik reageer even voordat ik de volgende het woord geef. Het presidium heeft een keuze gemaakt. Het presidium heeft ook afgesproken dat het een stemming tijdens de commissievergadering gaat per fractie één stem. Dat is niet uiteindelijk het bepalende. Er wordt nu, zoals het nu lijkt, een advies geschreven. Er komt een uiteindelijk voorstel naar de Staten. Dat voorstel kunt u altijd amendementen, dat kan iedere fractie, dus dat is niet gezegd, dat het enige wat voorligt. Er zijn meer mogelijkheden, die handvatten die kent u allemaal. Ik geef u dat even mee. ChristenUnie.

Mevrouw Van den Berg: Even heel precies. We kunnen in deze commissie stemmen, maar dan gaat het over ordevoorstellen. En dan is het één stem per fractie. Hier gaat het gewoon over een Staten voorstel, dat bespreken we hier opiniërend en een stemming vindt plaats in de Staten. En ik bedoel, ik snijd nu in mijn eigen vlees, geloof ik, maar dan is het gewoon 'one man one vote'. Dan klopt het volgens mij niet wat mevrouw Mensen-Maat hier zegt.

De voorzitter: De heer Uppelschoten.

De heer Uppelschoten: Kijk de enige besluiten die we hier volgens mij nemen zijn ordevoorstellen. En ook of iets een A of B voorstel is, en dan doen we het inderdaad per fractie. Maar het mooie is dat als een hele grote fractie aangeeft dat ze grote moeite hebben met een bepaald voorstel, dan is het natuurlijk onzinnig om daar geen rekening mee te houden. Maar ik heb niet van de BBB begrepen dat ze een soort veto uitspreken, dat ze een soort veto uitspreken over het onderwerp wonen. En dat ze ook heel veel vrede hebben met het onderwerp wonen. Dus ik denk er is eigenlijk niks aan de hand. Dus waar zijn we mee bezig?

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Mensen-Maat, wilt u daarop reageren? Moment, dan kunt u direct eventueel een interruptie van Forum voor Democratie meenemen.

Mevrouw Niessink: Eigenlijk een ordevoorstel. Want het is duidelijk: er is onduidelijkheid over het Statenstuk wat voorligt. at gebeurt er zo direct? Ligt er een Statenstuk en dan stemt iedereen tegen en dan? Is het een optie, dat er gewoon twee voorstellen liggen waar we dan bij de Staten op stemmen? En dan wat daar uitkomt dat is de uitslag. Voorstel.

De voorzitter: U stelt het voor richting de voorzitter van de werkgroep, ga ik vanuit. En ik geef de voorzitter van de werkgroep de mogelijkheid om te reageren.

Mevrouw Mensen: Die moet nu even van à la minute even een procesverandering doorvoeren wat we anders afgesproken hadden. Dus ik moet even kijken hoe we dit gaan organiseren. Ik kan me er prima in vinden, hoor, maar dan wordt het... Dat betekent inderdaad dat... Ik denk dat het even goed is dat wij even gaan schorsen, als ik vijf minuten mag, voorzitter.

De voorzitter: Dan schors ik de vergadering tot 11:05 uur.

De voorzitter: Dames en heren, wil iedereen weer naar zijn of haar plaats gaan, dan starten wij weer met de vergadering.

De voorzitter: Dames en heren, een tweede oproep: wil iedereen naar zijn of haar plaats gaan?

De voorzitter: Goed, ik heropen de vergadering. In deze schorsing is er enige duidelijkheid gekomen, ga ik vanuit. Hoop ik misschien wel een beetje. En ik geef het woord aan de voorzitter van de werkgroep.

Mevrouw Mensen: Dank u wel, voorzitter. Voor mij ook allemaal nieuw. Het is het beetje jammer dat we na zo'n hele mooie inhoudelijke discussie over een burgerberaad en over het onderwerp van een burgerberaad, dat we nu weer afzakken in procedureel geneuzel, om even gechargeerd te zeggen. Dit is ook misschien wel waarom inwoners afhaken bij de politiek. Volgens mij is het voorstel, zoals het in het voorstel verwerkt staat is goed. In het presidium zijn hier afspraken over gemaakt. Het gaat nu over de tekst van het voorstel, het Statenvoorstel. En het voorstel blijft om één onderwerp daarin te zetten en dat is het onderwerp wonen. En het staat ieder vrij om het Statenvoorstel wat dan voorligt te amendementen.

De voorzitter: Hartelijk dank, u krijgt een interruptie van Sterk Lokaal Drenthe,

De heer Schoenmaker: Voorzitter, ik schrik van de woorden van de PvdA die ik als een fatsoenlijke partij zie, gedragen in Nederland, fatsoensnormen heeft. Dat dit hier afgedaan wordt als 'procedureel geneuzel'. Dit slaat helemaal nergens op.

De voorzitter: Het zijn de woorden van de voorzitter van de werkgroep, in dit geval, de heer Schoenmaker. En het is ook een oordeel van u, u stelt geen vraag. Ik kijk naar mevrouw Mensen-Maat, is dat uw bijdrage? Dank u wel. Dan stel ik voor om het advies vanuit de commissie te geven om dit voorstel als B-stuk, want ik denk wel dat het een B-stuk gaat worden, door te leiden naar de Statencommissie met een voorstel te schrijven rondom onderdeel A, wonen. Kunt u zich daar allemaal in vinden? Dank u wel, dan is dit agendapunt afgehamerd. Goed.

13. Startnotitie Sociale Agenda 2024-2029; brief van het college van Gedeputeerde Staten van 17 oktober 2023

De voorzitter: Ga ik naar agendapunt 13, startnotitie Sociale Agenda 2024. Wilt u wederom een beetje stilte in de zaal in acht nemen? Dank u wel. Aan de orde stel ik agendapunt 13, startnotitie Sociale Agenda 2024-2029; brief van het college van Gedeputeerde Staten van 17 oktober 2023. De startnotitie geeft richting voor de ontwikkeling van de nieuwe Sociale Agenda. De startnotitie presenteert de uitgangspunten provinciale rol, thema's participatie en planning van het proces. In aanvulling daarop

hebben wij een aantal vragen voor u. En de eerste vraag is: stemt u in met de provinciale rol die de provincie kan vervullen op het sociale domein? En de tweede: stemt u in met de provinciale inzet op het sociale domein, op de vier inhoudelijke thema's? Stemt u in met het samenwerkingstraject met uw Staten en onze stakeholders? En tot slot heeft u nog andere aanvullingen over inhoud of het proces? En ik wil graag starten met de woordvoerders bij langs te gaan. Die hebben allemaal drie minuten. De eerste staat al klaar, die heeft er echt zin in. GroenLinks, aan u het woord en aansluitend de fractie van SP.

De heer Bolumba: Dank u wel, voorzitter. Schouders eronder, kop d'r veur. Dat waren de woorden onder ons verkiezingsprogramma Samen, Eerlijk en Duurzaam. En dat is ook precies de visie die we hebben voor de Sociale Agenda waar we het vandaag over hebben. GroenLinks heeft, zoals u ons kent, veel plannen voor Drenthe. Maar om al die toekomstbeelden mogelijk te maken, moeten we nu wel op tijd beginnen met nadenken en keuzes maken. Wat GroenLinks betreft, zijn we tevreden over de vier thema's waar de provincie in de komende jaren op wil inzetten. En wat betreft het kopje bestaanszekerheid vinden wij het een goed voornemen om Drentse gemeentes en organisaties te steunen waar die dat wenselijk achten. GroenLinks vraagt zich dan nog wel af op welke vorm van ondersteuning een gemeente dan zou kunnen rekenen. Is dat puur financiële hulp of kan de provincie nog op een andere manier een helpende hand bieden? Dit omdat het meeste beleid rondom bestaanszekerheid door gemeenten wordt gedaan en niet direct door de provincie. En zijn er ook al andere dingen die de provincie zelf doet, maar die we nog uit zouden kunnen breiden? En dan over het kopje gezondheid. Gezondheid is, zoals de nota ook zegt, meer dan alleen niet ziek zijn. Dat gaat over of onze inwoners gezond voedsel kunnen kopen in de winkels en of sport toegankelijk is voor iedereen. Ook is het voor de brede welvaart van belang dat iedereen een gezonde leefomgeving heeft met genoeg natuur. En het is misschien niet het eerste waar je aan denkt bij een Sociale Agenda, maar je zou hierbij wel kunnen denken aan bijvoorbeeld de effecten van de bollenteelt op natuur en omgeving. Het is lang en breed duidelijk dat landbouwgif schadelijk is voor de gezondheid van omwonenden. Maar toch lijkt de brede welvaart van omwonenden dan maar te moeten wachten voor de economische welvaart die het met zich mee zou brengen. Vanuit GroenLinks vragen wij dan ook om, als we het hebben over gezondheid, zo breed mogelijk te kijken naar de gezondheid en een gezonde leefomgeving vanuit de Sociale Agenda. Laten we als provincie er dan ook echt voor zorgen dat we luisteren naar groepen die daarin zijn betrokken en dat we echt kiezen voor een gezond Drenthe. En als laatste wil ik nog kort spreken over het kopje inclusie van deze nota. Het is belangrijk dat wij als politiek toegankelijk zijn, dat werd ook al eerder genoemd tijdens burgerberaad. Daarom zou het mij ook mooi lijken als we ervoor zorgen dat de belangrijkste documenten ook beschikbaar zijn op B1 taalniveau. Zo kan iedereen in Drenthe volgen wat we hier doen en blijven we ook toegankelijk. En ook heeft GroenLinks nog een vraag aan het college wat betreft de rol van de regenboogambassadeur. Als regenboogprovincie geven we natuurlijk veel om onze Drentse LHBTI'ers. En we zijn ook blij dat we dan een regenboogambassadeur hebben. Maar dat loopt af in 2024. GroenLinks vraagt zich dan ook af wat er met die rol gaat gebeuren na 2024? Als wij echt serieus zijn als provincie over het regenboogbeleid, dan zullen we ervoor moeten zorgen dat we de hele periode zo'n ambassadeur hebben en daar de benodigde middelen voor vrijmaken. Voor alsnog zien wij de rest van de Sociale Agenda met plezier tegemoet en hopen wij daar altijd constructief bijdragen aan te kunnen doen. Dank u wel.

De voorzitter: U ook bedankt, fractie van SP en daarna de fractie van Sterk Lokaal Drenthe.

De heer Moinat: Ik wacht even, anders houd ik zoveel tijd over straks. Een startnotitie Sociale Agenda. Daarin staan vier vragen en de eerste drie beantwoorden wij met ja. En op de vierde hebben we iets uitgebreider antwoord. De startnotitie zit vol met heerlijke stellingen: stelling ruimte voor ontwikkelingen en ambities. Investeren in samenleven en saamhorigheid, kansengelijkheid, terugdringen ar-

moede, gezondheid en bewonersinitiatieven voor het versterken van dorpen en wijken. Een goede sociale basis en toegankelijke voorzieningen in Drenthe en als uitsmijter. een waarheid als een koe, maar lang niet altijd vanzelfsprekend. Niet iedereen is gelijk, maar wel gelijkwaardig. Voorzitter, ik zal duidelijk zijn. De SP is heel tevreden met deze startnotitie. Tegelijkertijd zijn we ook heel nieuwsgierig hoe dit zal uitpakken op uitvoeringsniveau. Zorgen we er dan ook echt voor dat iedereen zo goed als mogelijk mee kan doen in onze steeds sneller wordende samenleving? En hoe dan? Waar leggen we de verantwoordelijkheden? Bij onze sociale partners, gemeenten of vooral bij onszelf? We zullen er ook voor moeten zorgen dat meedoen ook goed toegankelijk is. Dus bereikbaarheid is een belangrijk punt. OV bijvoorbeeld moet voor iedereen bereikbaar zijn, ook als je niet goed ter been bent of anderszins hulp nodig hebt. En vrijwilligers dragen een fors deel van de werkzaamheden in het sociaal domein, en niet alleen daar, trouwens. Helaas is er sprake van afnemende belangstelling, of mensen kunnen om diverse redenen gewoon niet meer, en begint de bezetting steeds meer een probleem te worden. Hoe zorgen we ervoor dat er voldoende vrijwilligers blijven? En dit alles met de motto's: iedereen moet mee kunnen doen en niet iedereen is gelijk, maar wel gelijkwaardig. Er ligt wat ons betreft een goede startnotitie. Laten we die ook goed gaan invullen en uitvoeren. Dank u wel.

De voorzitter: Hartelijk dank, fractie van Sterk Lokaal Drenthe en aansluitend de fractie van D66.

De heer Dekker: Dank, voorzitter. Voorzitter, de startnotitie sociaal domein geeft ons de kans om mee te denken en te praten over de Sociale Agenda. Mooie kans voor ons, die wij met beide handen aangrijpen in de hoop dat alle betrokken inwoners van Drenthe deze kans krijgen. Want dat is voor Sterk Lokaal Drenthe een uitgangspunt: praten met elkaar in plaats van over of voor elkaar. Wij zien voor de provincie een verbindende rol weggelegd tussen alle betrokken partijen en gemeenten. De vier inhoudelijke thema's zien wij graag terug in de Sociale Agenda. Bij het naoberschap moet men realistisch zijn. Het vraagt niet alleen behoud en versterken, maar zeker ook innovatie. Naoberschap is namelijk geen vaststaand feit meer in deze veranderde tijd. Een feit is wel dat bestaanszekerheid niet voor iedereen vanzelfsprekend is. De meer en gevarieerde hulpvraag van mensen met een uitkering, maar ook de werkende en zelfstandige vraagt een integrale aanpak van de provincie, waarbij vroegsignalering belangrijk is. We denken dat er met name ingezet moet worden op de doelgroep die wel wil maar niet kan. Daarbij moet er extra aandacht zijn voor jeugd die in armoede opgroeit, waarbij ondermijning op de loer ligt. Het inkomens- en opleidingsniveau van de Drenten moet gelijkwaardig zijn ten aanzien van andere provincies. Dit vraagt van het college dat er bij het Rijk gelobbyd moet worden. Gelobbyd voor meer financiën en zorgen dat de ingewikkelde wetgeving en procedures vereenvoudigd worden en er sneller kan worden geanticipeerd en geacteerd. Gezondheid is het allerbelangrijkste. Het allerbelangrijkste. En wij staan dan ook zeker achter de provincie om in te zetten op preventie en te kijken naar positieve gezondheid in alle domeinen die daaraan bijdragen. Samenwerking, het verbinden van alle betrokken partijen, maar wat ons betreft zeker ook beleid op lange termijn, is een taak van de provincie. Provinciale inzet bij een inclusieve samenleving zou gericht moeten zijn op normaliseren. Wanneer er niet in hokjes of groepjes gedacht wordt, maar gewoon in mensen, kan iedereen meedoen. De samenwerking van de Staten en de stakeholders zou wat ons betreft gericht moeten zijn op een samenwerking waarbij er goed gekeken moet worden naar mogelijkheden voor het ontschotten van de financieringsstromen. Nu belemmeren de verschillende financieringsstromen en de eigen belangen van organisaties mogelijk de samenwerking. Kort samengevat is het helder dat wij als Sterk Lokaal Drenthe staan voor een Sociale Agenda waarbij samenwerking niet alleen goede voornemens en mooie woorden zijn. Intrinsieke motivatie voor samenwerking en normaliseren moeten vanuit de provincie worden gestimuleerd. Het gesprek moet zijn over de betrokkenen, maar met alle... Het gesprek moet niet zijn over de betrokkenen, maar mét alle betrokkenen. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, de heer Dekker en dan ga ik naar fractie van D66. En ik nodig vast uit om naar voren te komen LijstPormes.

De heer Brinkhorst: Dank u wel, voorzitter. D66 vindt het een goede zaak dat de provincie Drentse gemeenten en maatschappelijke organisaties ondersteunt wanneer dat wenselijk en relevant is. Daarbij is het wenselijk dat de provincie bij bovenlokale vraagstukken ondersteunt, faciliteert of initiatief neemt. Soms is het geven van een kontje net wat nodig is om gezamenlijk welgestelde doelen te bereiken. Of, zoals mijn fractiegenoot de heer Hellendoorn zegt: soms moet de provincie de makelaar zijn. D66 wil echter ook enkele overwegingen meegeven. Wij keken terug naar onze vorige Sociale Agenda en zagen twee thema's niet terugkeren. Ten eerste missen wij het thema laaggeletterd en stellen voor dat er een nieuw thema komt, namelijk: geletterdheid en digitale vaardigheid. Ten tweede missen wij onderwijskwaliteit. Dat is iets waar het altijd allemaal begint. En de vraag is dan ook: kunnen deze thema's worden meegenomen worden in de nieuwe Sociale Agenda? Daarnaast willen wij heel graag dat de jongeren adviesraad, de JAR, wordt meegenomen vooraf en tijdens de besluitvorming. En hebben wij tenslotte ook nog de vraag of er een vervolg komt op de provinciale adviescommissie Sociale Agenda Drenthe? En als allerlaatste zien wij graag zichtbare resultaten die bijdragen aan de realisatie van doelen, van de thema's uit de Sociale Agenda. Doelen die uiteraard gezamenlijk zijn geformuleerd. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Hartelijk dank. Geef u graag het woord aan de heer Pormes en daarna de fractie van het CDA.

De heer Pormes: Dank u wel, voorzitter. Het mooie aan de Sociale Agenda is dat het ook min of meer verankerd is in onze grondwet. Uitsluiting op grond van ras en etniciteit opgenomen in de klassieke grondrechten en juridisch afdwingbaar. Dit geldt ook voor discriminatie en dat is ook opgenomen in de inclusie en diversiteit van bijvoorbeeld de LHBTI+ gemeenschap. Maar ook als het gaat om het bestrijden van institutioneel racisme, antisemitisme en xenofobie. Een tweede belangrijke ankerpunt zijn de sociale grondrechten. Die zijn weliswaar moeilijk juridisch afdwingbaar, maar vormen wel degelijk het kader van een Sociale Agenda. Voorzitter, belangrijk bij de vormgeving van provinciaal beleid is om ook duidelijk te maken aan welke knoppen wij kunnen zitten, geen valse hoop en verwachtingen. Gemeenten doen veel voor mensen die enige zorg of ondersteuning nodig hebben. Als het gaat om de WMO, participatiewet, levensonderhoud, jeugdhulp et cetera. En als provincie willen wij natuurlijk bijdragen aan meer gelijke kansen. En wij gaan natuurlijk niet als provincie op de stoel zitten van de gemeente. Toch kunnen wij ook veel betekenen voor mensen die geen gelijke kansen ervaren om mee te doen. Door aandacht ervoor te hebben bij onze provinciale opgaven en voorzieningen, zoals de energietransitie, wonen, openbaar vervoer, economie, recreatie en toerisme, cultuurerfgoed, natuur en landschap. Daarom hebben we nu ook deze Sociale Agenda. Maar om niet alleen in woorden mee te werken aan een inclusieve samenleving, maar ook in daden. En mijn vraag gaat met name over de best bestaanszekerheid. Want dat is nogal een breed spectrum en ik zou graag het college willen vragen om hierop te reflecteren, omdat het ook een integraal onderdeel is van het totale Collegeprogramma. Sociale Agenda komt ook voor op allerlei andere beleidsterreinen. Bijvoorbeeld als ik denk aan verduurzaming van sociale huurwoningen, komt dat ook in de Sociale Agenda? Want juist verduurzamen van sociale huurwoningen is een bijdrage aan het bestrijden van armoede. Of, zoals afgesproken, betaalbaar openbaar vervoer. En hoe zit het dan met de bereikbaarheid en publieke en openbare voorzieningen in de dorpen? Maakt dat ook onderdeel uit van de Sociale Agenda? Bijvoorbeeld door de toegankelijkheid en de bereikbaarheid van bibliotheken of het versterken van dorpshuizen middels financiële steun bij de verduurzaming. En zo kan ik een aantal dingen verder gaan, maar dat zijn allemaal onderdelen die weliswaar ook op andere beleidsterreinen liggen, maar zeker ook onderdeel is van een Sociale Agenda. Dank u wel.

De voorzitter: Hartelijk dank. Dan de fractie van het CDA. U stond er ook al keurig. En aansluitend de fractie van de VVD.

Mevrouw Hilgenga: Voorzitter, het CDA vindt het fijn dat GS voortvarend aan de slag is gegaan met deze nieuwe startnotitie. Het CDA hecht veel waarde aan het bestaan van de Sociale Agenda. Kansengelijkheid, brede welvaart en versterking van het naoberschap zijn thema's die wat het CDA betreft nooit genoeg aandacht kunnen krijgen. In uw startnotitie vinden we mooie uitgangspunten. De focus op kansengelijkheid, terugdringen van armoede, ondersteunen van gezondheid en leefstijl en versterken van bewonersinitiatieven met de partners die daar goede ervaringen mee hebben. Het spreekt ons aan. We willen wel benadrukken dat wanneer het gaat om onze rol met betrekking tot die initiatieven, we als PS nadrukkelijk niet de startmotor moeten zijn. Die rol past ons niet in het sociale domein. Die rol ligt bij de gemeente en onze inwoners. Wel past PS de rol van de turbo om net even die extra pk's te leveren voor een succesvolle finish. We hebben nog wel een vraag over de programmatische aanpak van de Sociale Agenda. We hebben daar moeite nog mee om daar een concreet beeld bij te krijgen. Bedoelt u dan dat u systematisch wil werken van doel naar plan, de uitvoering en evaluatie? Wij horen dat graag van u. Wij zijn een voorstander van een goede controle op de toegevoegde waarde en de opbrengst van de subsidies die volgen uit de doelen van de Sociale Agenda. En een tweede vraag: als CDA hechten we aan een goede samenwerking met de gemeente. Hoe kijkt u naar cofinanciering als middel voor die verbinding met de gemeente met betrekking tot de projecten die bijdragen aan de doelen van de Sociale Agenda? U benoemt in het stuk ook specifiek uw wens om lobbyactiviteiten onder te brengen bij de Sociale Agenda. Wij vinden die hier niet specifiek onder passen, al hoewel een goede verbinding met de in de begroting voorgestelde lobby-inzet naar Den Haag zeker belangrijk is. Daarnaast geeft u aan om in te zetten op vier kernthema's. De vier kernthema's vinden wij prima. We willen wel opmerken dat we uw interpretatie van het thema gezondheid te veel georiënteerd vinden op het thema preventie en bereikbaarheid. Ook op het gebied van zorg in de wijk en beschikbaarheid van zorg voor diverse doelgroepen zitten er enorme uitdagingen in onze regio. Zeker door de combinatie van een stevige vergrijzing en een lagere bevolkingsdichtheid. Uw opzet van het participatieproces vinden wij duidelijk en goed ingericht. Kortom, met een paar aanbevelingen vinden wij dit een hele mooie eerste startnotitie.

De voorzitter: Hartelijk dank, fractie van de VVD en aansluitend is dan de fractie van de BBB.

Mevrouw Mulder: Sinds de decentralisatie van het sociale domein naar de gemeentes in 2015 is het vanuit alle bestuurslagen nog steeds heel erg wennen aan de nieuwe rollen en taken. Het sociale domein is het meest intensieve domein qua aard, omvang, gevolgen, financiën, maar ook de personele inzet. Brede welvaart is een containerbegrip. De VVD vindt het dan ook verstandiger om als provincie een bescheiden rol te vervullen, juist om de al kwetsbare, maar ook ingewikkelde rolverdeling en alle inzet die nodig is om de directe hulpverlening goed te kunnen verlenen niet te verstoren. Dus pas op met verwachtingen wekken en relateer de inzet aan de eigen provinciale en wettelijke rol. Laat de verantwoordelijkheid waar die nu is, zeker als het gaat om thema bestaanszekerheid en inkomensvoorzieningen. En als het gaat om het inclusiebeleid, wees hier ook voorzichtig mee, want juist uitlichten vergroot ook verschillen, dan dat het onderdeel gaat worden van het normale leven. Dat merken wij hier bijvoorbeeld ook al op de toiletten. Kansengelijkheid vinden we een hele belangrijke, dus daar zouden wij wel willen dat de provincie dat in de spotlight gaat zetten. En dan met inzet op een gezonde levensstijl. Hier zijn in de gemeente al preventieakkoorden voor getekend. En juist Drenthe is te zien als één grote groene sport en beweeg provincie, met volop fiets-, wandel- en ruitersporen. Wij zien liever investering in deze infrastructuur en in de sportvoorzieningen, waaronder ook beweegtuinten en evenementen, om Drenten in beweging bij elkaar en samen te brengen. Want dit zorg voor sociale cohesie. Dus qua proces, niet met onderzoeken en praten met elkaar, maar door te doen. Bereikbare zorg vinden wij een heel belangrijk punt, met name nu de acute zorg en streekziekenhuizen zo ongeveer vervangen is door de bovenregionale ziekenhuizen. Goede verbindingen, zowel per OV als auto, naar Zwolle, Groningen en Leeuwarden worden steeds urgenter. Voor een bevalling zijn er

heel veel zwangeren aangewezen op deze plaatsen, maar bijvoorbeeld ook op een Heerenveen. Daar worden tegenwoordig best wel wat toekomstige Drenten geboren.

De voorzitter: Moment, u krijgt een interruptie van GroenLinks.

De heer Bolumba: Dank u wel, voorzitter. Ik zou toch aannemen dat de VVD ook heeft getekend voor het Coalitieakkoord waar wordt gepleit natuurlijk voor een voortzetting van de Sociale Agenda. En dan vind ik het toch bijzonder dat ik nu heel veel dingen hoor van: hier moeten we voorzichtig zijn, hier moeten we mee uitkijken. Het zijn vooral dingen die we achterwege zouden moeten laten, of die niet belangrijk zouden zijn. Maar ik vraag me toch wel een beetje af: wat is dan wel belangrijk? Wat wil de VVD dan wel zien?

De voorzitter: Mevrouw Mulder.

Mevrouw Mulder: Dank u wel. We worden hier gevraagd naar hoe wij onze provinciale rol willen vervullen en ik zie dan de rol, echt klassieke rol als verbinder richting de gemeente, maar ook tussen de gemeentes. En ook de schakel te zijn richting de ministeries. Dus de rol die de provincie nu ook inzet. Maar ik wil met name waarschuwen om te veel te bemoeien in de rollen die nu bijvoorbeeld de gemeentes hebben. Want als je het hebt over jeugdzorg, dat is gewoon ontzettend kwetsbaar en precair. En als je daar als provincie daar ook nog een rol in probeer te pakken, kan dat juist heel diffuus gaan worden en verkeerde verwachtingen gaan scheppen.

De voorzitter: Korte aanvulling?

De heer Bolumba: Goed, dan vind ik het sowieso wel bijzonder, want inderdaad, de reden dat de hele jeugdzorg natuurlijk bij de gemeentes liggen, is onder andere dus geweest door wat de VVD landelijk heeft gedaan. Dus ik vind ook gewoon dat het belangrijk is als provincie om daar juist mee te gaan bemoeien, omdat gemeentes daar nu niet uitkomen. Dat heeft u goed gezien, maar ik vind het dan wel een beetje... Ik denk dan juist... Ik snap niet waarom er dan wordt gekozen voor een rol die dan alleen schakelt tussen ministeries en zo als een soort we houden onze handen er even vanaf. Ik denk dat als we echt wat willen doen, dan moeten we echt hierover nadenken. Dan wat moeten we zeggen: dit willen we, dat willen we. En dan gaan we er geld voor vrijmaken. We moeten dat gaan doen. En ik vind het jammer dat ik dat vooralsnog niet terug hoor bij de VVD.

De voorzitter: Dank u wel, ik hoor geen vraag, dus ik ga verder met een interruptie van het CDA.

Mevrouw Hilgenga: Ik ga dan wel een vraag stellen. Begrijp ik daarmee dat de VVD geen pleitbezorger is van een toevoeging van PS aan het beleid op het gebied van de Sociale Agenda? Want uiteindelijk gaat het er natuurlijk om dat wij met zijn allen het beste voor onze inwoners willen bereiken en een steun in de rug willen zijn voor de gemeenten. Want wat ik eigenlijk hier hoor is dat u zegt: wij vinden dat geen kerntaak van de provincie.

De voorzitter: Mevrouw Mulder.

Mevrouw Mulder: Er is niks tegen op toevoegen, wat dat betreft was ik het ook eens met uw bijdrage net. Dus dat we de bemiddelende rol gaan spelen, maar ook niet meer dan dat. Je moet oppassen dat je overal tussen gaat voegen, in werkgroepen gaat participeren en daarmee zonder dat je echt concreet wat te brengen hebt processen gaat verstoren. Want juist in het sociale domein zitten zoveel partijen, grote partijen waar ontzettend veel belangen ook achter spelen. Noem alleen maar de verzekeraars. Dus pas ook gewoon op dat we niet de grote broek daarin aantrekken.

De voorzitter: Gaat u verder met uw betoog.

Mevrouw Mulder: Ik was eigenlijk al richting het einde, want ik wilde concluderen dat er inhoudelijk ook helemaal niks mis is met de thema's. Het proces ook en het hebben van de Sociale Agenda. Maar als VVD is nogmaals onze kernboodschap: schoenmaker, blijf bij je leest.

De voorzitter: Hartelijk dank. Dan ga ik naar de fractie van de BBB en aansluitend de fractie van de ChristenUnie.

De heer Veltrop: Dank u wel, voorzitter. BBB Drenthe vindt de Sociale Agenda van groot belang, omdat elke burger meetelt in Drenthe. Met de Sociale Agenda kunnen we mensen helpen die het nodig hebben. BBB Drenthe vindt het belangrijk dat de Sociale Agenda samen met de burgers vorm krijgt, het gaat tenslotte om hen. Het uitgangspunt is dan ook dat de burger centraal moet staan. Deze startnotitie geeft aan dat iedereen mee moet kunnen praten over de totstandkoming. Niet over, maar met de burgers en de stakeholders. Er worden ons een aantal vragen gesteld om antwoord op te geven, te weten: stemt u in met de provinciale rol die de provincie kan vervullen op het sociale domein? Gelet op de kerntaak levendig en sociaal kunnen wij instemmen met de provinciale rol die de provincie kan vervullen op het sociaal domein. De Sociale Agenda draagt eraan bij dat de kwetsbaarheid van de inwoners verminderd wordt, wat wij als BBB Drenthe onderschrijven. Het bevordert de leefbaarheid in Drenthe. Het is verstandig om goed te kijken naar de rolverdeling en wij willen GS dan ook vragen om een goede rolverdeling tussen de provincie en de gemeente mee te nemen in de startnotitie. De uitvoering ligt bij de gemeente en de provincie heeft hierbij een faciliterende en aanvullende rol. Denk hierbij aan advies, middelen of financiën.

De voorzitter: Moment, u krijgt een interruptie van GroenLinks.

De heer Bolumba: Dank u wel. Nu hoor ik iets waar ik echt heel blij van word, inderdaad. Dat de Sociale Agenda samen met burgers gemaakt moet worden. Een korte vraag: kan ik daar dan uit opmaken dat er bijvoorbeeld misschien, met het vorige agendapunt hebben we het over het burgerberaad gehad. Gaat BBB dan kiezen voor mobiliteit, misschien? Want dat is wel iets wat genoemd wordt in de Sociale Agenda natuurlijk.

De heer Veltrop: De startnotitie Sociale Agenda zien wij als raamwerk. We gaan er niet inhoudelijk verder op in. Dat komt in het latere proces. Zo zien wij dat.

De voorzitter: Aanvullende opmerking misschien van GroenLinks.

De heer Bolumba: Dan denk ik dat mijn conclusie staat. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Gaat u verder met uw betoog.

De heer Veltrop: Dank u wel, voorzitter. Stemt u in met de provinciale inzet op het sociale domein op de vier inhoudelijke thema's naoberschap, bestaanszekerheid, gezondheid, inclusie en diversiteit? Wij kunnen instemmen met de hierboven genoemde vier inhoudelijke thema's. Onderwerpen die hieronder vallen, kunnen aanspraak maken op de faciliterende en aanvullende rol die de provincie biedt. Stemt u in met het samenwerkingstraject met uw Staten en onze stakeholders? Het samenwerkingstraject juichen wij alleen maar toe. Het moet zoveel mogelijk maatwerk worden om ervoor te zorgen dat het ook effect heeft. Wij doen het tenslotte voor rekening voor onze burgers, die kwetsbaar zijn of het risico lopen om kwetsbaar te worden. Wij kunnen instemmen met het samenwerkingstraject met

stakeholders. Hebt u nog andere aanvullingen op inhoud of proces? Er is een tussenevaluatie geweest van de Sociale Agenda 2020-2023. In de tussenevaluaties zijn een aantal aanbevelingen gedaan. Wij zien deze graag terugkomen in een nieuwe Sociale Agenda om te komen tot een optimalisatie van een nieuwe Sociale Agenda. Wij willen GS dan ook vragen om deze aanbevelingen over te nemen. De belangrijkste aanbevelingen voor de BBB zijn dat de samenwerking tussen de gemeenten en provincie verbeterd kan worden, de adviesraad toegankelijkheid en de klankbordgroep nog beter te positioneren en te benutten. In die nodig is het belangrijk dat er met de tijdlijn flexibel omgesprongen wordt. Het belangrijkste doel is dat de Sociale Agenda aansluit bij de burgers die dat nodig hebben. Dat was mijn bijdrage.

De voorzitter: Hartelijk dank. Dan is het woord aan de ChristenUnie en aansluitend de fractie van de PVV.

Mevrouw Pouwels: Dank u wel, voorzitter. De ChristenUnie staat voor een samenleving waarin we omzien naar elkaar en iedereen kan meedoen. De eerste zin uit ons verkiezingsprogramma voor de Statenverkiezingen. De eerste zin waarmee we willen aangeven dat de Sociale Agenda voor ons erg belangrijk is. Wij vinden geweldig wat er de afgelopen jaren met hulp van deze provinciale gelden is gerealiseerd. Erg mooi om als provincie zo ondanks de decentralisaties toch mee te werken aan een sociaal Drenthe voor elkaar. Nog wel een paar meegevers en een heel deel heb ik ook al eerder terug horen komen. Als het gaat over de rol van de provincie. Uit de evaluatie kwam naar voren dat het afstemmen met de gemeente niet altijd even goed loopt. Daar staat soms dat de gemeenten onvoldoende capaciteit hadden om mede-eigenaarschap op zich te nemen. Ik vond het een trieste zin. Het lijkt een beetje alsof de provincie Sinterklaas speelt waaraan de gemeente helaas niet mee kan doen, omdat het geld en de mensen op zijn. Wat ons betreft komt het meer aan het echt partnerschap. Ofwel, wij dagen de provincie uit om er ook echt een samenwerkingstraject van te maken, met alle stakeholder, zeker de gemeenten tegelijk. Dan ga ik naar Kerst. Tweede punt: maakt er ook geen opgetuigde kerstboom van c.q. zorg voor niet te veel bestuurlijke drukte. Je komt er allerlei adviezen, klankbordgroepen, raden, weet ik wat tegen, Samenwerkingspartners, maatschappelijke organisaties, er gebeurt heel veel. Misschien af en toe ook even weer afschalen. Waarvoor doen wij dit ook al weer? Wat willen wij hiermee bereiken? We willen voor alle inwoners goed doen. Maakt dat zo toegankelijk en bereikbaar mogelijk voor iedereen. Tussendoor even een vraag aan de gedeputeerde. Eind vorige week is Henk Nijboer benoemd als kwartiermaker Sociale Agenda Groningen en Noord-Drenthe. Ziet u ook een verbinding met onze Sociale Agenda? Het volgende punt, het thema bestaanszekerheid. Maar ook bij andere thema's geldt: daar is wel structurele en duurzame hulp belangrijk. We geven u graag mee: korte, eenmalige projecten zijn zeker zinvol, maar als we het hebben over hulp met grote impact op de samenleving, kijk dan ook vooral hoe mooi initiatieven structureel op de rit gezet kunnen worden. Bijvoorbeeld een project rond jong dementerenden, geldt om aan te jagen dat er passende dagbesteding voor hen komt als ze op jonge leeftijd in een verpleeghuis komen. Hoe borgen we ook de langdurige impact van die ondersteuning? We staan helemaal achter de inzet van de provincie de komende jaren op de thema's naoberschap, bestaanszekerheid, gezondheid en inclusie en diversiteit. We willen hier nog wel extra aandacht vragen voor het onderwerp mantelzorg, past ook wel een beetje bij naoberschap. Een onderwerp van groot belang, waarvan de omvang waarschijnlijk alleen nog maar groter gaat worden. Dit lijkt ons een onderwerp bij uitstek waarin de provincie de gemeenten heel goed kan ondersteunen, zeker ook waar het om gemeente-overstijgende zaken gaat. Neem daarbij ook mee de mogelijkheden in bouw van mantelzorgwoningen en gebieden van respijtzorg. Wat ons betreft nemen we die mee bij naoberschap. Hetzelfde geldt voor vrijwilligers. Wellicht ligt er voor de provincie nog meer coördinerende rol in afstemming bij de gemeenten voor overstijgende zaken. Tenslotte, de ChristenUnie is blij met de Sociale Agenda van de provincie en we hopen dat die in samspraak met gemeenten en andere partners nog veel goeds mag voortbrengen en dat we daarmee door mogen gaan. Dank u wel.

De voorzitter: Hartelijk dank, geef ik het woord aan de fractie van de PVV en aansluitend de fractie van Partij van de Arbeid.

De heer Uppelschoten: Dank u wel, meneer de voorzitter. De Sociale Agenda is wat ons betreft, was in de vorige periode al een goed beleidsinitiatief van de provincie. En deze startnotitie kunnen we van harte mee instemmen. De vier kernthema's zien we als PVV erg zitten, al moet ons wel van het... Er worden vier vragen gesteld. De vier vragen kunnen allemaal met ja beantwoord worden, maar bij het vierde thema hebben we toch wat vragen en misschien ook opmerkingen waarbij het duidelijker wordt. Het lijkt dat thema vier te veel, naar onze mening, ingevuld wordt en te veel gericht is op de regenboogproblematiek. Vraag vier, inclusie. Thema vier, inclusie, dat heeft voor ons vooral te maken met de problematiek van inwoners die niet mee kunnen doen vanwege beperkte financiële middelen, met allerlei normale activiteiten. En inwoners die vanwege fysieke en psychische problemen dat ook niet kunnen. Wij zouden heel graag willen dat aan die groep meer aandacht besteed wordt. We zouden bijna willen verwijzen naar de Atlas van afgehaakt Nederland, mensen die in Nederland wonen maar niet meer meedoen. En dat zou wat ons betreft inclusie zijn: een heel ouderwets woord, dat het onderwijs zich weer richt op de sociale verheffing van leerlingen en dat alle leerlingen kunnen meedoen in het onderwijs en ook voorbereid worden op taken en functies in de maatschappij. En het bestrijden van de ongelijkheid. Dat zijn voor ons eigenlijk de grote thema's die met inclusie te maken hebben. En wij hebben het idee dat deze mensen, deze groep mensen niet geholpen worden met een regenboogambassadeur. Sterker nog, dat we denken dat die mensen daar helemaal niet op zitten te wachten en denken: waar zijn ze mee bezig? Dus heel tevreden, heel enthousiast over en een kleine opmerking: bij al het werk in de Sociale Agenda is CMO STAMM heel belangrijk en dat vinden we ook. Maar ze staan wel wat prominent bij drie van de vier thema's vermeld en dat vinden wij niet zo handig.

De voorzitter: Moment, u krijgt een interruptie van de heer Loof.

De heer Loof: Dank u, voorzitter. Ik zou de heer Uppelschoten willen vragen waar u uw interpretatie van de thema inclusiviteit vandaan haalt en waar u die hebt gelezen, want ik heb terwijl u dit sprak, nog eventjes snel gekeken. Ik kom het niet tegen. U zegt: er wordt een accent gelegd op één onderdeel en de rest wordt genegeerd. Hoe komt u daarbij?

De voorzitter: De heer Uppelschoten.

De heer Uppelschoten: De laatste zin van thema vier. Daar wordt dan gesproken over de regenboogambassadeur. Ik denk: dat zou je volgens mij nu net niet moeten doen. Als je het over het onderwerp inclusie hebt en dat heel breed wil neerzetten. Dan zou je meer specifieke groepen kunnen neerzetten. En ik denk: dat moet je nu net niet doen. Dus wij zeggen: inclusie is een heel groot, heel breed onderwerp en er zijn volgens ons veel grotere problemen met inclusie dan de regenboogproblematiek.

De voorzitter: Hartelijk dank. Heeft u nog een aanvullende opmerking de heer Loof?

De heer Loof: Ik constateer dat ik het jammer vind dat u daar toch een redelijk eenzijdige benadering van heeft teruggevonden in het document. Wij zijn juist uitgesproken blij met in ieder geval dat de regenboogambassadeur is benoemd, want het gaat ook daadwerkelijk om een groep die achtergesteld is en die niet wordt gezien zoals die gezien zou moeten worden. Dus ik betreur een beetje de eenzijdige benadering van de kant van de PVV, voorzitter.

De voorzitter: Duidelijk, dank u wel. Wilt u verder gaan met uw betoog?

De heer Uppelschoten: Hier nog op reageren. Wij zeggen niet dat er ook in die richting geen problematiek is, maar we hebben het idee dat in Drenthe als we het over inclusie hebben, dat we het over een veel grotere problematiek hebben. En dan exclusief te praten over de regenboogproblematiek, dat vinden we dan te smal. En formuleer het maar breed. En ik zeg al: mensen die afhaken in Drenthe omdat ze geen geld hebben, niet mee kunnen doen met allerlei activiteiten. En dat het onderwijs ook gebruikt wordt voor de sociale verheffing van leerlingen, met name uit achterstandssituaties. Dat zouden we veel explicieter vermeld willen hebben. En als je dan iets expliciet vermeld, dan zou dit wat ons betreft de prioriteit zijn en niet de regenboogproblematiek.

De voorzitter: Moment, dank u wel. U krijgt de laatste interruptie voor GroenLinks. Gaat uw gang.

De heer Bolumba: Ik vraag me toch echt wel af waar de PVV dan vandaan haalt dat het éxclusief regenboogproblematiek is, of waar dé mensen niet op zitten te wachten. Want het is juist die regenboogambassadeur die we nodig hadden. We hebben juist tegen de provincie gezegd: daar moeten we wat mee gaan doen en daar moeten we voor zorgen dat we daar beleid voor kunnen gaan maken. En vervolgens is het nu van... Zegt u eigenlijk: we kunnen wel mee... We gaan zoeken naar mensen die nu afgehaakt zijn en mensen die we inclusief in de samenwerking kunnen krijgen, behalve die mensen. Want het beleid dat we daarvoor kunnen maken als provincie, dat is gewoon niet belangrijk. Daar zitten die mensen niet op te wachten. Het is niet of-of. We kunnen het best prima allebei doen. En ik vraag me echt af waarom de PVV dat niet snapt.

De voorzitter: Dank u wel, de heer Uppelschoten.

De heer Uppelschoten: We zeggen niet dat voor die mensen niks gedaan moet worden. Ik zeg alleen maar de regenboogambassadeur wordt nu expliciet vermeld bij thema vier. En ik denk dat de problematiek veel breder is dan juist dat en dat het onverstandig is om je juist daarop te richten. Dan heb ik een aantal thema's genoemd, waarbij het onderwerp inclusie veel breder is. En als je dan dingen wil noemen, noem die dan en niet alleen regenboogproblematiek.

De voorzitter: Hartelijk dank, heeft u nog een aanvullende opmerking? Kort.

De heer Bolumba: Zeker. Maar dan doet u het dus precies weer, dan is het weer van: we moeten breder kijken, maar we moeten niet zo focussen op dat ene puntje. Met alle respect, maar er wordt ook al gepraat over het meldpunt over discriminatie, waar we het over hebben. Er wordt gepraat over die mensen die niet naar een sportclub kunnen. Dat staat allemaal in het kopje, dus ik weet niet welk kopje u heeft gelezen, maar het staat er gewoon allebei. En ik vind gewoon echt dat als we hier straks besluit met elkaar gaan nemen over wat er in die Sociale Agenda moet staan, dat we daadwerkelijk ook gewoon dat breder kunnen bekijken. En als u dan zegt: we gaan breder kijken, doe het dan ook.

De voorzitter: Hartelijk dank. Voordat ik naar de heer Uppelschoten ga, verzoek ik om via de voorzitter te spreken. Het wordt vaak heel direct gedaan, maar we hebben daar wel een structuur voor. De heer Uppelschoten, gaat uw gang.

De heer Uppelschoten: Ik ben niet zo snel van mijn stuk gebracht als er direct tegen mij gepraat wordt, maar u heeft gelijk. Het gaat via de voorzitter. Maar wij hebben gezegd wat we wilden zeggen over de Sociale Agenda. De Sociale Agenda vinden we heel belangrijk. We waren de vorige periode heel blij, en ook nu heel blij mee. We hebben alleen wat accent al aangeven. Bij met name thema vier. En we hopen dat het een succes wordt. En een kleine opmerking over CMO STAMM, maar dat is ter zijde.

De voorzitter: Hartelijk dank, dan geef ik graag het woord aan de Partij van de Arbeid en vervolgens aan Forum voor Democratie.

De heer Loof: Dank u, voorzitter. Voorzitter, tijdens de verkiezingscampagne voor de in maart gehouden Statenverkiezingen waren we het over heel veel zaken oneens. Maar één thema bracht bijna alle partijen op één lijn en dat was de Sociale Agenda van de provincie. Vorige periode ingezet en veel draagvlak voor het voortzetten daarvan. Mooi dus dat we ook deze periode en zelfs tot in de volgende periode door willen gaan met provinciaal sociaal beleid. Het college stelt ons vier vragen in de begeleidende brief. Ik loop allemaal even bij langs. De eerste vraag betreft de rol die de provincie kan vervullen op het sociale domein. Er worden vier rollen genoemd en wij missen er eigenlijk eentje. Te weten initiëren en aanjagen. Dat is weliswaar een wat lastige, want ons provincie wil je niet op de stoel van anderen en zeker niet op de stoel van gemeenten gaan zitten, maar vanwege de overall view van de provincie op de Drentse samenleving als geheel, kan het soms helpen om een beetje gebruik te maken van wat doorzettingsmacht en sturend te verbinden en sturend samenwerking te stimuleren. Ook bij het ondersteunen van experimenten en innovatie kan het goed zijn om aan te jagen of initiatieven te ontplooiën. Wij zijn benieuwd hoe GS daarnaar kijkt. Vervolgens vraagt het college ons in te stemmen met de vier inhoudelijke thema's. Daar heb ik nog een aantal opmerkingen over. Het eerste thema, naoberschap lijkt voor zich te spreken. We kennen het in Drenthe en we koesteren het ook, maar we moeten het ook niet te veel romantiseren, wat ons betreft. Ook aan Drenthe is de geïndividualiseerde en gepolariseerde samenleving niet voorbijgegaan. En niet overal is naoberschap een vanzelfsprekendheid. Behouden en versterken wordt er gesteld. Maar als het er al niet is, dan valt er weinig te versterken. Drenthe is niet alleen platteland, we kennen ook grotere plaatsen met buurten en wijken waar de spreekwoordelijke touwtje uit de brievenbus allang niet meer te zien is en vaak vervangen door een camera. Onze conclusie is dan ook: goed thema, maar graag een realistische benadering. Het tweede thema, bestaanszekerheid is wat ons betreft akkoord met dien verstande dat wij de aandacht voor laaggeletterdheid, werd dat ook al even genoemd, missen in de notitie. We hebben daar in de vorige periode flink op getamboereerd en willen dat graag terugzien. De andere twee thema's, gezondheid en inclusie, kunnen eveneens op onze instemming rekenen. Maar bij inclusie wordt de alinea geopend met de zin: iedereen doet mee en iedereen doet ertoe. En dat is wat ons betreft leidend, de heer Uppelschoten. Evenals het voorgestelde participatietraject. De beoogde samenwerking met Staten, stakeholders en samenleving en de planning. In het bijzonder vragen we aandacht voor inbreng van ouderen en ouderenorganisaties. Binnenkort is bijna een derde van de Drenten ouder dan 65. Hun kennis, hun werk, hun levenservaring is ontzettend nuttig voor de opstelling en invulling van de Sociale Agenda. Paar slotopmerkingen nog als aanvulling op het proces. Wij denken dat het goed is om minder in te zetten op losse projecten, tenzij je tijdens die periode ook werk maakt van het versterken van de financiële positie van het betreffende project. Als voorbeelden: intergenerationale armoede of laaggeletterdheid los je niet in een periode van vier jaar op. Het is funest als je iets optuigt dat er succes van maakt en na vier jaar besluit weer iets anders te gaan doen. De Sociale Agenda en haar activiteiten hebben bij uitstek baat bij een structurele benadering in alle opzichten. Voorzitter.

De voorzitter: Hartelijk dank. Dan geef ik graag het woord aan de fractie van Forum voor Democratie en daarna de laatste fractie die heeft ingetekend JA21.

De heer Vos: Dank u wel, voorzitter. FvD heeft ook kennis genomen van de startnotitie sociaal domein in Drenthe. De GS heeft ons hier een viertal vragen in meegegeven. En die zal ik eigenlijk een voor een gaan behandelen. Stemmen wij in met de provinciale rol die de provincie nu kan vervullen op het sociaal domein? Ja, in principe is dat voor ons prima. Wel hadden we graag een meer actievare rol gezien vanuit de provincie. We zitten hier niet voor niets in de politiek, dus die rol ligt dan ook bij ons, niet alleen maar toe te zien op andere organisaties, maar dat wij ook zelf daar het initiatief in nemen.

Nummer twee, stemmen wij ook in met de provinciale inzet op dit sociaal domein op de vier inhoudelijke thema's? Daarbij wil ik even op alle vier de thema's ingaan. Naoberschap behouden en versterken. Dat is op zich een heel goed doel. Daar zijn we het ook helemaal mee eens. Maar net zoals wat andere partijen al hebben aangegeven eerder, zien we gewoon dat dit op dit moment heel erg aan het afnemen is. We zien een heel groot dalend maatschappelijk vertrouwen, en dat is een gevolg van de grotere stromen van ontworteling, modernisering en individualisering. En daar wensen we dus eigenlijk GS heel veel succes mee om het tegen dat soort krachten op te nemen. Maar wij willen onze hulp en expertise vast bij bieden om daar gezamenlijk wat van te maken. Het tweede punt zijn we eigenlijk wat minder positief over, bestaanszekerheid, de basis voor gelijke kansen. Dat horen we nu ineens overal komt dat op. We zien het ook in de verkiezingsprogramma's, wat was het Pieter Omtzigt of Frans Timmermans? Het is weer zo'n modewoord wat we eigenlijk overal steeds zien. En het is best wel nietszeggend. Volgende punt: gezondheid, preventie en een bereikbare zorg voor iedereen. Dat is ook voor ons heel erg belangrijk. Maar ook hier nemen we het weer op tegen hele grote krachten, die ook landelijk natuurlijk, heel veel landelijk beleid wat hierop speelt. Dus dat is ook best wel onmogelijk om vanuit ons hier in de provincie daar heel veel aan te veranderen als we daarmee te maken hebben. En zeker niet als er niet radicaal kan worden ingegrepen, want dat wil GS niet. Dan het laatste onderwerp, inclusie en diversiteit. Daar zien we eigenlijk weer een beetje hetzelfde punt wat we bij bestaanszekerheid ook zien. Het zijn allemaal modewoorden. Dat zegt ons gewoon niet zo heel veel. Dat zien we eigenlijk ook terugkomen in de thema's, we zien ook weer die megalomaan de STG thema's terugkomen. Dat is leuk dat iedereen hier met die hype allemaal meegaat, maar werk het nu eens concreet uit. Wat willen jullie nu werkelijk? Dan het derde punt, eigenlijk of wij instemmen met dat samenwerkingstraject. Dat traject is prima. Alleen hekelt ons wel het woord stakeholders, houd het lekker in het Nederlands, want we zitten hier ook in Nederland. En dan het laatste, of wij nog wat aanvullingen hebben? Voor ons eigenlijk, het allerbelangrijkste is wat wij eigenlijk missen hier in deze Sociale Agenda is een soort breder cultureel begrip van wat nu de Sociale Agenda zou moeten zijn. We focussen nu heel erg op de onderkant van de samenleving. Maar een samenleving die eigenlijk alleen maar focust op de onderkant, zal uiteindelijk de hele samenleving degraderen. Want het is eigenlijk een race to the bottom wat je, weer een Engelse term natuurlijk, [gelach] die je gebruikt. Daarom, we zijn allemaal veramerikaniseert hier, helaas. Dus het sociale domein zal eigenlijk niet alleen over de diepe dalen moeten gaan, maar ook over de hoge pieken. Dus we zullen ook excellentie moeten stimuleren vanuit het sociale domein. We moeten eigenlijk een cultuur creëren waar mensen weer boven zichzelf uit willen stijgen en op die manier, daar kan de provincie ook een grote rol in spelen. En als we dat met zijn allen creëren, zo'n cultuur, dan ga je ook vanzelf krijgen dat ook de mensen...

De voorzitter: Ik wil u vragen om tot een slotzin te komen.

De heer Vos: Zeker, zeker...

De voorzitter: U bent ruim over uw tijd heen.

De heer Vos: Als we dat dus op die manier gaan doen, dan trekken we met zijn allen de samenleving omhoog en dat is wat we uiteindelijk willen. Dus dat zouden wij nog graag mee willen geven aan GS. Dank u wel.

De voorzitter: Hartelijk dank. Dan de laatste fractie, JA21.

De heer Truong: Dank, voorzitter. Allereerst dank aan eenieder die heeft gewerkt aan het opstellen van deze startnotitie. Vanuit onze fractie hadden wij desalniettemin een aantal opmerkingen en vragen hierover, want ons eerste vraagpunt betreft het gebruik van de term 'heroverwegen' in het Coalitieakkoord. Want gezien het feit dat de Sociale Agenda uiteraard hier ook een onderdeel van uitmaakt,

brengt het toch de vraag op wat het college precies bedoelt met heroverwegen. Wordt er meer geïnvesteerd in de Sociale Agenda? Minder? Hetzelfde? Anders? Kan het college hier in dit stadium al meer duidelijkheid hierover geven? Een ander punt van zorg betreft de jeugdzorg, het werd al eerder aangekaart door een aantal andere fracties, maar het is natuurlijk geen geheim dat de gemeenten hier in Drenthe worstelen met de jeugdzorg. En het doet ons dan ook goed om te zien in de startnotitie dat de provincie bereid is om een ondersteunende rol te spelen en te blijven spelen in het faciliteren van de jeugdzorg in de provincie. Maar toch, de startnotitie blijft wat dat betreft een beetje vaag. Dus dat is ook een vraag van onze kant. Kan het college ons informeren of de jeugdzorg een prioriteit zal zijn de komende vier jaar en zo ja, hoe wil zij dit concreet realiseren? Dan ten derde, de raad van inclusie, een ander onderwerp van de startnotitie. Wij lezen tot ons genoegen in het Coalitieakkoord dat het college de raad van inclusie wil continueren. Echter hebben wij ook een vraag hierover, want is het college zich ervan bewust van het risico dat een initiatief als deze vroegtijdig kan sneuvelen? Momenteel is deze raad na haar proeftijd al bijna een jaar niet meer bij elkaar geweest. Bijna de hele raad is onbemenst geraakt omdat de provincie eenzijdig een reglement heeft opgesteld zonder de raad hierbij te betrekken. Het lijkt ons niet de bedoeling dat wij een raad hebben van inclusie waar nauwelijks mensen bestaan die een raad kunnen vormen. Kan het college onze zorgen wegnemen? En ten slotte willen wij de aandacht vestigen op een ander prangende kwestie: de veiligheid. Het is geen en dat veel Drentenaren, in het bijzonder vrouwen in onze provincie, zich onveilig voelen wanneer zij 's avonds laat bij een bushalte staan of naar huis lopen. En wij prijzen in het bijzondere stappen die de gemeente Assen heeft genomen, onze provinciehoofdstad, om initiatieven te nemen, bijvoorbeeld voor Ask for Angela, om intimidatie tegen vrouwen en geweld tegen te gaan. En wij waren als fractie ook aanwezig bij de bijeenkomst stop geweld tegen vrouwen. En we merkten op dat ook een gedeputeerde aanwezig was. Staat het college ervoor open om de maatschappelijke strijd tegen straatintimidatie en geweld aan te jagen door dit doel toe te voegen aan de Sociale Agenda? Heeft het college wellicht een oproepmotie nodig vanuit de PS om hier formeel mee aan de slag te gaan? Alvast dank aan het college voor hun reactie. En ook dank aan ChatGPT hiervoor, speciaal omdat de heer Zandvliet daarom vroeg. Dank, voorzitter.

De voorzitter: Hartelijk dank. Er zijn een aantal vragen gesteld, een aantal aanvullingen gedaan en ik wil uitnodigen de woordvoerder namens GS, gedeputeerde Turenhout. En u krijgt daarvoor maximaal 9 minuten.

Gedeputeerde Turenhout: Dank u wel, voorzitter. Laat ik beginnen met dat ik wel ontzettend blij ben met het brede draagvlak voor de Sociale Agenda. Ik beluister geen enkele kanttekening als het gaat om de inzet op dit verhaal. Een slagje dieper. Ook de thema's kunnen in de volle breedte op goed draagvlak buigen en ook de rollen en proces wordt breed gewaardeerd. Er zijn wel hier en daar kanttekeningen geplaatst en opmerkingen, die loop ik even langs. GroenLinks over hoe breed kijken we naar leefstijl, gezondheid? Dat doen we in de volle breedte. En in de Sociale Agenda staat ook dat sociale vraagstukken eigenlijk alle thema's van de provincie raken. Dus al genoemd, als het gaat om openbaar vervoer, pakken we dat mee, dan is betaalbaarheid van het openbaar vervoer een ontzettend belangrijk thema. Als het gaat om wonen, dan kijken we ook naar betaalbare en beschikbare woningen. Dus sociaal is verweven in al onze thema's. We hebben wel met volle verstand ervoor gekozen om expliciet ook een Sociale Agenda te realiseren en die zit op deze vier thema's. Ik kijk even naar de SP. De SP vraagt naar de uitvoerbaarheid. Ontzettend belangrijk, want wij zijn met elkaar in staat om heel veel beleid te verzinnen, die we vervolgens in de praktijk niet kunnen waarmaken. Dus dat zal een heel belangrijk aandachtspunt blijven straks, bij de nadere invulling van onze Sociale Agenda. Is de ambitie die we hebben ook realistisch haalbaar? Sterk Lokaal Drenthe, ook draagvlak vanuit die hoek en met name aandacht voor de lobby. Ik pak deze punten er even specifiek uit. Lobby voor bestaanszekerheid, heel terecht. Inkomenspolitiek bepalen we niet hier, maar in het Rijk. En daar hebben we met elkaar best heel veel in te doen. En elke regio telt is dan een mooi instrument om te

laten zien Hoe verschillende zaken thema's neerslaan in verschillende regio's en waar specifieke opgaven liggen. En daar is bestaanszekerheid in de volle breed een heel belangrijk thema in Drenthe. Ontschotten van financiering, samenwerken en normaliseren heb ik genoteerd als belangrijke uitgangspunten. D66, een aantal punten. Laaggeletterdheid, ook door de PvdA genoemd, of de positieve connotatie geletterdheid, digitale Geletterdheid, we noemen het ook wel basisvaardigheden tegenwoordig... Zeker een belangrijk thema, staat niet expliciet genoemd, maar nu van harte genoteerd. Onderwijskwaliteit is ook een thema waar we ons als provincie al een groot aantal jaar tegenaan bemoeien. We hebben ook een Drentse onderwijsraad daarvoor, die we faciliteren, waar alle partijen, van primair onderwijs tot aan het MBO aan tafel zitten. Juist om dit thema met elkaar te adresseren en verder te helpen. De onderwijsmonitor is daar ook een belangrijk instrument voor. Dus dat heeft zeker onze aandacht en dat blijven we ook doen, wat mij betreft. Jongerenadviesraad, maar ook ouderen intensief betrekken bij het participatieproces. Bijna vanzelfsprekend, zou ik zeggen, dus dat gaan we zeker doen. De adviesraad Sociale Agenda. Ik ga daar even razendsnel doorheen want ik heb maar 9 minuten. Dat is een van de instrumenten die we kritisch gaan beoordelen, want die is vooral in het leven geroepen om projectaanvragen te beoordelen. En we willen minder op individuele projecten gaan zitten en meer programmatisch gaan faciliteren en ondersteunen. En dan komt deze adviesraad, daar moeten we dan ook goed naar kijken, in welke rol en positie we die kunnen blijven inzetten. Even kijken. De heer Pormes gaat in op de volle breedte, bestaanszekerheid en hoe zit dat nu in relatie met die andere Beleidsterreinen? Daar heb ik net al wat van gezegd. CDA, programmatische aanpak, hoe ziet dat er dan uit? In de kern zullen we proberen aan te sluiten bij de grotere programma's die we al in het leven geroepen hebben, bijvoorbeeld de integrale zorgakkoord of GALA op het gebied van preventie en goede bereikbare zorg. Op de andere thema's gaan we ook kijken of we op die manier kunnen aansluiten, of dat er voor de provincie een rol is om te kijken of we daar een impuls kunnen geven, om partijen bij elkaar te brengen, zodat ze echt gezamenlijk gericht met een aantal projecten die uiteindelijk samen dat doel realiseren, aan de slag kunnen. Dus dat wordt iets meer gestuurd, waarbij we ons als provincie wel moeten realiseren dat wij niet primair aan de lat staan op heel veel thema's. VVD attendeerde onze daar ook al op. Dus het zal vaak aansluiten zijn en waar nodig die initiërende rol. Even kijken. Cofinanciering van gemeenten, ik noemde al, dat is eigenlijk ons uitgangspunt. Wij sluiten aan, zetten plus erop en vanzelfsprekend zit daar dan ook de financiering van andere partijen bij. 2 minuten hoor ik zachtjes ingefluisterd. BBB, geen specifieke punten, behalve de tussenevaluatie waarvan we de aandachtspunten ten harte moeten nemen. Vanzelfsprekend staat ook in de startnotitie dat dat ons uitgangspunt is. En de samenwerking met gemeenten, ontzettend belangrijk, en ik merk in mijn gesprekken met gemeenten dat daar inderdaad nog wel wat aandacht voor nodig is. Maar ik heb het volste vertrouwen erin met de inzet en het proces wat we nu ingericht hebben, dat daar voldoende basis is om daar goed op door te bouwen. In ieder geval krijg ik dat terug. Even kijken. Henk Nijboer door de ChristenUnie. Belangrijk thema in Noord-Drenthe, daar gaat € 100 miljoen ingezet in de sfeer van compensatie en herstel gaswinningsproblematiek. Zowel in Groningen als in Noord-Drenthe. Daar sluiten we zeker bij aan. Kiena ten Brink is onze Drentse vooruitgeschoven post als het gaat om die Sociale Agenda. En wij schakelen om te kijken hoe we dat thematisch maar ook financieel met elkaar kunnen verbinden. Mantelzorg is genoemd en vrijwilligers door een aantal partijen, zeker ook van belang. Drents platform mantelzorg is daar ons platform waar we dit soort zaken bespreken. In het integraal zorgakkoord wordt daar heel expliciet aandacht aan besteed en wij hebben ook al de gesprekken om te kijken hoe wij dat proces wat intensiever kunnen ondersteunen. Even kijken. Ik ga er vast een paar vergeten, maar op hoofdlijnen wel... Ik kom tot slot nog even bij JA21 en de inclusieraad. Ik ben bekend met de vraagstukken. En inmiddels hoop ik dat het gesprek met Jetta Klijnsma en de adviesraad gepland is om te kijken of we een goede doorstart kunnen maken. En ik ga ervanuit dat dat dit jaar nog gebeurt en anders wordt het begin volgend jaar. En aanvullend zal ik het stokje overnemen en met elkaar in gesprek gaan over hoe we de adviesraad inclusie weer een goede positie kunnen geven en we de energie er weer op krijgen. Want het is ontzettend belangrijk dat we deze mensen weer op een goede plek ons kunnen laten adviseren. De veiligheid, laatst punt.

Gedeputeerde Turenhout: Moment.

De voorzitter: Sorry. U krijgt een interruptie. U heeft nu de mogelijkheid, u staat bij de interruptiemicrofoon, u krijgt de ruimte ervoor.

De heer Pormes: Oké, dan geef ik de gedeputeerde iets meerdere ruimte om wat te zeggen. Ik heb twee vragen. De eerste vraag betreft de armoedebestrijding. We hebben in het vorige collegeprogramma weliswaar via een ander programma gewerkt aan de energie om huiseigenaren met een kleine portemonnee te ondersteunen. Dat is goed, maar wat niet in het vorige programma stond, en daarom vraag ik dat bij u omdat het rechtstreeks te maken heeft met mensen in de bijstand, met een minimumloon, et cetera die in een sociale huurwoning verkeren. De woningbouwcorporaties hebben natuurlijk ook...

De voorzitter: Kunt u tot een vraag komen, de heer Pormes?

De heer Pormes: Tot 2030 om versneld te verduurzamen en verduurzamen is belangrijk. Dat betekent dat hun energienota naar beneden gaat. En mijn vraag is: past het in de Sociale Agenda of in samenwerking, in het kader van het totale programma, om daarvoor een apart fonds zoals voor de kleine huiseigenaren, om dat in het leven roepen, zodat die woningbouwcorporaties gesteund worden om de verduurzaming van de sociale huurwoningen te versnellen? Dat is mijn vraag, is één. Een het tweede heeft te maken met de inclusiviteit. En dat gaat dan niet alleen maar om de mensen die niet mee kunnen komen. Maar we hebben te maken met een ander probleem. En dat heeft u natuurlijk ook wel gemerkt.

De voorzitter: Beperkt u zich even tot de vragen, de heer Pormes.

De heer Pormes: Ik kom eraan. De uitslag van de verkiezingen. En dat heeft ook te maken met hoe gaan we dat aanpakken? Antidiscriminatiebureau valt ook onder de Sociale Agenda. En we hebben natuurlijk te maken met een ongelooflijk xenofobe samenleving, ontzettend veel mensen, ook in Drenthe...

De voorzitter: Meneer Pormes, ik wil u echt vragen om nu tot een vraag te komen. U houdt een heel betoog, u heeft één vraag gesteld, had een tweede vraag, stelt u die alstublieft.

De heer Pormes: Dus mijn vraag is: hoe gaat u dat doen in het kader van de Sociale Agenda? Om juist dat onderdeel aan te pakken?

De voorzitter: Dank u wel. Gedeputeerde. Twee vragen.

Gedeputeerde Turenhout: Het kan korter in de beantwoording. Als het gaat om verduurzamen van de woningvoorraad dan kijk ik even naar collega Henk Jumelet. Dat is een onderdeel van de Energie Agenda en daar is het in geborgd. We kunnen niet alles onder de Sociale Agenda brengen, net ook al betoogd. Tweede, inclusie, dat is net al even aan de orde geweest. Wat ons betreft is het programma niet alleen gericht op de regenboogambassadeur, ontzettend belangrijk. We hebben niet voor niets dat besluit al genomen, maar daar staat ook nadrukkelijk in het thema dat dat samenhangt met alle andere drie thema's. We hebben eigenlijk overwogen om inclusie niet expliciet te maken, maar onderdeel van alle thema's. We hebben er uiteindelijk voor gekozen, omdat we het zo belangrijk vinden dat iedereen ertoe doet, mee kan doen, in welke omstandigheden dan ook, dat we daar een apart thema van gemaakt hebben. Maar het komt dus in alle thema's aan de orde en we zullen aandacht houden

voor die sociale basis en sociale provincie die we willen zijn, in alle opzichten. Dit was de tweede vraag.

De voorzitter: Hartelijk dank. U had nog een slotopmerking voor uw beantwoording.

Gedeputeerde Turenhout: Tot slot, de opmerking over straatintimidatie. Wij waren beide bij de bijeenkomst in Assen. Assen vervult een hele mooie rol als het gaat om huiselijk geweld en geweld tegen vrouwen tegengaan. Gelukkig pakken andere gemeentes dat ook al op. En wij hebben een inmiddels al het centrum voor, ik moet het even zeggen... Centrum voor Seksueel Geweld, want daar heeft het als het gaat om Orange The World en die straatintimidatie veelal ook mee van doen. Die hebben we al gefinancierd om Drenthe breed dit thema op te pakken. Dus vanzelfsprekend blijft dat een punt van aandacht. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Hartelijk dank voor de duidelijke beantwoording, in mijn beleving. Ik kijk even om me heen. Is er nog behoefte aan een korte tweede termijn? Ik zie drie mensen, nee, veel meer. Ik gaan de fracties even kort bij langs. U krijgt maximaal 1 minuut. Ik begin bij de fractie van GroenLinks.

De heer Bolumba: Allereerst zou ik de gedeputeerde willen bedanken voor de beantwoording op onze vragen. Op zich was die zeker helder. Ik wil dat alleen nog wel een kleine verhelderende vraag stellen. Kunnen wij er dan ook van uitgaan dat in die Sociale Agenda dus inderdaad in de volste breedte wordt gekeken naar gezondheid, dus daarbij ook de effecten van bijvoorbeeld landbouw of bijvoorbeeld Groningen Airport Eelde waar we nog zo over gaan hebben, bijvoorbeeld ook wordt meegenomen? En daarnaast zou ik ook graag willen benadrukken dat we als provincie echt actief moeten bemoeien met de Sociale Agenda. Juist vanwege de decentralisatie van bijvoorbeeld jeugdzorg en dergelijke, kunnen gemeentes onze hulp echt heel goed gebruiken. En daarbij kijk dan ook inderdaad specifiek even de VVD aan, waar we het even over hebben gehad, inderdaad. Ook hoor ik ergens nog gezegd worden dat het allemaal een beetje vaag was in de Sociale Agenda. Maar wat ons betreft is dat wel prima, want we praten vandaag nu over visies en over dingen die we graag mee willen geven. Dus als het een beetje vaag is wat er nu in de nota staat, dat kan. Het is ook net het begin. Dat was het.

De voorzitter: Hartelijk dank, fractie van SP.

De heer Moinat: Nee, gewoon bedank voor het beantwoorden.

De voorzitter: Dank u wel. Fractie van Sterk Lokaal Drenthe.

De heer Dekker: Dank, voorzitter. Sterk Lokaal Drenthe hoort veel punten terug waar wij ook voor staan bij de andere fracties, met name ook dat andere fracties ook refereren aan het thema naoberschap, waarvan wij ook vinden dat het niet alleen versterkt en behouden moet worden, maar zeker ook vraagt om innovatie. Bij naoberschap moet met realistisch zijn. Naoberschap is geen vaststaand feit meer in deze veranderde tijd en vraagt nieuwe impuls. En we zijn heel benieuwd hoe dit uitvoering krijgt. Daarnaast heb ik niks nog terug gehoord over ondermijning bij jongeren door toedoen van armoede. En ik vind... Wij vinden vroegsignalering natuurlijk ook een heel belangrijk punt binnen de keten van onder andere de woningbouwverenigingen, de zorgverzekeraars, et cetera, om dat terug te laten komen hierin. En verder mooi dat de gedeputeerde onze punten lobby en ontschotten van financiering oppakt. Onze dank hiervoor en wij wensen u veel succes bij de uitvoering.

De voorzitter: Dank u wel, D66.

De heer Brinkhorst: Dank u wel, voorzitter. Wij zijn blij met alle toezeggingen en ook blij dat niet meer over laaggeletterdheid wordt gesproken maar over geletterdheid en ook digitaal. Dus ik hoop dat we dat erin kunnen houden.

De voorzitter: Dank u wel. LijstPormes.

De heer Pormes: Dank u wel, voorzitter. We hadden een oude afspraak en die zouden we nakomen in de vorige periode en dat is toen uitgesteld, namelijk uitnodigen van de landelijke coördinator antiracisme. En het lijkt me goed ook in dit verband om te vragen of we die afspraak nog gaan nakomen. En zeker gezien het huidige politieke klimaat lijkt me dat niet overbodig.

De voorzitter: Dank u wel, CDA.

Mevrouw Hilgenga: Dank u, voorzitter. Bedankt voor de duidelijke beantwoording van onze vragen. Wij zijn als CDA sterk voorstander van de twaalf plus een gedachte: optimale samenwerking met onze gemeente en een steuntje in de rug geven daar waar nodig is. En we willen blijven werken aan die gezamenlijke opgave van gemeenten en provincie om een zo goed mogelijk voorzieningenniveau en het kunnen meedoen in de samenleving van al onze inwoners te bevorderen. En deze Sociale Agenda ziet daarop. Vanuit de vier thema's willen we een levend sociaal Drenthe neerzetten. Mooi om dat zo te zien. Diverse partijen geven aan dat we vanuit de kerntakendiscussie weinig zeggenschap hebben over deze sociale onderwerpen. Los van onze formele rol draaien wij als CDA de kerntakendiscussie liever om. Elke bijdrage die we hieraan kunnen leveren is erg waardevol voor onze inwoners. En wij zijn dan ook erg blij met deze startnotitie en met de Sociale Agenda.

De voorzitter: Dank u wel. Fractie van BBB.

De heer Veltrop: Bedankt voor de beantwoording van de vragen. We zien het vervolg tegemoet.

De voorzitter: Heel goed. ChristenUnie.

De heer Pouwels: Ook hartelijk dank voor de adequate beantwoording van de vragen en opmerkingen en veel succes bij het komen tot een definitieve Sociale Agenda.

De voorzitter: PVV.

De heer Uppelschoten: Dank u wel, wij wensen de gedeputeerde ook veel succes, zeker met het ophalen van alle informatie, met de rondetafelgesprekken. Want dat is een instrument wat nu wordt ingezet en we zijn ook heel benieuwd wat dat oplevert. En we ze haar ook een evenwichtsact toe. Want het ligt bij de gemeente, de Sociale Agenda. Maar wij vervullen ook een rol, maar een bescheiden rol, maar wel een belangrijke rol. Maar om daar een goed evenwicht in te vinden, als ik het zo mag zeggen, dat is niet eenvoudig. Maar we wensen dat de Sociale Agenda zoals die ook geweest is, hier geformuleerd staat, veel succes toe.

De voorzitter: Dank u wel. Partij van de Arbeid.

De heer Loof: Voorzitter, onze fractie wordt er bijna emotioneel van, van deze gelijkgestemdheid die we zien. Dus ga vooral zo door. En dank voor de beantwoording.

De voorzitter: U heeft een zakdoekje? [gelach] Oké. Fractie van Forum voor Democratie.

De heer Vos: Dank u, voorzitter. Wij hebben alleen geen beantwoording vanuit onze bijdrage gehad vanaf de gedeputeerde. Dus dat zouden wij graag alsnog willen hebben. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel en tot slot JA21.

De heer Truong: Hartelijk dank voor uw uitgebreide antwoorden van onze vragen. Enige vraag die we nog hadden is: kunnen wij worden meegenomen bij de nieuwe doorstart die u wil geven aan de raad van inclusie? En daarbuiten hebben we niks op te merken. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Gedeputeerde, ik nodig u nogmaals uit.

Mevrouw Mulder: Voorzitter? Ik weet dat er heel veel partijen zijn, maar ik zou ook toch nog graag wat willen zeggen.

De voorzitter: Heb ik jullie overgeslagen? Excuus, VVD.

Mevrouw Mulder: Dank u wel, voorzitter. Ik kan me eigenlijk wel aansluiten bij de woorden van de heer Uppelschoten, maar wel een opdracht richting onze gedeputeerde. Kom vooral met een heel duidelijk aanbod richting de gemeentes en de sociale partijen over je rol, de middelen en de inzet vanuit de provincie om niet precaire processen te gaan verstoren, maar dus ook daadwerkelijk te kunnen bijdragen. Dus wij is daar ontzettend helder in. En ik wil daarnaast JA21 ook als soroptimist nog bedanken voor hun aandacht voor Orange The World-actie. Heel mooi dat hier de vlag ook wappert op het Provinciehuis.

De voorzitter: Dank u wel. Nu nodig ik de gedeputeerde uit en ik wil u vragen alleen de gestelde vragen nog even te beantwoorden.

Gedeputeerde Turenhout: Dank u wel, voorzitter. In de richting van GroenLinks. Gezondheid als belangrijk thema provinciebreed. Dat is verankerd, op het moment dat wij het gesprek voeren, gaan wij uit van het begrip brede welvaart. En dat betekent dat we kijken naar zowel: wat betekent het economisch, wat betekent het ecologisch en wat betekent het sociaal-maatschappelijk? We proberen daar met elkaar een evenwichtig en afgewogen besluit over te maken binnen onze gegeven kaders en mogelijkheden. Dus dat heeft zeker onze aandacht. Sterk Lokaal Drenthe en ik meen dat ook de Partij van de Arbeid vroeg om een realistisch perspectief op naoberschap. Zeker, samenredzaamheid is niet vanzelfsprekend. We constateren met elkaar dat steeds meer mensen afhaken en met de ruggen naar elkaar komen te staan. Daar waar die sociale basis goed in orde is, dan zie je ook als er problemen ontstaan, dat mensen elkaar de hand reiken en er goed voor elkaar kunnen zijn. Daar waar die basis kwetsbaar is, zie je het omgekeerde effect. Dus daar zullen we als overheid alert en attent op moeten zijn en het steuntje in de rug moeten bieden op het moment dat we dat constateren. Dus ja, realistisch, maar wel ook vanuit een positieve grondhouding, want als je ziet wat de kracht van Drenthe is, dan zijn dat die sterke gemeenschappen. Dan is die grote basis aan vrijwilligers die we hebben is niet vanzelfsprekend. En dat is ook precies de reden waarom we als provincie daar boven lokaal ook energie in steken. Om dat te ruggensteunen en waar mogelijk verder te brengen. Even kijken, jongerenondermijning en vroegsignalering. Dan komen we echt op het terrein van de gemeente. Maar jongeren in armoede, het doorbreken van intergenerationele armoede, dat is bij uitstek een thema waar we denk ik de komende jaren schouder aan schouder moeten staan. Daar lopen al mooie initiatieven, Krachten van de Veenkoloniën waar 35 partners zich al georganiseerd hebben, is een mooi voorbeeld daarvan. En hier kunnen we en moeten we er met elkaar nog meer energie in steken om te zorgen dat het alternatief, de criminaliteit, ver buiten schot blijft in Drenthe. Dan kijk ik nog even... Doorstarten inclusie-

raad, we zullen u op de hoogte houden, vanzelfsprekend. We hopen dat we snel weer met een volwaardige inclusieraad aan de slag kunnen. De landelijke coördinator landelijk racisme. Even kijken, de heer Pormes die uitnodiging, die gaan we zo snel mogelijk gestand doen, maar dat wordt ergens in de Q2-Q3 volgend jaar. Even een goede timing voor vinden. De rol van de provincie. Laat ik daar toch mee afsluiten. Ik hoorde de PVV, de heer Uppelschoten zeggen: het is een bescheiden rol, maar een belangrijke rol. Zo ervaar ik die ook. En ik mag regelmatig nu aansluiten bij het portefeuillehoudersoverleg van de VDG. En daar zijn we warm welkom en juist omdat wij vanuit onze eigen rol en positie net dat steuntje bij kunnen geven, dat duwtje kunnen geven wat soms nodig is om een aantal partijen bij elkaar te brengen. De gezondheidstafel vind ik daar een van de allermooiste voorbeelden in. We zitten hier, daar zit dan het ministerie, want niet iedereen is in de gelegenheid om elke maand of elke twee maanden vanuit Den Haag hier af te reizen. Daar moeten we nog een stap in kunnen maken. Maar dan zitten hier wel 24, 25 Gezondheidsorganisaties, overheden aan tafel, samen met het Rijk in gesprek over wat zijn nou die opgaves in Drenthe en waar moeten we het verschil maken? En waar hebben we het Rijk voor nodig? Dat zijn echt hele waardevolle gesprekken. Afgelopen maandag, we leven nu woensdag, ja. Afgelopen maandag, 4 december was er ook zo een. Kort, krachtig. Maar ons verhaal ligt in Den Haag. En we krijgen ook de signalen vanuit Den Haag over hoe te acteren om nog beter ons verhaal en onze inbreng daar te laten landen. Dank voor alle positieve bijdragen. Ik voel me uitgedaagd en ik heb er ook buitengewoon veel zin in, want het gaat hier echt wel ergens over.

De voorzitter: Dank u wel. U krijgt tot slot nog een korte interruptie van Forum voor Democratie.

Gedeputeerde Turenhout: Ben ik u toch nog vergeten?

De heer Vos: Dank u, voorzitter. Ik wil de gedeputeerde nog wel even vragen om alsnog op onze inbreng in te gaan, want dat is nog niet gebeurd.

De voorzitter: Dan kan dat, maar dan wel heel kort, gedeputeerde.

Gedeputeerde Turenhout: Wat ik daarvan genoteerd heb, is meer actieve rol, zelf initiatief. Dat is balanceren, want het is ook het verzoek van de Partij van de Arbeid: ga aanjagen waar het nodig is. Ik denk dat we daar heel voorzichtig met elkaar moeten zijn, want ik... Mooi voorbeeld, dan wijd ik toch even uit, voorzitter, als het even mag. Wij zijn in gesprek met Hugo de Jonge over onze bouwopgave, Alle gemeenten en provincies doen enorm hun best om daar meters in te maken. En vanuit het Rijk willen ze daar nog een opgave op verdubbelen of verdriedubbelen. Als je in een sprint bezig bent en je wordt nog eens een keer onder druk gezet, dan kan dat ook een tegendraads effect hebben. Dus ik hecht heel veel waardering. ... Ik hecht heel veel aan goede afstemming met de gemeenten en de partijen. En innovatie aanjagen kijken waar kansen zijn. Jazeker, maar niet mensen over de kop jagen.

De voorzitter: Korte reactie van Forum voor Democratie.

De heer Vos: Het ging ook over ons puntje over het inzetten op excellentie om zo uiteindelijk de samenleving omhoog te trekken.

De voorzitter: Dank u wel. Tot slot, kunt u daar nog een hele korte reactie op geven?

Gedeputeerde Turenhout: Als het gaat om excellentie dan kijk ik naar waar zit de kracht van Drenthe? En dat is de basis van Drenthe versterken. En dan is dat wat mij betreft juist vanuit de kracht van Drenthe excellentie versterken, de kwaliteit van onze samenleving verder versterken. En ook als het

gaat om onderwijskwaliteit, zitten we echt op de plus. Dus zeker heeft dat onze aandacht en het is balanceren.

De voorzitter: Dank u wel. Goed. Dan denk ik dat dit agendapunt voldoende is behandeld. Het komt niet terug in de Staten nu, als het goed is, dan zal het in mei ongeveer terugkomen. Neemt u de tijd het komende half uur. Ik schors de vergadering namelijk tot 13:00 uur en u heeft nog een volle agenda vanmiddag. Eet smakelijk.

[SCHORSING]

14. Strategie Groningen Airport Eelde en toekennen NEDAB-bijdragen voor 2024 t/m 2033; Statenstuk 2023-137

De voorzitter (mevrouw Udinga): Als iedereen weer naar zijn plek wil gaan, dan kunnen wij zo beginnen met deel twee. Goed, dames en heren, wij gaan verder met het volgende agendapunt en dat is agendapunt 14, de strategie Groningen Airport Eelde. Mag ik iets meer stilte in de zaal alstublieft, want dat is een belangrijk onderwerp. Want de fracties gaan hier op reageren. In de eerste termijn drie minuten, waarna gedeputeerde Otter negen minuten krijgt om te antwoorden en vervolgens nog eventueel een tweede termijn van één minuut en de heer Otter drie minuten. Maar voor we overgaan tot behandeling kan ik melden dat er gebruik gemaakt is van het inspreekrecht. En daar zijn we natuurlijk altijd heel erg blij mee. Maar we hebben er vandaag vijf en ook gezien de klok noopt ons dat wel natuurlijk tot enige beperkingen in het stellen van vragen. Dus ik zou ik graag willen voorstellen dat we per fractie maximaal één vraag stellen aan de sprekers. Waarbij ik moet opmerken dat de eerste spreker, en dat is de heer Hogenhuis namens de Jongeren Adviesraad, eigenlijk meteen weg moet naar college. Dat is wel een hele goede reden om ons meteen te verlaten, dus aan hem liever geen vragen. Mocht u prangende vragen hebben, dan kunt u die eventueel schriftelijk naar ons toe doen komen en dan zorgen wij dat ze zo snel mogelijk behandeld worden door de JAR. Verder hebben we een spreker en dat is de heer Huiberts namens de Stichting Drenthe Blijft Stil, mevrouw Steijnen op persoonlijke titel, de heer Van der Werf ook op persoonlijke titel en de heer Keyzer namens Plaatselijk Belang Glimmen. Ik zal het proces ook nog eventjes uitleggen voor de sprekers onder ons. De sprekers hebben allen een vijf minuten spreektijd, dat gebeurt hier achter het kathedr. Even het knopje indrukken, begint uw tijd te lopen, kunt u ook gewoon meekijken en hopelijk bent u na vijf minuten klaar. Eventueel dus een korte vraag zonder inleiding van de commissieleden. En dan dank ik u en dan kunt u eventueel in de tweede termijn nog reageren op dat wat er gezegd is. En vervolgens kan de volgende spreker naar voren komen. Vijf stuks in totaal. Dus ga even achterover zitten, geachte commissieleden, wij beginnen met de heer Hogenhuis van de Jongeren Adviesraad.

De heer Hogenhuis (spreker): Dank u wel, voorzitter. Ik ben Thijs Hogenhuis van de Jongeren Adviesraad dus. En een tijdje geleden hebben wij een advies geschreven omtrent dit onderwerp en ik mag wel stellen dat wij deze eindelijk in de Staten kunnen verkondigen. Wij vertegenwoordigen, voor de mensen die het nog niet weten, de jongeren in Drenthe proberen vanuit hun perspectief een mening te vormen en dus ook een advies uit te brengen. En met betrekking tot dit Statenstuk willen we graag drie punten benadrukken. Ten eerste zijn we ons natuurlijk bewust van het feit dat Groningen Airport Eelde graag zou willen groeien. We hebben in de media gelezen dat een toename van het aantal passagiers tot een miljoen mogelijk zou kunnen zijn. Echter achten wij het onwaarschijnlijk dat deze groei op korte termijn gerealiseerd kan worden. En in plaats van de nadruk te leggen op de uitbreiding van deze particuliere vluchten, zouden wij graag willen aanraden om meer te focussen op het inzetten van innovatie en als gevolg daarvan groeiende werkgelegenheid. Wij geloven natuurlijk dat stilstand achteruitgang is en Groningen Airport Eelde heeft het potentieel om een voortrekkersrol te spelen op het gebied van elektrisch vliegen en waterstof vliegen. Dus echt die duurzame transitie. En

door samen te werken met technologiebedrijven, onderzoeksinstituten en andere belanghebbenden, kan de luchthaven de ontwikkeling van duurzame luchtvaarttechnologie bevorderen. Dit biedt natuurlijk ook talloze kansen voor het onderwijs en het creëert ook nieuwe werkplekken die voor jongeren natuurlijk buitengewoon interessant zijn in zo'n nieuwe en hippe sector. Ten tweede willen we graag de kansen voor het vrachtverkeer en donor vluchten van het UMCG benadrukken. Het ontwikkelen van vrachtverkeer op Groningen Airport Eelde kan natuurlijk de regionale economie stimuleren. En wat betreft het UMCG vinden wij dat het vliegveld zich zou moeten blijven inzetten voor het mogelijk maken van deze donorvluchten die letterlijk en figuurlijk natuurlijk levens redden. Het UMCG voert nu al 100 tijdkritische vluchten per jaar uit, waarbij het dus inderdaad echt om leven en dood gaat. En gezien de voortschrijdende wetenschappelijke inzichten natuurlijk ook in de geneeskunde, zal dit aantal donorvluchten naar verwachting natuurlijk altijd blijven toenemen. En wij als Jongerenraad vinden dat dit gefaciliteerd moet blijven. Daarnaast biedt de luchthaven natuurlijk onderdak aan de piloten van de KLM en als Jongerenraad vinden dit natuurlijk fantastisch, dat wij zo'n prestigieus instituut in Drenthe mogen hosten, zo te zeggen. En natuurlijk, als die ontwikkelingen in waterstof vliegen en elektrisch vliegen natuurlijk verder gaan, dan zou het natuurlijk ook mooi zijn, helemaal om bijvoorbeeld geluidsoverlast te beperken of verdere CO₂-uitstoot, als dit instituut natuurlijk gebruik kan maken van deze mooie nieuwe technologie. Ons laatste punt gaat over de werkgelegenheid, specifiek gericht op de jeugd. Momenteel werken er tussen de 50 en 70 mensen op het vliegveld, in het commerciële vliegverkeer. En als we Groningen Airport Eelde voornamelijk gaan gebruiken als innovatiehub voor elektrisch vliegen en als waterstofhoofdstad van Europa, zullen we veel meer banen creëren die echt relevant zijn voor onze jongeren in Drenthe. Onze voorzitter heeft gesproken met de directeur van Fokker Next Gen en als zij daar een fabriek kunnen neerzetten voor de ontwikkeling van elektrische vliegen en waterstof, zullen er op korte termijn 400, op langere-termijn zelfs 1100 banen en stages beschikbaar komen. En zoals gezegd, dit is natuurlijk een fantastische mogelijkheid, helemaal voor een provincie die natuurlijk sterk concurreert met steden als Groningen, Zwolle, maar ook de Randstad. Ten slotte zijn we van de Jongeren Adviesraad natuurlijk van mening dat Groningen Airport Eelde een belangrijke rol speelt in onze samenleving. En wij willen graag adviseren dus om de focus te verleggen naar innovatie, onderwijs en op die manier ervoor te zorgen dat het vliegen een waardevolle bijdrage kan leveren aan de ontwikkeling van jongeren, maar ook aan de samenleving als geheel. Dank u wel.

De voorzitter: Heel fijn, dank u wel, de heer Hogenhuis. En veel succes met het college. Zo. Dan geef ik nu graag het woord aan de heer Huiberts van de Stichting Drenthe Blijft Stil. U krijgt complimenten van mevrouw Kleine Deters.

De heer Huiberts (inspreker): Mevrouw de voorzitter, ik sta hier primair als voorzitter van de Stichting Drenthe Blijft Stil en secundair als lid van het dagelijks bestuur van de samenwerkende actiegroepen tegen laagvliegen, waarvan Drenthe Blijft Stil één van de 27 actieve groepen is. Ik ben blij dat wij onze zorgen mogen uitspreken hier over het toenemend vliegverkeer en de nadelige gevolgen daarvan op de volksgezondheid, de biodiversiteit en het klimaat. Op de klimaatconferentie in Dubai worden afspraken gemaakt om meer gebruik te maken van zonne- en windenergie. Door in 2030 drie keer zoveel duurzame energie op te wekken, wordt de CO₂-emissie gereduceerd. CO₂, dat één van de grootste veroorzakers is bij de opwarming van de aarde en de veranderingen van ons klimaat. De luchtvaart kent naast de grote emissie van CO₂ een enorme uitstoot van NO_x, fijnstof en ultrafijnstof en een heleboel geluidsoverlast. En deze hebben allen een directe negatieve invloed op de volksgezondheid en op de biodiversiteit. Dit wordt aangetoond door het feit dat de heide steeds verder wordt teruggedrongen door mossen, grassen, brandnetels en bramenstruiken. Om te voldoen aan de kwaliteitsherstel van de Natura 2000-gebieden wordt met veel subsidie de natuur hersteld en worden met miljarden euro's boerenbedrijven opgekocht om zo de emissies terug te dringen. En u, als eigenaar

van een al jaren noodlijdend vliegveld, bent van plan om de komende tien jaar € 23 miljoen aan gemeenschapsgeld te stoppen in deze bodemloze put, om te bewerkstelligen dat er méér gevlogen gaat worden en dus méér NOx wordt uitgesloten. De Noordelijke Rekenkamer adviseerde u al om de plannen door een extern bureau te laten toetsen, met verschillende optimistische en pessimistische scenario's en om een MKBA-onderzoek te doen, zodat u een goed onderbouwd besluit kunt nemen over het beschikbaar stellen van zoveel gemeenschapsgelden. Ook staat in het rapport het advies om in het openbaar debat te voeren, dat in het verleden door geheimhouding achterwege is gebleven. Dat de omwonenden heel veel geluidsoverlast ondervinden, wordt in het Kantar onderzoek niet aangetoond. En dat is ook niet zo gek als juist de omwonenden gerekend worden tot de wijde omgeving. Een eigen onderzoek onder de inwoners van Glimmen wijst uit dat 95% tegen de uitbreiding van Groningen Airport Eelde is. Zij zijn de geluidsoverlast en de uitstoot meer dan zat. Als wij met ons gezond verstand naar de toekomst van Groningen Airport Eelde kijken, dan zien we veel luchtfietserij, dagdromerij, wensgedachten of zelfs beter: waanzinnige plannen. Als alle kosten gedekt worden door de aandeelhouders, dan wilden ze Schiphol Group er wel over denken om samen te werken met Groningen Airport Eelde. Hierbij lezen we dan tussen de regels door in de brief van de Schiphol Group: we willen alleen de lusten, niet de lasten. Het mag ons niets kosten, het mag alleen opleveren. Vliegtuigmaatschappijen hebben uitsluitend belangstelling wanneer de openingstijden worden verruimd van 06:00 tot middernacht, van 06:00 's morgens tot middernacht. En dat blijft niet alleen bij het vertrekkend en aankomend vliegtuigverkeerlawaai, maar ook het extra verkeer dat tot stand komt om die 350.000 passagiers te vervoeren van en naar de luchthaven. En dat is allemaal verkeer, dat ook weer extra geluidsoverlast extra CO2 en extra NOx uitstoot. de NEDAB kosten die u geacht wordt betalen, zijn kosten voor algemeen belang. Maar over welk algemeen belang hebben we dan eigenlijk hier? De traumahelikopter en de transplantatievluchten zijn de enige ongeveer 3000 vluchten die we maatschappelijk kunnen noemen. Alle anderen, en met name de circa 45.000 lesvluchten van de KLM Flight Academy, zijn niet aan te merken als algemeen belang. Dus waarom moeten de inwoners van deze provincie betalen voor de opleiding van deze piloten? Welke voordelen hebben de bewoners hiervan? In het CO-rapport van 2016 was de conclusie al dat de plannen voor 2016 tot 2026 niet realistisch waren. En dat is ook gebleken. En ook dat 600.000 passagiers in 2023 nooit haalbaar is geweest. Ik ben al jaren actief geweest in de diverse politieke arena's die Nederland kent. Ik ken het spel, ik ken de regels, maar ik ken ook de correcte loop van zaken. En die is niet op voorhand in een landelijk NOS-journaal en de grotere landelijke kranten kenbaar maken dat de beslissing waarschijnlijk al genomen is. Want u zult er eerst nog over moeten debatteren. U zult voor de inwoners van Groningen echte participatiebijeentkomsten moeten houden, zodat ook zij in staat zijn om tijdig kennis te nemen van zaken. Namens de inwoners van Drenthe en Groningen en in de hoedanigheid van mijn functies spreek ik dan ook de hoop uit dat de toekomstplannen voor Groningen Airport Eelde en daarmee de samenhangende negatieve effecten, zorgvuldig zult gaan wegen en wensen u veel wijsheid voor een vruchtbaar debat. Ik dank u, mevrouw de voorzitter.

De voorzitter: En dank u wel, de heer Huiberts voor uw inbreng. Blijft u nog even staan, want wellicht zijn er nog korte verhelderende vragen. En ik begin bij de heer Dekker van Sterk Lokaal Drenthe. Eén korte vraag zonder inleiding alstublieft.

De heer Dekker: Dank u, voorzitter. Eén korte vraag. Kunt u wat meer duiden over wat u bedoelt met uitstoot van... Het NOx wat erbij vrijkomt?

De voorzitter: De heer Huiberts.

De heer Huiberts (inspreker): Daar kan ik wat verder over, maar ik wil even... Wat is precies de vraag die u weten wilt?

De voorzitter: De heer Dekker.

De heer Dekker: U had het over dat er NOx vrijkomt en ik ben benieuwd wat u daarmee bedoelt. Of dat diffundeert direct naar beneden of dat dat meegenomen wordt de lucht in, of dat dat van de banden afkomt bij het opstijgen of bij het landen? Er zijn verschillende methodes.

De heer Huiberts (inspreker): Bij het starten van motoren van vliegtuigen komen al zeer veel schadelijke stoffen vrij, waaronder NOx. En dat zijn stoffen die worden meegenomen in de lucht, die worden verspreid over een groot gebied, en die zullen niet verdampen.

De voorzitter: Dank u wel. Ik kijk. De heer Uppelschoten, PVV.

De heer Uppelschoten: Een hele korte. U noemt alleen maar een hoop negatieve dingen. Zijn er ook wel positieve dingen aan Groningen Airport Eelde?

De voorzitter: De heer Huiberts.

De heer Huiberts (inspreker): Die zijn er wel te noemen, waarschijnlijk, maar niet dat ik ze op dit moment even snel kan benoemen, behalve sluiting.

De voorzitter: Dank u wel, de heer Schuinder, BBB.

De heer Schuinder: Is de heer Huiberts het met ons eens dat op het moment dat er geen Groningen Airport Eelde zou zijn, dat Drenthe dan nog minder stil zou zijn, omdat er in principe lager gevlogen mag worden door onder andere straaljagers over de provincie Drenthe?

De voorzitter: De heer Huiberts.

De heer Huiberts (inspreker): Ik denk dat deze buiten het debat valt, deze opmerking, omdat we het niet hebben over de straaljagers maar over de vliegbewegingen boven Groningen Airport Eelde. Dan moeten we denk ik een debat voeren over defensie.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Kramer, Volt.

Mevrouw Kramer: Dank u wel voor de toelichting. U had het over de betrokkenheid van de direct omwonenden. En er zit er nogal een verschil tussen wat u benoemt als percentage en wat er uit andere onderzoeken komt. Kunt u dat verklaren?

De voorzitter: De heer Huiberts.

De heer Huiberts (inspreker): Ja, dat kan ik verklaren door: dat Kantar onderzoek is gedaan in een aantal gebieden met postcodes die wat verder weg van de luchthaven liggen en niet de postcodes die rechtstreeks onder de aan- en afvoerroutes liggen.

De voorzitter: De heer Vianen, VVD

De heer Vianen: Voorzitter, dank u wel. Dank u wel, de heer Huiberts voor uw inbreng. U geeft een aantal negatieve aspecten weer van het vliegen. Het gaat over CO2, NOx-uitstoot en geluidsoverlast. Nu zijn ze bij Groningen Airport Eelde ontzettend bezig om juist de innovatie op gang te brengen, om uiteindelijk elektrisch vliegen en op waterstof...

De voorzitter: Meneer Vianen, liever geen inleiding, liever een korte vraag.

De heer Vianen: Stel dat het op korte termijn mogelijk is om elektrisch te kunnen vliegen. Zou dat niet al uw problemen wegnemen bij Groningen Airport Eelde?

De voorzitter: De heer Huiberts.

De heer Huiberts (inspreker): Ik vermoedde deze vraag al en ik kan u zeggen dat met alle kennis die ik namens 'Sattel' ook met mij meebreng en wij doen dit al sinds 2018 en wij zijn diep geworteld in alle dossiers rond de luchtvaart. Met de technologie van nu duurt het nog minimaal 10 jaar voordat we zo ver zijn.

De voorzitter: Dank u wel, ik ga naar die kant, mevrouw Peek, Partij voor de Dieren.

Statenlid Peek: Dank u wel. Ik hoor u iets vertellen over boerenbedrijven die opgekocht worden en dergelijke. Denkt u ook dat als de het vliegveld gesloten wordt, dat dat wat makkelijker wordt voor de PAS-melders?

De voorzitter: De heer Huiberts.

De heer Huiberts (inspreker): Dat vind ik een lastige vraag om even kort te beantwoorden, daar wil ik misschien nog wel later even op terugkomen.

De voorzitter: Lijkt me prima. De heer Zuur, CDA.

De heer Zuur: Dank u wel, dank voor het inspreken, het is duidelijk hoe u dan wel uw achterban erover denkt. Wij zullen hier alle plussen en minnen natuurlijk de revue laten passeren. Wij kijken toch breed.

De voorzitter: Meneer Zuur, geen inleiding.

De heer Zuur: Dank u wel. [gelach] Inzake de duurzaamheidsontwikkeling. Als we over 10 jaar zover willen zijn, zullen we vandaag wel moeten beginnen. Ziet u daar ook geen positieve rol weggelegd voor Groningen Airport Eelde? Want als we niks doen, staan we er over 10 jaar zeker niet.

De voorzitter: De heer Huiberts.

De heer Huiberts (inspreker): Er zijn in Nederland op dit moment zes grote luchthavens in een klein land. Dat is meer dan in grotere landen om ons heen het geval is. Is Nederland een land dat zo veel luchthavens moet hebben? Dat is vraag één. Ten tweede, natuurlijk onderzoek ben ik als eerste voor, maar nu al schermen met we kunnen elektrisch vliegen is echt voor de boeg schieten.

De voorzitter: Dank u wel, de heer Pormes, LijstPormes.

De heer Pormes: Dank u wel, voorzitter, en u ook bedankt voor uw inleiding. Ik heb even een vraag. Toename, u heeft net genoemd, de toename van het aantal passagiers. Dat heeft ongetwijfeld ook invloed op de automobiliteit. Heeft u ook daarnaar gekeken?

De voorzitter: De heer Huiberts.

De heer Huiberts (inspreker): Die zal drastisch toenemen om alle passagiers, maar ook alle mensen die om wat voor andere reden dan ook op de luchthaven moeten zijn, daar te brengen en te halen.

De voorzitter: Dank u wel. De heer Van den Brand, JA21.

De heer Van den Brand: Een vraag over dat onderzoek naar de lokale overlast. Onze informatie zegt dat alle postcodes in dat hele gebied zijn betrokken. En dat weerspreekt u op een vraag die die zojuist gesteld is. Kunt u dat toch iets toelichten? Want onze informatie is echt anders.

De voorzitter: De heer Huiberts.

De heer Huiberts (inspreker): Dan beroept u zich waarschijnlijk op het Kantar onderzoek en dat is uw enige bron van informatie en dat vind ik jammer om te moeten constateren. Want als het onderzoek wat verder was gegaan vanuit de Staten, en dan hadden de Statenleden geconstateerd dat de postcodegroepen slechts drie postcodes zijn en dat er wat meer postcodes in die buurt liggen die onder de aan- en afvluchtrouten liggen.

De voorzitter: Dank u wel. Ik ga naar rechts, de heer Zandvliet, SP.

De heer Zandvliet: Dank u wel voor uw bijdrage. Zeer interessant. U heeft het over uw eigen onderzoek. Is het mogelijk om dat op een bepaalde met ons te delen? Zodat we wat meer van die informatie krijgen.

De voorzitter: De heer Huiberts.

De heer Huiberts (inspreker): Ik wil daar op later termijn wel met u even nog over 'bomen', om het op zijn Haags te zeggen.

De voorzitter: Dank u wel. Volgens mij waren dit alle vragen. De heer Huiberts, hartelijk dank, wellicht nog tot ziens in de tweede termijn. Wij gaan verder met mevrouw Steijnen en zij komt spreken op persoonlijke titel. vijf minuten.

Mevrouw Steijnen (inspreker): Wat gebeurt er dan als het rood is?

De voorzitter: Dan gaat de microfoon aan. Gaat uw gang.

Mevrouw Steijnen (inspreker): Dag beste mensen, ik ben Riet Steijnen, bezorgde burger. Ik heb het geluk gehad op te groeien op een landgoed. Best bijzonder. Mijn vader was docent Latijn-Grieks op een jongens kostschool en wij woonden in een koetshuis. Oude tijden. We hadden een eigen bos, een pinetum, eigen vijver. Ik ken de geborgenheid van de natuur. Ik overzie ook, gezien mijn leeftijd, een flinke tijdspanne. Daarom sta ik hier. Ik kwam in 1970 studeren in Groningen, toen er nog heel veel koolzaadvelden waren, ogenschijnlijk geen aardbevingen, geen Eemshavenweg. In Zeegse, waar ook heel veel Groningers gingen wandelen, vooral op zondag waren, de Zeegser duinen nog niet afgezet door de horeca. De typische Drentse natuur was in de lift. Aandacht voor beschermde gebieden, herstel van de loop van de Drentsche Aa en de diepjes daar beneden, de das, de bever, de mens, fietsen was steeds aantrekkelijker. En nu is de trend met grote snelheid richting toenemende vervuiling van lucht, grond en water en biodiversiteit die met 70% is afgenomen. Planten, mossen paddenstoelen, insecten, zoogdieren, soorten verdwijnen met hoge snelheid. Je ziet het, je ruikt het, kale landschappen die geel kleuren van de bestrijdingsmiddelen en niet van het koolzaad. Waterlopen raken weer

leg, het wordt stil op veel plekken. Doodstil. Geen vogels, geen insecten. De natuur waar wij even-goed onderdeel van zijn, ook wel de moeder genoemd, de mater waar materie vanaf is geleid, de materie zijn ook wij. Wij kunnen schade toebrengen maar ook voeden en verzorgen. We kunnen beton, asfalt plaatsen, huizen, loodsen, kantoren, fabrieken, landingsbanen. We kunnen ontzaglijk veel lawaai maken, maar we kunnen ook stilte creëren waar vogels kunnen broeden. waar zoogdieren veilig zijn. We kunnen ook bijvoorbeeld Onlanden aanleggen, natuur herscheppen en ook ons waterprobleem oplossen. Niet onbelangrijk. We hebben altijd een keus en hoe groter de keuze, hoe groter de verantwoordelijkheid. U heeft verantwoordelijkheid voor € 22 miljoen. De meneer voor mij zei net € 23 miljoen, nog erger, ten opzichte van de burgers zoals ik en uzelf. Een verantwoordelijkheid die helaas verstrengeld is geraakt met aandeelhouderschap. Misschien is het goed om daar nog eens naar te kijken. Als provincie heeft u verantwoordelijkheid voor een leefomgeving die gezond is, zal blijven voor ons, onze kinderen, de komende generaties. Al lezend ben ik helaas zo goed als geen beleid tegengekomen op het voorkomen van schade voor het milieu ten gevolge van uitbreidingsplannen van vliegveld Eelde. En daarbij betrek ik ook onszelf, inwoner van Tynaarlo. Geen woord over de oude bossen en heidevelden, het met respect te kijken naar stukjes prachtige natuur die hier nog zijn. We weten het al, we weten het al: vliegen is een ramp voor het milieu. En als Air France-KLM / KLM eindelijk gaan investeren in duurzame luchtvaart, hebben ze nog wel een paar centjes op de plank liggen. Moet daarvoor het geld gebruikt worden dat nodig is voor de broodnodige maatschappelijke investeringen? Is Hydrogen Valley een oplossing? Dit gebied met zoveel natuur en zoveel oude cultuur, waar zoveel problemen zijn met de omschakeling van de landbouw, hoe durft men? Waterproblemen zijn, terwijl de agrarische sector geacht wordt stikstof terug te dringen, mag de luchtvaartsector onverminderd doorgaan met stikstof uitstoot. Waar de natuur achteruit holt, waar we, zoals overal, een toenemend waterprobleem hebben, waar steeds meer aanwijzingen komen voor ziektes ten gevolge van het gebruik van de zogenaamde gewasbeschermingsmiddelen. Als je ernstig ziek bent, helpt een vlucht naar Dubai niet meer. Kies voor een omgeving waar mensen kunnen bijkomen.

De voorzitter: Wilt u werken naar een afronding, mevrouw?

Mevrouw Steijnen (inspreker): Kies niet, ik maak het even af. Kies niet voor luchtvaart die vluchten stimuleert. In het eigen land uitrusten is duurder dan het vliegen naar een eiland in de zon. Luchtvaart moet reële prijzen gaan berekenen en ophouden valse compensatie te bieden voor hard werken, een compensatie die ook niet aanwezig is voor de armen over ons by the way. Kies voor het dragelijk maken van een werkelijk bestaan hier in Drenthe. Kies niet voor winst, luchthaven Eelde zal niet winstgevend zijn, dat weet u al. Kies niet voor de grootste mond, in dit geval Air France. Kies voor vitaliseren, revitaliseren van de natuur en het land en het water, voor behoud van de natuur, behoud van ons welzijn. Kies voor wat ons kan helpen weg te vinden in deze tijd, die de aftermath is van de economie die desastreuze gevolgen heeft. Het is te laat om nog het ene onderzoek na het andere te doen. We weten het al. We hebben leven na de industriële revolutie en het water stroomt ons over de voeten en de problemen. We hebben daar allemaal mee te maken. Als burger hebben wij u het vertrouwen gegeven om te gaan met het geld voor ons welzijn. Wees het vertrouwen waard. Het is aan u. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Steijnen voor uw inbreng. Wel iets over de tijd, maar bij insprekers ben ik iets coulanter.

Mevrouw Steijnen: Er zijn nog meer dingen die meer over tijd raken, u hoeft me niet op te juttten. Dat is niet leuk.

De voorzitter: Pardon, ik ben de voorzitter en u wist...

Mevrouw Steijnen (inspreker): En ik ben al oud. [gelach]

De voorzitter: Ik geef net aan dat ik coulant ben en dan vind ik het niet passend dat u zegt dat ik u loopt op te juttten, want ik heb daarna niets meer gezegd, maar dat even ter zijde.

Mevrouw Steijnen (inspreker): Oké, dat neem ik terug.

De voorzitter: We gaan over naar de vragen. Korte verhelderende vragen. Van wie? Ik begin op rechts, de heer Zandvliet, SP.

De heer Zandvliet: Dan beginnen we op links, voorzitter, als we bij mij beginnen. Maar dank u wel voor de mooie bijdrage, u heeft het over de verantwoordelijkheidverstremgeling met aandeelhouderschap, en dan hoor ik in deze zaal wel een: dat heel goed, dan kunnen we alles doen en bepalen. Ik ben wel benieuwd of u uw visie daarover wil delen met ons?

Mevrouw Steijnen (inspreker): Op aandeelhouderschap? Nee. Ik heb dat gelezen, ik heb dat bestudeerd en heb gezien dat die verstremgeling aanwezig is. Ik denk dat het aan u als parlement is om dat verder uit te zoeken. Hoe zit dat en hoe kunnen we dat eigenlijk voorkomen? Want dat kan natuurlijk niet dat een wetgevend orgaan ook aandeelhouder is.

De voorzitter: Dank u wel, de heer Loof, Partij van de Arbeid.

De heer Loof: Een compliment, mevrouw Steijnen, want ik heb echt met genoeg naar u zitten luisteren. U zou wat mij betreft vaker mogen komen om hier een mooi verhaal te houden. Ik denk dat ik straks met mijn bijdrage niet helemaal op uw pad komt, maar desalniettemin nogmaals een compliment voor uw inspreekbeurt.

De voorzitter: Ja, meneer Loof en dit is dus net niet de bedoeling, want we hebben afgesproken dat we korte, verhelderende vragen zouden stellen en ik stel ook voor dat we niet meer de insprekers gaan bedanken. Dat heb ik ook al gedaan namens u. Dus alleen nog de korte verhelderende vragen, alstublieft. Ik kijk even rond, wie heeft er nog meer een vraag? Nee, niet het geval. De heer Uppelschoten, PVV.

De heer Uppelschoten: Eén vraag. Ik ben heel benieuwd: waar woont u zelf nu?

Mevrouw Steijnen (inspreker): Waar zit u? Oh daar.

De heer Uppelschoten: Ook een oude man. [gelach]

Mevrouw Steijnen (inspreker): Wat zei u?

De heer Uppelschoten: Ik ben benieuwd waar u zelf nu woont.

Mevrouw Steijnen (inspreker): Tynaarlo.

De voorzitter: Dank u wel, de heer Vianen, VVD.

De heer Vianen: Dank u wel, voorzitter. Ik zit hier, mevrouw. Het klinkt alsof u behoorlijk wat tegen Groninger Airport Eelde bent. Maar we hadden net ook de Jongeren Adviesraad die een heel betoog hield over Groningen Airport Eelde als innovatie en voor jongeren om hier te werken en een aantrekkelijk leefklimaat... Hoe kijkt u aan tegen de jongere generatie die hier een ander vooral ophoudt?

Mevrouw Steijnen (inspreker): Ik moet dus helaas... zelf ben ik tot de conclusie gekomen dat het in dit stadium niet aan ons is in Drenthe om die vernieuwingen in eerste instantie op te pakken. Dat het aan de KLM en Air France is, in ieder geval de vele luchtvaartmaatschappijen en vliegvelden hier zitten, die veel winstgevend zijn. De winst kan gewoon geïnvesteerd worden in de vernieuwing, in de verduurzaming. Waarom moet een noodlijdend vliegveld de verduurzaming gaan ondersteunen? Ja, dat lijkt me niet logisch.

De voorzitter: Hartelijk dank. Dan denk ik dat dit alle vragen waren voor u. Hartelijk dank, nogmaals en wellicht tot ziens over een aantal minuten. Ik geef graag het woord aan de heer Van der Werf en ook hij gaat inspreken op persoonlijke titel. De vijf minuten zijn voor u.

De heer Van der Werf (inspreker): Dank u wel, voorzitter. Geachte commissieleden, mijn naam is Frank Van der Werf en ik volg GAE al 43 jaar sinds ik in 1980 naast het vliegveld ben komen wonen. Ik heb in die 43 jaar vele initiatieven voorbij zien komen die GAE uit de rode cijfers moest halen. Geen enkel initiatief daartoe is gelukt. En het lukt ook vrijwel geen enkele andere luchthaven om met het faciliteren van vliegen winstgevend te zijn. Moeten en kunnen we van GAE verwachten dat het ooit gaat lukken om uit de rode cijfers te komen? Volgens mij niet. Maar moeten we daarom maar geld blijven schuiven naar initiatieven die daar wel op blijven sturen? Volgens mij niet. Maar wat is het alternatief? Ik hoor vaak de vergelijking dat we GAE moeten zien als een infrastructurele voorziening zoals een bushalte of een treinstation. Daar moet ook geld bij, roept men dan. Maar via een bus- of treinstation rijdt men naar het werk en/of opleiding, om zo bij te dragen aan de lokale economie. De bushalte die GAE heet, brengt alleen passagiers met een volle portemonnee naar een verre bestemming om ze met een lege portemonnee weer terug te brengen. Dit draagt hooguit bij aan de economie van Turkije of Mallorca. Hoe moet het dan wel? We kunnen de financiële problematiek van het hebben van een luchthaven ook omdenken in een andere richting, namelijk: wat is ervoor nodig om deze luchthaven tegen minimale kosten open te houden? We houden dan de bedrijven en voorzieningen in stand die er zitten, maar gaan niet oeverloos proberen om GAE tegen beter weten in te laten groeien naar zwarte cijfers die nooit zullen komen. Ik ken overigens geen enkele bus of treinstation met een CEO, financial manager, Airport manager, Marketingmanager, communication manager en al hun assistenten en bijbehorende emolumenten. Een groot deel van het tekort van GAE betreft namelijk de personele kosten. Dus laten we eens onderzoeken wat de minimale kosten zijn als we met een minimale en dus alleen noodzakelijke bezetting de luchthaven laten draaien. En laten we ophouden met het telkens opnieuw bedenken van dure plannen die ten koste gaan van de omgeving. Denk daarbij aan verstoring van de nachtrust en uitstoot van allerlei ongewenste stoffen. De minimaal noodzakelijke kosten leveren veel kleiner tekort op dan het huidige. Dat veel kleinere tekort passen de provincies bij en zetten er twee deskundige ambtenaren op die de boel op afstand controleren. Dan kunnen er een hoop dure mensen elders gaan werken en behouden we de infrastructurele voorziening die het is en zonder allerlei wilde plannen die toch nooit waargemaakt worden. U zou u gedeputeerde als aandeelhouder met dit idee op pad kunnen sturen om zodoende het vliegveld te behouden en de overlast en onkosten tot het minimale te beperken. Ik dank u voor uw aandacht.

De voorzitter: Hartelijk dank, meneer Van der Werf. Zijn er vragen voor de heer Van der Werf? Ik ga naar de heer Pormes, LijstPormes.

De heer Pormes: Dank u wel, voorzitter. Ik zal hem niet bedanken. Dat heeft u al gedaan. Mijn vraag heeft betrekking op een andere maatschappelijke functie van het vliegveld, namelijk hun rol met betrekking tot het UMCG. Ziet u daar wel een positieve ontwikkeling in?

De voorzitter: De heer Van der Werf.

De heer Van der Werf (inspeker): Het is geen ontwikkeling, dat bestaat al en ik vind dat uitermate noodzakelijk. En het mag voor mij prima blijven, alleen dat hoeft ook verder geen verdere financiering volgens mij.

De voorzitter: Dank u wel. De heer Bos, GroenLinks.

De heer Bos: Voorzitter, dank u wel. De aanvullende vraag die wij hebben is hoe u staat tegenover de KLM Flight Academy en de lesvluchten die ook veel voor overlast zorgen in dit alternatieve plan wat wij zeer waarderen?

De voorzitter: De heer Van der Werf.

De heer Van der Werf (inspreker): Ik begrijp niet helemaal wat u met alternatief plan bedoelt.

De voorzitter: De heer Bos.

De heer Bos: U stelde eigenlijk zojuist een alternatief plan voor voor de toekomst van Groningen Airport Eelde, waarbij het eigenlijk verkleind wordt in de operatie. Wat voor plek krijgt volgens u zo'n KLM Flight Academy daarbinnen?

De voorzitter: De heer Van der Werf.

De heer Van der Werf (inspreker): Dat staat er helemaal los van, de financieringstekorten die betreffen Groningen Airport Eelde en niet de KLM Flight Academy. Die houdt zijn eigen broek op en die kan daar prima blijven bestaan.

De voorzitter: Dank u wel. Even kijken, mevrouw Kramer, Volt.

Mevrouw Kramer: Dank voor uw toelichting. U heeft het over een minimaal plan. Wat moet dat minimale plan inhouden?

De voorzitter: De heer Van der Werf.

De heer Van der Werf (inspreker): Toeval wil dat ik in 1980 bij de KLM Luchtvaartschool kwam werken, toen Rijksluchtvaartschool geheten. En toen bestond de luchthaven, die had als hoogst leidinggevende, een havenmeester en een aantal assistenten en een administrateur. En ondertussen is het dus enorm gegroeid naar een enorm bedrijf met heel veel mensen, maar ook met heel veel tekorten. En wat mijn voorstel is, is om eens uit te zoeken van hoe kan je nu met minimale middelen en met minimale kosten toch gewoon de luchthaven in stand houden? Zonder telkens met nieuwe plannen komen voor groei en noem het allemaal op wat er allemaal voorbij is gekomen met hub functies. En dat we verbindingen gaan subsidiëren. Laten we daarmee stoppen en kijken van wat hebben we nu minimaal nodig om die luchthaven open te houden en in stand te houden? En verder niks. Dat is het plan.

De voorzitter: Dank u wel. De heer Schuinder, BBB.

De heer Schuinder: Meneer Van der Werf, fijn dat u ook de maatschappelijke vluchten ondersteunt. Daar zijn wij ook zeer tevreden over. Is de heer het dan vervolgens met ons eens dat voor deze maatschappelijke vluchten veiligheid als brandweer en security dus eigenlijk ook een groot deel van de luchthaven zeer noodzakelijk zijn om deze te kunnen borgen?

De voorzitter: De heer Van der Werf.

De heer Van der Werf (inspreker): Dat ben ik zeker met u eens. Alleen je kan je afvragen of dat binnen bepaalde openingstijden zou kunnen gebeuren. En als je de openingstijden beperkt, dan beperk je ook de noodzaak van meer brandweer en security, marechaussee, beveiliging, noem het allemaal maar op. Dus als je zegt we gaan tussen 08:00 en 17:00 passagiersvluchten toestaan, prima. En daarbuiten zijn we een gewoon veld en kosten we een stuk minder.

De voorzitter: Dank u wel. Waren dit de vragen? Ik kijk rond. Dit waren de vragen voor uw zijde. Hartelijk dank. En dan gaan wij verder naar de laatste spreker en dat is de heer Keyzer. Vanuit Plaatselijk Belang Glimmen.

De heer Keyzer (inspreker): Ik denk deze. Geachte commissieleden. Ik ben inwoner van het dorp Glimmen, een dorp midden in het Nationaal Park Drentsche Aa. Midden in een mooi Drents landschap dus. Veel, vooral oude bomen, bomen waar je als kind rekening dient te houden bij het vliegen. Het lijntje moet wat langer, anders heb je geen wind om die dus ook daadwerkelijk te kunnen vangen. Maar als je dat doet in de dorpskern of op het voetbalveld bij mij in de straat, kun je worden aangesproken. Let je wel op de vliegtuigen? Anders ontstaat er een gevaarlijke situatie. Ik ga het niet eens over drones hebben, dat laat ik hier achterwege. Dit dorp, in de aanvliegeroute van Groningen Airport Eelde, wordt in het draagvlakonderzoek met betrekking tot de strategie van de luchthaven naast twee postcodes in uw provincie gekenmerkt als geen directe omgeving. Het draagvlakonderzoek met betrekking tot de verruiming van de openingstijden waar in de Statenvergadering van 27 september jongstleden na vragen van de Partij voor de Dieren door de gedeputeerde werd verwezen naar de opvallende uitkomst dat juist van de direct omwonende postcodes van de aan- en uitvliegroutes maar 7% er negatief ertegenover staat. Om hierin geluiden bestuurscultuur te voorkomen, wil ik u graag attenderen op het volgende: deze drie postcodes zijn de directe omgeving van de aan- en uitvliegroutes, inclusief de inzet van opstijgen en landen. En voor vliegtuigen van en naar de luchthaven. In dit onderzoek zijn deze postcodes vooraf ingedeeld in de wijde omgeving, net als de Waddeneilanden. In Glimmen, daar beperkt ik me voor nu even toe, heeft en kent ook niemand een dorping die heeft kunnen participeren in dit onderzoek. Ik wil u hierbij verwijzen naar bijlage 1 van de ingezonden brief van Plaatselijk Belang Glimmen om u zich een beeld van de omgeving te kunnen geven. En van vooral de aanvliegeroute en wat in het onderzoek geschetst wordt als directe omgeving. Als goede buur blijf je met elkaar in gesprek. Op vragen rondom dit deel van het onderzoek wil Groningen Airport Eelde geen reactie geven en mag Kantar, de partij die het onderzoek heeft uitgevoerd van Groningen Airport Eelde, hier geen reactie op geven. Een reactie van de directie van Groningen Airport Eelde wordt verder bemoeilijkt nadien het zich afgelopen week heeft afgemeld voor het zelf gewenst vervolg van een informatieavond voor de inwoners van Glimmen omtrent de eigen plannen, omdat zij deze als weinig constructief acht. Vanuit Glimmen is de reeds eerder hier aangehaalde brief opgesteld met daarin gesteld dat de inwoners zich ongehoord voelen op thema's als overlast, gezondheid en natuurbehoud. En de gevolgen rondom de gestelde strategie van Groningen Airport Eelde en het huidig al met 600% toegenomen aantal vliegbewegingen vanuit de vliegopleiding. Mijn vraag hiervoor is: weet u waarover u een besluit neemt, waarin verruiming een tegenbeweging is van hier naar landelijk gekeken juist een krimp wordt geacht? En stel een gedegen onderzoek voor waarin de omwonenden wél worden meegenomen. Wat zijn de gevolgen voor de gezondheid rondom geluid en uitstoot voor zowel omwonenden, de school en het waterwingebied op de vliegroute? En wat doet dit met de benodigde nachtrust? Meten is weten. Voor u besluit kunt nemen om de NEDAB kosten voor 10 jaar op u te nemen, moet u misschien 1 jaar voorstellen, met het voorbehoud van de overige 9 jaar, om dan gedegen onderzoek te kunnen doen. Ik dank u voor dit moment.

De voorzitter: Hartelijk dank, meneer Keyzer. Zijn er vragen voor de heer Keyzer? Ja, dat is het geval. Ik begin even alweer bij de heer Pormes dan, LijstPormes.

De heer Pormes: Dank u wel, voorzitter. Ik heb een vraag. U zei net: er was een tweede informatieavond. Daarvoor had u GAE uitgenodigd en Kantar en beide zijn niet gekomen. Kunt u achtergrond geven waarom zij niet zijn gekomen?

De voorzitter: De heer Keyzer.

De heer Keyzer (inspreker): De eerste avond, daar was een presentatie over de gekozen strategie waarin met best wel wat emotie op gereageerd werd vanuit de inwoners, wanneer ze gezamenlijk een afspraak gemaakt om een tweede avond te organiseren, om toch gefundeerd op de inhoud in te kunnen gaan.

De voorzitter: Dank u wel. De heer Zandvliet, SP.

De heer Zandvliet: Dank u wel, voorzitter. U geeft aan: in het dorp Glimmen heeft niemand meegegaan met dat onderzoek. Hoe heeft u die constatering kunnen maken?

De voorzitter: De heer Keyzer.

De heer Keyzer (inspreker): Zoals ik zeg, ik kan het zeker niet instellen. Wat ik weet is dat er in het onderzoek genoemd wordt dat wij bij de wijde omgeving vallen, wat een hele rare constatering is. En daarnaast is dus de vraag: wie heeft ooit een vraag gezien? En die is gewoon niet gevonden, voor alsnog. Daar kan ik niks anders van zeggen. Dat is puur het punt. En gezien ik ook geen reactie kan krijgen vanuit het onderzoeksbureau dan wel het airport zelf...

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Kramer, Volt.

Mevrouw Kramer: Dank. Hierover doorgaand, u heeft gevraagd om een reactie vanuit GAE en vanuit Kantar. Die zijn natuurlijk vrij om te zeggen dat ze dat niet willen geven. Maar heeft u de vervolgvraag nog gesteld waarom ze geen reactie willen geven? En zo ja, wat dan het antwoord?

De voorzitter: De heer Keyzer.

De heer Keyzer (inspreker): Er is geen gelegenheid geweest om daaruit inmiddels op te kunnen reageren, dus dit is het. Er kwam geen reactie. Men zou het toelichten of hadden het kunnen toelichten op de informatieavond afgelopen dinsdag, maar daarvoor hadden ze zich afgemeld.

De voorzitter: Dank u wel. D66, de heer Hellendoorn.

De heer Hellendoorn: Dank u wel, voorzitter. Meneer Keyzer, u zegt in uw verhaal en ook in uw ingezonden stuk dat er een stijging is van 600% in de laatste 3 jaar, ik zit ongeveer hier, dank u. In de laatste 3 jaar van het aantal vliegbewegingen. Ik vind dat een heel hoog getal. Kunt u daar iets meer cijfers bij geven of iets meer gevoel dat 600% echt een reëel getal is?

De voorzitter: De heer Keyzer.

De heer Keyzer (inspreker): Zeker, ik denk, het is altijd natuurlijk de vraag vanaf wanneer je dat peilt. Maar in de afgelopen jaren is dit in die mate toegenomen. Er zit toevallig in de bijlage ook een beeld

waarop je kunt zien hoe de concentratie is op één dag. Als je dat vergelijkt in een vergelijkbare opdracht van 5 of 6 jaar geleden, dan is dat een vermenigvuldiging van 600%. Als inwoner kan ik dat trouwens beamen, want je merkt dat natuurlijk ook.

De voorzitter: Dank u wel, de heer Schoenmaker, Sterk Lokaal Drenthe.

De heer Schoenmaker: Helder verhaal, duidelijk verhaal. Nu is er natuurlijk heel veel onderzoek gedaan over de gezondheidsklachten rondom vliegtuigen, vliegvelden, et cetera waarbij je ook te maken hebt, vaak met berekeningen. Zou een soort omgevingsblootstellingsonderzoek het dorp Glimmen helpen als voorstel? Eigenlijk wat op andere vlakken ook wel eens gedaan wordt.

De voorzitter: De heer Keyzer.

De heer Keyzer (inspreker): Zoals gesteld: meten is weten, ik denk dat je nu geen idee hebt wat er speelt. Wat de geluidsoverlast is, wat de vervuiling is. Het geldt overigens natuurlijk voor waar we hier zitten, niet alleen voor Glimmen, maar dat geldt ook voor de postcodes in Drenthe die niet zijn meegenomen. Ze worden genoemd in het onderzoek. Dat is denk ik waar je in ieder geval zeker van wilt zijn alvorens je een besluit hierop neemt. En nogmaals, een besluit is waarschijnlijk iets onomkeerbaars vervolgens, want de vluchttijden die worden niet zomaar weggegeven elders.

De voorzitter: Dank u wel. PVV, de heer Uppelschoten.

De heer Uppelschoten: Dank u wel. Zegt u nu eigenlijk dat het onderzoek dat Kantar gedaan heeft in de omgeving van het vliegveld, dat dat niet goed is? Omdat Glimmen is blijkbaar niet meegenomen. Maar is het onderzoek nu niet goed?

De voorzitter: De heer Keyzer.

De heer Keyzer (inspreker): Ik heb vraagtekens bij waarom... Als je deze aanpalende postcodes of dorpen niet meeneemt in de directe omgeving, dan stel ik wel het onderzoek ter discussie. Laat ik het zo zeggen.

De voorzitter: Dank u wel. De heer Vianen, VVD.

De heer Vianen: Dank u wel. Begrijpelijk, de zorg ligt bij de uitvoering van het onderzoek. Ik heb begrepen dat het commissie regionaal overleg of het CRO die zorgen ook ziet en juist daarom een extra bijeenkomst wil organiseren, voor belanghebbenden om over het Kantar onderzoek te praten. Bent u dan niet ingegaan op die uitnodiging?

De voorzitter: De heer Keyzer.

De heer Keyzer (inspreker): Ik denk dat wij zeker ingaan op die uitnodiging. Het is alleen voor dit moment een beetje laat, denk ik.

De voorzitter: Dank u wel. De heer Schuinder, BBB.

De heer Schuinder: Dank u wel, voorzitter. Heeft de heer Keyzer vertrouwen in het proces om te komen tot een nieuw luchtvaartbesluit waarin heel veel onderzoeken nog gaan volgen? Burgerparticipatie, ik noem dat ze de regio gaan bevragen, dat er een MER-beoordeling gaat komen. Heeft u daar vertrouwen in?

De voorzitter: De heer Keyzer.

De heer Keyzer (inspreken): Dat is een goede vraag. Als ik er zelf naar kijk, op persoonlijke titel, dan denk ik dat... Het besluit heeft de toezegging nodig om de NEDAB functies ingevuld te hebben, dus het is een volgorde die gaat. Vervolgens belegt de provincie Drenthe en de provincie Groningen dit bedrag neer. En dan maak ik me wel zorgen over hoe dat verder loopt, want er is niks zo jammer dan als het allemaal weer niet doorgaat.

De voorzitter: Dank u wel. Dan waren dit alle vragen. Toch niet. Mevrouw Peeks van de Partij voor de Dieren. Nog een laatste vraag.

Statenlid Peeks: Dank u wel. Die bewonersavond die geweest is. Heeft u daarvoor ook contact gehad of gezocht met de provincie of die aanwezig wilde zijn?

De voorzitter: De heer Keyzer.

De heer Keyzer (inspreker): Ik weet niet wat de reden was, maar die waren ook niet aanwezig. Ook zij waren uitgenodigd.

De voorzitter: Dank u wel, dan is dit wel echt het einde. Hartelijk dank en ik wil nog even opmerken dat na de eerste termijn, dus nadat alle fracties en de gedeputeerde het woord hebben gehad, kunnen alle vier insprekers die overgebleven zijn nog even zo kort het woord voeren. En met die inbreng gaan we dan over tot behandeling van dit Statenstuk. En gevraagd wordt kennis te nemen van een strategie Groningen Airport Eelde, in te stemmen met het beschikbaar stellen van maximaal 50% van de geraamde NEDAB subsidie, te weten € 22.994.000,- dus, mevrouw Steijnen, bijna € 23 miljoen. Een bedrag van ruim € 19 miljoen in te zetten vanuit de financieringsreserve. En het bedrag van € 3.6 miljoen dat nog resteert in de bestemmingsreserve investeringsbijdrage Groningen Airport Eelde te gebruiken ter dekking. Ik geef de woordvoerders het woord, zoals gezegd drie minuten de tijd. De heer Bos van GroenLinks staat al achter mij, waarvoor dank, en hij wordt opgevolgd door de heer Schoenmaker van Sterk Lokaal Drenthe. Nu eerst het woord aan de heer Bos.

De heer Bos: Voorzitter, dank u wel. Het doet ons goed om de betrokkenheid te zien bij onze insprekers. Even terugpakken naar het coalitieakkoord. De coalitie hecht nadrukkelijk aan de realisatie van de verduurzamingsstrategie van de luchthaven en haar gebruikers. Het college zal daartoe passende voorwaarden stellen en de strategie van de luchthaven extern laten toetsen. Voorzitter, het gemiddelde havo profielwerkstuk zit beter in elkaar dan dit strategiedocument. De financiële onderbouwing is misschien nog het meest concreet, maar daarin mist elke stap van de verduurzamingsstrategie waar de coalitie zo aan hecht. Er is geen enkele harde investering te vinden die de strategie tot uitvoering kan brengen. Ja, de strategie is extern getoetst, hoewel wij liever een uitgebreide maatschappelijke kosten- en batenanalyse hadden gehad. Het SEO onderzoek geeft gelukkig een goed beeld. Die is verzonden op 28 november. Ik hoop dat u hem allen nog tot u hebt kunnen nemen. Er lijkt alleen met het onderzoek helemaal niets gedaan te worden. Nu is het geen verrassing dat wij als GroenLinks geen fan zijn van dit vliegveld, laat staan van ambitie om te groeien. Het vliegverkeer zorgt voor extreme overlast voor omwonenden, voor nog meer stikstof en CO₂-uitstoot. En het kost ons al jaren bakken met publiek geld. Maar zelfs als we daar nu even voorbij kijken, dat kan toch geen enkele zich zelf respecterende bestuurder instemmen met deze strategie? Het SEO van het externe onderzoek is kraakhelder: er zijn meerdere, niet verwaarloosbare risico's aanwezig. En als je dan een goed bestuur leveren, dan dien je op die risico's ook beheersmaatregelen te nemen. Of in ieder geval te benoemen. En nergens staan die omschreven. Elk 'duppie' moet de juiste kant op vallen. De openingstijden zullen

verruimd moeten worden, geen garantie. Luchtvaartmaatschappijen moeten meer charters aan gaan bieden, we zien wel steunverklaringen maar nergens intenties of voornemens. De afname van kosten per passagier moeten twee keer zo sterk zijn als wetenschappelijk onderbouwd. Lelystad moet niet opengaan, er zal geen CO2-beprijzing moeten komen en de investering in het bedrijfspark moeten geen kapitaallasten met zich meebrengen. Oké, GroenLinks moet nageven, er staat een risico met een beheersmaatregel omschreven: het is mogelijk dat Groningen Airport Eelde vennootschapsbelasting moet gaan betalen. En dat zou dan misschien onder de NEDAB kosten kunnen gaan vallen. Voorzitter, de kans dat Groningen Airport Eelde vennootschapsbelasting moet gaan betalen is wel het allerkleinste risico. Daarvoor moet je namelijk eerst winst maken. Groningen Airport Eelde gaat uit van winst in 2025. Volgens de SEO komt die winst pas in zicht vanaf 2028. En dan moet er dus geen dubbelje naar de verkeerde kant zijn gevallen. Graag horen wij van het college, ik ben er bijna, voorzitter, hoe zij het rapport van de SEO geïnterpreteerd hebben en of zij misschien over meer informatie beschikken die de risico's afdekken? En wat gaat het college als aandeelhouder doen wanneer GAE in 2025 in liquiditeitsproblemen dreigt te raken? Is dit ook met GAE besproken? Voorzitter, dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, de heer Bos. Het woord is aan de heer Schoenmaker van Sterk Lokaal Drenthe, gevolgd door de heer Schuinder van BBB.

De heer Schoenmaker: Dank u wel, voorzitter. Vandaag spreken we over de NEDAB bijdrage van Groningen Airport Eelde voor de komende 10 jaar. Er liggen vier besluitpunten voor, waar we binnenkort als Staten van Drenthe besluit over zullen nemen. Groningen Airport Eelde is onderdeel van een maatschappelijke infrastructuur voor Drenthe en Noord-Nederland en een belangrijk onderdeel van ons vestigingsklimaat. Zo staat het in het coalitieakkoord. En dit lezende kunnen wij onze fractie daar zeker achter scharen. Het rapport lezende komen we het luchtvaartbesluit tegen en het is klip en klaar dat het subsidiëren van een NEDAB kosten verdeeld 50% Groningen, 50% Drenthe voor de komende 10 jaar van groot belang is voor de continuïteit van de vennootschap, de nauwe samenwerking met Royal Schiphol Group en de aanvraag door GAE door het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat voor een nieuw luchthavenbesluit voor Groningen al wat voor 31 december 2024 vastgesteld moet zijn. De strategie van Groningen Airport Eelde is helder: inzetten op de maatschappelijke rol voor wat betreft het UMCG. Lesverkeer mogelijk blijven maken, verduurzaming en innovatie van de luchtvaart; de rol nemen met betrekking tot het vestigingsklimaat Noord-Nederland, het accommoderen van passagiersvluchten, het inzetten voor Business Park Bravo. En dit alles bereiken binnen de bestaande milieuruimte. Deze positieve signalen kunnen ertoe bijdragen dat andere partijen, zoals Royal Schiphol Group, aantrekkelijk is om te investeren in Groningen Airport Eelde. Echter, informerend bij onze lokale partijen in de regio horen wij toch kritische geluiden en deze willen we hierbij voorleggen aan het college. De optimistische prognose van Groningen Airport Eelde, die zijn tot nu toe nooit uitgekomen. Zelfs niet bij benadering. Waarom zou dat deze keer wel het geval zijn? De tweede vraag: is er wel een relatie tussen de NEDAB kosten en de mogelijkheid tot het laten landen van donorvluchten en het stationeren van de traumaheli? De derde vraag: vindt u de instandhouding van Groningen Airport Eelde deels een gemeentelijke zaak of moet het volledig bij de provincie komen te liggen? En de verruiming van de openingstijden zijn niet gewenst, in tegenstelling met het rapport Kantar Public. En in relatie met vraag vier: hoe verklaart u dat uit het onderzoek van Kantar Public blijkt dat er een ruime meerderheid van de inwoners van de regio Noord-Nederland zeer positief staat tegenover het ruimen van de openingstijden voor de grotere commerciële vliegtuigmaatschappijen? Daar wordt dus lokaal anders over gedacht. Sterk Lokaal Drenthe hecht er echter aan om als GS op het hart te drukken bij alle besluiten rondom Groningen Airport Eelde de lokale bevolking te betrekken en te informeren. Een slotvraag aan de gedeputeerde: hoe staat het met de plannen en de verwachting en hoop dat de Schiphol Group gaat aanhaken? Op welke manier kan de provincie hier nog helpend zijn? Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, de heer Schoenmaker. We gaan verder met de heer Schuinder van BBB en daarna de heer Pormes van LijstPormes.

De heer Schuinder: Voorzitter, alle 15 partijen in dit huis hebben de laatste tijd de mond vol van bestaanszekerheid. En ik heb al heel wat mensen inmiddels dit woord horen gebruiken, te pas en te onpas. En het is natuurlijk prachtig dat we allemaal zo goed bezig zijn met het benadrukken van deze bestaanszekerheid. In dit licht past natuurlijk ook erg goed dat we nu eindelijk de luchthaven bestaanszekerheid kunnen gaan geven als provincie. Daarmee zal iedereen ook tevreden zijn en over 10 jaar lang hebben we dan geen ellenlange discussies meer over MKBA's, wel of niet nuttig en noodzakelijk.

De voorzitter: Eén moment, u heeft een interruptie van de heer Bos, GroenLinks, waarbij ik opmerk dat alle fracties drie interrupties maximaal hebben. Dus bedenk goed wanneer u wel of niet een interruptie doet. De heer Bos, gaat uw gang.

De heer Bos: Voorzitter, dank u wel ook voor de herinnering. Ik kon deze alleen niet laten varen. Ik hoor dat BBB de bestaanszekerheid van een luchthaven vergelijkt met de bestaanszekerheid van onze inwoners. Onze inwoners die soms het eind van de maand gewoon niet halen, die geen energie durven te gebruiken, die misschien niet eens boodschappen kunnen doen en bij de voedselbank staan. Hoe durft de BBB fractie deze vergelijking te leggen?

De voorzitter: De heer Schuinder.

De heer Schuinder: Volgens mij zijn er meerdere definities over bestaanszekerheid meneer Bos, en ik heb het hier over de bestaanszekerheid dat mensen ook vanaf de luchthaven van Eelde kunnen blijven vliegen. [rumoer]

De voorzitter: De heer Bos.

De heer Bos: Ik concludeer dat deze definitie van bestaanszekerheid voor de BBB misschien in andere beleidsterreinen ook wel een probleem gaat geven.

De voorzitter: Geen vraag. Gaat u verder, meneer Schuinder.

De heer Schuinder: En in 2023 kan het dan eindelijk gaan gebeuren dat Drenthe ook hetzelfde gaat doen als wat Groningen gaat doen: toekennen van € 22 miljoen. Het past in stabiel overheidsbeleid om deze ondersteuning te bieden en de kosten van de NEDAB voor de komende 10 jaar uit te keren.

De voorzitter: U heeft een interruptie van de heer Brandsema, ChristenUnie.

De heer Brandsema: Dank, voorzitter. Ik hoor de BBB aangeven dat als we hier nu voor gaan kiezen, dat we de komende 10 jaar geen discussie meer hebben over financiering van het vliegveld. Kan de BBB mij vertellen, voorzitter, hoe lang het geduurd heeft in 2013 en na 2016, toen ook strategieën ingezet werden? Hoe lang het duurde voordat er weer gesproken werd over die strategieën?

De voorzitter: De heer Schuinder.

De heer Schuinder: Ik kan u veel over die periode vertellen, maar niet over wat hier allemaal in dit huis gebeurd is. Want BBB is die nog maar vanaf maart dit jaar. Dus wat er allemaal vooraf heeft gespeeld, weet ik niet. En wij kijken wat dat betreft graag vooruit en dit is wat op dit moment onze vooruitvisie is.

De voorzitter: De heer Brandsema.

De heer Brandsema: Dank, voorzitter. Ik zit in dit huis net zolang als de heer Schuinder, maar ik heb wel even gezocht naar het verleden en ik kan de heer Schuinder hier vertellen dat in 2013 een strategie ingevoerd is waar na 3 jaar, binnen 3 jaar weer op teruggekomen was, omdat er zorgen waren over de ontwikkeling daarvan. En in 2016 is er ook weer vervolgens een nieuwe strategie voor 10 jaar ingezet, waar men in 2019 weer op terug moest komen. Dus mogelijk dat dit toch nog wat het beeld en de historie van de BBB verrijk wat ze mee kan nemen in de weging van het stuk wat nu voorligt, dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, geen vraag. Gaat u verder, de heer Schuinder.

De heer Schuinder: Dat klopt. Is het dan allemaal halleluja? Want wij zijn wel blij met dit besluit? Nee, het is niet allemaal heel halleluja. Lopen we risico? Ja, we lopen ook risico's. Ook de omgeving is niet altijd en overal blij met de lesvliegtuigen. Dat realiseren wij ons zeer terdege. We zien echter ook bewegingen waarin Groningen Airport Eelde daarin voortgang maakt. Daarin wordt ook nadrukkelijk de omgeving regelmatig uitgenodigd om daar de ontwikkelingen van te ervaren. Vervolgens willen we nog benadrukken dat ook de Noordelijke omgeving ervaart wel bij het feit dat we diverse maatschappelijke vluchten van essentieel belang zijn voor niet alleen het noorden, maar ook van ver daarbuiten. Groningen Airport Eelde is dus meer dan een vliegvakantie luchthaven. Het is het werk van de maatschappelijke vluchten. Die doen ertoe. Dan nog een aantal mededelingen over de overlast. Volgens onze gegevens is het aantal meldingen in oktober afgenomen en volgens mij is dat een goed resultaat. Dat maakt dat wij met een gerust hart kunnen stellen dat het aantal meldingen niet opweegt tegen de wens om een volwaardige luchtvaarthaven te hebben.

De voorzitter: Dank u wel, een interruptie van... Wie? Ja, het is de heer Zandvliet als eerste van de SP.

De heer Zandvliet: Dank u wel. Voorzitter, Hoge bomen vangen veel wind en ik vind dat de grootste partijen van ons huis dan ook deze interruptie verdient. Toen u gekozen werd en uw hele fractie gekozen werd, hebben we gezegd: u draagt een verantwoordelijkheid bij. Verantwoordelijkheid van een groot deel van Drenthe. Een heel groot deel van Drenthe heeft namelijk ook uw fractie het vertrouwen gegeven. En daarbij is dus ook dat dit probleem verder gaat dan alleen maar: we vinden het fijn dat er gevlogen kan worden. Het is een probleem dat veel mensen raakt. We hebben de sprekers gehoord, ik zal daar straks nog wat over vertellen. We moeten keuzes maken. Niet alles kan, dat weet u ook en ik ga u daarom ook de volgende vraag stellen. Straks moeten we in het kader van Natura 2000, van milieu misschien wel gaan kiezen tussen: willen we boerderijen openhouden of willen we Groningen Airport Eelde openhouden? Wat wilt u dan bestaanszekerheid geven, als u die keuze moet gaan maken?

De voorzitter: De heer Schuinder.

De heer Schuinder: Goh, dat is altijd mooi, want dan stel je in principe een partij die vindt dat met een alternatieve stikstofwet beide mogelijk kunnen worden gemaakt, dat zowel de boeren door kunnen als er een alternatieve stikstofwet komt. En wat ons betreft is dat dus ook geen issue. Dus als het kabinet nu gaat praten en die verdere verkenning doorkomt, dan gaan wij voor de alternatieve stikstofwet, waarbij we de boeren kunnen helpen. En volgens mij stond in ons programma, waar heel veel kiezers inderdaad 15 maart op ons gestemd hebben, dat wij voor de luchthaven zijn. Dus in die zin voldoen wij ook aan de wens van onze achterban, dat er een luchthaven blijft bestaan.

De voorzitter: De heer Zandvliet.

De heer Zandvliet: Als de BBB denkt dat wij alle wetten hier makkelijk gaan veranderen op het moment dat uw partij onderdeel wordt van de coalitie landelijk, dan heb ik denk ik slecht nieuws. Want sommige dingen komen vanuit Europa. Dat weten we ook. Dat kunnen we niet zomaar wijzigen. En ik denk dat dit ook een worst voorhouden is, sterker nog, ik vind dit luchtfietserij voor de inwoners van Drenthe. We kunnen er niet van uitgaan dat we straks met regelwijzigingen, waarvan ik vrij zeker ben dat het niet gaat komen, alles open kunnen houden. Dus ik denk dat u zich goed moet realiseren dat als u nu de keuze maakt voor Groningen Airport Eelde, dat de bestaanszekerheid voor die mensen, en zeker de agrariër, teniet gooit. En dat vind ik onacceptabel.

De voorzitter: Dank u wel. Ik denk dat het ook leuker voor het publiek is als de tweede vraag ook een echte vraag is in plaats van elke keer een statement. Maar dat terzijde, mevrouw Kramer van Volt.

Mevrouw Kramer: Voorzitter, dank u wel. Ik ben wel nieuwsgierig, want ik... Vooral als grootste fractie van deze Statenzaal. ja, we willen Groningen Airport Eelde, dat staat heel duidelijk in jullie verhaal, ook in het coalitieakkoord. Ik kan me herinneren dat we hebben een keer een document voor ons gehad en daar ging het nog over strategieën en bepaalde scenario's hierover. Dat is ergens weggegaan. Daar hebben we het niet meer over gehad. Maar in hoeverre staat u daarvoor open om het daar nog eens over te hebben voordat we besluiten hoe we verder gaan?

De voorzitter: De heer Schuinder.

De heer Schuinder: Ik weet niet over welke strategie u het hebt. Voor vandaag staat er een strategie-document voor van Groningen Airport Eelde. Een mooi document, waar volgens mij perspectief in de toekomst heldere en duidelijke beschreven staat. Dus als u dat document waar u naar verwijst met ons zou willen delen, dan wil ik best dat document nog eens doorlezen en daar met u verder een kop koffie over gaan drinken.

De voorzitter: Mevrouw Kramer.

Mevrouw Kramer: Koffiedrinken vind ik sowieso een goed idee. Ik ga dat opzoeken en doorsturen. Maar dat heeft voor nu dus even geen effect meer. Maar ik ben gewoon nieuwsgierig in hoeverre u daar nog over na wil denken. Gezien alles wat hier wordt gezegd, ook door de sprekers en wat ik hier voel. Staat u daarvoor open om dan daar nog eens een keer met zijn allen over te gaan spreken?

De voorzitter: De heer Schuinder.

De heer Schuinder: Ik sta er best voor open, nogmaals, om het document te lezen. Dan is het aan de Staten om dat uiteindelijke document hier misschien met elkaar te bespreken. Maar dat heeft wat mij betreft geen effect op onze zienswijze op de luchthaven.

De voorzitter: Dank u wel. Een vraag van de heer Pormes van LijstPormes.

De heer Pormes: Dank u wel, voorzitter. De heer Schuinder, ik heb even de kieswijzer geraadpleegd van de BBB. En daarin staat, niet over Eelde maar wel over Lelystad: bedreiging voor de rust op en stikstofruimte van het platteland. Wat maakt het verschil nu tussen Lelystad en Eelde?

De voorzitter: De heer Schuinder.

De heer Schuinder: Dat Lelystad nog niet open is en Eelde inmiddels wel. En volgens mij is dat ook wat de BBB aangeeft, dat we dat graag willen houden. We houden graag Lelystad dicht en we houden graag Eelde open.

De voorzitter: Dank u wel. De heer Pormes in tweede instantie.

De heer Pormes: Dus dat betekent dat de stikstofdepositie en rust op het platteland niet voor Drenthe geldt? Dan begrijp ik u goed?

De voorzitter: De heer Schuinder.

De heer Schuinder: Ik wil de uitzending na vandaag nog eens Terugluisteren, maar volgens mij heb ik dat niet gezegd.

De voorzitter: Dank u wel. Was u klaar, de heer Schuinder met uw betoog? Of heeft u nog iets?

De heer Schuinder: Voor de eerste termijn was ik klaar.

De voorzitter: Hartstikke fijn, dank u wel. We gaan verder met... De heer Pormes mag meteen weer naar voren komen voor zijn bijdrage en daarna gaan we luisteren naar de heer Hellendoorn van D66.

De heer Pormes: Dank u wel, voorzitter. Even vooraf. Als een gedeputeerde zou zeggen met betrekking tot een Statenvoorstel: de behandeling is slechts een formaliteit. Dan zouden wij terstond een motie van wantrouwen indienen. Dus dat doen ze ook niet. Maar de GAE heeft dat wel gezegd in de media, dat het besluit hier slechts een formaliteit zou zijn. Ik heb er wel vragen over, maar die zal ik niet stellen. Voorzitter, ik heb goed geluisterd naar de sprekers, waarvoor dank. En als we de burgers serieus nemen, dan moeten we er wat mee, met name als het gaat over de burgers in Glimmen. En ik roep het college ook op om direct contact met hen op te nemen om het daarover te hebben en met name ook te spreken over het Kantar rapport. We toetsen Statenvoorstellen aan hand van twee criteria. Eén gaat over de kwaliteit en twee gaat over de politieke wenselijkheid.

De voorzitter: U heeft een interruptie van de heer Schuinder, BBB.

De heer Schuinder: Voorzitter, ik was toch even benieuwd. Vindt de heer Pormes het aantal bijeenkomsten wat op dit moment en in het verleden en nog steeds, de CRO, de CRO+ Bijeenkomsten, te weinig?

De voorzitter: De heer Pormes.

De heer Pormes: Het is nooit genoeg voor zo'n belangrijk onderwerp. En ik wil u wel helpen herinneren: het gaat om € 22 miljoen. Het gaat om een jaarlijkse bijdrage die wij moeten betalen, burgers, € 2,2 miljoen per jaar. En dan vind ik dat je zorgvuldig alles moet meewegen voordat je een besluit neemt. En daar gaan we het nu over hebben toch?

De voorzitter: Dank u wel. De heer Schuinder in tweede instantie.

De heer Schuinder: Ik blijf even mijn vraag dan herhalen: vindt u dat er voldoende bijeenkomsten zijn waar de omgeving naar toe zou kunnen, wat ze van het Groningen Airport Eelde vinden, om hun visie daarop te ventileren?

De heer Pormes: Wat ik in het geval van de insprekers heb gehoord: niet.

De voorzitter: Gaat u verder.

De heer Pormes: Voorzitter, de meest waardevolle bijlage in alle stukken is die van SEO. Om de simpele reden dat dat het enige onafhankelijk onderzoek is, nota bene in opdracht van de gemeente Tynaarlo. En dan moet je hier als provincie toezeggen en lezen en dan aanvullen dat wij niet eens in staat zijn geweest om tegen Tynaarlo te zeggen: laten we het samen doen. Voorzitter, er zijn tal van open eindjes, vele aannames, verwachtingen die niet gestaafd worden door enige feitenrelaas. De levensvatbaarheid, de economische onderbouwing is vooral gericht op de charter- en lijnvluchten. Een belangrijke constatering, omdat er sprake is van een toenemende schaarste in de luchthavencapaciteit. En voorzitter, ik zou graag aan u willen vragen, aan het college: reflecteer nu op dat SEO rapport, met name als het gaat over de pagina 18 en 19. Want daarin wordt ook aangegeven dat het veel te optimistisch is als het gaat over de passagiersaantallen. 318% toename in 10 jaar. Dat is bijna onmogelijk en dat hebben we ook gezien. En we leren ook niet uit het verleden. Veel te veel optimistische positieve voornemens die niet gestaafd worden door enige vorm van onderbouwing. Voorzitter, vervolgens, wat mij toch ook wel aan het hart gaat, is de positie van PAS-melders. En elke keer maak ik mij er druk om, want ik vind dat zij geholpen moeten worden en met dit besluit worden zij niet geholpen. En ik zag net gisteravond een e-mail voorbijgaan van het college die even inzicht gaf op een vraag van de Partij voor de Dieren over stikstof. Maar wat niet meegenomen is, is de honderden duizenden mobiliteit toename van auto's.

De voorzitter: Wilt u afronden?

De heer Pormes: Ik heb nog 20 seconden zie ik, voorzitter. En voorzitter, dan een politieke afweging, want dat is net zo goed van belang. We zitten in een wooncrisis, armoede, 40.000 in Drenthe, klimaat, natuurcrisis, grote onzekerheden onder agrariërs. En wat doen wij? € 22 miljoen voor mensen die graag op vakantie gaan. En voor 87.000 passagiers in 2022 en 13.287 passagiers die gaan met de privévliegtuigen. Dat is het, de heer Schuinder.

De voorzitter: Dank u wel. We gaan verder met de heer Hellendoorn van D66. Hij staat al achter mij. En daarna gaan we luisteren naar de heer Zandvliet van de SP.

De heer Hellendoorn: Dank u wel, voorzitter. En dank ook aan de insprekers die ons weer van allerlei meningen en ook opinies hebben voorzien. Gedeputeerde Staten heeft ons gevraagd om in te stemmen met een tienjarige subsidie aan Groningen Airport Eelde ter betaling van de NEDAB kosten van de luchthaven. Mijn indruk in het afgelopen half uur is dat dat ook nog over een heleboel andere dingen gaat. Maar het stuk van de Staten van de gedeputeerde gaat volgens mij vooral over NEDAB. En dat zijn de niet economische diensten die een must have zijn voor een luchthaven om open te kunnen blijven. Of de operatie groot of klein is, de NEDAB kosten zullen er zijn en D66 meent dat de provincie Drenthe deze bijdrage meerjarig zou moeten leveren en zich daarin een betrouwbare overheid moet tonen. Een termijn van 10 jaar is daarbij wat ons betreft passend. De komende 10 jaar blijft Groningen Airport Eelde in de exploitatie rekenen met de bijdrage en NEDAB kosten van de verschillende partijen die daarom gevraagd zijn. Groningen Airport Eelde verwacht in de loop van de periode winst te gaan maken. De Gedeputeerde Staten geeft recht aan met subsidie geen verkapte bijdrage aan de op de winst gebaseerde belasting te willen leveren, Maar Gedeputeerde Staten schrijft ook het geld voor de gehele periode van 10 jaar voor de luchthaven beschikbaar te willen houden. Kan het college aangeven welke andere aanwending van dit budget voor de luchthaven zij voor ogen heeft als de NEDAB kosten niet meer volledig gesubsidieerd behoeven te worden? Dan schrijft Gedeputeerde Staten dat

zij de luchthaven nadrukkelijk wil aanmoedigen te verduurzamen. Een punt waar D66 het van harte mee eens is. De initiatieven rond elektrisch vliegen en het al bestaande grote zonnepark zijn mooie voorbeelden. Wij steunen de ambitie van de luchthaven om in 2030 de duurzaamste luchthaven in Europa te zijn op het gebied van waterstof. Als ondertekenaar van het akkoord duurzame luchtvaart, heeft Groningen Airport Eelde zich al gecommitteerd om de grondgebonden operaties emissievrij te laten zijn per 2030. Gedeputeerde Staten zegt passende voorwaarden te willen stellen aan de realisatie van de verduurzamingsstrategie van de luchthaven. Wij lezen echter niets over deze voorwaarden in de notitie van GS. En omdat u voornemens bent om in de rol van aandeelhouder morgen reeds de vergoeding van de NEDAB kosten voor de komende 10 jaar toe te zeggen, horen wij graag vandaag welke voorwaarden u daaraan stelt, hoe u de voortgang gaat meten en hoe u de Staten over die voortgang gaat informeren. Nog een tweetal kanttekeningen tot slot. Uit recent bezoek van D66 aan de luchthaven weten wij dat er gesprekken met de Schiphol Group gaande zijn en dat gedeputeerde Otter onlangs kennis heeft gemaakt met bestuurders van Schiphol. Wat kan de provincie in haar rol als aandeelhouder of op andere wijze bijdragen aan de realisatie van de wens van Groningen Airport Eelde om onderdeel van de Schiphol Group te worden? En mijn tweede punt is van iets meer observerende aard. Dat is dat wij op 28 juni besloten om de behandeling van het strategisch plan van de luchthaven te vertragen en insprekers onverrichter zaken naar huis te sturen. Het nieuwe college heeft ervoor gekozen om pas vandaag in de Statencommissie over Groningen Airport Eelde te spreken, één dag voordat zij een tienjarig commitment aan de luchthaven afgeeft in haar rol als aandeelhouder. D66 meent dat...

De voorzitter: Wilt u afronden?

De heer Hellendoorn: D66 meent dat de door het college gecreëerde tijdsdruk de gedachtewisseling in de Staten niet ten goede komt. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Het woord is aan de heer Zandvliet van de SP en daarna de heer Zuur van het CDA.

De heer Zandvliet: Dank u wel, voorzitter. Zoals veel van jullie weten, is Greetje Dijkers eigenlijk woordvoerder over dit onderwerp. Helaas kon ze er niet zijn, dus ik ga mijn best doen haar goed te vertegenwoordigen. En ik wil ook even beginnen met respect te uiten voor de mensen die vanmorgen voor de deur stonden, want het is nogal wat om in de kou 's ochtends vroeg te staan om je mening te verkondigen. En ik vind dat dat echt wel een applausje zou verdienen, maar dat mogen we niet doen in deze zaal. [klein applaus] GAE, voor dit college staat een goede relatie met inwoners hoog op het lijstje. We gaan luisteren en we betrekken de bevolking bij besluitvorming. En de SP is, zoals u verwacht, uiteraard voor dat voorstel. Maar de besluitvorming rondom de nieuwe strategie van GAE en de subsidiëring van de NEDAB kosten voor de komende 10 jaar is kennelijk een onderwerp waar dit niet voor geldt. De brief van Drenthe Blijft Stil laat precies zien hoe GS tot haar standpunten komt en welke argumenten meewegen. GAE betreft een belangrijke maatschappelijke infrastructuur en is belangrijk voor het vestigingsklimaat en daarom betalen we opnieuw € 23 miljoen in 10 jaar, aldus GS. Onder de versluisende zin 'onervaarbaar geluidsoverlast heeft altijd onze aandacht.' En vervolgens opmerkingen als: defensie, daar gaan we niet over. Lelystad, daar gaan we niet over. Herindeling van het luchtruim, daar gaan we niet over. Als het over gezondheid gaat, is slaapverstoring een niet bestaand probleem, telt emissie uit een vliegtuig niet omdat het geen inrichting is en omdat de stikstofuitstoot in Drenthe lager ligt dan de landelijke, is dat ook geen probleem. Naar Drenthe Blijft Stil wordt niet geluisterd. Ook VOLE laat weer van zich horen. Omwonenden ervaren overlast. De vereniging wordt niet gehoord en bij verkenning geweerd. Dus trekken ze bij het nieuwe provinciale bestuur aan de bel, dat immers beter zou gaan luisteren naar hun inwoners. De toename van het aantal passagiers is niet onderbouwd, de NEDAB kosten zijn niet inzichtelijk, de onderbouwing voldoet niet aan de

eisen voor een luchtvaartbesluit en de kosten voor luchtverkeerstraining komen straks de rekening van GAE. De strategie is bedacht op wensdenken, op luchtvaart, lijnvluchten en verruiming van openings tijden. Dat terwijl GAE al 10 jaar opereert zonder luchtvaartbesluit. En dan nog de noodgreep van inwonersgroep Plaatselijk Belang Glimmen. We hebben ze net gehoord: lesvluchten en nachtvluchten horen niet boven hun dorp. Het economisch belang van GAE wordt betwijfeld, zekerheid gaat over natuur, recreatie en toerisme. En ik zie een interruptie.

De voorzitter: Die zie ik ook. Het is de heer Van den Brand van JA21, gaat uw gang.

De heer Van den Brand: Voorzitter, ik hoor nu een paar keer: er wordt niet naar de inwoners van Drenthe geluisterd, maar de kiezer van Drenthe heeft toch met de verkiezingen gesproken? En elke partij, die heeft toch zo'n standpunt over Eelde kenbaar gemaakt? Hoe kan je nu beweren dat er niet naar de kiezers wordt geluisterd als gekozen is zoals gekozen is?

De voorzitter: De heer Zandvliet, wilt u daarop reageren?

De heer Zandvliet: Uiteraard, voorzitter. Ik hoop dat de heer Van den Brand net ook heeft geluisterd naar de sprekers en ik hoop dat de heer Van den Brand vanmorgen hierheen liep en ook de mensen heeft gezien die in de kou stonden om hun verhaal te doen. En ik hoop dat de heer Van den Brand ook wel eens een wijk in gaat en met mensen praten gaat. Want ik hoor heel veel mensen die zich niet gehoord voelen, zeker als het gaat om GAE, Dus ja, er zijn een verkiezingen geweest, maar ik weet zeker vanuit mijn eigen persoonlijke beleving dat heel veel mensen niet achter dit plan staan, waaronder ook de SP.

De voorzitter: Dank u wel, u heeft nog 26 seconden om uw betoog af te maken.

De heer Zandvliet: Dank u wel, voorzitter. Ik denk dat dat gaat lukken. Ik wil het nog even hebben over het draagvlakonderzoek in opdracht van de gemeente Tynaarlo. Een feestelijke conclusie dat slechts 7% van de omwonenden bezwaar heeft. Maar als we dan kijken, is het in de verder gelegen postcodes, en het is net genoemd, in Glimmen zijn ze niet echt geweest, want daar zijn veel meer mensen tegen. Voorzitter, de SP vraagt nogmaals een luchtvaart specifieke kosten- en batenanalyse. Want daarna kunnen we verder praten. We moeten weten waar het over hebben voordat we politieke keuze kunnen maken en dat is nu nog niet. En zo kunnen wij niet instemmen met dit idee.

De voorzitter: Dank u wel. We gaan verder met de heer Zuur van het CDA, daarna mevrouw Peeks van de Partij voor de Dieren.

De heer Zuur: Dank u wel, voorzitter. Onze fractie vindt het passend om dit voorstel een aparte plek te geven op de agenda van de Provinciale Staten. Het gevraagde advies is duidelijk en kent zijn besluitvorming in het voorliggende advies. De financiële vertaling volgt later. Het CDA vindt Groningen Airport Eelde van groot belang voor de Noordelijke infrastructuur en economie en is dan ook voorstander van de voortzetting van het Provinciaal aandeelhouderschap. Zo staat te lezen in ons verkiezingsprogramma. Dat wordt vervolgd met: het CDA is voorstander van de ontwikkeling die Groningen Airport Eelde heeft ingezet om steeds meer een plek van innovatie op het gebied van duurzaamheid, luchtvaart en logistiek te worden. Tot zover het citaat. De oproep die het CDA deed en doet aan Groningen Airport Eelde is om daarbij ook steeds meer de samenwerking te zoeken met bedrijven, kenniscentra en overheden. Dat zien wij geconcretiseerd in de huidige activiteiten van Groningen Airport Eelde, waarvan wij goed op de hoogte worden gehouden. De positieve ontwikkelingen ten aanzien van de deelname in de Schiphol Group zien wij met belangstelling tegemoet. Dit omdat dit voor het CDA dé route is naar een stevig en nog meer toekomstbestendig en stabiel Groningen Airport Eelde. Ook de

zorgvuldig te lopen route naar een nieuw luchthavenbesluit past daarbij. En ten aanzien van de relatie met het vliegveld Lelystad: onze fractie zou het betreuren wanneer beide luchthavens tegenover elkaar komen te staan in de discussie over het bestaansrecht van beide. Dat doet beide geen recht. Natuurlijk mag de maatschappelijke impact op de omgeving dichtbij en wat verder weg niet vergeten worden. Ja, het vliegveld zorgt voor overlast en ook de belasting op het milieu is aanwezig. Dat is helaas onontkoombaar, juist ook wanneer we willen dat het vliegverkeer zich ontwikkelt tot een meer milieuvriendelijke modaliteit. En wij zien ook dat Groningen Airport Eelde op dat gebied stappen zet. Het is zowel via het CRO, werd al even genoemd, Commissie Regionale Overleg, als ook rechtstreeks met de plaatselijke belangenverenigingen voortdurend in gesprek over dergelijke effecten. Maar het geeft ook uitleg en toelichting over de plannen die ervoor moeten zorgen dat de hinder en het negatieve effect op de woon- en leefomgeving worden teruggedrongen. Ik noem onder andere de positieve beweging ten aanzien van het weren van luidruchtig lesverkeer vanaf andere vliegvelden. En het voortdurend bij de aspirant piloten onder de aandacht brengen van geluidsvriendelijke, althans minder belastende routes. Naast het voornemen natuurlijk om al in 2024 te beginnen met stillere éénmotorige vliegtuigen.

De voorzitter: Wilt u afronden, de heer Zuur?

De heer Zuur: Dat zal ik doen. Hoewel het CDA zich realiseert dat Groningen Airport Eelde daar lang niet altijd met open armen zal worden ontvangen in die omgeving en er ook overlast zal blijven, vinden wij dat een goede zaak. Ons verzoek aan Groningen Airport Eelde is dan ook om daar vooral mee door te gaan.

De voorzitter: Dank u wel. De laatste interruptie van de heer Brandsema van ChristenUnie.

De heer Brandsema: Mijn tweede interruptie, mevrouw de voorzitter. Voorzitter, vraag aan het CDA: heeft het CDA geen behoefte, net als in 2016, toen er een strategie gekozen is en er een keuze was tussen drie scenario's, om ook wat meer scenario's inzichtelijk te hebben? Eigenlijk ook in de lijn van de inspreker Van der Werf vroeg om wat meer keuzeopties te hebben dan alleen maar deze variant.

De voorzitter: De heer Zuur.

De heer Zuur: Wij voelen niet echt de behoefte om die scenario's te laten uitwerken temeer daar de luchthaven gewoon gaat voortgaan in zijn bestaan. We praten niet over een kritisch moment waarop we moeten beslissen. Doen we het zus of doen we het zo, doen we dit of doen we dat. Er wordt een NEDAB bijdrage gevraagd. Er ligt een strategie waarin het beleid wat de afgelopen jaren is ingezet, wordt doorgezet, zelfs wordt verstevigd in de beelden, zoals wij dat graag zien bij Groningen Airport Eelde. Dus daar is bij ons, ook gelet op wat er ligt aan de rapportages, geen behoefte aan.

De voorzitter: Dank u wel, de heer Zuur. Dan gaan wij verder met de bijdrage van mevrouw Peeks de partij... Sorry? U ook, oh excuus. Ik dacht dat het alleen voor Statenlid Zuiker gold. Ook voor Statenlid Peeks dan vanaf nu. Aan Statenlid Peeks van de Partij voor de Dieren, gaat uw gang.

Statenlid Peeks: Dank u wel, voorzitter. Dit college is dol op sprookjes. Na het sprookje van roodkapje en een grote boze wolf, gelooft ze nu ook in dit sprookje van de strategie van Groningen Airport Eelde. Een mooi sprookje over duurzame luchtvaart. Maar zoals iedereen weet, sprookjes bestaan niet. Want wat is er nu duurzaam in deze context? Bijvoorbeeld de bio kerosine? Tijdens de afgelopen verkiezingscampagne was ik bij het jongerendebat. En daar trof mij de vraag van een jongere waarom er in diverse Drentse dorpen geen openbaar vervoer meer is en hoe hij dan naar school moest komen? GS wil wel veel geld geven aan het vliegveld, maar voor openbaar vervoer voor onze jongeren is blijkbaar

geen geld. Mijn fractie vindt dat verkeerde prioriteiten. Dan over de overlast door de verruiming van de openingstijden. Ik vind het schokkend hoe er met de omwonenden omgegaan wordt op dit punt. Nachtrust en dus gezondheid van mensen onder de aanliegroute tellen blijkbaar niet. Wat wordt er dan gedaan om de overlast echt te verminderen voor omwonenden in bijvoorbeeld Glimmen? We horen al jaren dat nu echt de aantallen passagiers gaan stijgen, maar als we de cijfers dan weer krijgen, dan blijkt dat het weer niet waargemaakt kan worden. Ik vraag me nu af: wat is nu precies het doel van het in de benen houden van een verlieslijdende luchthaven? Afgezien van de donorvluchten en de traumaheli, want dat zijn wel levensreddende zaken. En daarvoor zou ik dan willen pleiten om daar met de Noordelijke provincies samen te kijken naar of daar ook andere oplossingen of plaatsen voor mogelijk zijn. Dan de lesvluchten. Ik heb begrepen dat alle lesvluchten van Nederland vanaf GAE gedaan worden, omdat geen enkel ander vliegveld deze wil. Er is te veel overlast daarvan, vindt men. Dat vinden de mensen die onder de vliegroutes wonen van de lesvluchten in Drenthe dus ook. Deze lesvluchten zouden ooit elektrisch worden. Maar kunnen we die groen opgewekte energie niet beter voor huishoudens en eventueel bedrijven gebruiken? Bijvoorbeeld om van het gas af te komen? Nu ik het toch over de gesubsidieerde vakanties heb, voor een groepje mensen die per vliegtuig op vakantie gaat. Zij gaan hun geld in Turkije, Spanje en Griekenland uitgeven en dat levert Drenthe dus ook niks op. Maar het kost de belastingbetaler wel geld en de omgeving zit met de verstoring en uitstoot. Door de hobby van een relatief kleine groep. Zorg nu dat alle mensen in Drenthe mee kunnen doen. Tot zo ver.

De voorzitter: Dank u wel, we gaan luisteren naar mevrouw Kramer van Volt en daarna de heer Vianen van de VVD.

Mevrouw Kramer: Dank u wel, voorzitter. Nogmaals dank en ook namens Volt aan de insprekers, dat is enorm verhelderend en inspirerend. Ik ben toch een beetje verbaasd, want zo'n commissievergadering is toch ook bedoeld om het gesprek te voeren? En toch heb ik het gevoel dat we allemaal onze standpunten delen. Dat is blijkbaar de situatie en ik hoop dan toch dat jullie, want we doen een voorstel, daar eens over na willen denken en dat we het daarover kunnen hebben. Er wordt nu gevraagd om in de komende jaren € 23 miljoen euro vrij te maken voor de NEDAB kosten. En Groningen Airport Eelde heeft die vraag ook gekregen. En nu komt het voorstel. Is het niet een idee dat we de ticketprijzen verhogen met € 23, dan gaan we ervan uit dat we 200.000 passagiers per jaar halen en € 46 miljoen voor 10 jaar vrijmaken. Wij dus niet, maar dat is dan het bedrag waar je vanuit gaat. Door de luchthavenbelasting per passagier te verhogen, hoeft de overheid niet bij te springen en kunnen wij met die € 23 miljoen dat financieren waar veel meer van onze inwoners van kunnen profiteren. De SP wil ook woonisolatie gaan bevorderen. We willen het verkennen naar kleine kernreactor, JA21. We willen een veilige N34, VVD. Is dat niet een veel betere besteding ten gunste van het algemeen belang? De woorden die ik ook een van de insprekers heb horen zeggen. Gedeputeerde, ik hoor heel graag uw reactie op deze benadering. Dan nog een punt. De betrokkenheid, heb ik ook gehoord, baart me zorgen. Staat de gedeputeerde ervoor open... Ik denk dat deze interruptie gaat over het voorstel.

De voorzitter: Een interruptie van de heer Hellendoorn van D66.

De heer Hellendoorn: Dank u wel, voorzitter. Ik heb de vraag aan of Volt, de woordvoerder van Volt, zich realiseert dat waar we het hier vandaag over hebben, gaat over de security en de veiligheid van de luchthaven? Dat is in andere sectoren geregeld doordat de overheid die kosten op zich neemt. Bij de luchtvaart is dat iets anders. En uw voorstel om ticketprijzen te verhogen met een bijdrage aan die kosten. Dat zou kunnen, maar bij mijn weten gaan wij vandaag niet besluiten over de ticketprijzen van reizen die vanuit luchthaven Groningen Airport Eelde vertrekken. Of ziet u dat anders?

De voorzitter: Mevrouw Kramer.

Mevrouw Kramer: Wij gaan besluiten over twee weken over die € 23 miljoen. En ik doe een suggestie waardoor die NEDAB kosten toch door kunnen gaan en dus daarmee ook Groningen Airport Eelde wellicht toch in de lucht kan worden gehouden. En wij in het kader van gunste van het collectief belang, van het algemeen belang, beter nadenken over het geld wat we uit willen gaan geven.

De voorzitter: De heer Hellendoorn.

De heer Hellendoorn: Maar u bent er zich van bewust dat u niet ticketprijzen van de reizen vanaf Eelde bepaalt?

De voorzitter: Mevrouw Kramer.

Mevrouw Kramer: Dat klopt helemaal. Wij kunnen wel het voorstel doen om die luchthavenbelasting te verhogen waarmee de ticketprijzen kunnen worden verhoogd.

De voorzitter: De heer Hellendoorn voor zijn laatste.

De heer Hellendoorn: Dank u. Een voorstel staat vrij, maar ik denk dat u ook niet gaat over de luchthavenbelasting. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. We gaan luisteren naar de heer Vianen, VVD.

Mevrouw Kramer: Mag ik nog reageren hierop?

De voorzitter: Dat mag ook. Gaat uw gang.

Mevrouw Kramer: Dat klopt helemaal en dat ik ook met u eens. Maar wij gaan wel over ons eigen geld.

De voorzitter: De heer Vianen, VVD.

De heer Vianen: Voorzitter, dank u wel. Het voorstel van Volt is op zich best interessant, om te kijken: hoe kun je nu de NEDAB kosten van de provincie naar beneden krijgen, zodat je dat kan investeren wellicht in andere dingen. Alleen de manier waarop daar zijn we het natuurlijk niet helemaal mee eens. Want je zou ook kunnen kijken naar, in het plan staat bijvoorbeeld: als wij groeien naar 225.000 passagiers, dat dan een positief resultaat wordt geboekt. En bij meer resultaat worden uiteindelijk ook de NEDAB kosten van de provincie verlaagd. Dus dat is een ander middel om bij hetzelfde doel te komen. Mijn vraag aan u is: wat vindt u belangrijker? Het doel om te zorgen dat wij minder NEDAB kosten gaan betalen of een middel om belasting te volgen? Want dan vindt u de VVD niet aan uw zijde.

De voorzitter: Mevrouw Kramer.

Mevrouw Kramer: Wat ik het allerbelangrijkste vind is dat wij na gaan denken over waar we nu echt ons geld aan uit willen geven. Dat gaan we ook straks nog bespreken bij het andere agendapunt. Wij zouden het geld willen geven aan een doel waarmee we veel meer Drenten kunnen helpen, en dat is niet het aantal passagiers dat nu gebruikmaakt van deze vlucht.

De voorzitter: Dank u wel, de heer Vianen.

De heer Vianen: Ik kom er zo meteen in mijn bijdrage ook nog op terug, maar vindt u ook niet dat investeren in Groningen Airport Eelde juist hele goede maatschappelijke doelen naar streeft? Bijvoorbeeld, we hoorden Jongeren Adviesraad ook, dat zij het heel interessant vinden om in deze sector bijvoorbeeld te gaan werken. En hoe meer innovatie, hoe interessanter het is voor de jeugd om hier te blijven wonen en te werken en te recreëren. Bent u het met me eens?

De voorzitter: Mevrouw Kramer.

Mevrouw Kramer: Dat ben ik met u eens. Als ik dat hoor van de Jongeren Adviesraad, ik heb net nog op Instagram ook flink gecompimenteerd hun inbreng. Als we de innovatie kant en die duurzaamheidsstrategie, die vinden we goed. Maar dat is niet zomaar geregeld. En op de korte termijn hebben we echt veel meer groot uitdagingen die in Drenthe spelen waar geld voor nodig is.

De voorzitter: Dank u wel. Het woord is aan de heer Zuur voor zijn interruptie, CDA.

De heer Zuur: Dank u wel, voorzitter. Is Volt van mening dat het enkelvoudig verhalen op een deel van de gebruikers van het vliegveld van die NEDAB kosten, dat dat gerechtvaardigd is, juist op die ene groep aan gebruikers? En de vervolgvraag is eigenlijk: hoever wilt u gaan met het verhalen van de kosten van veiligheid op een selecte groep, terwijl de veiligheid eigenlijk voor heel Nederland is geborgd met wat daar aan voorzieningen aanwezig is?

De voorzitter: Mevrouw Kramer.

Mevrouw Kramer: Ik vind het een heel logisch voorstel om de passagiers te vragen mee te betalen aan dat wat ook voor hen belangrijk is.

De voorzitter: Gaat u verder.

Mevrouw Kramer: Dank voor de interrupties, want dat is precies waar ik naar op zoek ben. Dus dank u wel. En dan nog een ding: de betrokkenheid. Dat baart mij zorgen. Dat is ook benoemd bij een aantal sprekers. Ik ben eigenlijk benieuwd of de gedeputeerde, dat is een vraag van onze kant ook, dus de tweede vraag. Of de gedeputeerde ervoor openstaat om, zoals de heer Keyzer aangeeft, een onderzoek te doen waarbij er wel een goed participatieproject plaatsvindt en wel de juiste mensen worden meegenomen? En de laatste vraag, ik herhaal de woorden nog niet, want er komt een interruptie aan.

De voorzitter: Interruptie van de heer Schuinder, BBB.

De heer Schuinder: Voorzitter, ik was toch even benieuwd. In het komende proces waarin het luchtvaartbesluit wordt genomen, komen nog diverse onderzoeken die gedaan moeten worden. Omgevingsonderzoek en er wordt gekeken naar een MER beoordeling. Vindt u dat u daarnaast dan ook nog onderzoeken moet doen vanuit GS? Of zijn misschien die onderzoeken voldoende in de komende tijd om dat mee te nemen in het geheel?

De voorzitter: Mevrouw Kramer.

Mevrouw Kramer: Het is sowieso goed dat die onderzoeken nog plaats gaan vinden, maar het is denk ik zo belangrijk dat er nú aandacht komt voor de mensen om wie het gaat. De mensen die écht in het gebied wonen, die er last van hebben en er niet zijn meegenomen.

De voorzitter: Dank u wel. Gaat u verder met uw betoog.

Mevrouw Kramer: Ik ga verder en ik herhaal daarbij de woorden van de heer Hellendoorn van D66. Want het gaat vandaag over de NEDAB kosten. Maar als ik het zo beluister en zo aanhoor of misschien ook wel aanvoel, dan gaat het ook over het wel of niet doorgaan van Groningen Airport Eelde waar vragen over zijn. Onderschrijft de gedeputeerde dit? En staat de gedeputeerde ervoor open om daar gehoor aan te geven? Aan die behoefte en het gesprek over het voortbestaan van Groningen Airport Eelde te voeren aan de hand van die diverse scenario's? Dat is mijn laatste vraag. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. We gaan luisteren naar de heer Vianen van de VVD, daarna de heer Uppelschoten van de PVV.

De heer Vianen: Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, Groningen Airport Eelde is belangrijk voor het noorden. Het is onderdeel van onze infrastructuur en daar moeten we zuinig op zijn. We moeten in Drenthe al zo vaak in gesprek met het Rijk om hier iets te behouden, terwijl we onze energie graag willen steken in nieuwe dingen naar Drenthe halen of ontwikkelen. Maar als het gaat om Groningen Airport Eelde blijken de constatering uit het rapport Elke Regio Telt even niet meer relevant. Ondanks de meerwaarde, de ambitie en de potentie van Airport Eelde. De VVD is daarom blij met het strategiedocument. Het laat namelijk een duidelijke visie zien, inclusief een realistische prognose en financiële onderbouwing. En als je ook de brief van Gedeputeerde Staten van 22 november vorig jaar bekijkt over de verschillende functies van Groningen Airport Eelde, dan is het wat de VVD betreft klip en klaar. Groning Airport Eelde is belangrijk voor het vestigingsklimaat, regionale economie en is van grote maatschappelijke toegevoegde waarde. Want de VVD benadrukt opnieuw, hebben vaker gedaan, Airport Eelde is ontzettend belangrijk voor orgaantransplantatie van het UMCG. En door gebrek aan een geschikte luchthaven zou dat de regionale en nationale toegang tot hoogwaardige zorg kunnen beïnvloeden. En het is mooi dat de Jongeren Adviesraad dit ook als een belangrijk onderdeel heeft benoemd. En dan is de VVD ook blij dat Groningen Airport Eelde in het strategiedocument volop in blijft zetten op de Hydrogen Valley en elektrisch vliegen. De VVD vindt dat het vliegveld tijd verdient om zich verder te ontwikkelen en ziet kansen in de nabije toekomst. En dat draag ik juist bij aan de groene ambities die we hebben en bij Groningen Airport Eelde blijft het ook niet alleen maar bij woorden. Kijk bijvoorbeeld naar de eerste Ground Power Unit op waterstof, of de samenwerking met grote partijen over het transport van waterstof naar Airport Eelde en het ontwikkelen van en het testen van waterstofstoestellen, een groot zonnepark en noem maar op. De ontwikkelingen zijn enorm. En dat is ook heel belangrijk voor onze potentie als het gaat om waterstof regio Noord-Nederland. En dit zorgt er ook voor dat we studenten kunnen aantrekken en dat het aantrekkelijk blijft om in Drenthe te blijven wonen. De betrokkenheid van het onderwijs is hierbij ook zeer belangrijk, want dit zorgt voor de verankering van de kennisontwikkeling in het noorden als het gaat om waterstof. En dat moeten we toejuichen en daar mogen we trots op zijn. En het is ook fijn dat de Jongeren Adviesraad dat ook even benadrukt. Want voorzitter, het is belangrijk dat wij naar de jongeren luisteren in dit dossier.

De voorzitter: Ja, u kunt er wel gaan staan, de heer Brandsema, maar ik moet u teleurstellen. Ik begrijp ook dat er enige onduidelijkheid is over het aantal interrupties. We hebben afgesproken, dat is mij verteld, in het presidium dat er drie interrupties zijn, en dat is inclusief de vervolgvraag bij een interruptie. Maar ik zie mensen nu allemaal schudden, maar ik kijk ook even naar mijn rechterkant en zo is het mij verteld. Dus zullen we het voor deze... Eén moment. Zullen we het voor deze keer dan zo doen dat we het... Ik ga toch even naar u, laten we dat maar even doen, de heer Zandvliet.

De heer Zandvliet: Dank u wel, voorzitter. Ik wil eigenlijk een procesvoorstel doen, ik heb een rondje gedaan langs andere fractievoorzitters en die hebben ook andere interpretatie van dat we voor nu hanteren: een interruptie is dus één vraag met één wedervraag. Dat we dat als één interruptie tellen,

dat we in het presidium even verduidelijking gaan zoeken over hoe dit punt staat. Want ik begrijp dat het grootste deel van de zaal het zo heeft begrepen.

De voorzitter: Ik deel uw conclusie en laten we het maar op die manier doen, want het is vervelend, inderdaad, als daar onduidelijkheden over zijn. Dus een interruptie is één interruptie voor deze keer. En dan is het nu voor de heer Brandsema de laatste keer. Dan heeft u nog één vraag. De heer Bomba heeft ook een vraag.

De heer Bolumba: Het is Bolumba, trouwens. Nee, het was niet per se vraag, maar even hierop aanvullend. Zo is het in een vorig agendapunt bijvoorbeeld ook gewoon geteld. Dat als je daar naar die microfoon rent, je hebt de vraag, je hebt een antwoord, je hebt een vervolgvraag en misschien daar een antwoord of reactie op. Dat was één interruptie. Zo hebben we hem net geteld en zo is die bij mij ook geteld.

De voorzitter: Het is een aanvulling op wat de heer Zandvliet nu voorstelt, dus we gaan het zo doen. Het aantal keren dat u naar de interruptiemicrofoon loopt, wordt geteld en u mag maximaal dan twee vragen stellen. Een gewone vraag en een vervolgvraag. Is daar de discussie voor nu over ten einde, in het presidium wordt daar dan nog eventjes verder over gesproken. Ik geef het woord aan de heer Brandsema voor zijn vraag. Het woord is aan de heer Brandsema.

De heer Brandsema: Dank u wel, voorzitter. Dan probeer ik het ook bondig te houden. Wat maakt dat de VVD dit keer vergeleken met de vorige twee keer in 2013 en 2016, vertrouwen heeft in de prognoses die in deze strategie naar voren worden gebracht en waar wij nu een keuze op moeten gaan baseren?

De voorzitter: De heer Vianen.

De heer Vianen: Voorzitter, dat is vrij eenvoudig. De SEO, of hoe we het onderzoeksbureau ook maar noemen, heeft dit onderzocht en getoetst aan modellen die gangbaar zijn in de vliegtuigensector, in de vlieg wereld. Dus op basis daarvan zou je kunnen zeggen dat deze prognoses veel realistischer zijn dan in de vorige periode, juist ook omdat destijds is gekozen voor een andere strategie dan dat er nu wordt gekozen. En daar zit wel degelijk het verschil tussen voor de VVD deze keer.

De voorzitter: Heeft u een vervolgvraag? Niet, goed. Statenlid Peeks, Partij voor de Dieren.

Statenlid Peeks: Dank u wel, voorzitter. Ik hoorde de heer Vianen spreken over die kennisbanen die eventueel zouden komen. Nu las ik van de week dat de stad, de provincie, de stad Groningen waarschijnlijk, dringend op zoek is naar mensen die terug willen komen naar Groningen vanwege de niet in te vullen kennisbanen. Hoe denkt de VVD erover om dat in Drenthe wel voor elkaar te krijgen?

De voorzitter: De heer Vianen.

De heer Vianen: Ja, dat is een hele mooie vraag. Dank u wel, want volgens mij is het juist zo dat als wij inzetten in Drenthe op goed onderwijs, goed bedrijfsleven en juist dit soort hub functies waar kennis kan verankerd worden en ontwikkeld worden, is dat wat studenten enorm gaat aantrekken. Wat we nu vooral zien, is dat jongeren uit Drenthe bijvoorbeeld wel gaan studeren hier in het noorden, misschien in Groningen, maar vervolgens een baan zoeken of een heil zoeken in de Randstad. En dat is juist wat wij hier proberen te voorkomen door te omarmen wat Groningen Airport Eelde het noorden heeft te bieden. Dus, voorzitter, op die manier zien wij dat wij dat als Drenthe echt kunnen doen. We hebben hier goud in handen en dat moeten we niet laten vallen.

De voorzitter: Dank u wel. Statenlid Peeks.

Statenlid Peeks: Groningen kan ze dus niet vasthouden, de studenten, maar Drenthe, denkt u wel? Ook qua woonruimte en dat soort dingen? Ik ben niet helemaal overtuigd.

De voorzitter: De heer Vianen.

De heer Vianen: Dan zal ik een nieuwe poging doen, voorzitter. Wat u ook ziet in de provincie Groningen, is dat ze daar nu aan het werken zijn, aan bijvoorbeeld een nieuwe economie wat studenten erg aantrekt. We zetten in op de waterstofeconomie, waar Groningen en Drenthe en allerlei bedrijven, de hele keten eigenlijk, enorm op inzetten om kennis te ontwikkelen. En wat u ook hoort van de Jongeren Adviesraad is dat dat een hele interessante sector is om in te gaan werken, om daarin kennis te ontwikkelen en onze kennispositie te vergroten. Dus is het voor enerzijds studenten belangrijk en anderzijds voor onze concurrentiepositie als Noord-Nederland. En als wij die studenten op die manier vast weten te houden door juist die interessante banen te kunnen bieden die we misschien nu nog niet voldoende hebben, kunnen studenten hier ook blijven en trekken ze niet weg naar andere delen van het land. En dat is hoe we dat gaan doen.

De voorzitter: Dank u wel. De heer Zandvliet van de SP.

De heer Zandvliet: Dank u wel, voorzitter. De vraag over euro's ga ik bewaren voor het onderwerp hierna, maar dat u kunt wel alvast gaan verwachten als het gaat over dit. Maar ik ga een andere vraag stellen, vraag over ideologie. U bent een liberaal, ik ben een socialist. We hebben andere ideeën over de rol van de overheid als het gaat over bedrijven. En in dit geval geven in dit voorstel € 23 miljoen als overheid aan een bedrijf. En een rol daarvan is dat die aandeelhoudersportefeuille, dat dat we die rol gaan krijgen als overheid. Eén van de insprekers begon daar ook over. Hoe rijmt u dat met uw liberale gedachtegoed dat wij als overheid menging krijgen in dit bedrijf?

De voorzitter: De heer Vianen.

De heer Vianen: Voorzitter, het is een luchthaven met allerlei ontwikkelingen die er plaatsvinden en waar aan de aandeelhouders wordt gevraagd, is om te investeren in de NEDAB kosten. En dat is ook geen Staatssteun aan een bedrijf. Dit wordt elders in Europa ook toegepast. Het Rijk investeert daar op dit moment niet in en dat zou wel een goede keuze kunnen zijn. Dat het Rijk daarin mee gaat financieren. Maar nu doen wij het als aandeelhouders, omdat wij het belang zien van de ontwikkeling op de luchthaven, bijvoorbeeld als het gaat om donorvluchten. Daar horen nu eenmaal NEDAB kosten bij. En daar moeten wij als overheden in investeren. Dus dat is niet per se ten gunste van nog meer economische ontwikkeling op dat bedrijf. Maar dat is juist puur om de boel in stand te houden, zodat Airport Eelde zich verder kan ontwikkelen op lange termijn.

De voorzitter: De heer Zandvliet.

De heer Zandvliet: Dus dan begrijp ik het goed dat het punt van de VVD op dit moment is dat wij als overheid invloed kunnen hebben ten goede van de samenleving als het gaat om donorvluchten. Maar dat het ook zou kunnen gaan om woningbouw, als het gaat om OV, wat dan ook. Dat we toch de VVD aan de zijde van de SP kunnen vinden om zo samen Drenthe mooi te maken, want dat vind ik een prettig, nieuw antwoord. Dat is een mooi, nieuw inzicht van de VVD. Heb ik u goed begrepen?

De voorzitter: De heer Vianen.

De heer Vianen: Voorzitter, dan trek ik de conclusie uit het verhaal van de heer Zandvliet... De heer Zandvliet vraagt aan de VVD of zij ook Drenthe nog een beetje mooier willen maken. Uiteraard, dat willen wij zeker. De vraag is even op welke manier we dat gaan doen en welke middelen we dan gaan investeren in welke prioriteit voorzitter. Maar als de SP met ons van mening is dat Groningen Airport Eelde daar een ontzettend goed voorbeeld van is, hoe we ons geld op een juiste manier kunnen investeren ten gunste van een Noordelijke vestigingsklimaat en investeren in onderwijs en studenten hier behouden. Voorzitter, dan steek ik mijn hand uit, ik hoop dat de SP dat van harte aanneemt.

De voorzitter: Dank u wel. [gelach] Was u klaar, de heer Vianen?

De heer Vianen: Nee, voorzitter, want ik zag dat mijn tijd op min 50 seconden stond. Toen ik keek had ik volgens mij nog ik iets van twee minuten of zo.

De voorzitter: Nog twee minuten, gaat uw gang.

De heer Vianen: Oké, ga ik even terug naar mijn spreektekst. Ik rond bijna af, voorzitter, hoor, want het is belangrijk dat Airport Eelde gewoon een solide basis heeft, zodat wij onze ambities kunnen realiseren. En daar moet wel het aantal passagiers voor gaan groeien. En een samenwerking met Schiphol kan ook bijdragen aan die groei. Schiphol groep benadrukt echter wel dat regionaal draagvlak essentieel is. En de VVD vindt daarom dat de regionale overheden, onder andere Groningen en Drenthe, nu echt standvastig moeten samenwerken, zodat Airport Eelde ook een stevig fundament kan bouwen. Randvoorwaarde is daarbij goede bereikbaarheid, veiligheid voor studenten en reizigers die naar Airport Eelde toegaan. We hebben daar ook schriftelijke vragen over gesteld, samen met mevrouw Udinga en ongetekende. Die komen ongetwijfeld nog. Maar wellicht kan de gedeputeerde alvast een tipje van de sluier oplichten hoe het staat met de bereikbaarheid van Groningen Airport Eelde en of er wordt ingezet op snelbussen. Voorzitter, ik concludeer: Airport Eelde is belangrijk voor het noorden. Het is goed voor ons vestigingsklimaat en levert een belangrijke maatschappelijke bijdrage. Met deze luchthaven hebben wij in het noorden kansen die ze elders in het land niet hebben en ook als het gaat om de energietransitie. Dus voorzitter, laten we deze kansen vooral verzilveren. Dank u wel.

De voorzitter: Hartelijk dank. Het woord is aan de heer Uppelschoten van de PVV en daarna de heer Loof van de Partij van de Arbeid.

De heer Uppelschoten: Dank u wel, mevrouw de voorzitter. Ik wil mijn verhaal over Groningen Airport Eelde beginnen met te verwijzen naar dat onderzoek, wat door de gemeente Tynaarlo is verricht. Dat onderzoek van de SEO. En het is heel belangrijk om daar even naar de bevindingen te kijken. Want de eerste bevinding is, en dan kunnen we hierna een stoppen met een discussie over de betrouwbaarheid van cijfers, de toekomststrategie en bijbehorende economische en financiële onderbouwing geven we een realistische prognose van de toekomstige ontwikkeling van Groningen Airport Eelde tot en met 2033. Dus dat betekent: ze hebben het onderzocht en de cijfers die zij daar vinden, zijn realistisch. Daar hoeven we geen discussie meer over te voeren, want dat is blijkbaar zo, want er wordt verwezen naar dat. De prognose is aan de ene kant conservatief in de mogelijke bedrijfsopbrengsten, dus die worden laag gehouden. Maar aan de andere kant wordt verwacht dat schaalvoordelen een factor twee te hoog zijn. Maar het beeld is realistisch. Ten tweede, we hebben het over de NEDAB kosten. Daar is ook een bullet van. Uit de strategische visie en de onderbouwing blijkt dat de ontwikkeling van Groningen Airport Eelde afhankelijk is van de bijdragen van overheden voor de niet-economische diensten van algemeen belang. De NEDAB. Zowel de noodzaak als onderbouwing van deze bijdrage, worden door SEO als realistisch beoordeeld. Dat staat in dit rapport. Dat is verder bij mijn

betreft... Als we dit rapport aannemen is dat verder zo. Nou goed, dan ga ik naar mijn tekst, want ik ben maar gaan zoeken naar dat onderzoek, omdat er zo vaak aan verwezen werd. Dus wij vinden, het gaat nu over de NEDAB kosten, wij vinden de instandhouding van het vliegveld Groningen Airport Eelde van groot belang. Dat hebben wij ook in het verkiezingsprogramma gezet, dat wisten onze kiezers, die hebben erop gestemd. Dus dat is wat ons betreft geen keuze meer. We hebben te doen wat we daar vermeld hebben. De extreme geluidsoverlast waarover gepraat wordt, ik zou bijna vergeten dat ik zelf ook in Eelde woon. Ik merk daar weinig van. Het is niet dat ik doof ben, [gelach] maar misschien heeft het ook iets te maken met het feit wat je hoort en wat je wil horen. Het onderzoek heeft wel plaatsgevonden in Eelde. Waarom het niet heeft plaatsgevonden in het villadorp Glimmen, dat weet ik niet, maar in Eelde heeft dat in ieder geval wel plaatsgevonden. Natuurlijk zijn er twijfels over wat je besluit over de toekomst, zeker als het een termijn van 10 jaar betreft. Maar over dit soort dingen is nooit zekerheid. Ik herinner mij nog heel goed de discussie die we 10 jaar geleden gevoerd hebben over de toekomst van Groningen Airport Eelde. Toen hebben we ook eerlijk en integer gedacht dat we een heel verstandig besluit namen. Dat pakte anders uit, zoals dat nu ook weer anders uit kan pakken en dat is niet erg, dat hoort erbij. Maar wij blijven van mening dat het een heel belangrijk onderdeel is van de infrastructuur van het noorden en dat we het vliegveld in stand moeten houden. En ook Elke Regio Telt. Daar wordt ook in vermeld: bewaak de bijzondere dingen die je hebt in een regio en stoot die niet te makkelijk af. En het afstoten van een vliegveld. Als het dan makkelijk zou kunnen, dan stoot je een grote voorziening af. En dat terugkrijgen zit er helemaal niet meer in. Verder kan ik ik noch opmerken...

De voorzitter: Nee, dat hoeft u niet meer op te merken, want u bent over de tijd heen. ...

De heer Uppelschoten: Eén dingetje dan over de tijd nog. De geluidsoverlast wordt vooral veroorzaakt door de vlietschool. En zoals we hebben kunnen lezen, heeft de vlietschool nieuwe vliegtuigen die veel minder geluid veroorzaken. Dus ik neem dan aan het geluidsoverlast waar ik geen last van heb, dat die voor de anderen die er wel last van hebben, zal verdwijnen.

De voorzitter: Dank u wel, de heer Uppelschoten. Het woord is aan de heer Loof, Partij van de Arbeid, daarna de heer Omlo van JA21.

De heer Loof: Dank u, voorzitter. De Partij van de Arbeid-fractie staat welwillend tegenover het voorstel om als provincie de komende 10 jaar bij te dragen aan de kosten van GAE, heb ik dat vast maar gezegd. Op een aantal onderdelen waren we en blijven we kritisch toeschouwer en dus ook belanghebbende. We wilden de nieuwe strategie van de luchthaven kritisch en onafhankelijk laten toetsen. Dat hebben we ook laten opnemen in het coalitieakkoord. De gemeente Tynaarlo, medeaandeelhouder, is zo vriendelijk geweest hiervoor opdracht te verstrekken aan het bureau SEO, economisch onderzoek en vervolgens het rapport te delen met de provincie. Resultaten van het onderzoek stemmen ons in die zin tevreden dat wij de steun die ik zojuist heb uitgesproken, niet heroverwegen, dus die blijft staan. De voorgestelde verduurzaming strategie die wij graag wilden en eigenlijk voor ons het meest cruciale onderdeel is van onze steun, blijkt inmiddels ook de eerste successen op te leveren. Het is ook mooi om te horen hoe daar de Jongeren Adviesraad vervolgens op reageert, die met name pleit voor innovatie en bijdrage aan de energietransitie. Die trend is ingezet en dat ondersteunen wij van harte. Minder tevreden zijn en blijven wij waar het gaat om verruiming van openingstijden, hoe beperkt ook. Het onderzoeksrapport van SEO toont ook aan dat verruiming van openingstijden niet per se noodzakelijk blijkt te zijn. En de directie van GAE geeft aan de verruiming niet als noodzakelijke randvoorwaarden te zien. Wat de Partij van de Arbeid betreft, nemen we dan ook afscheid van dit voornemen, dan wel betrachten de nodige terughoudendheid. We horen graag daar ook een reactie van het college op. Uit de stukken blijkt dat wij... Komen wij ook een brief tegen van de Schiphol Group, een karig briefje. Hoe leest GS dit? Vragen wij ons af. Het biedt nog niet echt veel perspectief

op verbinding met de Schiphol Group. En tenslotte even naar aanleiding van de bijdrage van de inspreker van Plaatselijk Belang Glimmen. Wij weten ook niet of Glimmen al dan niet is meegenomen in het Kantar onderzoek. Maar ik stel wel voor, een aantal andere fracties hebben dat ook gemeend te zeggen, om vooral in gesprek te blijven met de omgeving. Dat is een oproep, zowel aan de directie van GAE als aan de GS van onze provincie.

De voorzitter: Dank u wel, u heeft een interruptie van de heer Zandvliet, SP.

De heer Zandvliet: Dat is dan ook direct mijn laatste voorzitter, maar ik wou hem graag bewaren voor de Partij van de Arbeid. Ik heb net een mooi debat gehad met de BoerBurgerBeweging, dat ging over de stikstofuitstoot, de keuze die we moeten maken, wellicht tussen agrariër en de luchtvaartsector. En de BoerBurgerBeweging heeft duidelijk gemaakt hoe zij daarover denken. De verwachting dat de nieuwe coalitie wellicht de wetgeving gaat veranderen, dat meer kan. Die verwachting heb ik niet en ik ben heel benieuwd naar het standpunt van de PvdA daarvan. Denkt u dat de wetgeving gaat veranderen, dit allemaal past in stikstofbeleid? Dat er een ander beleid komt? En onderschrijft u daarmee de retoriek van de BBB? Of denkt de Partij van de Arbeid dat dit inderdaad nog wel eens kan gaan spannen met alle milieudoelstellingen die we nog moeten behalen?

De voorzitter: De heer Loof.

De heer Loof: We hebben net iets te weinig zetels gehaald in de verkiezingsuitslag om aan het roer te komen, landelijk en daarmee de stikstofwet overeind te houden. Hoe dat nu gaat ontwikkelen, dat moeten wij ook maar even zien als Partij van de Arbeid. Wij staan daar wat dat betreft even aan de zijlijn. Dat is niet aan ons op dit moment om daar iets van te vinden.

De voorzitter: De heer Zandvliet.

De heer Zandvliet: Dat snap ik, dat is op zich ook niet zo zeer de vraag. De vraag erin is namelijk dat dat wel op dit moment is de wetgeving waarin we hanteren. En ik voorzie als Socialist Partij een conflict straks ontstaan tussen die luchtvaart die we omhoog willen houden, op dit moment met dit voorstel in ieder geval wat GS wil, en de doelen die we hebben. Ik kan me voorstellen dat u dat ook ziet en daarom ben ik wel benieuwd uit dat licht waarom de PvdA dan nog steeds achter dit voorstel blijft staan? Want dit zal ergens ten koste gaan van het milieu. En ik ken de Partij van de Arbeid als een vrij milieubewuste partij. Dus zou u daar toch een beetje licht op kunnen schijnen?

De voorzitter: De heer Loof.

De heer Loof: We zijn altijd als Partij van de Arbeid redelijk consistent geweest in onze opvatting ten aanzien van dit vliegveld. De vraag als het gaat om hebben we het hier te maken met een noodzakelijke maatschappelijke infrastructuur, is door ons altijd met ja beantwoord. En dat doen we ook nu weer opnieuw, omdat er een aantal activiteiten plaatsvinden die wij gewoon belangrijk vinden voor Noord-Nederland. Op het moment dat je het vliegveld inlevert, ben je het kwijt en komt dat nooit meer terug. En dan mag er 100 keer een nieuw kabinet komen te zitten wat straks heel goed naar het platteland gaat luisteren en ervoor gaat zorgen dat het allemaal goed komt hier. Daar heb ik nog niet zo heel veel vertrouwen in. Dus wij denken dat datgene wat nu in ons bezit is en in onze omgeving een belangrijke rol speelt, wellicht niet voor iedereen en wellicht niet naar tevredenheid van iedereen, dat we daar zuinig op moeten zijn en dat is voor ons eigenlijk altijd de drijfveer geweest om positief te staan tegenover de huidige situatie.

De voorzitter: Dank u wel. En u was aan het einde gekomen van uw betoog? Ook dat. Dan geef ik graag het woord aan de heer Van den Brand van JA21 en daarna de ChristenUnie, de heer Brandsema.

De heer Van de Brand: Dank, voorzitter. Even een woordje vooraf. De heer Van den Brand heeft zijn leesbril vergeten en we hebben de Sociale Agenda al gehad. Dat is een mooi staaltje van, ik zal maar zeggen, inclusiviteit. Af en toe dan zal je mij zien zoeken, maar daarvoor excuses. Vooraf, JA21 is blij dat GS kiest voor de toekomst van de luchthaven. Dat geeft een einde aan de onzekerheid voor de luchthaven, de medewerkers en voor aanpalende bedrijven. We zijn in dat kader overigens benieuwd naar de status van de gesprekken over het deel uitmaken van een zogenoemde Schiphol Group. De VVD noemde dat punt ook al. Verder denk ik dat we moeten inzetten op iets ruimere vliegtijden, want daarmee kan Eelde beter faciliteren in het regionale vakantie- en zakenvervoer. Laten we ook niet vergeten, als dat hierin Eelde niet mogelijk is, dan moet het elders gedaan worden. En geloof me, die auto's zijn ook niet allemaal echt schoon. Ook dat geeft stikstofemissie, et cetera. De voordelen van Eelde zijn legio: het is een prima proeftuin voor waterstoftoepassingen, elektrisch vliegen, stillere vliegtuigen. En daarna een goede locatie voor de opleiding. Eelde en het UMCG, Eelde voor de Noordelijke vakantieganger en Eelde en werkgelegenheid. Eelde kan dus ook de duurzaamheidsagenda helpen. We zouden geïnspireerd moeten worden door wat de heer Hogenhuis vertelde. En let wel, onze jongeren hebben de toekomst, en dat zegt hier een oudere. Beslissingen in onzekerheid. Ik hoor maar steeds van: ja, maar die prognoses, wat is er van waar? Ik wil er wel op wijzen dat deze maatschappij vele miljoenen, soms zelfs miljarden investeert in zaken die slecht geprognostiseerd zijn, die ook geen zekerheid geven over de toekomst. En toch zien we ook linkse partijen daar graag mee akkoord gaan. Indirecte kosten met oog op veiligheid zijn altijd noodzaak. Maar Eelde is, voor zover wij weten, de meest lean and mean luchthaven in Nederland. We hebben het steeds over Eelde, maar ik merk dat het eigenlijk ook gaat over het vliegen in het algemeen. En dan geef ik u een wet mee. Dat is de wet van behoud van het vliegtuig, net zoals er een wet is van het behoud van de koe. Als we de koeien uit Nederland halen, dan staan ze ergens anders, want geen boer houdt die koeien zomaar. Als er gevlogen moet worden, dan vliegen we ergens en het is op Eelde of op Schiphol, et cetera.

De voorzitter: Wilt u afronden?

De heer Van den Brand: Een goed voorbeeld, en dat is de afronding, denk nu eens even aan die klimaatconferentie. Met alle goede bedoelingen, daar zijn 70.000 deelnemers naartoe gegaan. En hoe denkt u dat die daar gekomen zijn? Lopend? Ik denk ook nog eens een keer dat die vliegtuigen ook niet vol zaten, want er zitten vips in. Die gaan niet met een volgepropt vliegtuig. Kortom: geef Eelde een kans. Voorzitter, dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, de heer Van den Brand. Het woord is aan de heer Brandsema van de ChristenUnie en daarna als laatste de heer El Masoudi van Forum voor Democratie.

De heer Brandsema: Hij stond nog aan. Dank, voorzitter. De afgelopen 10 jaar zijn er verschillende pogingen ondernomen om luchthaven Eelde op vlieghoogte te krijgen. Helaas bleek de praktijk steeds weerbarstig. Telkens wanneer er met een 10-jarenplan gestart werd, moest er al na een aantal jaren bijgestuurd worden omdat de ambities niet waargemaakt konden worden. En nu ligt er opnieuw een strategisch plan voor met de vraag of we de portemonnee willen trekken. En, voorzitter, dan wordt mijn fractie toch wat verdrietig. Want waar in 2016 nog vol enthousiasme verschillende scenario's werden voorgelegd; afbouwen, continueren investeren en een maatschappelijke kosten-batenanalyse werd uitgevoerd, om wat onderdelen te noemen, lijkt het erop dat bij de betrokkenen dit keer de fut er ook wat uit is. Wederom is het papier gewillig, er worden mooie kansen genoemd, prachtige cijfers getoond, maar een heldere onderbouwing ontbreekt en er is geen degelijke MKBA uitgevoerd. Er wordt

een beeld geschetst alsof de keuze bestaat uit of investeren of überhaupt geen luchthaven meer hebben. Mijn fractie zou gezien het verleden verwachten dat er dit keer een nog steviger onderbouwd pakket aan documenten zou liggen om ons te overtuigen dat drie keer toch echt scheepsrecht is. De ChristenUnie vraagt zich af waarom er niet voor gekozen is om net als in 2016 verschillende scenario's voor te leggen. Ook begrijpt mijn fractie niet waarom ervoor gekozen is om geen MKBA uit te voeren. Is het alsnog mogelijk? Vraag ik aan het college, voorzitter, om meerdere opties, zoals afbouwen met behoud van de maatschappelijke functies, eigenlijk ook zoals inspreker de heer Van der Werf bepleit, op tafel te leggen? En is het college bereid alsnog een maatschappelijke kosten-batenanalyse uit te voeren? Graag een reactie van de gedeputeerde. Er wordt gesteld dat de openingstijden verruimd moeten worden om aantrekkelijk te blijven. Mijn fractie schiet gelijk de baanverlenging in gedachten. Die baanverlenging heeft niet opgeleverd wat verwacht werd. En wat maakt nu dat het college denkt dat de verruiming van openingstijden brood nodig is? Het leidt immers ook tot meer overlast. Graag reactie van de gedeputeerde. En tot slot, voorzitter, vraagt de ChristenUnie zich af in hoeverre we nu echt een keuze moeten maken of eigenlijk nu een keuze moeten maken? Kunnen we nog wat langer wachten tot mogelijk helder wordt wat er in Lelystad gaat gebeuren? En in hoeverre moeten we ons committeren aan 10 jaar? Wat als we voor een kortere termijn kiezen? Graag een reactie van de gedeputeerde. Voorzitter, ik rond af. Op dit moment bieden de stukken de ChristenUnie onvoldoende vertrouwen om in te kunnen stemmen met dit voorstel. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, en dan als laatste de heer El Masoudi van Forum voor Democratie.

De heer El Masoudi: Dank, mevrouw de voorzitter. Forum voor Democratie heeft eerder al kenbaar gemaakt dat we enkel instemmen met het toekennen van een NEDAB bijdrage als deze wordt besteed aan het in stand houden en versterken van de maatschappelijke rol van Groningen Airport Eelde. Zoals bijvoorbeeld bij donorvluchten en inzet van traumahelikopter. En dus niet aan duurzaamheidsprojecten. Echter, het laatstgenoemde is wel het geval. Het voorstel zoals dat nu voorligt houdt niets anders in dat er weer bakken aan gemeenschapsgeld verspild worden aan hobbyprojecten van de groene elite. In het strategiedocument wordt zelfs meermaals gesproken over Groningen Airport Eelde als proeftuin voor de verduurzamingstransitie. Hoe kan het college dit in tijden van groeiende armoede überhaupt uitleggen aan de Drentse inwoner?

De voorzitter: Een moment, u heeft een interruptie van de heer Schuinder van de BBB.

De heer Schuinder: Interruptie nummer drie, begreep ik. Ik heb even gevraagd, maar dat is helder. Hierna is het klaar, dat snap ik. Hoor ik u nu zeggen dat onder de NEDAB kosten, de € 22 miljoen, dat er ook kosten zitten voor instandhouding elektrisch vliegen, waterstof, dat soort dingen... duurzaamheid en dergelijke?

De voorzitter: De heer El Masoudi.

De heer El Masoudi: Hij staat nog aan. In de NEDAB. De kosten, die NEDAB bijdragen, daar zit... Wat was uw vraag ook alweer?

De voorzitter: Kunt u nog een keer de vraag herhalen, de heer Schuinder?

De heer Schuinder: Misschien kan ik de vraag dan iets duidelijker stellen: wat zit er volgens u in de NEDAB kosten?

De voorzitter: De heer El Masoudi.

De heer El Masoudi: De brandweerkazerne, de security, de traumahelikopter, dat soort pakketten.

De voorzitter: De heer Schuinder.

De heer Schuinder: En dus niet iets met duurzaam, waterstof, elektrisch vliegen en dergelijke, wat u net wel stelde?

De voorzitter: De heer El Masoudi.

De heer El Masoudi: Dat wordt wel in het strategiedocument betoogd, toch?

De heer Schuinder: Maar niet in de NEDAB kosten.

De voorzitter: Gaat u verder, de heer El Masoudi.

De heer El Masoudi: Dan heb ik dat verkeerd... Dan heb ik dat verkeerd gelezen, maar dat is wel hetgeen wat ik uit het strategiedocument heb vernomen.

De voorzitter: Gaat u verder met uw betoog.

De heer El Masoudi: Ik was bijna klaar, ik had nog één zin. Even kijken. Forum voor Democratie is dan ook voornemens met een amendement komen op dit voorliggend stuk. Dank u wel.

De voorzitter: U bedankt. Ik stel voor dat wij even vijf minuten de benen strekken en dat we daarna gaan luisteren naar de beantwoording vanuit GS.

De voorzitter: Als iedereen weer wil gaan zitten, dan vervolgen wij onze vergadering. Dames en heren, anders gaan we gewoon beginnen. Zo is het ook nog een keer goed. Wij gaan verder met de beantwoording vanuit het college. Ik geef graag het woord aan de heer Otter.

Gedeputeerde Otter: Dank u, voorzitter. Voor zijn negen minuten. Gaat uw gang. [de heer Bolumba steekt zijn hand op] Een moment. De heer Bolumba van GroenLinks, gaat uw gang.

De heer Bolumba: Ik heb een klein punt, het lijkt mij goed... ik gun de gedeputeerde absoluut het woord hoor, daar niet van, maar het meer een beetje een ding van... Ik zie echt driekwart van de zaal nog niet zitten. Ik zou het fijn vinden als we misschien even afwachten tot iedereen er is, zodat we ook gewoon met zijn allen kunnen beginnen.

De voorzitter: Nee, de heer Bolumba, dit is de verkeerde volgorde, wat mij betreft. Ik heb drie keer geroepen dat iedereen moest gaan zitten en ik word genegeerd, en dan is het moment daar dat de heer Otter gaat beginnen. Ik geef het woord aan de heer Otter.

Gedeputeerde Otter: Dank u, voorzitter. Ik heb negen minuten, ik heb ontzettend veel vragen, dus ik hoop dat ik daar doorheen ga komen. Maar misschien even te beginnen met in ieder geval de insprekers en de verschillende bijdragen. En ik merk dat daar heel veel verschil in zit. We hebben voorstanders en we hebben tegenstanders. En ik snap dat ook. Even vanuit het standpunt van zowel voor- als tegenstanders. Ieder bekijkt het toch vaak uit zijn eigen perspectief, uit zijn individueel belang. En ook ik heb in het verleden wel eens bezwaar gemaakt tegen hoogbouw die naast mijn huis zou verschijnen. Dus het is mooi dat je daar ook je stem... Dat je in ieder geval kunt uiten dat je het er niet mee

eens bent. Alleen, ik sta hier eigenlijk niet voor het individueel belang, maar ik sta hier voor het algemeen belang. En in de verschillende bijdragen is daar natuurlijk ook wel het een en ander over gezegd. En ik noem dan toch maar even het belangrijke vestigingsklimaat. We doen het allemaal ergens voor en het gaat niet alleen even om GAE. Het gaat even om het bredere wat we willen bereiken hier in het noorden. En dat is ons vestigingsklimaat en daar hoort het Deltaplan voor het noorden bij. Daar hoort Elke Regio Telt bij, daar hoort bestaanszekerheid bij. En al die zaken, voorzieningen die we hier graag willen hebben hier in het noorden, daar hoort ook de musea bij. Die dragen allemaal bij aan een gezond vestigingsklimaat.

De voorzitter: U heeft een interruptie van Statenlid Peeks van Partij voor de Dieren.

Statenlid Peeks: Dank u wel, voorzitter. Ik sloeg nog even aan op het individueel belang, wat de gedeputeerde noemde. Ik vind belangengroepen die hier inspreken, dat vind ik niet individueel belang. Hoe ziet u dat? Vindt u dat... Dat zijn toch ook groepen die voor het algemeen belang van hun omgeving opkomen?

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, individueel belang en algemeen belang, daar zit natuurlijk niet een hele strakke scheidslijn tussen. Maar eenieder bekijkt het wel vanuit zijn eigen perspectief en soms doe je dat met je omgeving. Dus dat kan. Er zit spanning op, dat heb ik eigenlijk aan willen geven. En die spanning, die gaan we ook niet wegnemen. Dat zal ook altijd blijven bestaan. De spanning tussen individueel of een kleiner groepsbelang, laat ik het dan zo definiëren, en het algemene belang. En ik heb geschetst waarom we dat eigenlijk doen en daar bent u ook al een aantal keren in meegenomen, ook hier in deze Staten met verschillende... Wat is dan dat algemeen belang? GAE heeft haar strategie hier neergelegd, Berenschot heeft daarnaar gekeken, Kantar kijkt naar het draagvlak en SEO heeft ook nog eens een keer naar het geheel gekeken. En op die manier is wel steeds vanuit die algemene belang invalshoek, zijn hier allemaal dingen voorbij gekomen. En die komen eigenlijk allemaal wel een beetje tot dezelfde conclusie: ja, de GAE luchthaven is belangrijk voor het noorden.

De voorzitter: Dank u wel. Statenlid Peeks? Het is voldoende. Gaat u verder met uw betoog.

Gedeputeerde Otter: Een andere rode draad, voorzitter, die heel veel voorkomt is eigenlijk even terugkijken naar het verleden. Wat is er toen allemaal misgegaan? Verwachtingen zijn uitgesproken. En waarom verwachten we nu dat het wel beter is? En ik koppel daar meteen mijn bezoek aan Schiphol maar even aan. De luchtvaart groeit sowieso, verwachting is 15%. Schiphol heeft nu 500.000 vluchten. Ik doe er even een gewoon percentage bij. Eigenlijk zouden die normaal doorgroeien 550.000 vluchten, maar de verwachting is dat ze moeten krimpen. Dus daar gaat een forse krimp ontstaan en dat is ook wel de nieuwe realiteit, denk ik, ook het verschil met het verleden. In het verleden was het misschien het meest efficiënt om alles maar te concentreren in Schiphol. Maar nu, in deze nieuwe tijd, zitten er beperking op Schiphol en zullen vliegtuigmaatschappijen ook alternatieven gaan zoeken. En dan is GAE één van die alternatieven. En ik heb het even heel simpel uitgerekend. Ik denk: als Schiphol 50.000 vluchten moet inleveren of niet kan ontvangen, dan is vliegveld Eelde daar slechts misschien maar 2% of 3% van nodig om die aantallen te halen die ook in al die verschillende rapporten staan. Dus we hoeven eigenlijk maar een heel klein deel daarvan hiernaartoe te halen. Ik moet even kijken waar ik ben, voorzitter. Ik ga gewoon even heel snel de verschillende fracties bij langs en dan probeer ik even die vragen eruit te lichten, denk ik, die even heel essentieel zijn. Er is gevraagd: wat is de rol van de provincie, was de rol van de gemeente? Het vliegveld ligt in gemeente Tynaarlo, maar ook... Op dit moment, denk ik, is het wel echt een provinciaal belang, maar de rol van de gemeente

Tynaarlo, daar gaat de gemeente Tynaarlo nog zelf een besluit over nemen. Schiphol. Ik ben daar afgelopen vrijdag geweest met gedeputeerde Henk Emmens eens van de provincie Groningen. We hebben daar denk ik een goed gesprek gehad. Helaas was de CEO, geen Nederlands woord voor, die was ziek. Dus we hebben het met de CFO besproken. Maar goed, er komt volgend jaar een nieuwe CEO en dan pakken wij ook weer het gesprek over het aandeelhouderschap op. Maar wat wel is afgesproken is om in ieder geval commercieel te gaan samenwerken. Dat heeft te maken met wat ik dan maar even zeg, het verleggen van een aantal procenten van wat Schiphol wellicht niet kan ontvangen, om dat te verleggen naar Eelde. De AvA morgen, daar nemen we in principe een besluit. Maar wees gerust, dat zal een besluit zijn onder voorbehoud, want we nemen in deze zaal pas op 20 december een besluit. Dus wij kunnen morgen geen in besluit nemen dat het geregeld is, wat daarover ook in de pers verschijnt. Dus we nemen een besluit onder voorbehoud en dat zal denk ik ook de gedeputeerde uit Groningen zo gaan doen. Voorzitter, er is heel veel verzocht om nog nader onderzoek en ik wil het eigenlijk even zo duiden...

De voorzitter: Zullen we anders eerst even de interruptie doen van de heer Pormes van LijstPormes?

De heer Pormes: Dank u wel, voorzitter, toch even een vraag over... Volgende keer nemen we pas een besluit, maar u neemt... We gaan een besluit nemen. Althans, dat is het voorstel, om een uitgave te doen over 10 jaar, voor 10 jaar lang. En kunt u ons uitleggen wat uw besliskader is geweest om ook óver deze bestuursperiode een besluit te nemen? En wat is het beleidskader om, omdat u dat zelf in uw stukken schrijft, we nemen geen meerjarenbesluiten over een meerjarentraject. Kunt u dat uitleggen?

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Otter: Dank u, voorzitter. U duidt even op het begrotingsproces waarin we dat hebben aangegeven. Maar sommige besluiten kun je niet anders nemen dan over een langere periode en die kun je niet afkappen voor 4 jaar. In dit geval is in het kader van het luchthavenbesluit om in ieder geval de continuïteit voor 10 jaar te garanderen van Eelde, is het nodig dat we dit besluit voor 10 jaar nemen. En om op die manier nogmaals, de continuïteit van Eelde voor de komende 10 jaar eigenlijk af te dekken.

De voorzitter: De heer Pormes.

De heer Pormes: Voorzitter, is het niet democratisch om te zeggen: we nemen weliswaar 10 jaar, maar wij garanderen dat voor deze bestuursperiode en een nieuwe college kan dat vervolgen, al dan niet? Dat lijkt me democratischer.

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, ik snap wat u zegt, maar er zijn natuurlijk meer zaken. Investerings in wegen. Als wij investeren in gebouwen, dan doen we dat ook niet voor 4 jaar. Dan is dat ook een besluit die een langere werkingsduur heeft. Daar waar het kan, doen we dat ook zoveel mogelijk en ook met die Investeringsagenda, maar er zijn ook zaken die je voor langere termijn moet vastleggen. Dus het kan gewoon niet anders.

De heer Pormes: Er is toch geen fysieke investering, voorzitter? U kunt dat nog niet vergelijken met fysieke investeringen? Daar ben ik helemaal niet mee eens.

De voorzitter: Wilt u voortaan even wachten totdat u het woord krijgt? Dank u wel. De gedeputeerde gaat verder met zijn betoog.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, ik wou net zeggen: ik had, want die heb ik nog wel steeds, maar hij heeft zijn bedrijf niet meer. Maar ik had een neef en die neef had een garagebedrijf. En ik was daar toevallig en daar liep een klant rond en ik zeg: daar loopt een klant. Hij zegt: ik hoef niet naar buiten, ik ken hem wel, hij zoekt iets wat ik niet heb. Kortom ja, die loopt maar te zoeken en te kijken. En heb je dit niet? Nee, die zoekt gewoon iets wat ik niet heb. En daar moest ik aan denken toen ik ook al die onderzoeken en al die verhalen hoor. Iedereen zoekt naar een soort beslissend argument, waarom we het wel of waarom we het niet moeten doen. En dat beslissende argument, dat is er gewoon niet. Dus wij hebben altijd te maken met een totale afweging. En wij kunnen dan nog wel een keer een onderzoek doen en nog een keer een onderzoek. Maar zowel de voor- als de tegenstanders, die krijgen nooit dat ultieme antwoord uit dat rapport, want ze zoeken eigenlijk naar een argument, één argument, wat er gewoon niet is.

De voorzitter: Meneer Otter, wilt u...

Gedeputeerde Otter: Vandaar dat ik denk: we hebben genoeg onderzoeken gedaan.

De voorzitter: Wilt u goed letten op de tijd, want u moet waarschijnlijk nog een heleboel vragen beantwoorden en u heeft nog anderhalve minuut?

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, de openingstijden. Het klopt, die zijn niet per se nodig voor de bijdrage aan de business-case, maar het kan wel belangrijk zijn voor de portfolio die je wil bieden. Dat is, denk ik... We gaan niet open om maar open te zijn, dus het moet wel ergens aan bijdragen. Dat wou ik eigenlijk maar aangeven en dat zal ook nog onderdeel zijn van nader onderzoek. Ticketprijzen verhogen is eigenlijk ook al beantwoord, dat klinkt sympathiek, maar we gaan er eigenlijk niet altijd over. Even zien. Voorzitter, ik denk dat ik volgens mij toch wel de belangrijkste dingen even gehad heb, misschien nog wel een aantal brieven die hier binnengekomen zijn. Want we hebben hier de insprekers en ik heb die brieven ook allemaal ontvangen. Die gaan we ook allemaal nog beantwoorden, maar misschien naar de SP, want die heeft ook nogal wat over de stellingen uit deze brief. Een aantal van die stellingen kan ik niet anders zeggen: die kloppen niet of wij herkennen ons daar niet in. Maar wij zullen die brieven in ieder geval allemaal nog gaan beantwoorden.

De voorzitter: Dank u wel. U heeft een interruptie van de heer Schoenmaker, Sterk Lokaal Drenthe.

De heer Schoenmaker: Dank u wel, voorzitter. Want voordat u het aangeeft is de tijd op. Ik denk, stel ik de vragen nog een keer. Ik mis er nog een paar. Er was één duidelijke vraag van een andere fractie nog: wat kan er gebeuren om aan te haken bij de plannen van de Schiphol Group om daar een versnelling op te krijgen? Op welke manier kan de provincie helpend zijn? Andere vraag: waarom verwacht u nu wel dat die prognoses nu wel uitkomen? En de NEDAB kosten, zijn die wel van invloed op de donorvluchten en op de traumaheli? Dat waren de vragen die u in ieder geval nog niet heeft beantwoord.

De voorzitter: De heer Otter.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, ik heb daar in algemene zin natuurlijk wel iets over gezegd over die prognoses, waarom we daar nu anders naar kijken dan in het verleden. De omstandigheden zijn gewoon anders. Toen kon alles gewoon naar Schiphol. Dat gaat gewoon niet meer. Dus er zal ook ge-

woon spreiding van vliegverkeer moeten zijn en daar speelt Schiphol ook een rol in. En daarom hebben we dat gesprek gehad met Schiphol en in ieder geval is daar uitgekomen dat commercieel in ieder geval komt er al een samenwerking. En in de loop van volgend jaar gaan we het gesprek weer aan dat men wellicht ook via aandelen gaat deelnemen. En daarmee is Eelde... Eelde is eigenlijk het enige vliegveld wat nog niet onder de invloedssfeer van Schiphol staat. Dus daarmee, als Eelde er ook bijkomt dan is alles onder invloed van Schiphol. En Schiphol heeft ook landelijk die rol om de regie daarover te voeren. Dus daarom is het ook belangrijk dat we daar onderdeel van worden. Maar ik snap Schiphol ook wel dat ze zeggen: we gaan dit niet doen en als we op voorhand daar direct al die NEDAB kosten moeten vergoeden. Op het moment dat de regio dat voor 10 jaar voor zijn rekening neemt, dan denk ik dat ze daar wel op in gaan stappen.

De voorzitter: Dank u wel. Een vraag van mevrouw Kramer, Volt.

Mevrouw Kramer: Dank u wel. Ik heb de verwachting altijd als we vragen stellen, dat we ze allemaal beantwoord krijgen. En niet de belangrijkste vragen. Dus daar gaat volgens mij iets mis qua verwachtingen. Dan mijn vraag, u geeft aan dat u de ticketprijs niet wil verhogen. Maar dat is mijn voorstel niet. Ik wil juist de luchthavenbelasting verhogen. Hoe kijkt u daartegenaan?

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, daar gaan we niet over en dat heeft natuurlijk ook weer invloed op de ticketprijs. Dus het is niet zo dat je zegt: ik ga één bestanddeel verhogen en daarmee gaat de prijs voor de consument niet omhoog. Zo werkt het niet.

Mevrouw Kramer: En als we dan met dat geld, dat we dus niet daaraan geven, maar dat wel gaan benutten voor het algemeen belang? Voor dat wat er nog meer voor ons ligt, qua uitdagingen? Hoe kijkt u daar dan tegenaan?

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, ik heb hier bij deze vraag onder gezet: waarom geldt dat alleen voor dit onderwerp? We hebben meer zaken van algemeen belang waar we heel veel geld in stoppen. Dan gaan we alleen over deze de discussie voeren. Dan kun je een hele brede discussie voeren. En bij het volgende onderwerp heeft u daar alle gelegenheid voor.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Kramer, gaat uw gang.

Mevrouw Kramer: Ik wil gewoon een antwoord en dit is een tegenvraag, dit is een vraag terug. Ik wil gewoon... Ik zoek naar een antwoord op de vraag die ik u stel. Het gaat om dit verhaal nu en niet om alle andere algemene belangen. Het gaat om dit verhaal.

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, ik haal nog een keer: de provincie stopt heel veel geld in zaken van algemeen belang. Daar is GAE straks één van. En dan wilt u alleen over deze één, dit ene onderwerp wilt u zeggen: waarom doen we dat? Want wij kunnen het ook anders aanwenden. Maar dat geldt ook voor heel veel andere zaken. Dus die discussie moet u dan breder trekken.

Mevrouw Kramer: Sorry maar het gaat echt hier over de NEDAB kosten, dus daar hebben we het vandaag over, nu.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, ik heb antwoord gegeven, twee keer.

De voorzitter: Ik geef het woord aan de heer Bos, GroenLinks.

De heer Bos: Voorzitter, dank u wel. Om wel even daar een opmerking over te plaatsen. Het is niet de eerste keer dat ik mijn interruptie moet gebruiken om mijn vraag opnieuw te stellen. Dat gebeurt nog wel eens, maar toch, bij de gedeputeerde Otter valt het mij op dat het vaker gebeurt. Dus ik wil u verzoeken om zoveel mogelijk ook de vragen die wij als PS stellen één voor één misschien te gaan behandelen en te beantwoorden. Mijn vraag, eigenlijk een simpele. Eigenlijk in navolging op de vraag die ik gesteld heb in eerste termijn. Heeft u het SEO rapport gelezen?

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Otter: Ja.

De voorzitter: De heer Bos.

De heer Bos: En wat doet u dan met: 'de aanbeveling aangaande de onzekerheden rondom nationaal en internationaal luchthavenbeleid lijken dus een niet verwaarloosbaar effect te hebben op de geprognosticeerde ontwikkeling van Groningen Airport Eelde. Het is aan te bevelen om het te benoemen en een analyse van zulke risico's integraal op te nemen in de strategievisie en de bijbehorende economische financiële onderbouwing.'?

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, ik heb in algemene zin hier aangegeven dat we in een andere tijd leven ten opzichte van eerdere prognoses. En dat er ook altijd plussen en minnen aan zo'n prognose zitten, maar ook in de beoordeling. Maar als je even door je oogvaren naar al die rapporten kijkt, dan zijn zij zonder uitzondering allemaal positief om luchthaven Eelde open te houden. En zij benoemen gewoon risico's, dat snap ik ook wel. Maar dat is alleen misschien een neerwaarts risico. Er kan ook nog een enorm opwaarts risico zijn, dus dat het een geweldige kans is. Alleen, de neiging is wellicht alleen om neerwaarts te kijken.

De voorzitter: De heer Bos.

De heer Bos: Ik verwacht, voorzitter, toch vanuit het college inzicht in de verschillende risico's en de beheersmaatregelen die daarop ter beschikking staan.

De voorzitter: Dank u wel. Dat was geen vraag, maar ik weet niet of de heer Otter daarop wil reageren. Anders geef ik het woord aan de heer Pormes van LijstPormes.

De heer Pormes: Dank u wel, voorzitter, dit is mijn derde interruptie. Ik zeg het maar vast. Maar we moeten wel een eerlijk verhaal vertellen. Niemand van ons heeft gevraagd om allerlei soorten onderzoeken aan te vragen om ons gelijk te krijgen. We hebben slechts aan u één onderzoek gevraagd, een maatschappelijke kosten-baten analyse, specifiek luchtvaart. Als u dat had toegezegd, was geen enkel onderzoek meer nodig. Want dat zegt de minister, dat het belangrijk is. Alle maatschappelijke organisaties zeggen dat. Dus houd ons niet voor de gek door te zeggen: maar iedereen wil een onderzoek hebben om zijn gelijk te krijgen. U heeft geweigerd om dat te doen. En mijn vraag is: bent u alsnog bereid om die MKBA in te zetten?

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, GS heeft eerder besloten om niet een dergelijk onderzoek te doen. Dus daar kan ik ook van alles bij voorstellen. Ik heb eigenlijk al gezegd: iedereen zoekt naar dat ene argument, maar dan gaan we toch niet krijgen. Wat ik nog wel weer heel plezierig vond, is: als je daarop googelt dan kom je eigenlijk bij één partij uit die daar heel veel ervaring mee heeft en dat is SEO. En ik dacht dat... Ik ben eigenlijk wel blij dat SEO ook dat second open onderzoek heeft gedaan. Die hebben natuurlijk toch ergens in dat achterhoofd, dat MKBA waar u het over heeft. Maar we hebben geen specifieke MKBA laten doen. En ik zie de noodzaak er ook niet van in. Nogmaals: vliegveld Eelde bestaat. Het is niet iets van, we willen een vliegveld in Eelde. En wat speelt er allemaal. Het bestaat gewoon, het functioneert gewoon. Waarom zou je nog weer een onderzoek willen?

De voorzitter: De heer Pormes.

De heer Pormes: Voorzitter, laten we er niet omheen draaien. U had gewoon te zeggen: wij hebben dat niet gewild. En dan moet u ons niet gaan verwijten dat we komen tot allerlei andere onderzoeken. Eén onderzoek hebben gevraagd, al in het begin. Dat heeft u geweigerd. Maar mijn vraag gaat erom, dat is ook door de BBB gezegd, er komt een luchthavenbesluit met allerlei andere onderzoeken. Terecht, BBB heeft groot gelijk. Bent u bereid dat af te wachten alvorens wij een besluit nemen?

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, in het kader van het luchthavenbesluit worden een aantal onderzoeken gedaan en één van de voorwaarden is dat we die NEDAB kosten toekennen. Dus ik kan daar niet mee wachten, want dan halen we eigenlijk een hele belangrijke bouwsteen onder dat luchthavenbesluit weg. Zo werkt het niet.

De heer Pormes: Ik weet het, mevrouw de voorzitter.

De voorzitter: Nee, de heer Pormes, de microfoon mag weer uit. Was u aan het einde gekomen, de heer Otter?

Gedeputeerde Otter: Ik denk het wel, voorzitter, en misschien nog één uitsmijter. Want dat wordt ook steeds een beetje zo voorgedaan, dat vliegen alleen voor de happy few is. Ik denk dat we ook heel veel mensen met een kleinere beurs gunnen dat ze gewoon op vakantie kunnen. En het mooie is voor noordeling als dat vanaf Eelde kan.

De voorzitter: Dank u wel. Dat maakt dat wij aan het einde zijn gekomen van de eerste termijn en dan kijk ik naar de publieke tribune, want ik geef graag de sprekers nog even de kans om te reageren op dat wat is gezegd. En dan kijk ik even. Niet iedereen is nog aanwezig, maar wie er wel aanwezig is, is de heer Huiberts, volgens mij en die mag naar voren komen om nog heel kort, ik geloof één minuut, te reflecteren op dat wat er is gezegd. Gaat uw gang.

De heer Huiberts (inspreker): Dank, voorzitter. Dan zal ik wat sneller spreken dan daarstraks. Dat iedereen bekijkt van zijn eigen individueel belang, is mooi. Ik neem aan dat als er een windmolen naast de gedeputeerde zijn huis wordt gebouwd, dat dan de slagschaduw ook individueel belang is. Ik begrijp dus dat er geen onderzoek verder wordt gedaan. Maar goed, onderzoeken moeten nu eenmaal worden gedaan en die moeten ook worden gedaan onder een representatieve afvaardiging van de burgerij. En we zien steeds weer dat in de luchtvaart dit niet correct wordt uitgevoerd. Dan hoor ik

commercieel samenwerken met de Schiphol Group, waar ik in mijn eerste termijn al gewag van maakte. Met wie van de burgers is dit besproken? Wie hebben daar inspraak in gehad? En ook leuk dat er naar Amsterdam gegaan wordt. Maar ook Amsterdam is een luchthaven die niet zelfstandig de broek op kan houden en speelt 'break even' dankzij de parkeergelden. Maar op het faciliteren van vliegtuigen wordt schromelijk verlies geleden. En waarin is Groningen verschillend? Mijn vraag aan de gedeputeerde. Continuïteit voor 10 jaar, heel mooi. Groningen is al jaren een bodemloze money pit. Ja, ook ik heb er dan maar even geen beter Nederlands woord voor.

De voorzitter: Wilt u afronden?

De heer Huiberts (inspreker): Verdeelde lasten, dus de luchthaven krimpt. Nee, niet, maar groeit via andere luchthavens. De luchtvaart is als een kleuter die, als hij maar steeds weer zijn zin krijgt, het steeds lastiger wordt om nee tegen te zeggen. Een MKBA zal aantonen dat openhouden van Groningen Airport Eelde net als Amsterdam en Rotterdam, een dure hobby is van een selecte groep mensen die alleen maar in groeitermen denken. Ik dank u.

De voorzitter: Dank u wel. Het woord is aan de heer Van der Werf.

De heer Van der Werf (inspreker): Dank u wel, voorzitter. Opmerking richting de gedeputeerde: u had het over voor- en tegenstanders. Ik hoop niet dat u mij als tegenstander heeft ervaren. Dat ben ik niet. Ik ben wel voorstander van een luchthaven tegen geringere kosten, met name die wij als overheid en dus als burger moeten bijdragen. En verder gaat wat mij betreft de dagprijs voor degene die het het best heeft begrepen naar de heer Brandsema van de ChristenUnie. Ik dank u.

De voorzitter: Dank u wel, en dan tenslotte de heer Keyzer.

De heer Keyzer (inspreker): Deze tijd had ik kunnen besparen, inderdaad. Ook ik ben geen tegenstander. Alleen, er ligt een wijziging in navolging van dit besluit, waarin we niet kijken naar onderzoeken, maar waarvan ik mij afvraag welk onderzoek zelf is geïnitieerd. We kijken naar onderzoeken van een ander, vooral belanghebbenden. En daar mist volgens mij toch wel een combinatie tussen beide.

De voorzitter: Kort maar krachtig, daar houden we hier van in dit huis. Dank u wel. Wij gaan over naar de tweede termijn. Dat mag vanaf de zitplaats, ik ga gewoon iedereen even bij langs en dan begin ik bij de heer Bos van GroenLinks. GroenLinks, gaat uw gang.

De heer Bos: Even omschakelen voorzitter, dank u wel. Geschokt kan ik mijn eigen status op dit moment wel even benoemen. Er ligt een onderzoek van SEO, wat blijkbaar volgens Google ook nog de meest prominente onderzoekspartijen is voor een luchtvaart MKBA. In dat onderzoek worden dus een aantal aanbevelingen gedaan. Het is een soort cherry picking geworden het afgelopen debat over wat er dan wel gevaarlijk is uit het rapport. Leidt dat tot een aantal vragen. Kunt u voor ons de risico's in kaart brengen met beheersmaatregelen die genoemd zijn in het rapport? Dit is een eerste vraag eigenlijk, eerste termijnvraag: wat als in 2025 blijkt dat Groningen Airport Eelde niet winstgevend zal draaien? Heeft dat dan liquiditeitsproblemen? En wat is dan de vraag aan de provincie? Daar beperk ik het even bij.

De voorzitter: Hartelijk dank, de heer Schoenmaker, Sterk Lokaal Drenthe.

De heer Schoenmaker: Dank u wel, voorzitter. Allereerst, gedeputeerde bedankt voor de beantwoording. We hebben gedurende het debat antwoorden gekregen, eigenlijk op al onze vragen. Dus dank daarvoor. We hebben al veel voordelen genoemd en naast de veiligheid zien we ook de kans voor

jonge mensen in Drenthe. En we hopen dat het openhouden van de luchthaven uiteindelijk gaat bijdragen op het inlopen van de achterstand ten aanzien van inkomensongelijkheid ten opzichte van de rest van Nederland en opleidingsongelijkheid. Dus wij zien kansen en wij zullen voorstellen de volgende vergadering. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, de heer Schuinder, BBB.

De heer Schuinder: Voorzitter, heel kort. Wij danken ook de gedeputeerde voor de duidelijkheid en de antwoorden. We hebben ook de input van de sprekers gehoord en realiseren ons dat Groningen Airport Eelde en GS een opgave hebben om in gesprek te zijn en te blijven met de directe en waar mogelijk ook de indirecte omgeving. Ik denk dat het twee kopjes koffie gaan worden met Volt, want ik vind het wel interessant om hun suggestie te onderzoeken. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, de heer Pormes, LijstPormes.

De heer Pormes: Dank u wel, voorzitter. Het college heeft net zojuist gezegd dat er een koppeling is. Een voorwaarde aan de NEDAB kosten. Althans het luchthavenbesluit is gekoppeld aan het verlenen van NEDAB kosten. Ik beschik over andere informatie, dus ik vraag u om in ieder geval aan ons schriftelijk voor PS de voorwaarde aan te leveren dat er inderdaad sprake is van die koppeling. Dat is één. Tweede, voorzitter, mijn vraag over de maatschappelijke kosten. Kijk, het gaat om 13.287 privé-vliegtuigen. En ik begrijp niet wat de maatschappelijke kosten zijn. Ik snap ook niet wat daar de meerwaarde van is, dat wij hen faciliteren. GAE heeft geen lijndiensten, uitsluitend vakantievluchten en privé-vliegtuigen. Dus kunt u uitleggen wat daarvan de meerwaarde is? De VVD heeft gesproken over het goud in handen. De afgelopen zeven jaar. Waar is dat goud? Al die mooie beloftes van het bedrijfsleven om alles aan te leveren bleek 0,0. € 9 miljoen zouden ze toegezegd hebben? 0,0. Laat staan arbeidsplaatsen. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, de heer Hellendoorn, D66.

De heer Hellendoorn: Dank u wel, voorzitter. Ik zou nog één vraag terug willen leggen bij de gedeputeerde en die ging erom dat in het collegeprogramma staat dat er randvoorwaarden gesteld zullen worden, of zoals gesteld wordt, daartoe passende voorwaarden zullen worden gesteld aan de strategie van de luchthaven. En mijn vraag eerder was wat de passende voorwaarden zijn die het college stelt aan de subsidie op het gebied van de NEDAB kosten? Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, de heer Zandvliet.

De heer Zandvliet: Dank u, voorzitter. Ik had de VVD beloofd terug te komen in de tweede termijn. Dat ga ik zeker doen. Want ik vind het mooi om te zien dat deze fractie openstaat voor overheidsbemoeienis. Ik vind het minder mooi dat dat in de luchtvaart is. Laten we dat alsjeblieft doen in bijvoorbeeld het OV, door dat terug te trekken uit de markt. Zorgen dat dat betaalbaar wordt. Daar kunnen we het geld beter in investeren, als het aan de SP ligt. En voorzitter, dat maatschappelijke belang, dat is nog wel een discussiepunt. We hoorden de PvdA in hun bijdrage ook vertellen: als je het kwijt bent, dan ben je kwijt. En ik heb wel enkele sympathie voor dat standpunt. En daarom denk ik dat het goed is dat wij als SP de motie aankondigen alvast dat wij MKBA willen, specifiek luchtvaartgebonden, zoals in het rekenkamerrapport staat. Wij denken dat dat helpt om het maatschappelijke belang naar voren te krijgen. Dat het helpt om te kijken, zijn de keuzes waarin het vliegveld kan bestaan in alle structuren, zodat de stikstof en de natuur in balans is? En dat ook de PvdA helpt om meer keuzes te zien. Dus we hopen daar ook steun in van de PvdA.

De voorzitter: Dank u wel, de heer Zuur, CDA.

De heer Zuur: Dank u wel, voorzitter. Wij zijn blij dat vandaag ook volop uiting is gegeven aan het belang van de rol van de donorvluchten en zelfs breder als onderdeel van de medische infrastructuur. Ik hoef maar even de UMCG discussie naar voren te halen en we weten volgens mij waar we het over hebben. Blij dat dat toch ook nog goed naar voren is gebracht, want dat is voor ons van groot belang. En verder, wij zien in de onderliggende stukken, waaronder het strategiedocument economische onderbouwing, draagvlak en reflectie onderzoek, een goede onderbouwing vanuit Groningen Airport Eelde van het langjarig perspectief. Met het onderzoek naar de maatschappelijke en economische waarde van Groningen Airport Eelde plus het economische onderzoek van SEO, wat volgens mij inmiddels misschien wel staat voor second opinion, is naar de mening van de CDA-fractie een goede invulling gegeven aan de in het coalitieakkoord gestelde passende voorwaarden en externe toetsing. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, Statenlid Peeks, Partij voor de Dieren.

Statenlid Peeks: Dank u wel, voorzitter. Ik ben nog niet overtuigd van of het objectief is aangetoond dat GAE voor meer bedrijvigheid zorgt in Noord-Nederland. Dus of het meer oplevert dan dat dat kost. ... Ik zou graag ook willen weten waarom dat er dan niet meer in OV wordt geïnvesteerd. Verder, hoe zit het met de relatie met de klimaatopgave? Vooralsnog zijn er geen elektrische vliegtuigen in gebruik en zal het hele arsenaal aan vliegtuigen toch niet in één klap elektrisch zijn. De uitstoot van CO2 en stikstof blijft dus onverminderd en wordt wellicht zelfs meer. Dat valt toch alleen terug te dringen door de luchtvaart te krimpen? Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Kramer, Volt.

Mevrouw Kramer: Dank u wel, voorzitter, ik heb één vraag aan de gedeputeerde. Gaat u mee koffie drinken en het verkennen wat haalbaar is met de NEDAB kosten?

De voorzitter: Dank u wel, de heer Vianen, VVD.

De heer Vianen: Voorzitter, dat ging bijna fout. Toch even nog richting de SP over overheidsbemoeienis. Als Provinciale Staten en als provincie hebben wij vooral een aanjagende faciliterende rol. En volgens mij is dat exact wat wij hier doen met deze NEDAB kosten, is om de boel aan te jagen. En ook te zorgen dat Groningen Airport Eelde zich verder kan ontwikkelen. Dus op die manier bemoeien wij ons zeker ermee. Zoals Dilan Yeşilgöz ook zegt: bemoei je ermee. Dan wordt er een paar keer gerefereerd naar een MKBA onderzoek. Het rapport Elke Regio Telt, zegt dat dat niet de lading dekt voor de regio. Want als je die allemaal bij elkaar optelt dan worden een hele boel effecten niet meegenomen. Luistert u nu eens bijvoorbeeld naar de Jongeren Adviesraad. Die zegt: wij willen graag dat hierin een verteed wordt, innovatie lostrekken. Zodat we hier kunnen wonen, werken en ontwikkelen in deze sector. Luistert u nu daarnaar, want dat wordt niet meegenomen in een MKBA onderzoek. Er liggen hier twee rapporten van gerenommeerde bureaus die zich baseren op allerlei prognoses en op de strategie van Groningen Airport Eelde. Volgens mij is dat meer dan afdoende. En laat u vooral inspireren door de jongeren. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, de heer Uppelschoten, PVV.

De heer Uppelschoten: Dank u wel. Ik heb de neiging om te zeggen als er nu een goed onderzoeksrapport ligt, wat op verzoek van de gemeente Tynaarlo gemaakt is, je hoeft nog niet eens het hele rap-

port te lezen. Maar de bevindingen zouden al heel belangrijk zijn en daar staat dus ook in dat het ver-
ruimen van de... Bij die bevindingen, je hoeft niet het rapport door. In de bevindingen staat heel simpel
dat de verruiming van de openingstijden kan leiden tot de vergroting van de portfolio van het vliegveld.
En dat meer bestemmingen en meer maatschappijen hier zouden kunnen komen. Een tweede is ook,
dat staat ook bij de bevindingen. Ik ben even aan het zoeken weer. Dat het vliegveld kostendekkend
zou zijn als er 50.000 passagiers meer komen dan de 225.000 waarvan nu wordt uitgegaan. En als er
275.000 zouden zijn, dat het vliegveld dan kostendekkend is. Als ik de verhalen van Schiphol mag ge-
loven, dat een klein gedeelte van de passagiers hier naar Eelde komen, dan is dat blijkbaar al in orde.
En een derde is: we praten nog steeds over de geluidsoverlast. Maar zou het ook niet mogelijk zijn,
misschien heel onorthodox, die mensen die binnen de straal van het vliegveld wonen, die zouden kun-
nen vliegen zonder de luchthavenbelasting te betalen? Dat is dan een kleine compensatie van de
overlast die je krijgt. Ik bedoel...

De voorzitter: Dank u wel.

De heer Uppelschoten: Er zijn genoeg mogelijkheden om de zaak op te lossen. Dat is een vraag, of
dat kan?

De voorzitter: Dank u wel. We gaan naar de heer Loof, Partij van de Arbeid.

De heer Loof: Dank u, voorzitter. De beantwoording en de reactie vanuit het college heeft eigenlijk een
paar nieuwe vragen opgeroepen bij ons. Of althans, ze zijn wel al eerder ingediend, maar nog niet
goed beantwoord, wat ons betreft. Over de openingstijden verruimen zegt u: er wordt nog nader on-
derzoek naar verricht. Dat hebben wij nog niet ergens gelezen, dus daar horen we graag wat meer
verduidelijking over. Wat voor onderzoek is dat dan? De Schiphol groep heb ik ook naar gevraagd. De
reactie in het rapport van de Schiphol Group was nog niet echt hoopgevend, zo van: komt u maar bij
ons. Op basis waarvan zegt u, zoals u net heeft gezegd, u denkt dat het wel goed komt? Daar wil ik
graag wel een onderbouwing onder. En ik sluit me ook inderdaad even aan bij de opmerking van D66
over de passende voorwaarden. Die zijn inderdaad ook gevraagd door een aantal partijen. Waar be-
staan die dan exact uit? Met welke boodschap gaat u straks naar de directie van GAE? Dank u, voor-
zitter.

De voorzitter: Dank u wel, de heer Van den Brand, JA21.

De heer Van den Brand: Voorzitter, toch hoor ik steeds weer dat Groningen Airport Eelde en de dis-
cussie over vliegen door elkaar worden gehaald. En even op de Partij voor de Dieren, die duurzaam
vliegen nog ver weg vindt zijn. Juist Groningen Airport Eelde kan een prima opstap zijn naar een ver-
beterd vliegverkeer. Dus naast de kille kwantitatieve analyse liggen ook kwalitatieve kansen. En ten-
slotte de prognoses. Ik vind dat de gedeputeerde heel goed een inschatting maakt, juist door over
Schiphol te praten en die overloopt die er nu gaat ontstaan, nu met nadruk op dat nu. Er is een ver-
schil tussen vroeger en nu. Waardoor Eelde inderdaad best veel kansen heeft. Het is het afbreukrisico
slechts van is dat op korte termijn, is dat op langere termijn? Maar zoals het er nu naar uit ziet komt
het. Ik vind het een prognose die het waard is om te gebruiken bij de keuzes die GS maakt. Dat was
het, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, de heer Brandsema ChristenUnie.

De heer Brandsema: Dank, voorzitter. Vroeger kon alles nog op Schiphol, zei de gedeputeerde zo-
juist. Maar toen Schiphol in 2022 helemaal vastliep en we kennen de beelden waarschijnlijk nog wel

van urenlange wachtrijen, toen zijn er nul vluchten naar Eelde verplaatst. Dus waarom zou de toekomst er dan anders uit gaan zien? De woorden van Schiphol vindt mijn fractie boterzacht. Voorzitter, in 2016 legden we als aandeelhouders naast € 30 miljoen NEDAB zelfs € 10 miljoen op tafel in het zogenaamde Routefonds om nieuwe vliegverbindingen in de benen te helpen. En de bodem van dat fonds werd veel sneller dan verwacht bereikt. Ook dat heeft niet geleid tot het behalen van de prognoses, ook niet de aantallen die nu verwacht worden. En, voorzitter, ik snap de gedeputeerde eigenlijk wel als hij zegt: gaat er een onderzoek zijn dat u wel overtuigt? En in dat geval zou ik zeggen: meten is weten. Laten we dat praktijkonderzoek doen. En, voorzitter, dat hebben we de afgelopen 10 jaar gedaan. En dan blijkt telkens dat die mooie ambities niet gehaald worden. Dus is de gedeputeerde bereid om het scenario op tafel te leggen wat het de aandeelhouders gaat kosten als we een minimaal vliegveld in de benen willen houden? Een vliegveld voor de traumaheli, voor de donorvluchten, voor zakelijke vluchten, dat soort maatschappelijke zaken. Graag reactie van de gedeputeerde. Voorzitter, tot slot nog één laatste vraag, want geen enkele vraag van mij is in de eerste termijn beantwoord. Gezien het feit dat de strategieën van 2013 en 2016 telkens al na drie jaar herijkt moesten worden, is het misschien een idee eerst voor drie of vier jaar die NEDAB kosten toe te zeggen om te kijken of nu wel de ambities uitkomen? En als de gedeputeerde overtuigd is van de prognoses dan durft hij dat toch zeker wel aan. Graag een reactie van de gedeputeerde. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Wij gaan naar de beantwoording van... Nee, Forum voor Democratie wil niet. Die heb ik gevraagd. Geen probleem. We gaan verder met de beantwoording van gedeputeerde Otter. Ik zie een vinger van de heer Van den Brand. Gaat uw gang.

De heer Van den Brand: Ik trigger een beetje op dat punt dat Schiphol ooit te vol zat en waarom er geen overloop zou zijn geweest naar Eelde. Ik draai het om. Zou het kunnen komen, en dat is gewoon de vraag even aan de heer Brandsema. Komt dat misschien wel door de strenge regels die we voor Eelde hebben?

De voorzitter: Dank u wel. De heer Brandsema wil daarop reageren.

De heer Brandsema: Het is een vrij technische vraag, maar volgens mij heeft het vliegveld gewoon de groei ruimte die er is. Want ook in de strategie die er nu vanaf 2016 ligt, kan er gegroeid worden. Dus er is nog voldoende ruimte, was er, om meer passagiers en meer vluchten binnen te halen. Ook in 2022 toen Schiphol helemaal vastliep.

De voorzitter: Dank u wel. Nee, we laten we het even hierbij. Ook gezien de tijd. We gaan over naar de beantwoording van gedeputeerde Otter voor zijn drie minuten en er zijn nogal wat vragen gesteld, dus ik hoop dat u ze allemaal bij langs wilt lopen. Gaat uw gang.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, twee dingen, denk ik, die ik dan even schriftelijk ga beantwoorden. Dat is ook op speciaal verzoek van de heer Pormes, die koppeling NEDAB luchthavenbesluit. En ik stel voor dat ik daarbij ook de vraag over passende voorwaarden die we gaan stellen aan duurzaamheid, want er gebeurt daar echt wel het een en ander. Maar dat ik daar ook even over na kan denken en dat ga ik allemaal gewoon in die drie minuten niet redden. Dus die beide aspecten, die ga ik even schriftelijk, kom ik daarop terug. Misschien om nog even met de ChristenUnie te beginnen. Verplaatsen van die vluchten. Het zijn geen vrachtwagens. Dat je zegt: als je daar niet kunt lossen, dan los je daar maar even. Ik heb ook weer een hele hoop geleerd afgelopen vrijdag. Dat het een heel ingewikkeld planningsmechanisme is waarbij je niet zomaar even kunt zeggen: dit gaan we even... U stapt maar even in Eelde uit in plaats van in Amsterdam. Dus dat is de reden dat toen het daar vastliep, dat dat niet ging. En trouwens, ik heb nog geleerd dat het niet eens aan Schiphol lag. Maar het lag aan

die zeven afhandelaars die geen personeel hadden. Heel ingewikkeld verhaal, zal ik u niet meer vermoeien verder. Het minimale vliegveld, dat klinkt allemaal weer zo mooi, maar ik denk dat het er zeker niet goedkoper van wordt. Want op het moment dat... Je hebt gewoon bepaalde infrastructuur die je daar nodig hebt en het moment dat je bepaalde omzetcategorieën weg gaat halen, dan weet je één ding zeker: het wordt er niet goedkoper van. Dus het lijkt me geen zinvol voorstel, voorzitter. Dan misschien nog even heel specifiek Schiphol. Het bezoek, vrijdag... Er zijn wel meer contacten natuurlijk tussen Eelde en Schiphol. Maar dit was ons eerste contact op bestuurlijk niveau, helaas door ziekte was Schiphol niet volledig aanwezig. En we hebben ook afgesproken dat we dat volgend jaar verder weer oppakken. Maar om in ieder geval wel een eerste stap te maken, dat we gewoon wel commercieel gaan samenwerken en dat Schiphol daarin ook GAE gaat bijstaan. Dus dat is een mooie eerste stap. En we hebben eigenlijk ook even gezegd: dit is de eerste stap in een verkering. Als je dan direct al ook over het huwelijk wil praten, dat heeft ook even een kleine aanloop nodig. Maar gelet op de toon en het aard van het gesprek heb ik daar best veel vertrouwen in. De openingstijden, ik zei dat net al, voor openingstijden zelf. Dat moet geen doel op zichzelf zijn. Dat heeft, denk ik, dan te maken of met een hele goede verbetering van de businesscase of een veel ruimer aanbod voor de inwoners van het noorden. Dat ze gewoon meer opties hebben om naartoe te vliegen. Met nader onderzoek, misschien is hier een onderzoek niet even het goede woord. Maar daar wil je wel een soort nadere afweging over maken. Gewoon open gaan om open te gaan en het voegt niks toe, dat lijkt mij ook niet zinvol, dus het moet wel wat opleveren. Zo heb ik dat eigenlijk bedoeld, voorzitter. Partij voor de Dieren, luchtvaart, krimpen, ik snap het allemaal wel, maar voor een deel gaan we daar helemaal niet over. Want het zijn de consumenten die de reizen boeken. En als dat niet in Eelde kan, dan gaan we wel naar Amsterdam. En als het daar niet kan, dan gaan we wel naar Bremen of we gaan naar Düsseldorf of wat dan ook. Want we willen toch overal ergens naartoe vliegen. En dan brengen we het geld ook weer weg en kunnen we het misschien ook beter gewoon hier houden.

De voorzitter: Een moment, u heeft een interruptie van de heer Bos, GroenLinks.

De heer Bos: Voorzitter, dank u wel. Ik hoor de gedeputeerde zojuist zeggen dat het nog helemaal niet duidelijk is of we wel voor de uitbreiding zouden moeten gaan van de openingstijden van de luchthaven. De luchthaven gaat er volgens mij wel voor. Maar dit is nou precies een van die open eindjes die volgens mij eerst in beeld moet komen voordat je voor 10 jaar geld verstrekt als aandeelhouder aan een organisatie. En ik wil eigenlijk een beroep doen op het ondernemerschap van het college, het ondernemerschap wat ik zeker weet dat hier in die BBB fractie zit en de VVD-fractie en de ambtenaren bij links. En beroep doen op het ondernemerschap om ook te kijken naar wat er nu voor ons ligt, want in dit strategische document staat gewoon geen enkel risico benoemd met een beheersmaatregel. Daar heb ik het nu al een paar keer over gehad en elke keer wordt de vraag ontweken. Maar als ik privé mijn geld in zou moeten zetten, zou ik het nog bij lange na niet op dit plan inzetten. Want er zit gewoon te weinig zekerheid aan vast. Er is geen intentieverklaring van TUI of van Corendon van we gaan daadwerkelijk vliegen. Er is niks duidelijk over kosten die mogelijk gaan vervallen. Hoe beoordeelt u nu die risico's die er staan? En dan kan u wel weer komen met het verhaal van we kunnen van alles onderzoeken en we kunnen van alles meenemen. Maar dat is eigenlijk gewoon niet voldoende als je € 22 miljoen publiek geld uit wil geven. Bent u dat met mij eens?

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, ik koppel dat toch ook maar even aan de vragen over beheersmaatregelen. Daar ligt een plan. En op dit moment lopen we ook al voor op de verschillende prognoses. Dat is ook een kwestie van monitoren van de ontwikkelingen en daar ook wellicht als het blijkt dat het wat anders loopt, je investerings- en je uitgavenpatroon op aanpassen. Zo gaat dat en dat is ook... Beheersmaatregelen die ik zou willen voorstellen. Ik snap, u wil gewoon zekerheid hoe de toekomst zich

gaat ontwikkelen. We kunnen blijven onderzoeken wat we willen, maar we weten niet precies hoe die toekomst gaat. Dus je doet allerlei aannames, die aannames zijn beoordeeld en die aannames zijn door verschillende partijen, waarvan je zegt: dat zijn reële aannames. En daar moeten we het mee doen.

De voorzitter: De heer Bos.

De heer Bos: Nu hecht het college vanuit het coalitieakkoord, voorzitter, een grote waarde aan een extern onderzoek. Daar worden een aantal aanbevelingen in gedaan om op te nemen in deze besluitvorming en die legt u naast u neer. En nee, we kunnen geen zekerheid krijgen voor de toekomst, maar u kunt echt wel meer zekerheid krijgen dan dat er in dit stuk vermeld staat. Bent u dat met mij eens?

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Otter: Nee.

De voorzitter: Een interruptie van Statenlid Zuiker, Partij voor de Dieren.

Statenlid Peeks: Dank u wel, voorzitter. De krimp van de luchtvaart wijdt u aan dat consumenten graag willen blijven vliegen. Ik zal het even goed zijn zeggen. De krimp van de luchtvaart, dat doen we omdat we het klimaat willen verbeteren en behouden. U zegt dat de consument daarin aanzet is. Bent u ervan op de hoogte dat de prijzen van tickets voornamelijk laag wordt gehouden doordat er geen belasting wordt geheven op kerosine?

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Otter: Dat weet ik allemaal, voorzitter, maar dat is niet aan ons om daar nu allemaal iets over te vinden. Ik kan nu ook wel zeggen dat KLM op dit moment heel goed boert een hele hoge ticketprijs beurt en bomvol zit. De prijselasticiteit die is er wel, maar die is ook nog maar betrekkelijk.

De voorzitter: Goed, dank u wel. Wilt u afronden?

De voorzitter: Ik was er volgens mij door, voorzitter. Nee, want u heeft nog een vraag van mevrouw Kramer over de koffie, of u die wilt aannemen om daarbij aan te schuiven.

Mevrouw Kramer: Zeg dan maar eens nee.

Gedeputeerde Otter: Ik neem altijd een uitnodiging aan, en het klopt dat ik die nog niet beantwoord heb. Dus ik zal ook zeker in de in de komende AVA's dit aspect nog wel een keer naar voren brengen. Het gaat ons er niet om om maar heel royaal maatschappelijke middelen maar uit te delen. Dus als het anders kan, goedkoper kan, en dat het de rekening voor de provincies naar beneden haalt, dan vindt u mij altijd aan uw zijde. Dus als daar mogelijkheden zijn, neem ik dat zeker mee. Maar ik neem ook zeker de uitnodiging voor een kop koffie aan, natuurlijk.

De voorzitter: Dank u wel. Dan was er nog een vraag van de heer Brandsema over drie of vier jaar NEDAB toezeggen in plaats van 10 jaar.

Gedeputeerde Otter: Ik stel... Want ik moest toch iets over de koppeling NEDAB luchthavenbesluit, dus daar heeft het mee te maken. We willen continuïteit garanderen voor 10 jaar. Dus ik neem ook dat dan nog even weer gewoon mee in die schriftelijke beantwoording. Zo had ik dat eigenlijk al bedoeld.

De voorzitter: Dank u wel en dan heb ik nog een vraag van de heer Bos, GroenLinks.

De heer Bos: Mijn vraag resteert nog over wat als de luchthaven in 2025 niet winstgevend wordt, is er dan aanleiding om te veronderstellen dat ze dan in liquiditeitsproblemen komen? En wat zijn dan daarop de maatregelen vanuit de provincie?

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Otter: Ik heb al aangegeven hoe we met die beheersing, monitoring omgaan. Dat is een kwestie ook van goed volgen van wat er gebeurt. Daar op acteren en bij kunnen sturen waar dat kan, maar het blijft een beetje herhaling van zetten, voorzitter. Naar de toekomst toe is het gewoon heel lastig meer zekerheid te verkrijgen. Je moet kijken naar de redelijkheid van de aannames.

De voorzitter: Dank u wel. Ik concludeer dat we dit stuk afdoende hebben behandeld en dat het sowieso als B-stuk doorgaat omdat er een motie is aangekondigd door de SP, maar ook omdat het waarschijnlijk nog wel wat discussie gaat te vergen op 20 december.

Mevrouw Niessink: Voorzitter?

De voorzitter: Waar? Daar. Mevrouw Niessink, Forum voor Democratie.

Mevrouw Niessink: Wij zijn ook voornemens een amendement in te dienen.

De voorzitter: Akkoord, waarvan akte. Dank u wel.

De heer Hellendoorn: Voorzitter?

De voorzitter: Dan is dit agendapunt daarmee einde. Niet? Waar? Daar. De heer Hellendoorn, gaat uw gang.

De heer Hellendoorn: Mogen we aan de gedeputeerde vragen om de vragen die hij schriftelijk beantwoordt ruim op tijd voor de Statenvergadering ons toe te doen komen?

De voorzitter: Dat lijkt mij niet meer dan normaal, maar er gaat ook een duim omhoog, dus daar mag u van op aan. Goed, dan verder niemand meer? Dan kijk ik nog een keer rond, nee, dat was dat het. Dan sluit ik dit agendapunt.

15. 3e Actualisatie/Slotwijziging van 2023 (103 wijziging van de begroting 2023); Statenstuk 2023-133

De voorzitter: en dan gaan wij verder met een ander heel belangrijk agendapunt, namelijk agendapunt 15. Ik heb 15, maar... Meneer Zandvliet, u wilt pauze? Hoelang? Tien minuutjes? We gaan tien minuten pauzeren. Tot zo.

De voorzitter: Dames en heren, wij gaan verder. Als u allemaal naar uw plaats wilt gaan, dan gaan wij verder. Meneer Brandsema, we gaan verder. En we gaan verder met agendapunt 15, de 3e Actualisatie/Slotwijziging van 2023. Voor uw informatie: dit agendapunt had eigenlijk moeten beginnen om 14:20 uur, dus we lopen twee uur uit. Dat geef ik u even mee ter overdenking. Dus bij alles wat u wilt gaan zeggen, denk even na of het echt hout snijdt of het ertoe doet, of het iets gaat veranderen. En zo niet, houd uw kruit even droog.

De heer Van Dekken: Voorzitter.

De voorzitter: Nou, dat begint niet goed mijnheer Van Dekken.

De heer Van Dekken: Nee, daarom toch een belangrijke vraag.

De voorzitter: Ga uw gang.

De heer Van Dekken: Is er inmiddels voorzien in een klein buffetje of zo rond 18:00 uur? Even een kleine voorzichtige vraag. Ik zou dat zeer waarderen.

De voorzitter: Steun hoor ik al van alle kanten. Ik heb van mijn rechterzijde begrepen dat er een snack is. Meneer Otter en ik waren het er al over eens dat wij gewoon echt eten willen, maar het blijkt een snack te zijn, dus we moeten het er maar mee doen. Gevraagd wordt bij agendapunt 15 - we gaan weer over tot de orde van de dag, als ik stilte mag in de zaal, want het is een belangrijk onderwerp - de derde actualisatie vast te stellen, inclusief de voorgestelde wijzigingen en de investeringskredieten. Ik geef de woordvoerders het woord en als eerste is daar voor drie minuten de heer Schuinder van de BBB en daarna gaan we luisteren naar de heer Zuur van het CDA. Ga uw gang.

De heer Schuinder: Dat gaan geen drie minuten worden wat ons betreft, over de derde actualisatie. Er zal tijdens deze behandeling van dit punt wel weer aardig naar elke punt en komma gekeken gaan worden. We hopen het niet, we lopen inderdaad twee uur achter. De lange lijn waarop wij als Staten toezicht moeten houden, kenmerkt zich daardoor dat we regelmatig op zich gedetailleerd niveau met elkaar in gesprek gaan. Daarnaast wil de BBB opmerken dat er ook bij deze actualisatie weer veel werk is gemaakt door de ambtenarij die tot op detail alle cijfertjes op papier heeft gekregen. Een goed lezer zal dan ook zien dat er een consistent en duidelijk verhaal ligt met als slotsom een overheveling voor 2024 waar er weer een nieuwe besteding kan plaatsvinden. BBB wil, zoals gezegd, niet te veel woorden wijden aan dat wat geweest is en stemt in met deze derde actualisatie en slotwijziging. Toch een puntje: BBB maakt zich zorgen dat er veel investeringskrediet gaat naar aankoop van natuur en landschap. Het zal u niet verbazen dat wij daar toch iets over willen roepen. Van belang is om te benadrukken dat vrijwillige uitkoop mogelijk moet blijven en als de provincie daarvoor een investeringskrediet nodig heeft, is dat essentieel. Maar zoals eerder aangegeven is BBB geen voorstander van aankoop gronden ten behoeve van omzetting van landbouw naar bijvoorbeeld natuur. Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Hartelijk dank. Het woord is aan de heer Zuur van het CDA, daarna mevrouw Kleine Deters van D66.

De heer Zuur: Dank u wel, voorzitter. De CDA-fractie wil het college bedanken voor deze actualisatie en slotwijziging en als wij de stukken goed hebben begrepen, blijft er ook in 2023 weer veel geld over. Dit kon niet worden uitgegeven omdat activiteiten niet uitgevoerd zijn of uitgevoerd konden worden en omdat er meer meevallers dan tegenvallers waren. Er is daarnaast ook kritisch gekeken naar de reserveringen, wat resulteerde in nogal wat vrij te vallen bedragen. Ons verzoek is om kritisch te blijven.

Tevens is beoordeeld wat van de plannen volgend jaar hopelijk wel uitgevoerd kan worden en dus doorgeschoven wordt naar 2024. Per saldo, dus na het doorschuiven van diverse budgetten naar 2024, zou er een toename zijn van € 17 miljoen in 2023, totaal naar schatting € 29 miljoen overblijven. Deze € 29 miljoen wordt nu alvast toegevoegd aan de spaarpot en die dan inmiddels goedgevulde spaarpot gaan we bij het volgende agendapunt stukslaan ten behoeve van de financiering van een eerste deel van de beleidsvoornemens van het nieuwe college, conform het Coalitieakkoord. Graag horen we van het college of deze voorstelling klopt. Gevolg van dit alles is trouwens nog wel een te verwachten plus in 2025, 2026, maar die wordt meer dan teniet gedaan door 2026 en 2027, dus wij hebben daar wel grote zorgen over. Nog wel een paar opmerkingen: de stelpost knelpuntenpot indexering inkoop budgetten. Met veel verve verdedigd vorig jaar voor de begroting 2023 en nu we er gebruik van maken, wordt die voordat we er überhaupt gebruik van kunnen maken, opgedoekt want onder C18 maken we er impliciet wel gebruik van. En bij de uitwerking cultuur, in de uitwerking van het Coalitieakkoord, maken we er ook gebruik van. Zomaar, zonder knelpuntenpot... Wij snappen het niet. Het is net of het ene deel geschreven is door één ambtenaar en het andere deel door een andere ambtenaar en dat die niet met elkaar praten. Nog een opmerking over de vrijval middelen Wonen, daar is eerder van gezegd € 2 miljoen per jaar en wij zien nu uit de beantwoording ook van de vragen, ruim € 1,4 miljoen. Waar is die € 6 ton gebleven? Eigenlijk tot zover, maar toch nog een opmerking: in november hebben we de achtste begrotingswijziging behandeld, nu de tiende. Ja, waar is de negende? Kunt u dat toelichten? Wij hebben begrepen dat die wel bestaat, maar voor ons niet relevant zou zijn. Bijzonder. En dan nog als laatste, echt als laatste. PS was gewend om op de lijst van ingekomen stukken ook een brief aan te treffen inzake de financiële consequenties van de geagendeerde voorstellen. Dat hebben we met z'n allen afgesproken. Wilt u die in het verleden gemaakte afspraak continueren? Dat is een vraag aan het college. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Het woord aan mevrouw Kleine Deters, D66 en daarna de heer Vianen van de VVD.

Mevrouw Kleine Deters: Dank u wel, voorzitter. Ik zit over tijd. Min zes seconden zie ik. Ik heb één vraag en die heb ik ook als technische vraag nu en in november ingediend, en dat is: wij maken als PS keuzes op inhoud, D66 hecht daar ook zeer aan, welke inhoudelijke doelen willen we halen en wat hebben we daarvoor over? Dat was ook de investeringsagenda zoals we die in de vorige periode vastgesteld hebben. Daar is blijkbaar geld van overgebleven, maar D66 wil ook weten: welke inhoud is er dan overgebleven? Die vraag hebben we meermaals gesteld. We krijgen nu als antwoord dat het bedrag wederom in deze wijziging zit. Ja, dat hebben wij ook gezien, maar wij willen weten, los van het bedrag, welke inhoud hebben we niet gehaald? Dan staat in de beantwoording dat die in de jaarstukken 2023, dus volgend jaar, een keer komen. Maar voordat wij kunnen beoordelen en instemmen met vrijval van deze middelen, willen we weten wat we dus niet gedaan hebben, want misschien vinden wij het wel zo belangrijk dat we dat alsnog willen halen en dan willen we het geld gereserveerd hebben daarvoor. Dus dat horen we graag.

De voorzitter: Dank u wel. Naar voren komt de heer Vianen van de VVD en daarna is aan de beurt de heer Zandvliet van de SP.

De heer Vianen: Voorzitter, dank u wel. De afgelopen jaren hebben we aan het eind van de rit steeds geld overgehouden van de begroting en de VVD heeft ook al een aantal keren gepleit in de vorige periode, om enerzijds scherp naar de begroting te kijken en anderzijds niet tot in de treuren middelen over te hevelen. En wij vinden het daarom ook goed om te zien dat GS dit nu oppakt. We hebben drie inhoudelijke punten waar we een vraag over hebben. Eén gaat over het afkomen van de knelpuntenpot indexering, de heer Zuur had er ook al iets over gezegd. Het is ook mooi dat het kan, want dat betekent namelijk dat de boel wat stabiliseert, zou je kunnen zeggen. GS geeft daarbij aan dat er weinig

knelpunten zijn. Kan GS ook aangeven waar die dan eventueel zaten en hoe hier verder rekening wordt gehouden? Want we gaan ervan uit dat de kosten nu niet verder dalen. Worden ze dan structureel hoger begroot bij bijvoorbeeld infrastructuur? Dat is een vraag. De tweede: wonen. Bij Vrijval middelen Wonen wordt aangegeven dat het afgelopen jaar veel middelen beschikbaar zijn gesteld voor meer slagkracht bij gemeenten voor de woningbouwopgave. Echter, de gemeenten hebben daar flink op ingezet door het aannemen van mensen en er wordt amper een beroep gedaan op de mogelijkheden. Betekent dit dan ook dat de gemeenten helemaal geen knelpunten meer ervaren bij menskracht, dus capaciteit, of kunnen gemeenten het Impulsteam niet goed vinden? Want tijdens een laatste werkbezoek georganiseerd door Bouwend Nederland met bouwers gaven ze aan dat dit nog wel degelijk een probleem was bij gemeenten. Laatste puntje: Subsidieregeling Afnamecongestie wordt ook afgerond, vanwege dat er alleen maar haalbaarheidsstudies konden worden ondersteund en geen technische oplossingen. Jammer, want netcongestie is namelijk een zeer belangrijk probleem in Drenthe voor het aantrekken van nieuwe bedrijven, het uitbreiden van bedrijven en het verduurzamen van bedrijven, onder andere. Er wordt nu gewerkt aan een nieuwe, aangescherpte subsidieregeling en wij hopen hier ook concrete voorstellen voor te zien in de uitwerking van de energieagenda. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. We gaan nu luisteren naar de heer Zandvliet van de SP en daarna de heer Steenbergen van Sterk Lokaal Drenthe.

De heer Zandvliet: Voorzitter, ik ga het een beetje kort houden en dat is om het volgende: toen ik deze bijdrage had geschreven, had ik eigenlijk alles bijeen gegooid om de coalitie ook alvast te behandelen, dat stuk wat hierna komt. Ik denk dat het wijzer is dat straks te doen. Ik wil me alleen even beperken tot het stuk dat we geld overhouden. D66 kwam daar ook eigenlijk al een beetje op, dat is niet per se een goed iets. Want dat betekent dat wij een ambitie hebben uitgesproken en die dus niet hebben behaald. En wij vinden het ook wel belangrijk als SP aan te sluiten bij de woorden van D66 dat we daar goed naar moeten kijken. Want als wij ambities hebben die we niet behalen, dan hebben we dus of de ambities verkeerd gesteld. Dat betekent dat we de volgende keer anders moeten begroten. Of we hebben te weinig inzet gepleegd en dat betekent dat we meer inzet moeten kunnen plegen. Dus dat willen we graag teruggeven aan de coalitie of ze daar nog eventjes goed kritisch naar willen kijken en ook antwoord op kunnen geven, zodat we in de volgende begrotingswijziging dat anders gaan terugzien. De rest bewaar ik voor het volgende stuk.

De voorzitter: Heel fijn, dank u wel. De heer Steenbergen van Sterk Lokaal Drenthe en daarna de heer Pormes van LijstPormes.

De heer Steenbergen: Voorzitter, dank u wel. Zo aan het eind van het jaar maken we de financiële balans weer op, in dit geval het begrotingsjaar 2023. Het is eigenlijk een voortzetting van wat we de afgelopen jaren ook al zagen: budgetten worden weer te ruim begroot waardoor aan het eind van het jaar financiële middelen overblijven. Al met al vindt Sterk Lokaal Drenthe, dat de begroting weer erg ruim in haar jasje zat, ondanks toezegging van het vorige college dat er scherper aan de wind zou worden begroot. Door deze manier van begroting zit er erg veel dood geld weggestopt in de begrotingen. Sterk Lokaal Drenthe vindt dit geen goede zaak, want daardoor zijn de financiële middelen niet voor andere belangrijke zaken beschikbaar. Daarnaast geeft het ruimte om meer financiële middelen te gebruiken dan strikt noodzakelijk. De woorden vrijval en afoming worden regelmatig gebruikt voor posten die meestal te ruim in hun jasje zitten. Hiermee wordt het eindejaarsresultaat beïnvloed, wat de afgelopen jaren ervoor zorgde dat het positieve resultaat naar beneden werd bijgesteld. Hierdoor is de vergelijking tussen begroting en uiteindelijke jaarrekening moeilijk te maken. Er wordt veel overgeheveld en veel afgeroomd, waardoor het eindejaarsresultaat wordt beïnvloed, omdat het dan veel lager is dan eigenlijk de bedoeling zou zijn als je alles meeneemt. Sterk Lokaal Drenthe doet aan het

nieuwe college van GS weer de oproep om realistischer te gaan begroten. Dat zorgt voor veilige cijfers en dan kan PS zijn controlerende taak goed uitoefenen. Wij gaan voor dit moment akkoord met het vaststellen van deze begrotingswijzing in de hoop dat we volgend jaar met een scherpe begroting kunnen werken. Dank u wel voorzitter.

De voorzitter: En dank u wel. We gaan verder met de heer Pormes LijstPormes, daarna de heer Uppelschoten van de PVV.

De heer Pormes: Dank u wel, voorzitter, ik heb goed geluisterd dus ik hou heel kort. Ik sluit me aan op datgene wat eerdere sprekers hebben gezegd over die € 30 miljoen die niet meer inzetbaar is, en dat het eigenlijk de bedoeling is dat we dat moeten gebruiken voor onze ambitie. Ik heb me wel enigszins verbaasd over waarom er geen reservering is gemaakt van die middelen voor wat men noemt het ravijn van 2026. Dat zou heel logisch klinken, want dan kunnen we dat enigszins dekken. Misschien dat het college kan uitleggen wat nou precies het probleem is waardoor we het niet hebben kunnen uitgeven.

De voorzitter: Dank u wel. De PVV, de heer Uppelschoten, daarna de heer Loof van de Partij van de Arbeid.

De heer Uppelschoten: Dank u wel, mevrouw de voorzitter. De derde actualisatie, dat is een aangenaam stuk om te bekijken, omdat het mooi is om te zien dat er zoveel geld overblijft. Dat is circa € 30 miljoen. Het is ook een goed voorstel dat die € 30 miljoen wordt toegevoegd aan de financieringsreserve, met het vooruitzicht dat dat weer geld is wat uitgegeven kan worden. Het lijkt wel of wij een nieuwe investeringsagenda gecreëerd hebben voor volgend jaar. En met de vrije bestedingsruimte van volgend jaar, die dan € 13 miljoen is, is er dus een aanzienlijk bedrag, wat beschikbaar is voor nieuw beleid. Ik neem aan dat GS daar heel tevreden mee is. Wij zijn blij dat het op deze manier wordt opgelost. En de suggestie van de heer Pormes om dat te reserveren voor het ravijnjaar, dat vinden wij geen goede suggestie. De Rijksoverheid heeft een probleem gecreëerd voor de provincies en de gemeenten, waardoor er een ravijnjaar ontstaat. Ik neem aan dat ze niet alle gemeenten en provincies failliet kunnen laten gaan omdat er een ravijn gecreëerd is, en dat er ongetwijfeld middelen zullen komen uit Den Haag om het ravijn voor alle gemeenten en provincies op te lossen. Maar mocht dat onverhoopt niet het geval zijn, dan hebben we gelukkig ook nog een financieringsreserve waarmee we dan iets kunnen doen. Maar de oplossing nu gevonden is de € 30 miljoen aan de financieringsreserve toe te voegen. Dat lijkt ons een goede. Maar het is ook vooral ontstaan door het afkomen of aframen van allerlei posten. Ik heb het idee: dat is een truc die één keer kan doen, maar je kunt niet ieder jaar blijven aframen. Dan vind je waarschijnlijk nog wel kwartjes en dubbeltjes maar niet meer de euro's die we nu gevonden hebben.

De voorzitter: Dank u wel. Naar voren komt de heer Loof, Partij van de Arbeid, en daarna als laatste mevrouw Van Den Berg van de ChristenUnie.

De heer Loof: Dank u voorzitter. Er blijft niet veel meer over voor mij. Ik sluit mij aan bij de vraag van de VVD, want die had ik ook bedacht, over het Impulsteam. Want we hebben toch ook wel degelijk andere beelden als het gaat om het gebruik van het Impulsteam door de Drentse gemeenten. We lezen nu dat het maar heel mondjesmaat het geval is. Dus graag even een toelichting daarop. Wat betreft de investeringsagenda die afloopt en het voorstel om de nog niet opgehaalde middelen te laten vrijvallen, sluit ik me graag aan bij de vraag van D66. Onze vraag is dan ook als vervolg: of er ook projecten met een langere looptijd dan dit jaar nog worden beëindigd en hebben die daar dan ook problemen mee? We denken bijvoorbeeld aan het Binnenstadsfonds. Nog één technische slotvraag: een be-

drag van € 380 duizend, verkregen van een stimuleringsfonds volkshuisvesting Nederlandse gemeenten, bestemd voor duurzaamheid energiebesparing, valt vrij, wordt toegevoegd aan nog vrije bestedingsruimte. Begrijpen wij het goed dat deze middelen niet geormerkt zijn voor het beoogde doel, namelijk energiebesparing en dus nu vrij beschikbaar zijn? Dank u, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, en achter mij staat al te popelen mevrouw Van Den Berg van ChristenUnie om als laatste het woord te nemen. Ga uw gang.

Mevrouw Van den Berg: Dank u, voorzitter. Voorliggend voorstel zien wij als een schakel in een reeks van voorstellen die betrekking hebben op de financiële vertaling van het Coalitieakkoord. Eerst de begroting 2023, nu deze actualisatie en straks de uitwerking van het Coalitieakkoord. Met dit voorstel is volgens onze inschatting naast een aantal technische wijzigingsvoorstellen, gezocht naar ruimte in de financiën om plannen vanuit het Coalitieakkoord te kunnen financieren. Graag toetsen wij deze gedachte. Klopt het dat het college gezocht heeft naar incidentele ruimte om vervolgens bij het volgende agendapunt over de uitwerking incidentele voorstellen te kunnen doen? En zo niet, welk afwegingskader is er dan gebruikt bij de gemaakte keuzes? Uitgaande van de door ons veronderstelde lijn hebben wij gekeken of de afoming van bepaalde budgetten inderdaad kan, omdat het om de incidentele uitgaven gaat, of dat het toch gaat om structurele uitgaven. Daar hebben wij nog wel een aantal vraagtekens bij, we noemen hier een aantal: de knelpuntenpot werd al door een aantal genoemd. Ook wij vragen ons af of het niet beter is dit budget toe te voegen aan een aantal programma's, zodat daar de noodzakelijke financiële ruimte ontstaat. Bijvoorbeeld als het gaat om wegenonderhoud. De energietransitie agenda; we hadden als PS € 5 miljoen beschikbaar gesteld als overbrugging van de oude naar de nieuwe energieagenda, echter roomt het college dit budget nu af met € 1,5 miljoen, terwijl de uitwerking van het Coalitieakkoord die we straks bespreken, wel benoemd dat er vraag is naar aanvullende middelen. Dus waarom wordt dit budget niet gewoon overgeheveld? Nu lijkt er extra financiële ruimte te zijn die er de facto niet is. Een vergelijkbare vraag hebben ook over de vrijval van nog een heel aantal budgetten, zoals bijvoorbeeld de € 280.000 voor de aanpak van verloederde vakantieparken, Naover, over de vrijval van middelen voor vitale vakantieparken, vrijval van middelen ten behoeve van een afname van de netcongestie, en zo kan ik nog wel even doorgaan. Ook wordt de reserve Regio Specifiek Pakket, de Zuiderzeegeldlijnen, voor degenen die dat nog weten, bijna helemaal leeggemaakt en toegevoegd aan de reserve. Dat gaat ons wel wat snel, ook gezien het gebrek aan onderbouwing. Tot slot sluiten we ook aan bij de vraag over wonen, die door een aantal gesteld is. Kortom, er worden heel veel budgetten van lopende thema's, die naar alle verwachting een vervolg gaan krijgen in de komende jaren, afgeroomd en in een grote spaarpot gegooid. En bij het volgende agendapunt gaan we daar weer een heleboel uithalen, waarbij wij als ChristenUnie het overzicht wel een beetje kwijt raken. Dan tot slot: we lezen dat het financiële ravijn in 2026 onverminderd blijft bestaan en dat hiervoor ook nog een oplossing moet komen, en dat het college aangeeft dat ze dit vraagstuk meeneemt bij de uitwerking van het Coalitieakkoord 2023. Die hebben we gelukkig liggen, maar wij constateren nu al dat het college dit vraagstuk niet heeft opgelost in die uitwerking. Klopt dat inderdaad en waarom heeft ze dat niet gedaan? We zijn benieuwd naar de reactie van het college op onze vragen.

De voorzitter: Dank u wel en die reactie gaat u nu krijgen in de persoon van gedeputeerde Van Dijk, hij krijgt negen minuten om de vragen te beantwoorden. Ga uw gang.

Gedeputeerde Van Dijk: Dank u wel voorzitter. Er werd al een paar keer de vraag over gesteld, want bij deze derde actualisatie hebben we inderdaad ingezet op het maximaliseren van de financiële ruimte en het minimaliseren van overhevelingen, zodat er voldoende ruimte is voor een nieuw beleid, zodat we dat in de uitwerking van het Coalitieakkoord Samen Bouwen We Drenthe kunnen realiseren. Dat is wel degelijk een bewuste keuze geweest en die staat volgens mij ook in de oplegger die u bij de

stukken heeft gehad. Het is inderdaad een vrij technisch ingestoken stuk, waarbij u ervanuit kunt gaan dat mutaties ten laste of ten gunste van de vrije bestedingsruimte, of overhevelingen, of overige reserve-mutaties, of die andere technische wijzigingen, daar uit zijn gehaald, vrij zijn gevallen et cetera, omdat ze niet nodig zijn. Dat klinkt misschien heel flauw, maar dan waren er of geen plannen voor, terwijl we dat aan de voorkant misschien wel bedacht hadden, maar daar waren ze niet. Of er is inderdaad minder uitgegeven omdat het niet nodig was. In alle gevallen hebben we heel kritisch gekeken naar: wat voor bedragen staan er nog? Wat hebben we nodig? Ook misschien eventueel volgend jaar, als we wel iets over zouden hevelen, maar dat is bijna niet gebeurd. Dat leidt inderdaad tot dat resultaat van € 17,2 miljoen, zoals u dat heeft kunnen lezen in het stuk. Opgeteld bij de resterende vrije bestedingsruimte van € 12,5 miljoen, maakt het inderdaad dat er € 29,7 miljoen wordt gestort in de financieringsreserve.

De voorzitter: U heeft een interruptie van mevrouw Kleine Deters van D66.

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter, dank u wel. Gehoord wat de gedeputeerde zei op het inzicht waarom het vrij kon vallen, is dan mijn korte vraag: wilt u dit inzicht met ons delen? Dat was, denk ik de vraag die gesteld is. Het is mooi, ik wil u wel geloven, maar ik wil toch graag ook uw afweging, dus het inzicht waar u over spreekt. Dat is mijn vraag. Wilt u dat inzicht met ons delen?

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Ja, dank u wel voorzitter. Volgens mij hebben we die inzichten met u gedeeld, want bij elk puntje in dit stuk staat er een hele mooie code en kunt u exact op elk onderdeel lezen waarom zaken vrijvallen of zijn afgeraamd. Dus het staat overal, volgens mij tot in detail beschreven. Ik moet u eerlijk bekennen, ik weet dat echt niet, het is zo'n lijst, ik ken ze niet allemaal uit mijn hoofd. Misschien dat een aantal van mijn collega's dat nog op detailniveau kunnen toelichten, maar ik was juist onder de indruk van de uitgebreide uitwerking van alles, van elke mutatie die er is gemaakt.

De voorzitter: Mevrouw Kleine Deters.

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter, als dit de beantwoording op het financiële inzicht is, dan kan ik het volgen, maar de vragen, in ieder geval mijn vraag is op inhoud gericht. Die afweging zou ik graag willen weten.

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Nogmaals, volgens mij staat dat in die toelichting, maar ik wil nogmaals ook wel kijken of er wellicht zaken zijn waarvan mijn collega's heel concreet kunnen aangeven: dit konden we niet doen om die en die reden. Maar voor zover ik het hele stuk heb bestudeerd, staat dat keurig uitgewerkt in de uitwerking van al die punten.

De voorzitter: Mevrouw Kleine Deters.

Mevrouw Kleine Deters: Toch even voorzitter, gedeputeerde heeft in zijn beantwoording aan D66 aangegeven dat het pas in de Jaarrekening 2023 komt, dus daarmee heeft hij naar mijn overtuiging bevestigd dat de inhoud niet verantwoord is. En daar richt nu juist mijn vraag zich op. Ik dacht even begin ik nu te dementeren, maar ik wist het weer.

Gedeputeerde Van Dijk: Excuus voorzitter, ja, daar heeft u helemaal gelijk in, we gaan dat nog verder in detail uitwerken. Globaal wordt hier aangegeven in al die punten die u heeft gelezen, en bij de jaarrekening dan weten we ook exact wat het hele jaar heeft gedaan, kunnen we u de exacte stand van zaken geven: wat hebben we niet kunnen doen? Waarom niet? Bij de jaarrekening zult u misschien nog gaan ervaren dat er nog meer geld overblijft. Dat zou zo maar kunnen. We hebben nu de stand van zaken tot en met oktober-november uitgewerkt en daar blijft nu € 17,2 miljoen over.

De voorzitter: Fijn, dank u wel. We gaan naar mevrouw Van den Berg, ChristenUnie.

Mevrouw Van den Berg: Voorzitter, u geeft aan: heel veel budgetten zijn gewoon... we hebben gekeken naar wat er nog over is en dan stoppen we dat in de grote pot voor volgend jaar. Maar voor een aantal van die punten liggen nu nog geen nieuwe plannen, wordt dus ook nog geen beslag gelegd straks bij de uitwerking, op die middelen. Kunt u zich voorstellen dat wij daardoor het overzicht een beetje kwijtraken als Staten?

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Nou, voorzitter, het is bij een derde actualisatie of zo'n slotwijziging ook gebruikelijk dat je de foto maakt van het moment en lijkt het er dan op dat we geld overhouden - dat is in dit geval zo - dat wordt dan sowieso in de reserve gestort. Dat is het proces. In dit geval, en dat heb ik net al aangegeven, gaan we het ook zo meteen weer inzetten. Maar normaliter vervalt dat gewoon in de reserve. Dat is het proces.

De voorzitter: Mevrouw Van den Berg.

Mevrouw Van den Berg: Voorzitter, volgens mij heb ik de gedeputeerde ook horen zeggen dat er echt even extra gezocht is en ik bedoel: er is wel een behoorlijke stofkam, zoals dat dan vaak genoemd wordt, door die reserves gehaald. Maar laten we het concreet maken, bijvoorbeeld rond energie, daar was € 5 miljoen beschikbaar gesteld ter overbrugging van de ene energieagenda naar de andere. Daar wordt nu € 1,5 miljoen in de grote pot gestopt. Maar als we dan straks kijken in het nieuwe stuk, dan wordt daar nog geen geld voor beschikbaar gesteld, want er is nog geen energieagenda. Dat geld wordt dus aan andere dingen uitgegeven, dat kunnen we dus niet meer aan die energie uitgeven. In hoeverre is er dan sprake van continuïteit van beleid, vraagt mijn fractie zich dan wel eens af?

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Ik denk dat dat een vraag is die beter past in het onderwerp wat hier na komt, als we het hebben over de doorrekening van het Coalitieakkoord en de financiële vertaling daarvan. Ik kan aan collega Jumelet vragen of hij nog kan reflecteren op uw vraag als het gaat om energie. Het waarom kan hij wellicht beter beantwoorden, maar laat ook duidelijk zijn, dan neem ik misschien wel alvast een klein voorschotje op straks: er zijn inderdaad een aantal ambities van dit college, die nog niet heel concreet zijn uitgewerkt. Die worden aan u voorgelegd. Dat hebben we nu gedaan en dat gaan we ook zo meteen richting het voorjaar weer doen: gaan we keurig integraal afwegen wat hebben we nu nodig? Wat willen we gaan doen? Wat zijn onze plannen? Hoeveel middelen zijn hier voor nodig? En dat leggen we aan u voor. Ook dan hebben we weer een thema, een onderwerp, een programma, waarvoor dan ook de benodigde middelen zullen worden opgevoerd. Dus dat is een continu proces. Dat geldt voor dit, maar dat geldt ook voor de begrotingen van alle jaren die nog komen. Zo werkt dat in het proces.

De voorzitter: Dank u wel. Gaat u verder.

Gedeputeerde Van Dijk: Dank u wel, voorzitter. De heer Zuur vroeg heel concreet, wat ik net eigenlijk al vertelde: klopt het nou wat ik hier stel? Ja dus. Ik heb het net uitgelegd, dus dat kan ik inderdaad positief beantwoorden. Er waren een paar fracties die kwamen nog even op de knelpuntenpot. Als we het hebben over de knelpuntenpot, bleek daar in de praktijk eigenlijk niet veel gebruik van te hoeven worden gemaakt dat we nog een aparte knelpuntenpot nodig zouden hebben. Op het moment dat je het nu laat vrijvallen dan kun je het voor andere dingen inzetten. En inderdaad - er was ook een fractie, dan moet ik even kijken welke dat was - die vroeg: klopt het dan, dat het bijvoorbeeld ingezet kan worden voor... wat was het, wegen? Nee: wordt het dan geïndexeerd? Worden andere zaken ook geïndexeerd? Dat was volgens mij de vraag. Ja, daar wordt in de begrotingen dan ook rekening mee gehouden. Op het moment dat wij weten dat kosten met pak 'm beet 10% stijgen en wij moeten wegen gaan aanleggen, dan zullen we natuurlijk ook die pot met 10% verhogen. Anders ben je een dief van je eigen portemonnee en ga je niet realistisch begroten.

De voorzitter: Een interruptie van de heer Zuur, CDA.

De heer Zuur: Dank u wel voorzitter. De vraag van onze fractie was: het is toch wel vreemd dat je hem vormt en nu er twee potjes nodig zijn, hem afschaft, maar aan de andere kant wel uit de vrije bestedingsruimte geld haalt om bijvoorbeeld die onderhoudsvoorziening voor het Drents Museum te bekostigen. Helemaal geen relatie legt met de knelpuntenpot Volgens mij is de knelpuntenpot ooit gevormd, juist apart, om die prijsverhogingen in de gaten te houden. Gedeputeerde zegt nu: het wordt met 10% verhoogd, maar volgens mij was daar in het verleden een andere afspraak voor gemaakt. Er zou toch het minste van de knelpuntenpot af gaan.

Gedeputeerde Van Dijk: Dat zou kunnen. Die afspraken zijn er ongetwijfeld gemaakt. We hebben nu beoordeeld en geoordeeld dat er te weinig gebruik wordt gemaakt van de knelpuntenpot, waardoor wij hebben gemeend deze vrij te moeten laten vallen, zodat die in bredere zin ingezet kan worden.

De voorzitter: Mevrouw Van den Berg, ChristenUnie.

Mevrouw Van den Berg: Even terugkomend op het vervoersverhaal, de gedeputeerde zegt: we hebben de budgetten geïndexeerd binnen de begroting, of binnen de programma's, maar als ik bijvoorbeeld kijk naar het meerjarig onderhoudsprogramma, hebben we ook geconcludeerd met elkaar, dat we daar veel te weinig geld in hebben zitten. Dat dat de pot straks leeg is. Dus daar had je toch ook deze knelpuntenpot pot voor kunnen gebruiken om daar die gestegen kosten op te vangen?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Dat had wellicht gekund, maar dat kan ook uit de vrije bestedingsruimte.

De voorzitter: De heer Zandvliet, SP heeft ook een vraag.

De heer Zandvliet: Geen hele diepe politieke ideologische vraag, maar even om elkaar goed te begrijpen: er is een pot, dat is € 0,5 miljoen voor kosten die niet beraamd zijn, die kunnen komen. Praten wij nu over die pot? Of heb ik een stukje gemist in dit programma, dan hoor ik het graag.

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Nou weet ik ook even niet wat u bedoelt, excuus.

De voorzitter: De heer Zandvliet.

De heer Zandvliet: Ik ga proberen mijn vraag te verduidelijken. Er is een pot voor initiële uitgaven, dat is € 5 ton, die wordt gehalveerd - daar komen we straks ook op in het Coalitieakkoord - is dat de knelpuntenpot?

Gedeputeerde Van Dijk: Nee.

De heer Zandvliet: Oké, helder.

De voorzitter: De gedeputeerde gaat verder met zijn betoog.

Gedeputeerde Van Dijk: Ik heb, denk ik, een paar vragen nu in algemene zin al beantwoord, die door verschillende fracties werden gesteld. Ik ga even kijken of ik nog aparte vragen kan beantwoorden. CDA heb ik beantwoord. U had nog een vraag over een brief die u normaliter krijgt, maar ik weet niet zo goed wat u bedoelt. Volgens mij hebben we net ook een oplegger, in ieder geval voor het volgende onderwerp wel gestuurd, maar weten...

De voorzitter: De heer Zuur gaat het verduidelijken.

De heer Zuur: Dank u wel voorzitter. Als er financiële verplichtingen worden aangegaan in de aankomende Provinciale Statenvergadering, ligt daar bij de ingekomen stukken altijd een brief met de consequenties voor bijvoorbeeld de vrije bestedingsruimte. Wachten we niet een begrotingswijziging af, nee dan ligt die brief er al. Dat heeft uw voorganger met veel verve verdedigd en dat hebben wij volop omarmd. Alleen de laatste brief, heb ik gezien, dateert van november 2022 dat die bij de sociale Statenstukken zat. Nou hebben we sindsdien heel veel uitgegeven, maar niet hier voorbij zien komen. Dus het kan daarin liggen, maar er komt richting 20 december wel iets voorbij. Dus ik denk: ik kan me voorstellen dat het af en toe wat lastig is om de afspraken die gemaakt zijn in het verleden in een bijna nieuw college even weer scherp te hebben. Maar dit is een afspraak, dus daar wil ik gewoon even op wijzen.

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Dank u wel, ik zal hier even induiken wat het precies geweest is en als er iets belangrijk is dan het correct en volledig informeren van uw Staten, dus wat dat betreft lijkt me dat een goed uitgangspunt. Even kijken, de D66-vragen had ik beantwoord. Knelpuntenpot was ook bij de VVD... vrij veel middelen wonen... even kijken hoor, dat waren opmerkingen zo te zien. Hebben gemeenten geen problemen meer met menskracht als het gaat om wonen? Ik weet het niet, maar ik hoop dat mijn collega Wonen daar zo meteen iets meer over kan zeggen. Dus die kan die vraag beantwoorden. Ambities die niet behaald worden, en ik had wat meer opmerkingen over: hebben we dan wel realistisch begroot? Die neem ik mezelf ter harte. U kunt ook misschien opmaken uit de stukken zoals die voorliggen: we gaan... Nee, dat is het volgende onderwerp eigenlijk. Maar wij willen inderdaad zo weinig mogelijk overhevelen. We willen realistisch begroten, dat vind ik een hele belangrijke. Je moet niet overal maar een te ruim jasje voor gaan begroten, want inderdaad, dan doe je jezelf tekort en dan kun je andere zaken wellicht niet meer meenemen in die begroting. Dus die neem ik ter harte en dat is ook de insteek van dit college, om zo realistisch mogelijk te begroten en niet al te veel middelen op te plussen of te ruim in het jasje te gaan zitten. Even kijken, dat was ook van de heer Steenberg een opmerking. Mijnheer Pormes, u gaf aan: € 30 miljoen niet inzetbaar, inzetten voor ambities. Ja, dat gaan we doen. Dat is het volgende onderwerp. Dus dank daarvoor. Even kijken. Ik

denk inderdaad, voorzitter, dat ik de vragen heb beantwoord, die ik kan beantwoorden, dat er wellicht nog een paar vragen over zijn voor mijn collega's en die wil ik daar graag de gelegenheid toe geven.

De voorzitter: Meneer Van Dijk, volgens mij is het wel de bedoeling dat u de vragen beantwoord. In mijn draaiboek staat in ieder geval niet dat de andere gedeputeerden het woord gaan voeren.

Gedeputeerde Van Dijk: Dan is het heel simpel: dan moet ik schriftelijk terugkomen op de vragen die nog gesteld zijn.

De voorzitter: Of bij het volgende agendapunt. Dat lijkt me dan heel verstandig. Maar de heer Zuur heeft nog een vraag voor u. Eén moment.

De heer Zuur: Dank u wel, voorzitter. Wij hadden genoemd de plotselinge wijziging van de € 2 miljoen die vorig jaar in de begroting stond voor de knelpuntenpot wonen, en dat die nu plotsklaps verminderd is voor de komende jaren tot € 1,4 miljoen. Dat zou dan een vraag zijn.

Gedeputeerde Van Dijk: Ik weet het antwoord dus niet. Ik zag collega Turenhout, die weet het wel. Dus als zij geen antwoord mag geven dan komen we er schriftelijk op terug.

De voorzitter: Lijkt me prima. Mevrouw Van den Berg, ChristenUnie.

Mevrouw Van den Berg: Volgens mij kan het college deze wel beantwoorden. Gaat over de RSP-gelden en dat we die pot nu leeg halen en wat daar de gedachte achter is?

Gedeputeerde Van Dijk: Ja, dat weet ik, die is volgens mij wel al vijf jaar doorgeschoven, vanaf 2019 was die er al. We hebben nu gezegd, wat ik net al heb uitgelegd: even stoppen met al dat overhevelen. Als het niet gebruikt wordt, laat het dan vrijvallen en zet het dan in voor de zaken die we echt nodig hebben. Dus dat doorschuiven en doorschuiven en doorschuiven, dat moet een keer stoppen.

De heer Loof: Voorzitter.

De voorzitter: Even kijken, de heer Loof, PvdA.

De heer Loof: Ik zou toch graag willen dat ook de andere gedeputeerden hun verhaal kunnen doen, want dan hebben we het onderwerp volledig afgehandeld. Nu blijven er toch een aantal zaken boven de markt hangen wat mij betreft, dus ik pleit ervoor om, ordevoorstel dan maar, het nog wel even af te handelen.

De voorzitter: Dan nemen wij uw ordevoorstel over en dan verzoek ik mevrouw Turenhout om naar voren te komen om antwoord te geven op de gestelde vragen.

Gedeputeerde Turenhout: Dank u wel, voorzitter. Eigenlijk waren dat de vragen van het CDA, VVD, Partij van de Arbeid en ChristenUnie, allemaal rondom het Impulsteam en wonen. Net ook al geconstateerd dat wonen echt een belangrijke opgave is hier in Drenthe. Ik moet eerlijk zeggen dat ik hier ook met een beetje pijn in het hart sta, als het gaat om die € 1,7 miljoen vrijval. We weten dat de opgave groot is en dat er ook vaak financieringsvraagstukken zijn. De verdwenen € 6 ton, dat is ook wel een raadsel. Gelukkig kunnen we dat heel snel oplossen, want die € 6 ton is toegevoegd aan de loonsom inzake de woningbouw en het Impulsteam. Dus een gedeelte gaat in personele inzet zitten en de andere is beschikbaar om out of pocket te financieren. Ik moet zeggen, de afgelopen jaren heeft

het Impulsteam verschrikkelijk hard gewerkt, er is ongelooflijk veel inzet geweest richting twaalf gemeenten. Vijf gemeenten hebben ze nog eens een keer extra ondersteund bij gebiedsontwikkeling en de planvorming. Maar ondanks dat is er relatief weinig aanspraak gemaakt op de middelen uit de knelpuntenpot. Dat is één reden waarom er onderbesteding is. Het andere is, en dat is een positieve reden, dat er extra middelen vanuit het Rijk zijn gekomen, zogenaamde SPUK's die we wel direct hebben kunnen inzetten, waardoor uiteindelijk dit verhaal overbleef. Even ter geruststelling: volgend jaar hebben we gewoon weer de middelen ter beschikking. Wij gaan met volle kracht verder met het Impulsteam. We hopen dat de gemeenten dan ook in staat zijn om daadwerkelijk die ten volle te benutten. En een aantal regelingen zijn nu in voorbereiding, om te zorgen dat niet alleen voor nieuwbouw middelen beschikbaar gesteld worden, maar ook voor herstructurering en transformatieopgaven, want dat is minstens net zo'n grote opgave in Drenthe. Met die regelingen en verdere inzet komen we nog bij u terug. Dat wat betreft wonen.

De voorzitter: Dank u wel. Zijn er nog andere? Ja, de heer Jumelet, en de heer Jumelet gaat ons ook om 18:00 uur verlaten, dus het laatste agendapunt waar staat dat hij beantwoording zal doen, wordt overgenomen door een vervanger, helaas. Maar hij is er nu nog wel.

Gedeputeerde Jumelet: Ja, voorzitter, toch even een verduidelijking, want u bent ontzettend belangrijk en ik zou u natuurlijk niet graag willen verlaten, maar ik moet naar Schoonebeek want daar is de bijeenkomst over de oliewinning en daar worden wij allen verwacht, ook de provincie. Dus dan moet je afwegen, en ik heb de afweging gemaakt om daar naartoe te gaan, als u mij dat niet kwalijk neemt. Ieder geval zal een collega het straks ook overnemen. Maar twee dingen, voorzitter. Als het gaat om de knelpuntenpot hebben we geconstateerd dat er een vraag was over die infrastructurele werken. Wij hebben gezocht naar de middelen en mevrouw Van den Berg heeft net al even geduid op het meerjarenonderhoudsplan. Er wordt geherprioriteerd en daar op die manier ook naar gekeken en dat zal uiteindelijk wellicht leiden tot opnieuw een vraag, maar we hebben gekozen daar op die manier invulling aan te geven. Als het gaat om de vraag van de VVD waar het betrof de afname netcongestie, die middelen. Die subsidieregeling paste niet helemaal. We komen er in de nieuwe energieagenda weer over te spreken en we zullen met een nieuw voorstel komen. Voorzitter, dan tenslotte ook nog mevrouw Van den Berg, die duidde op die € 5 miljoen die beschikbaar was in de vorige collegeperiode, vooral als overgang van de huidige agenda naar de nieuwe agenda. We hebben wel die € 3,5 miljoen overgeheveld, met de actualisatie aangegeven: die gaan we gebruiken. De organisatie heeft aangegeven daar plannen voor te hebben, dat weet ik inmiddels. Dat gaat ook heel goed komen in het nieuwe jaar. Daar is in ieder geval heel veel dekking voor gevonden, voor die belangrijke onderwerpen. Voor die andere € 1,5 miljoen waren geen plannen. En dan hebben wij met elkaar gezegd, scherp aan de wind varende: dan komen we in de nieuwe energieagenda te spreken over de middelen voor nieuwe plannen, voor nieuwe agenda en daar zullen we ook met elkaar invulling aan geven en dan ook financiering voor moeten organiseren. En dat doen we uiteraard in het vroege voorjaar. Voorzitter, dat waren de antwoorden op de vragen.

De voorzitter: Fijn, dank u wel. Verder niet? Nee, mevrouw Meeuwissen niet. De heer Otter ook niet. Dan gaan we naar de tweede termijn. Is er behoefte aan een tweede termijn? Ja, dat is er. Ik ga het rijtje maar weer gewoon langs. De heer Schuinder, BBB niet, de heer Zuur wel van het CDA.

De heer Zuur: Dank u wel. Ik mis nog een reactie op het ontbreken van de negende begrotingswijziging.

De voorzitter: Mevrouw Kleine Deters, D66.

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter, gedeputeerde zei: de vraag heb ik beantwoord. Inhoudelijk blijft mijn vraag overeind staan en D66 betreurt het zeer dat dan inhoud dus niet leidend is. Wij willen gewoon eerst inzicht in inhoud, voordat wij een besluit kunnen nemen over het geld. Wat dat betreft: inhoud is leidend, geld volgt. Dan kunnen wij met deze wijziging niet uit de voeten, en daar waar verwezen wordt naar het volgende document, dan is dat misschien ook wel een hele rare volgorde. Laten we eerst kiezen op inhoud en dan bepalen hoeveel geld en waar we dat vandaan halen. Dus dit voorstel vinden we zo onlogisch en willen we ook in dat opzicht niet steunen.

De voorzitter: Dank wel. Ik kijk naar de heer Vianen, VVD. Niet. De heer Zandvliet niet, de heer Steenberghe niet, de heer Pormes van LijstPormes niet. De heer Uppelschoten? Niet! Het is een bijzondere middag zo. De heer Loof, Partij van de Arbeid.

De heer Loof: Ik had nog één vraag openstaan, dat ging over die € 380 duizend die vrij is gevallen en bestemd was voor energiebesparing. Ik weet niet of daar nog een antwoord op kan komen?

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Van den Berg, ChristenUnie.

Mevrouw Van den Berg: Dank u wel. Dank voor de beantwoording door het college. Volgens mij is wel helder dat hier ook gewoon een aantal politieke keuzes gemaakt zijn. Dat is aan dit college, denk ik, en wij zullen ook integraal met het volgende voorstel daarnaar kijken en komen er in PS op terug.

De voorzitter: Hartelijk dank. Dan kijk ik weer naar de gedeputeerde. Die kan nog even naar voren komen voor zijn laatste drie minuten.

Gedeputeerde Van Dijk: Voor mijn laatste drie minuten, voorzitter... Gelukkig, ik schrok al! U zou toch raar staan kijken als ik hier in elkaar zijg. Nee, goed. Ik heb om te beginnen nog een blijde en zeer heugelijke mededeling voor mijnheer Zuur van het CDA: de brief is onderweg. Die wordt waarschijnlijk morgen naar de Staten gestuurd, dus dat was ambtelijk bekend of zelfs bestuurlijk bekend en die brief is wel degelijk gemaakt en die komt dus morgen naar u toe. Hoe mooi is dat! Dan had u nog een vraag over de negende begrotingswijziging. Ik heb dat inderdaad even uitgezocht. De negende begrotingswijziging dat was puur een heel technische, die zelfs in mandaat was aan de directie. Daar heeft het college zelfs niet iets van hoeven vinden. Het was echt het schuiven van een paar kleine posten binnen de bestaande begroting. Dat was zelfs niet eens mandaat voor het college, dat was echt mandaat directie, heel klein. Dus dat was de negende begrotingswijziging. Dan, mevrouw Kleine Deters, in de Jaarrekening wordt inderdaad gewoon verder alles toegelegd. Dat gebeurt net als in alle andere jaren en die aframingen die zijn gewoon standaard. Dat is in ieder geval mijn antwoord. Dan de energiebesparing van de heer Loof. Ik hoop dat collega Jumelet nog iets kan roepen over die € 380 duizend en dan heb ik de vragen beantwoord, voorzitter.

De voorzitter: Maar nog niet helemaal, want mevrouw Kleine Deters heeft nog een vraag, D66.

Mevrouw Kleine Deters: Ja, voorzitter, toch mooi als je de interrupties tot het eind bewaart. Voorzitter, dit gaat er eigenlijk nog even niet in, van: zo doen we het altijd. Zo hebben we het nog nooit gedaan. Het zou kunnen dat deze gedeputeerde voornemens is het te gaan doen, maar dan wil D66 in ieder geval een dringend beroep doen: laten we eerst eens de inhoud met elkaar bespreken en die keuzes op inhoud maken. En niet van: er is een bak geld of er is maar zomaar geld over. Dan denk ik: dit is niet van tevoren het kader wat wij willen stellen, omdat wij doelen en resultaten willen halen. Maar voorzitter, wij zijn echt van mening dat ook Gedeputeerde Staten het niet achteraf kan afdoen: we hebben het geld over en u hoort nog ooit wel eens waarom we dat over hebben. Dat kan echt niet waar zijn, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Ik hoor geen vraag, maar wilt u nog reageren of zegt u het is goed zo?

Gedeputeerde Van Dijk: Ik denk als ik puur even kijk, actualisaties zijn volgens mij voor bijstellingen en Jaarrekening is voor verantwoording. Dat is volgens mij het proces. Maar goed, ik denk niet dat wij het eens worden op dat punt misschien, mevrouw Kleine Deters. Dan hoop ik dat collega Jumelet die ene vraag nog kan beantwoorden. Dan zijn we volgens mij er doorheen voorzitter.

De voorzitter: De heer Jumelet zit in de startblokken. Ga uw gang!

Gedeputeerde Jumelet: Voorzitter, we hebben nog bijna een uur, dus dat moet goed komen. Ik heb het even opgezocht in de tekst, want het is natuurlijk een heel document, maar bladzijde 15 van 71, daar staat inderdaad die € 380 duizend. Ik weet, we hebben heel veel programma's binnen die energieagenda. Dit kwam als extra geld naar ons toe, vanuit allerlei programma's en wat gebeurd is: het is op de balans gezet. De activiteit is uit andere posten betaald. Dit staat er dan te staan en vanuit de systematiek, zoals collega net heeft aangegeven, is dit dus vrijgevallen om vervolgens dus in de algemene reserve toe te voegen. Dus het werk is wel gebeurd op allerlei andere manieren, maar dit geld stond op de balans en dat is op die manier vrijgevallen voorzitter.

De voorzitter: Hartelijk dank. Dan was dit agendapunt 15 en dan concludeer ik dat dit als B-stuk, denk ik, doorgaat naar de PS-vergadering van 20 december. Iedereen akkoord? Zet ik er een grote krul doorheen.

16. Uitwerking Coalitieakkoord 2023-2027 “Samen Bouwen We Drenthe”

De voorzitter: Dan gaan we naar het een na laatste onderwerp op onze agenda en dat is agendapunt 16, de uitwerking van het Coalitieakkoord 2023-2027 met de mooie titel: Samen Bouwen We Drenthe. In de eerste termijn krijgen de fracties maar liefst vier minuten en in de tweede termijn één en het voltallige college, minus de heer Jumelet waarschijnlijk, krijgt twintig minuten, waarbij ik de oproep doe om het een beetje eerlijk te verdelen, zodat we niet allemaal twintig minuten innemen, maar twintig gedeeld door vijf, is vier minuten per persoon het liefst. Gevraagd wordt de nota vast te stellen, in te stemmen met het dekkingsplan, in te stemmen met verhoging van het investeringskrediet, grondbezit landelijk gebied van 140 miljoen naar 210 miljoen en nog een rijtje, wat minder belangrijk is. Ik geef de woordvoerders het woord en ik doe dat weer op basis van mijn lijst, en als eerste staat daar wederom de heer Schuinder van de BBB. Ga uw gang.

De heer Schuinder: Voorzitter, onze zienswijze is dat we nu geen technische vragen meer gaan stellen, maar dat we een overall beeld geven van hoe BBB kijkt naar de uitwerking van het Coalitieakkoord. We hebben ruim de tijd gehad voor allerlei vragen en dat was voor ons voldoende om deze zienswijze over te houden. Uitgangspunt voor BBB is dat een begroting solide, structureel en realistisch in evenwicht moet zijn en deze uitgangspunten staan ook in het Coalitieakkoord. Een goed vertrekpunt wat ons betreft, voor de toekomst. Er zal vandaag vast commentaar komen over het tijdstip dat we de begroting behandelen en de weinige ambities die de begroting uitstraalt, maar BBB herkent zich daar niet in. We hebben tenslotte behoorlijke uitgaves met elkaar te doen, behoorlijke ambities. Wat ons betreft gaan we samen op pad om met elkaar samen te bouwen aan Drenthe. Een solide begroting en, zoals BBB eerder heeft aangekondigd, niet meer doen dan we kunnen en moeten. En: we gaan ook pas sommige zaken doen als het Rijk daadwerkelijk gaat betalen. We hebben grootse plannen om NNN bomenstrategie te realiseren, maar we weten allemaal dat we dat pas kunnen als de overheid over de brug komt met heel veel geld. In het huidige tijdperk moet dus duidelijk zijn dat middelen gebruikt dienen te worden om de landbouwer die verder wil, eerst te helpen.

De voorzitter: Een interruptie van de heer Zandvliet van de SP.

De heer Zandvliet: Dank u wel. Ik denk ik begin alvast met een interruptie in plaats van dat ik u helemaal laat uitpraten, want u zegt: we moeten niet meer doen dan we zouden moeten. En toch is dit een - en daar kom ik straks ook op – in deze coalitie gaan we toch extra geld uitgeven, gaan we extra dingen doen. Dus ik vind dat nog niet helemaal rijmen, maar misschien kunt u daar iets meer uitleg over geven? En dan past dat ook nog in uw spreektijd.

De voorzitter: De heer Schuinder.

De heer Schuinder: Ja, dat kan ik, daar kom ik zo meteen op terug.

De voorzitter: Gaat u verder.

De heer Schuinder: Ik riskeer een tweede termijn, hoor ik. Ja, dat kan. Ik geloof ook dat die er met dit onderwerp sowieso gaat komen die tweede termijn, dus in die zin, let maar op. Wat we zeker niet willen, is dat op dit moment het investeringskrediet wordt opengesteld om meer natuur aan te kopen. We willen eerst landbouwers helpen, dan het huidige arsenaal onderhouden en beheren en als de modellen dan laten we zien dat instandhouding optreedt, kan overwogen worden om meer natuur te kopen. Verkoop van gronden dienen uiteraard op vrijwillige basis te gebeuren en landbouwgrond moet ook landbouwgrond blijven. Investeringskrediet aanwenden voor natuur op basis van de huidige, bij ons bekende gegevens, is niet de weg die BBB wil inslaan in de toekomst. Voorop staat dus dat aankoop van de gronden niet zo maar onttrokken kunnen worden aan de landbouw.

De voorzitter: U heeft een interruptie van Statenlid Zuiker, Partij voor de Dieren.

Statenlid Zuiker: Dank u wel, u geeft aan dat u niet wil investeren in natuur omdat u eerst landbouwers wil helpen, maar u weet toch ook dat beide zaken met elkaar verbonden zijn? Zolang wij de natuur niet versterken in deze provincie, kunnen wij ook die landbouwers niet helpen. Dus waarom wilt u dan dat zo nodig niet?

De voorzitter: De heer Schuinder.

De heer Schuinder: Oh nee, ik ben heel blij dat u zegt dat we dat aan elkaar verbinden, en dat is ook wat wij voor willen staan. Alleen heel vaak wordt gedaan alsof het meer is: we moeten eerst zorgdragen dat we de natuur op orde hebben en dan gaan we landbouwers helpen. In onze beleving is dat niet nodig en ga ik graag de verbinding aan om samen op te trekken. Dat is wat ik ook hierin stel: landbouw en natuur kunnen prima samen verder. Dus klopt wat u zegt.

De voorzitter: Statenlid Zuiker.

Statenlid Zuiker: Als het klopt wat ik zeg, dan snap ik niet dat u niet investeert in de natuur, want die beide zaken zijn met elkaar verbonden. Juridisch ook. We kunnen niet PAS-melders helpen, we kunnen niet extern salderen als de natuur in Drenthe niet op orde is. Dus waarom bent u dan zo tegen en benadrukt u ook zo enorm dat de natuur niet geholpen wordt door u?

De voorzitter: De heer Schuinder.

De heer Schuinder: Volgens mij is het niet zo heel erg ingewikkeld. Volgens mij moet de huidige natuur eerst eens goed onderhouden en beheerd gaan worden. Ik merk aan alle kanten dat we wel bezig zijn met het arsenaal uitbreiden, maar dat we niet bezig zijn vervolgens met het onderhouden en het goed beheeren van dat wat we tot nu toe hebben in het arsenaal. Als je dan met elkaar wil kijken: hoe ga je dat oplossen? Daar zou je heel goed de verbinding op kunnen zoeken met landbouwers. Alleen ik moet ook aangeven dat ik dat in de praktijk te weinig zie. Dus als we inderdaad werkelijk samen gaan kijken, samen met landbouwers en natuur, hoe kunnen we die boel verbinden? Hoe kunnen we dat verbeteren? Hoe kunnen we het onderhoud, hoe kunnen we het beheer doen, hoe kunnen we zorgdragen dat natuur in stand gehouden wordt? Dan zie ik daar een verbinding aan.

De voorzitter: Wilt u voor uw tweede interruptie gaan? Want dit is uw derde vraag, dus daar moet u even over nadenken. Ja, hartstikke goed. Mevrouw Van den Berg, ChristenUnie.

Mevrouw Van den Berg: Dank u, voorzitter. Het valt mij op dat er in het stuk geld gevraagd wordt, een investeringskrediet voor grondbezit landelijk gebied. Dat gaat volgens mij echt wel ook om landbouw naar natuur om te zetten, maar dat dat terzijde. Mijn vraag gaat erover, voorzitter: de heer Schuinder heeft het over realistisch begroten en ik ben heel benieuwd naar zijn definitie daarvan.

De voorzitter: De heer Schuinder.

De heer Schuinder: Realistisch begroten, volgens mij hebben we dat in het punt hiervoor net gemerkt, volgens mij is realistisch begroten dat wat nodig is en niet extreem ruim gaan begroten, zodat je misschien aan het einde van dit jaar niet heel veel vrijval hoeft te hebben.

De voorzitter: Mevrouw Van den Berg.

Mevrouw Van den Berg: Dank u wel. Valt daar voor de heer Schuinder en de BBB ook onder dat je kosten die je aan ziet komen, opneemt in je begroting? Of moet je daar maar even de ogen voor sluiten?

De voorzitter: De heer Schuinder.

De heer Schuinder: Nee, je moet nooit je ogen sluiten als je weet dat er dingen aan gaan komen.

De voorzitter: Gaat u verder.

De heer Schuinder: Misschien goed: wij zijn dus ook niet tegen de verhoging van het investeringskrediet, wij geven alleen aan dat het voor ons belangrijk is dat het investeringskrediet gebruikt wordt om landbouw eerst verder te helpen. Wat ons betreft, wat BBB betreft, is het ook zo - intussen kijk ik even naar het klokje - wat BBB betreft, is het ook zo dat de provincie zich ook financieel moet gaan richten op kerntaken in plaats van zaken die mogelijk op allerlei andere terreinen liggen, maar uit de historie bij de provincie terecht zijn gekomen. Met het komende ravijnjaar in het zicht, is dit een reguliere optie om eens goed te kijken naar kern- en extra taken. Het ravijnjaar is een risico, maar dat is de huidige stilstand in de landelijke politiek ook. Veel plannen die we nu meenemen in begrotingen kunnen door een nieuw kabinet nog impact hebben. Goed dus dat het college ruimte geeft om daarin bij te sturen, daar waar nodig. In de aanloop naar de Voorjaarsnota komen nog veel startnotities, waarbij we uitkijken naar de samenwerking met alle fracties zodat een goed meerderheidsbesluit gemaakt kan worden, zodat we samen bouwen aan Drenthe. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Schuinder. Ik zie nog dat de heer Pormes zich naar het insprek-gedeelte haast. Een interruptie van zijn kant. Ga uw gang.

De heer Pormes: Dank u wel, voorzitter. Mijn vraag heeft betrekking op vorige week woensdag, ook nog een korte discussie gehad over het uitkeringsplafond. U zei tegen mij: nee, dat komt wel voor en ik heb dat keurig gesteld, en het komt inderdaad niet voor. Maar wat ze wel hebben gezegd, het col-lege, dat zij van de € 13.870.000, en dat is natuurlijk voor de PAS-melders, slechts € 8.600.000 heb-ben aangevraagd, dat is een verschil van € 5 miljoen. € 5 miljoen, wat bedoeld is voor de PAS-melders. Mijn vraag is: wat vindt u daarvan? We hebben recht op € 13 miljoen en we hebben maar € 8 miljoen aangevraagd.

De voorzitter: De heer Schuinder.

De heer Schuinder: Ik zal even het knopje weer aanzetten. U vraagt mij een oplossing voor de PAS-melders, maar de oplossing van de PAS-melders zit niet in € 13 miljoen, € 8 miljoen, € 5 miljoen of wat dan ook. De oplossing van de PAS-melders moet vanuit het landelijk kabinet gaan komen, een andere stikstofwet. Anders lossen we dat op dit moment gewoon niet op.

De voorzitter: de heer Pormes.

De heer Pormes: Heel simpel, kijk het bedrag wat het ministerie ter beschikking heeft gesteld, is be-doeld voor vrijwillige uitkoop van varkenshouderijen. Dan moet je volgens mij optimaal benutten van datgene wat je toegeschoven krijgt.

De voorzitter: De heer Schuinder.

De heer Schuinder: Zoals ik al gezegd heb, het Rijk moet over de brug komen met geld en zolang het wettelijk niet mogelijk is om de PAS-melders te helpen, dan kan je daar wel geld tegenaan zetten, maar dan helpt het dus niet. Er is geen wettelijke basis momenteel om de PAS-melders te helpen.

De voorzitter: Dank u wel. We gaan verder met de heer Zuur van het CDA en daarna mevrouw Van den Berg van de ChristenUnie.

De heer Zuur: Dank u wel voorzitter. De reis die deze coalitie op 12 juli dit jaar is begonnen, heeft zijn vervolg. Maar al snel werd de reis vertraagd door enkele onverwachte gebeurtenissen. Het kabinet viel en voor de provincie veel ingrijpender: de voor Drenthe als positief verwachte nieuwe verdeling van het Provinciefonds werd daarmee op de lange baan geschoven. Er was, om in vliegtermen te spreken, sprake van stevige turbulentie. Dit had nog niet zoveel impact op het going concern proces, de begroting. Deze werd beperkt tot de continuering van beleid, maar onze fractie kan zich voorstellen dat dat wel eens anders kan uitpakken voor de kort voor deze zomer nog geformuleerde beleidsdoelen in het Coalitieakkoord. Maar zoals een bekend gedeputeerde weleens zegt: laten we beginnen met de eerste helft. En dat doet het college met deze eerste tranche en dat is best lastig, zowel voor het college als voor Provinciale Staten en dus ook voor onze fractie. Dat deze eerste uitwerking vrag-en oproept, vinden we ook begrijpelijk. Die hadden wij zelf ook, zowel technische als beleidsmatige. Dank voor de beantwoording. Tussen de pepernoten door heb ik gisteravond de beantwoording tot mij genomen en ik moet zeggen: de tafel lag vol met papier en nee, dat was geen in- en uitpakpapier. Een deel van de ambities is met deze uitwerking op geld gezet. Wij gaan ervanuit dat het dan met name gaat om kosten van beleid, dat hoe dan ook gecontinueerd moet worden en waar snelle besluitvor-ming voor nodig is.

De voorzitter: Ik begrijp mijnheer Zuur wel eventjes. Die wil ook even alle aandacht en zijn saucijzenbroodje niet mislopen. Dus we wachten gewoon even.

De heer Zuur: Daar wordt goed voor gezorgd. Ik heb wat credits. We wachten even. Geeft niks. Zal ik maar weer, voorzitter, het verhaal te vervolgen. Ik zou niet willen dat een hongerig college hier naast mij zit, dus vandaar dat ik maar even ben gestopt. Een deel van de ambities is met deze uitwerking op geld gezet. Wij gaan ervanuit dat het dan met name gaat om kosten van beleid, dat hoe dan ook gecontinueerd moet worden en waar snelle besluitvorming voor nodig is. Dit omdat er anders sprake is van weggegooid geld in de afgelopen jaren. Wij noemen de sociale agenda. Daar heeft onze fractie ook in het belang van derden en de eerder nagestreefde doelen ook aandacht voor gevraagd (BOKD). Daarnaast zijn, zo veronderstellen wij, de inmiddels meer concrete plannen in deze eerste uitwerking opgenomen. Maar daarin moet toch ook meer informatie inzake de beoogde doelstellingen en resultaten zijn opgenomen, meer dan wat er nu in de uitwerking staat. Wij noemen bijvoorbeeld de € 2,6 miljoen voor de regionale economie in 2024 en nog € 5 ton in 2025. Wij lezen in de beantwoording: het gaat om eenmalige middelen voor vier jaar, de budgetten in de jaarschijven 2025 en verder worden meegenomen in de Voorjaarsnota. Ons is onduidelijk: komt er nou in die volgende jaren ook € 2,6 miljoen of gaan we € 2,6 miljoen verdelen? Wij zijn het even kwijt. Kunt u dit concreter invullen. In ieder geval ook qua resultaten en meetpunten bij de tweede tranche die daar dan over gaat voor die jaren daarna. De rest van de ambities worden in het voorjaar geformuleerd. Met, zo nemen wij aan, een vergelijkbare uitwerking, want we hebben eerder afgesproken dat de Voorjaarsnota een ambitiesdocument is en daarmee op zichzelf staat en geen financiële uitwerkingen bevat. Maar wat als het dan financieel niet meer past? Dit ook gelet op de jaren met de negatieve resultaten, die snel dichterbij komen. Graag horen we dat van het college. Nog drie beleidsmatige vragen die we nog niet beantwoord hebben gekregen, logisch, bij de technische vragen. Wij lezen op bladzijde 16 over het toewerken naar een akkoord op bestuurlijke vernieuwing, ieder vanuit de eigen rol. Wat moeten we daar concreet bij voorstellen? Daarnaast op bladzijde 35 wordt voor de samenwerking regio Zwolle jaarlijks € 6 ton gevraagd. Wij missen een onderbouwing, temeer omdat op bladzijde 41 onder een ander programma opnieuw regio Zwolle wordt genoemd. Is daar niet hetzelfde beoogd? En als, zoals het daar staat, dergelijke posten via de VES lopen, is er toch geen extra budget nodig. En de laatste, de derde. Op bladzijde 57 past de omschrijving bij 7.03 niet bij de term genoemd in de financiële vertaling. En dat wordt overigens nog eens dunnetjes overgedaan in de beantwoording van de technische vragen. De Topsportpot voor € 1 miljoen staat omschreven als Sport en bewegen stimuleren. Dat zal ongetwijfeld gelden voor die deelnemers, maar volgens ons is dat onderwerp wel even wat breder bedoeld. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Zuur. We gaan verder met mevrouw Van den Berg van de ChristenUnie, en daarna naar de heer Pormes van LijstPormes.

Mevrouw Van den Berg: Dank u, voorzitter. Vol verwachting klopte ons hart. Na een Coalitieakkoord zonder financiële uitwerking en een beleidsarme begroting, licht er nu eindelijk een financiële uitwerking van het Coalitieakkoord. We concludeerden eerder dat de nieuwe coalitie na de onderhandelingen de snooze-kop nog even had ingedrukt en nog wat lastige keuzes uit had gesteld. En met dit stuk zou dat eindelijk helder worden. En, voorzitter, mijn fractie heeft de stukken daarom met interesse gelezen. Maar we missen nog een stuk. Het is een half af breiwerk. Naast het feit dat we visie missen, zijn nog lang niet alle plannen financieel vertaald. Ook zijn er geen noodzakelijke bezuinigingen in terug te vinden en ook wordt er niet geanticipeerd op het ravijnjaar 2026. Het is slechts een eerste uitwerking, zoals de titel aangeeft en wat ons betreft een halve. Er staan alleen maar incidentele voorstellen in - waar je soms ook nog over kunt twisten - en de structurele komen nog. In het stuk worden al wel wat schoten voor de boeg gedaan, dus dat die er gaan komen, is wel helder. Waarom zijn deze niet al op geld gezet? Ook is het financiële perspectief in deze nota al erg negatief en wordt er nu al

een enorme greep gedaan uit de provinciale spaarpot. Maar er moet straks dus nog meer financiële ruimte gevonden worden, of anders gezegd: bezuinigd worden. We hebben dus maar het halve plaatje en daarmee geen realistische begroting, zeg ik ook richting de BBB, en daar hebben wij grote moeite mee. Dat leg ik graag uit met een huiselijk voorbeeld. Stel dat ik voor mijn gezin een leuk vakantiehuisje zou boeken in de kerstvakantie. Dan zouden ze daar natuurlijk heel blij mee zijn en zouden we een leuke vakantie hebben. Maar als ik dan na die vakantie bij mijn gezin terug zou komen, en zeggen: we moeten nu wel de auto verkopen, want ik heb een beetje teveel geld uitgegeven en die auto kan nu niet meer. Ik denk dat ze dan tegen mij zouden zeggen: dat hadden we graag van tevoren geweten, dan hadden we misschien een andere afweging gemaakt. En dat toegepast op dit stuk: we kiezen er dus nu voor om al een groot deel van onze financiële ruimte vast te leggen, zonder dat we in beeld hebben wat we verder nog aan uitgaven hebben. Ook wordt er, zoals gezegd, een grote greep gedaan in de financieringsreserve. In de vorige periode hebben we deze reserve ook aangesproken, maar werd dit heel zorgvuldig gedaan en is in een proces samen met PS gekomen tot een investeringsagenda, waarbij de financieringsreserve toekomstgericht ingezet moest worden, als het meerjarig maatschappelijk en economisch rendement had voor Drenthe. Ook werd er toen naar gestreefd om deze reserve weer aan te zuiveren. Wat is de visie van het huidige college voor de inzet van de financieringsreserve? Het voorstel van het college om in te stemmen met dit voorstel en pas bij de Voorjaarsnota te komen met een volledig plaatje is zeer ongebruikelijk en brengt ons daarom ook in ernstige verlegenheid. Met dit voorstel varen we als Staten in de mist en dat vinden wij als ChristenUnie onverantwoord. Wij willen het college daarom allereerst vragen waarom ze niet een volledig verhaal hebben neergelegd. Heeft ze de lastige keuzes met de sneeuwschuiver misschien vooruitgeschoven? Ook willen we hen vragen om ons alsnog een compleet verhaal te sturen, voor 20 december, met daarin alle incidentele en structurele wijzigingen, zowel de extra inzet als ook de noodzakelijke bezuinigingen, zodat we een integrale afweging kunnen maken. En als dat niet lukt, zouden ze dit voorstel ook nog kunnen terugtrekken, want met het huidige voorstel kan mijn fractie niet uit de voeten. Tenslotte willen we met de heer Zuur ook het college wijzen op de motie die in 2021 is ingediend over het karakter van de Voorjaarsnota, waarbij het niet past om daarin allerlei financiële voorstellen op te nemen. Dank u, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. We gaan luisteren naar de heer Pormes van LijstPormes, daarna de heer Hellendoorn van D66.

De heer Pormes: Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, ik heb altijd geleerd tijdens mijn college beleid dat als beleidsvoorstellen niet zijn voorzien van heldere doelen, beleid en meetbare prestatie indicatoren, als dat ontbreekt, dan kun je ze ook niet behandelen. En dat is mijn probleem met dit agendapunt, want dat ontbreekt vaak. Ik kom er zo meteen op terug. Voorzitter, ik zal mij beperken tot een aantal vragen. Vraag één is dat... Ik had de vraag gesteld, het uitkeringsplafond. Daar heb ik net ook al over gesproken met de heer Schuinder. En daarvan zegt u op vragen die wij hebben gesteld, dat u wel op 29 augustus 2023 een bedrag van € 8 miljoen heeft aangevraagd en mijn vraag is: waarom heeft u dat niet gemeld? Past dat niet in het kader van de informatieplicht dat u dat soort aanvragen, dat gaat notabene om € 8 miljoen, terwijl er € 13 miljoen mag worden aangevraagd, dan zou u ons toch daarover moeten informeren dat die aanvraag heeft ingediend? Dus mijn vraag is: waarom heeft u dat niet gedaan? Waarom past dat niet in het kader van de informatieplicht, de actieve informatieplicht van GS aan PS? Dat is één. Het tweede punt, voorzitter, is... Kijk, beleidsvoorstellen met financiële consequenties horen niet thuis in de Voorjaarsnota, omdat we daar afspraken hebben gemaakt, hier in de Staten. We hebben afgesproken, en volgens mij heeft de heer Zuur dat ook gezegd, dat de Voorjaarsnota is bedoeld als een ambitiedocument en niet met voorstellen met financiële consequenties. Voorzitter, het college heeft mij ook gewezen op dat een heleboel doelen - want je moet dat combineren - verwerkt zijn in deze financiële nota. En wat je leest, dat zijn geen doelstellingen, voorzitter. Dat zijn allemaal van die ontembare doelen, zoals het versterken en behouden van natuur en landschap. Een

andere doelstelling is gezonde leefomgeving of een andere doelstelling die men heeft gevoerd, mooi en aangenaam Drenthe. Dat zijn geen doelen die meetbaar zijn. Dat zijn allemaal van die ontembare doelen die je altijd, ook in 2080, kunt stellen. Dus ik wens dat op dit punt helderheid wordt gegeven in de doelstellingen. Voorzitter, mijn vraag is of u bereid bent om op al die zaken een aanpassing te doen. Voorzitter, drie minuten.

De voorzitter: Fantastisch, dank u wel. Dan moet u snel, heer Hellendoorn. Ja, dat snap ik.

De voorzitter: De heer Hellendoorn, D66, daarna de heer Steenbergen, Sterk Lokaal Drenthe.

De heer Hellendoorn: Dank u wel, voorzitter. Sprintje trekken. De fractie van D66 is ontevreden over de voorgelegde uitwerking van het coalitieakkoord en deze eerste bijstelling van de begroting '24. In algemene zin ontbreekt het, het is al eerder gezegd, aan voor de Staten controleerbare doelstellingen en concrete, meetbare resultaten waar deze besteding van publieke gelden voor wordt ingezet. Met uw handelswijze verhindert u op deze wijze een goede controle van uitgaven achteraf door de Staten. Wij verzoeken u, en dat mevrouw Van den Berg van de ChristenUnie zojuist ook al, om voordat u dit stuk in stemming brengt, een aantal verbeteringen door te voeren die het stuk veel concreter maken. Vervolgens wil ik een aantal punten herhalen uit mijn bijdrage van 1 november in de Statencommissie, toen ik op drie onderwerpen aan de gedeputeerde heb gevraagd om wat zaken concreet te maken. Het eerste onderwerp was water. Plannen en capaciteit om te gaan werken aan het realiseren van het doel, dus doelen zoals gesteld in de Europese Kaderrichtlijn Water 2027, zijn opgeschoven naar de Voorjaarsnota 2024 - en ik laat even buiten beschouwing of het daarin hoort of niet - maar D66 vraagt nogmaals om met prioriteit te werken aan de verbetering van de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater in Drenthe. D66 wil graag dat gedeputeerde ... haar ambitie op dat punt verder uitwerkt om een klimaatbestendig watersysteem en de goede kwaliteit van het grond en oppervlaktewater in Drenthe te realiseren, waarbij in 2027 de doelen uit het Kaderrichtlijn Water worden gerealiseerd. Voor D66 is dit een noodzakelijke activiteit, naast de voor ons vanzelfsprekende acties, om te komen tot duurzaam natuurherstel. Het volgende onderwerp was circulariteit. Nederland heeft de ambitie om toe te werken naar een volledig circulaire economie in 2050, waarbij 2030 onze primaire grondstoffenverbruik met de helft is afgenomen. Dit biedt kansen, zeker voor de groene provincie Drenthe. Rond het thema transitie naar een circulaire economie verdwijnt de circulariteit echter in een herstructureringsfonds en gerelateerd aan de Europese agenda is het focusthema circulariteit gecombineerd met groene chemie. Ook hier moeten keuzes nog gemaakt worden en komt de ambitie van GS pas aan bod in de Voorjaarsnota. D66 wil dan ook graag meer lezen over de sturende, leidende rol van de provincie bij de transitie naar een meer circulaire landbouw. Op het onderwerp wonen vroegen wij om invulling te geven aan uw ambitie om de woonplannen te versnellen van visie naar uitvoering. U stelde eerder dat regelgeving, financiering, personeelstekort of de stikstofproblematiek soms knellen. Wij kunnen ons niet voorstellen dat de Wet Versterking Regie op Volkshuisvesting dit allemaal oplost, maar lezen verder geen voornemens in uw begroting voor 2024. Kunt u aangeven wanneer u komt met uw aanpak en bijbehorende financiering om in 2025 daadwerkelijk de succesvolle uitvoering van de woonagenda te starten? Bij dit agendapunt is ook brief A22 gevoegd met de stand van zaken rondom Museum De Buitenplaats in Eelde. D66 is verheugd dat met behulp van de provincie, het Drents Museum en Drents Landschap de bedrijfsvoering gecontinueerd kan worden. Vooruitlopend op de verdere discussie over de Kunst- en Cultuurnota zijn wij positief over uw toelichting op en de ontwikkeling van de budgetten 2024 beschikbaar voor kunst en cultuur in Drenthe. Nog twee punten. U reserveert in 2024 en 2025 ieder jaar bijna € 500.000 voor PAS-melders, Stikstofbank en afhandelen vergunningen. Kunt u iets meer zeggen over hoe en wat met die Stikstofbank, gaat Drenthe daar initiatief toe nemen? En mijn laatste punt: u introduceert de term 'Nationale Parken Nieuwe Stijl' voor onder andere het gebied rond de Drentsche Aa. Kunt u aangeven wat u hiermee bedoelt? Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. We gaan luisteren naar de heer Steenberg, Sterk Lokaal Drenthe, daarna de heer Bos van GroenLinks.

De heer Steenberg: Voorzitter, nadat we onlangs een beleidsarme begroting hebben behandeld, mogen we nu onze mening geven over een gedeeltelijke financiële vertaling van het collegeakkoord in een eerste begrotingswijziging. We zien echter dat dit slechts een financiële uitwerking is en dat de beleidsmatige vertaling grotendeels nog volgt bij de Voorjaarsnota - bijzonder, een beetje vreemd. Maar we hebben toch in de vorige collegeperiode afgesproken dat de Voorjaarsnota een ambitiedocument zou worden en geen uitwerking van voorstellen, al eerder genoemd door andere sprekers. Onze vraag hierbij is: wat is de reden dat GS hiervan afwijkt? Even wat dieper ingaand op deze wijze van de begroting, constateert Sterk Lokaal Drenthe dat er wel financiële middelen worden begroot maar de uitwerking nog volgt, zoals net ook al gezegd. Door akkoord te gaan met deze wijziging bepalen we wat het mag kosten, maar de hoe-vraag en het uiteindelijke doel zijn voor een groot aantal items nog niet duidelijk. Geld beschikbaar stellen zonder uitwerking en meetbaarheid vraagt om een reactie van GS, dat is dus ook een vraag van ons. Wat bijzonder is, is dat de uitgewerkte voorstellen alleen van toepassing zijn voor de hele huidige collegeperiode, althans zo vertalen wij het. Sterk Lokaal Drenthe vindt dit wel een goede vondst, want zo voorkom je dat je de jaarlijkse discussie over overhevelingen hebt en kan het volgende college besluiten zelf een begroting te gaan bouwen. Na actualisatie van de begroting van 2023 ontstaat een reserve van minimaal € 100 miljoen. In deze begroting wordt tot nu toe op bijna € 64 miljoen beslag gelegd en er volgt nog meer, begrijpen wij. Vindt het college dat grote bedrag verantwoord met ravijnjaar 2026 als toekomstbeeld? Of heeft het college al geluiden gehoord dat er nog extra financiële middelen komen in 2026? Voorzitter, nu nog kort even over een paar programma's en dan heb ik het in eerste instantie over landelijk beleid. Er staat gewoon heel simpel: PAS-melders legaliseren. Is dit een toezegging of een verwachting? En op welke termijn is er eindelijk duidelijkheid? Ja, Sorry. Mobiliteit en bereikbaarheid. Mobiliteit is heel belangrijk voor de leefbaarheid en bereikbaarheid van onze provincie. Bus, spoor, maar ook vliegtuig. Alle drie zijn er belangrijk, naast de infrastructuur, voor onze wegen. De bus is een uitdaging gezien de stijgende kosten, maar we gaan ervan uit dat het huidige college hier optimaal op inzet. Vier keer per uur een intercitty van Groningen naar Zwolle met meer tussenstops zou wenselijk zijn. Waarom staat hier niks over in dit collegeprogramma, terwijl het vorige college hier wel positief tegenover stond? En dan als laatste, voorzitter, en dan sluit ik hem af: energie. Bijzonder vinden wij dat in dit programma nergens wordt gesproken over kernenergie. Wat is de reden dat dit niet is opgenomen? Tot zover, voorzitter. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. We gaan luisteren naar de heer Bos, GroenLinks, daarna mevrouw Kramer van Volt.

De heer Bos: Voorzitter, allereerst onze dank aan de Statengriffie voor de verzorgde oplegger. Het geeft altijd goede inzichten in de rol van onze Staten ten opzichte van het voorliggende stuk. En dat brengt ons gelijk tot het volgende, er kwamen en komen deze tijd al behoorlijk wat startnotities op ons af en dat vinden wij als GroenLinks een plezierige manier om te werken, omdat we dan in staat gesteld worden om kaders mee te geven. GroenLinks verwacht dan ook dat de uitgewerkte beleidsstukken ons ter besluitvorming gaan bereiken en dat die dan niet plat geslagen zal worden in een P&C-cyclus, in aansluiting op verschillende fracties die ik al eerder heb horen spreken. Maar gaandeweg onze voorbereiding op dit stuk viel het GroenLinks op dat hiermee eigenlijk geen totaaloverzicht geboden wordt voor een gedegen meerjarenbegroting. Eigenlijk is het een soort investeringsagenda en in de vorige periode, waar ik goed op terugkijk, hebben wij die als Staten gezamenlijk gebouwd, maar deze lijkt helaas door het college zelf beklonken. En het is niet dat er geen goede dingen in staan, ook wel wat mindere, GroenLinks betreurt het alleen dat onze Staten hierin overgeslagen zijn. Daarbij zijn er veel budgetten gereserveerd zonder dat wij hier dus duidelijke kaders voor hebben kunnen stellen

en meetbare doelen ontbreken dan ook nog. Voorzitter, zoals gewoonlijk had ik wat meer tijd nodig om tot een conclusie te komen, maar gelukkig zijn er dan andere fracties die me bij de les houden. Onze vraag aan het college: waarom moet dit stuk nu behandeld worden en wat zijn dan de risico's als we dit stuk nu niet behandelen? Want wij als GroenLinks in ieder geval, en volgens mij een best wel groot deel in de Staten, zouden u graag meer tijd gunnen om met een gedegen begroting te komen, zodat we bijvoorbeeld middelen ook in kunnen zetten in verhouding tot een gedegen meerjarenbegroting. Dank wel.

De voorzitter: Dank u wel. Naar voren komt mevrouw Kramer van Volt, daarna de heer Vianen van de VVD.

Mevrouw Kramer: Dank u wel, voorzitter. Volt keek enorm uit naar de financiële uitwerking van het coalitieakkoord, want daarmee zou duidelijk worden wat Drenthe en het college belangrijk vinden. Want ja, niet alles kan. Er moeten keuzes gemaakt worden. Spannend, lastig, maar o zo belangrijk. Maar nou blijkt, we krijgen nog geen volwaardige financiële uitwerking met een visie die erbij hoort en duidelijke, toetsbare doelen. In plaats daarvan is een deel van het plan op geld gezet, soms zelfs zonder toelichting, en wordt nu alleen de wijziging ten opzichte van de beleidsarme begroting gepresenteerd. Wij... Ik neem mijn rol als volksvertegenwoordiger serieus en wil dus graag goed begrijpen wat het college wil bereiken en hoe we dat kunnen toetsen. En dat kan ik met dit voorstel gewoon niet. We missen het waarom. Waar werken we naartoe? Hoe gaan we meten dat we de goede investeringen doen? Welk deel van de financiële taart wordt aan welk thema toebedeeld? Een groot deel van ambities is nog niet op geld gezet. Hoe moeten we dan wegen waar we ons geld op inzetten? Dus de vraag aan de gedeputeerde is: is de gereputeerde bereid, en ik ben niet de enige die deze vraag stelt, om op korte termijn ons deze inzichten te geven zodat we onze rol goed kunnen invullen? En herkent u dat er een totaaloverzicht mist? Want als u nou aan uw buurman moet uitleggen waar en waarom de provincie Drenthe geld uitgeeft, wat gaat u dan zeggen? Dan kan ik dat ook doorgeven. Is het niet beter het geheel te beoordelen als ten minste de verhoudingen per thema duidelijk zijn? En hoeveel financiële ruimte ziet het college überhaupt nog voor de komende vier jaar om de nog niet ingevulde ambities, bijvoorbeeld energie, te realiseren? De bestaande begroting wordt als uitgangspunt genomen, maar hieraan worden nog extra doelen en activiteiten toegevoegd en dat gaat leiden tot extra uitgaven, terwijl de inkomstenkant er qua Rijksfinanciën niet rooskleurig uitziet. Daarnaast kiezen we ervoor om de opcenten niet te indexeren en dat zet de inkomstenkant nog meer onder druk. En we nemen al een enorme greep uit de financieringsreserve, terwijl we weten dat er nog veel posten op geld moeten worden gezet. Dat is best spannend. Hoe kijkt de gedeputeerde ertegenaan dat we van de € 102 miljoen financieringsreserve er al meer dan € 60 miljoen uithalen en nog 'maar' € 40 miljoen overblijft? Vindt u dit verantwoord? En dan nog de volgende vraag, en dat is tevens dan mijn laatste vraag: waarom is bijna alles, maar heel erg veel incidenteel? We zien dat veel incidenteel wordt gefinancierd. Als voorbeeld, kunt u mij aangeven, gedeputeerde, waarom de exploitatiekosten van de treinverbinding incidenteel zijn, want een bijdrage aan exploitatiekosten is toch niet incidenteel? Graag een reactie van de gedeputeerde. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Naar voren komt de heer Vianen van de VVD en daarna Statenlid Zuiker van de Partij voor de Dieren.

De heer Vianen: Voorzitter, dank u wel. Ik heb twee wat algemene dingetjes en vervolgens loop ik per programma even de punten langs. Want er staan inderdaad een hele hoop goede dingen in en op een aantal dingen hebben wij natuurlijk ook wat kritische noten, zoals u van ons mag verwachten. Maar laat ik beginnen bij het begin, want de VVD vindt het goed dat er nu een stuk ligt waarin een deel van ambities uit het coalitieakkoord ook op geld worden gezet. Dit laat zien dat het nieuwe college ook voortvarend aan de slag wil om Drenthe nog mooier te maken en samen bouwen we Drenthe, zoals

het document ook zegt. We snappen ook de keuze om, gezien de politieke grilligheid en het ravijnjaar, ervoor te kiezen om de ambities uit te werken op deze manier; een soort eerste tranche, zoals de heer Zuur ook al zei. En de Staten hebben hier ook om gevraagd aan GS. Het is een plus op de beleidsarme begroting die wij kennen en richting de Voorjaarsnota hebben we hopelijk meer duidelijkheid dan over een nieuw kabinet en daarmee de financiën. En het overzicht dat is nagestuurd met de begroting, de derde actualisatie en een uitwerking van het coalitieakkoord is wat ons betreft erg verhelderend geweest en dat geeft duidelijkheid hoe het per programma in elkaar steekt, dus dank daarvoor.

De voorzitter: Een vraag van mevrouw Van den Berg, ChristenUnie.

Mevrouw Van den Berg: Dank u, voorzitter. Een vraag die ik ook aan het college heb gesteld, zou ik ook graag aan de VVD willen stellen, die ik ken als een partij die graag een goed financieel degelijk beleid wil. Waarom hebben jullie niet keuzes gemaakt al? Komen jullie er niet uit met elkaar, want ik hoor wel wat dingen over 'Ja, kabinet nog, enzovoort', maar dat is natuurlijk een hele mooie, brede rug waar je achter kan schuilen. Er zitten ook een heleboel dingen die je al wel zelf kan beslissen.

De voorzitter: De heer Vianen.

De heer Vianen: Nou, voorzitter, ik denk dat het college met dit document juist wel keuzes maakt en ik denk dat de VVD inderdaad van verantwoordelijk financieel beleid is. Dus wij hebben ook gekeken naar dit document met het uitgangspunt: waar kunnen wij nou met prioriteit in investeren? En volgens ons dit een goed overzicht van wat je nu zou kunnen doen op dit moment, met de onzekerheden die nu nog voor ons liggen. Dus vandaar ook dat wij heel goed kunnen onderstrepen dat er nu niet een document ligt waar misschien nog geen concrete plannen onder liggen, maar waar je wel alvast geld voor raamt. Want dat moet nog zeker worden, bijvoorbeeld de herverdeling van het provinciefonds. Zo kan ik nog een aantal zaken opnoemen, voorzitter, maar dat is een eerste reactie op mevrouw Van den Berg.

De voorzitter: Een vervolgvraag van mevrouw Van den Berg.

Mevrouw Van den Berg: Voorzitter, want als de VVD een beetje door de oogharen heen kijkt naar dit verhaal, dan zie je dat een groot deel van de taart al belegd is. En dan zie je dat er nog een heleboel kosten aan gaan komen. Die zitten ook... Die worden ook al expliciet benoemd, bijvoorbeeld als het gaat om de Kaderrichtlijn Water, dus die zou je zo op geld kunnen zetten. Waarom is daar niet, desnoods met potlood, al een doorkijk gegeven?

De voorzitter: De heer Vianen.

De heer Vianen: Voorzitter, ik maak geen onderdeel uit van het college, dus ik kan daar niet een heel concreet antwoord op geven. Maar wel vanuit de VVD geredeneerd, zou ik me voor kunnen stellen dat er voor die zaken waarvan we weten dat er een geldvraag aankomt, maar dat we nog niet helemaal duidelijk hebben wat die geldvraag dan precies gaat zijn. Bijvoorbeeld de energieagenda staat er nu niet in. Nou, daar vind ik ook wat van, want we hebben die startnotitie besproken, dus eerst zijn ideeën opgehaald van de Staten en vervolgens worden de ideeën ook op geld gezet, waardoor je een beter beeld kan vormen over wat er nog aankomt. En ik denk dat het voor een aantal plannen inderdaad zo geldt en daarom vind ik de manier waarop GS dit nu heeft gedaan, op deze manier, juist heel goed uit te leggen, omdat er volgend jaar misschien meer duidelijkheid komt over de financiële situatie van de provincie.

De voorzitter: Dank u wel. De heer Zandvliet, SP, heeft ook een vraag.

De heer Zandvliet: Dank. Ik denk, ik wacht tot het einde, maar mevrouw Van den Berg legt hem zo mooi neer dat ik hem toch even over wil pakken. Want ik had u beloofd dat ik terug zou komen op die euro's en dit is natuurlijk wel dat moment. De VVD is kritisch, die kritiek hoop ik straks nog te horen, want ik moet zeggen dat de SP ook een beetje kritisch is op dit college en ook de houding van de VVD hierin. U heeft het over het ravijnjaar dat aankomt, dat het dan niet verstandig is om bepaalde keuzes te maken. Kennelijk is het wel verstandig tien jaar lang te investeren in een vliegveld, maar niet als het gaat over andere dingen in onze macht en ons kunnen. En ik hoor dan ook zeggen, de herverdeling van het provinciefonds is daar een onderdeel van, en dan vind ik het bijzonder dat u zegt: het is nog niet duidelijk om al die keuzes te maken, maar nu wel vindt dat we die plussen moeten doen, terwijl die minnen ook nodig zijn. Kunt u me uitleggen waarom de VVD zich dan senang voelt in een college dat dit doet, terwijl ik u ken als een partij die economisch verantwoorde keuzes maakt. Dit lijkt mij geen verantwoorde keuze.

De voorzitter: De heer Vianen.

De heer Vianen: Ik hoor wat geroezemoes, maar ik wil wel zeker bevestigen dat de VVD economisch verantwoord beleid uitvoert. Nee, kijk, ik zal u precies vertellen hoe wij daarin staan. Wij vinden ook dat we financieel verantwoord beleid uit moeten gaan voeren. Daarom vinden wij ook dat we nu moeten kijken: waar liggen de prioriteiten qua investeren? En u noemt Groningen Airport Eelde, dat ben ik helemaal met u eens. Dat is een prioriteit. Daar moeten we inderdaad op gaan investeren. Tegelijkertijd zijn er nog een aantal onzekerheden die eraan komen. Wij als Staten hebben ook gevraagd aan dit college bij de beleidsarme begrotingsbehandeling, kom nou eens met plannen, laat eens zien wat jullie ambities zijn en ga dat eens uitwerken. Volgens mij laat het college dat op deze manier ook goed zien, met het voorbehoud dat er nog wat onzekerheden zijn in de nabije toekomst waar we goed naar moeten kijken alvorens wij de rest van onze plannen uit kunnen werken. Want wellicht komt er een scenario uit dat de verdeling van het Provinciefonds nog langer uitgesteld wordt, misschien moeten we dan hele andere keuzes gaan maken, voorzitter.

De voorzitter: De heer Zandvliet in tweede termijn.

De heer Zandvliet: Dan vraag ik me af waarom u zich dan niet aansluit bij wat bijvoorbeeld de heer Pormes net zei. Hij zegt: moeten we het wel nu behandelen dan? Is het dan niet juist, in uw retoriek als ik die doortrek, het een goed idee om dit later te behandelen? Ik ga daar straks in mijn eigen bijdrage ook op door. Interrumpeer gerust, want u heeft er nog drie over. Want ik denk dat dat wel belangrijk is, wat gaan we nu doen? De politieke keuze wat u zegt: nee, ik vind een vliegveld belangrijk, dat kunnen we tien jaar doen. Maar ja, dat treinspoor...? Moeilijk, moeilijk, moeilijk. Dat zijn politieke keuzes. Daar mogen we in verschillen, dat is helemaal goed. Maar of we dan nu die keuze moeten maken? Wij als SP hebben daar twijfels bij en wellicht krijg ik toch een beetje te horen dat u als VVD die twijfel snapt.

De voorzitter: De heer Vianen.

De heer Vianen: Voorzitter, de heer Zandvliet geeft aan dat hij hierop ook terugkomt op en zijn bijdrage, dus ik hoop dat hij dan de degens goed scherp heeft gemaakt, want dan gaan we ze ongetwijfeld weer kruisen, heer Zandvliet. Maar nogmaals, wij vinden dus dat het college ook nu dingen moet gaan doen, ambities moet gaan waarmaken. En als wij nu niks doen en we stellen dit weer uit, dan heeft het college... Misschien doen ze dan te weinig en wij vinden juist dat die ambities ook waargemaakt moeten worden. Dus wij vinden het een heel goed moment om nu te behandelen en ook nu te bespreken in deze vorm.

De voorzitter: Dank u wel. Gaat u verder met uw betoog.

De heer Vianen: Ja, dan was ik bij het volgende. Dat was mijn eerste algemene punt, voorzitter, ik zal er snel even doorheen gaan. Dan een ander punt, er wordt ook gevraagd om een investeringskrediet grondbezit landelijk gebied te verhogen van € 140 naar € 120 miljoen. Dat is conform vastgesteld besluit, maar de VVD heeft hier toch wat zorgen over, want het is bestemd voor grondaankopen, uitgevoerd door Prolander, om provinciale doelen van het DPLG te realiseren. De DPLG doelen realiseren, dat onderstrepen wij, maar voorzitter, we horen uit onze achterban ook steeds meer geluid dat het onduidelijk is met welk doel die grond nou wordt aangekocht. De ene keer in het kader van ruilgronden, voor agrariërs, een andere keer voor natuurontwikkeling en daarnaast wordt ook aangegeven dat er voor Prolander de komende jaren meer capaciteit nodig is om dat doel te realiseren. In het coalitieakkoord zeggen we juist dat we aan een wenkend perspectief willen werken voor agrarische ondernemers, de agrarische sector, met een verdienmodel voor lange termijn. Dus de keuze zou hier ook kunnen zijn om meer ruimte te bieden aan nieuwe verdienmodellen voor de agrarische sector en/of subsidievormen voor particuliere grondbezitters, dat we niet per se door Prolander op hoeven te laten kopen. Op deze manier kan wellicht ook aan de doelen worden gewerkt of gehaald en we zijn heel benieuwd naar de zienswijze van GS hierop. Lopen hier ook gesprekken over met de agrariërs, is de vraag. Dan heel kort door de programma's, voorzitter. Programma twee, de wolf, die staat voor een best behoorlijk bedrag begroot. Er leven nu zes wolven in Drenthe, waarvan er waarschijnlijk nog twee welpen extra bij zijn gekomen dit voorjaar, dus acht in totaal. Dat komt neer, voorzitter, op € 140.000 per wolf per jaar, wat wij besteden op dit moment. Dus wat ons betreft is dat nogmaals maar weer een duidelijke reden om te werken aan een wolfvrije regio. Dan programma drie, wonen, NOVEX. We zijn heel benieuwd naar de stand van zaken en welke scenario's er voor Drenthe liggen. Het gaat denk ik nu te ver om daar een inhoudelijke discussie over te voeren, maar misschien is het wel een idee om een keer met de Staten- en commissieleden daar een inhoudelijke werkbijeenkomst voor te organiseren. Over waar we nu staan en welke keuzes liggen dan voor en wanneer komt wat precies op ons af? Het Dorpen- en stedenfonds komt terug bij de Voorjaarsnota. Nou, dat is precies zo een ding waar wij heel blij mee zijn, want dat wordt nu nog geëvalueerd en wij denken dat het heel goed heeft gewerkt voor de dorpen en steden. Dus wij kijken ook met belangstelling uit naar dit voorstel bij de Voorjaarsnota, dan wel separaat. Programma vier: economie, herstructureringsfond. Erg goed initiatief, dat is belangrijk voor het vestigingsklimaat in Drenthe. Het maakt bedrijventerreinen toekomstbestendig, dus complimenten daarvoor. Zoek vooral de samenwerking met de gemeenten, zij hebben hier vaak ook ideeën bij. Mobiliteit. We zijn benieuwd naar de laatste stand van zaken rondom de flessenhals. Kan GS ook aangeven of dit een belangrijk agendapunt is voor het eerste BO MIRT en wat onze inzet daar is? Bijvoorbeeld meer middelen van het Rijk. Programma zes, energie. Nou, die vonden wij toch wat te mager. Het lijkt nu net alsof wij geen ambities hebben op energie. Volgens mij hebben we met de startnotitie daar al degelijk wat over gezegd, dus ik ben benieuwd of GS daar nog wat over kan zeggen nu.

De voorzitter: Wilt u afronden?

De heer Vianen: Ja, goed. Ik heb nog 12 seconden. Heel snel. Programma zeven, Museum De Buitenplaats. Zonde om op te geven, maar is dit plan voor nu wel houdbaar, levensvatbaar voor de lange termijn? De gemeente is hier wat de VVD betreft leidend in en die heeft gezegd dat zij eerst plannen af willen wachten in het kader van centrumontwikkeling, dus ons betreft is ... ook eerst wel bestemd voor Museum De Buitenplaats, maar is gemeenteraad Tynaarlo hier leidend in. Het 100-jarig bestaan TT Assen. Heel erg nieuwsgierig hoe dat eruit gaat zien. Oké, tweede termijn, voorzitter. Dan hou ik ze nog even vast. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. En ik kan alvast één vraag van u beantwoorden, hoeft het college dat niet te doen, want de NOVEX bijeenkomst, die is op 13 december, de informatiebijeenkomst. We gaan luisteren naar Statenlid Zuiker van de Partij voor de Dieren, daarna de heer Uppelschoten van de PVV, maar nu eerst Statenlid Zuiker.

De heer Vorenkamp: Voorzitter, zal ik overnemen van hem? Hij is weggegaan.

Statenlid Zuiker: Voorzitter, stikstofcrisis, watercrisis, natuurcrisis, klimaatcrisis. Dit college heeft flink wat uitdagingen, maar geen oplossingen en we krijgen er komende jaren nog een crisis bij, namelijk een financiële crisis. De bezuinigingen zijn al aangekondigd, het ravijnjaar doemt op aan de horizon. Dit college stelt echte keuzes keer op keer uit en nu is dat weer het geval. Want wetende dat voor veel grote problemen in Drenthe nog geen oplossing is bedacht, kunnen Provinciale Staten nu niet gevraagd worden om de ingediende plannen op waarde te schatten. Het is niet onze taak... Sorry, pardon. Het is onze taak als Drents Parlement om een integrale afweging te maken met oog voor de verschillende belangen in Drenthe. Voorzitter, het is taak... Ik vind dit een beetje storend, sorry. Het is taak van het college om hun ideeën te presenteren... Ik begin opnieuw. Het is de taak van het college om hun ideeën te presenteren als een samenhangend, gedegen en onderbouwd verhaal. Normaal gesproken gebeurt dat bij de eerste begroting en dat laatste is niet gelukt en nu komen in stukjes en beetjes plannen naar PS om over te besluiten. We krijgen nu bijvoorbeeld het voorstel miljoenen te investeren in Groningen Airport Eelde, maar over een half jaar gaan we pas praten over waarop we gaan bezuinigen. En we krijgen het voorstel om € 1 miljoen beschikbaar te stellen voor een topsport-evenement, maar een plan om in 2027 te voldoen aan de Kaderrichtlijn Water, die ligt er niet. Voorzitter, we hebben liever schoon water dan een topsportevenement, maar zelfs los van de inhoud vinden we het zeer onverstandig om nu veel geld uit te geven en allerlei reservepotjes aan te spreken met de wetenschap dat we geld tekort zullen komen. Voorzitter, samengevat, wij kunnen geen beslissingen nemen zolang we nog geen compleet plan hebben voor de komende vier jaar. We vragen daarom het college terug te gaan naar de tekentafel en bij de Provinciale Staten terug te komen met een goed onderbouwd en afgewogen plan. Graag hoor ik hierop reactie van het college en ik wil nogmaals benadrukken dat het essentieel is dat in dat plan één op één de relatie wordt gelegd tussen de staat van de natuur in Drenthe en andere ontwikkelingen in Drenthe die we willen, zoals woningbouw of het helpen van de PAS-melders. Het college heeft nu ruim € 1 miljoen uitgetrokken om de PAS-melders te helpen, maar echt de enige manier is door minder stikstof te produceren en de natuur te herstellen. Kan het college de koppeling tussen de staat van de natuur en het helpen van de PAS-melders bevestigen overstaan van deze zaal? Dat schept namelijk duidelijkheid en dan is het ook helder dat we de plannen van het college alleen kunnen beoordelen als er een integraal plan ligt waarbij we de natuurproblemen in Drenthe gaan oplossen. Tot slot nog twee vragen. Het college wil € 1,1 miljoen uittrekken voor de wolf en ruimhartig de schade compenseren. Onze vraag: vindt het college dat hobbyhouders die niet hun best doen om hun dieren te beschermen, ook recht hebben op een schadevergoeding betaald met het geld van Drentse inwoners? Tot slot, heeft het college al geld gereserveerd voor de Bomen- en Bossenstrategie buiten het NNN? Zo nee, waarom nog niet? Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel. We gaan verder met de PVV, de heer Vorenkamp en daarna de heer Loof van de Partij van de Arbeid.

De heer Vorenkamp: Dank u, voorzitter. Volgens mij was dit type document aangekondigd als een niet-compleet plan. Dit is een kans voor alle partijen om hun inbreng te geven en dus aan te geven wat hun plannen zijn en dat gaan wij dus ook doen. De uitwerking van het coalitieakkoord is een interessante exercitie. De PVV is blij dat er een bedrag van € 19 miljoen wordt vrijgemaakt voor GAE, maar wij missen een plan hoe de verdubbeling van N34 betaald gaat worden, voorzitter. Er zou ook een reserve N34 gecreëerd kunnen worden, waar voorlopig bijvoorbeeld € 10 miljoen in gestort zou

kunnen worden om een buffer te hebben om de kapitaallasten van die verdubbeling uit te kunnen betalen. Het wordt tijd dat er nu echt iets gaat gebeuren aan die verdubbeling. In de afgelopen weken zijn er weer twee dodelijke ongevallen geweest. Deze weg staat ook symbool voor de onmacht van de provincie om problemen op te lossen. De N34 is opgeleukt met een mooie groene middenstreep en borden dat het Hunebed Highway is, maar aan het echte probleem, de verkeersveiligheid, en een goede verbinding Emmen-Groningen is nog steeds niets gebeurd. De € 500.000 voor de Nedersaksenlijn die erin gezet is, zien we veel liever besteed aan een onderzoek naar een goede spoorlijn Hoo-geveen-Emmen, met een aansluiting bij Dalen. De € 1,1 miljoen voor de kosten van de wolf vinden wij, net als de VVD, zonde van het geld. Laten we die wolf verdrijven uit Drenthe, of goed beheren zodat die er niet meer is. Dan is dit grote geldbedrag niet meer nodig en ook niet meer structureel. In ieder geval heel wat minder. Wij geloven ook niet dat de uitbreiding van het aantal BOA's leidt tot meer veiligheid en toezicht. De BOA's moeten wat ons betreft, net als vroeger, bewapend worden en zorgen dat zij deels onder de politie vallen. Het lijkt de PVV dat het bedrag van € 482.000 voor de PAS-melders aan de lage kant is, voorzitter. Het hele hoofdstuk twee ademt voor ons nog teveel het gedachtegoed van de natuurverbeteraars en het herstellen van de natuur. De projecten Groenblauwe dooradering en Natuurinclusief hoeven voor de PVV niet en het geld van € 200.000 en € 100.000 hoeven niet uitgegeven te worden wat ons betreft. Er moet veel en snel gebouwd worden en of dat circulair is en duurzaam, dat is wat de PVV betreft minder belangrijk. Levendig en sociaal is moeilijk om te beoordelen. De sociale agenda en de Regio Deal met de sport vragen € 4,2 miljoen. De instandhouding cultuur en het Museum De Buitenplaats vraagt € 3 miljoen en dan is het budget op. We kunnen hier nauwelijks tegen zijn, maar lost het een probleem op is de vraag. Tenslotte in het ontwerpbesluit wordt ook vermeld dat het investeringsbudget voor de grondaankopen wordt verhoogd van € 140 naar € 210 miljoen. Wij vrezen dat daar nog meer landbouwgrond mee wordt omgezet in natuur en, voorzitter, daar zijn wij op tegen. Wij zullen met een amendement komen om dit besluit, nummer drie, uit de besluitenlijst te verwijderen en wij willen ook graag... Als idee hebben wij ook om extra geld te reserveren voor het isoleren van woningen van zowel eigenaren als van sociale woningen. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. We gaan luisteren naar de heer Loof van de Partij van de Arbeid en daarna de heer Omlo van JA21.

De heer Loof: Dank u, voorzitter. Dichtbij, ambitieus en realistisch. Mooie termen voor algemene beschouwingen, dus ik denk dat ik daar over twee weken wat dieper op inga en dat voor nu even laat. Maar het zijn wel drie termen die we gebruikt hebben om het document wat nu voorligt als uitgangspunten mee te nemen en dus op basis van deze uitgangspunten ook te beoordelen. En voor ik aan de conclusie toekom, heb ik nog een aantal opmerkingen en vragen richting het college. In de inleiding legt GS uit dat het graag samen met anderen de uitwerking ter hand neemt. Er worden enkele voorbeelden gegeven, startnotities, - we kennen ze ondertussen - symposia, startbijeenkomsten, maar allemaal nog niet echt vernieuwend wat ons betreft. Het tussentijds evalueren van het coalitieakkoord zou dit kunnen zijn, maar dat weten we nog niet hoe dat gaat. We roepen eigenlijk het college, dan wel de gedeputeerde bestuurlijke vernieuwing, op om niet in dit soort algemeenheden te blijven steken, maar dit verder uit te werken. Dat hoeft nu niet, maar ga nog eens een keer de hei op met elkaar, heb het er nog eens over en verras ons. Wat betreft het financiële perspectief is het onze fractie helder welke keuzes er zijn gemaakt om de uitwerking ter hand te kunnen nemen. Wat overigens wel knelt met de eerder in PS gemaakte afspraken over de status van de Voorjaarsnota, is ondertussen al herhaaldelijk aangekaart. Opmerkelijk vinden we dat in het overzicht aan voorstellen vanaf pagina 9 sommige activiteiten niet voor alle jaarschijven zijn ingevuld, andere komen wellicht... Sommige daarvan zullen wellicht afgerond zijn binnen nu en enkele jaren, anderen komen wellicht nog bij een tussenevaluatie op tafel. Maar bijvoorbeeld de wolf is nog voor twee jaar van geld voorzien en daarna niet meer. Wellicht gaat GS er vanuit dat de wolf dan opnieuw uitgeroeid is in Europa, maar dat kunnen we ons niet voorstellen en dat gaat wat ons betreft ook niet gebeuren. Maar dat het niet opnemen

van middelen voor dit onderdeel betekent ook dat je een slecht signaal afgeeft zowel aan voor- als tegenstanders, dus kijk daar nog eens even naar. Onze fractie is tevreden over de zinsnede 'zonder een robuuste natuur is een volhoudbare landbouw niet mogelijk', zoals te lezen in het Programma Landelijk Gebied. Velen roepen dit al jaren, mooi dat het nu wordt erkend. Het vergroenen van schoolpleinen moet wat de Partij van de Arbeid betreft ook na 2024 gewoon doorgaan, dan weet u dat vast. Het inzetten van extra BOA-capaciteit om natuurtoezicht te versterken steunen wij van harte. Onder ruimtelijke economie wordt gerept over het regisseren van de planning van bedrijventerreinen in samenwerking met gemeenten. Een goede zaak. Beter is het nog om bestaande bedrijventerreinen te herstructureren waar mogelijk. Daar liggen nog veel kansen. Nieuw is voor ons, overigens, om te vernemen dat allerlei initiatieven waar de provincie initieel aan bijgedragen heeft, de verschillende hubs die worden daar genoemd, kennelijk om vervolgfianciering vragen. Graag wat meer uitleg daarover. Programma energie is eigenlijk altijd voldoende over gezegd. Het enige wat ik daar nog van wil zeggen is dat activiteiten ondanks het nu nog ontbreken van een Energieagenda niet stil mogen komen te staan op dit vlak. Dus doorgaan met verduurzaming en duurzaamheid. De sociale agenda is met een aanzienlijk bedrag opgenomen in de uitwerking. We hebben gezien dat het grote draagvlak ook vandaag weer eens is gebleken. Veel vertrouwen in dat een goede besteding gaat volgen, net als voor die andere linkse hobby, kunst en cultuur.

De voorzitter: Wilt u afronden?

De heer Loof: Ik heb nog twee zinnen. We mogen hopen dat het Rijk de deur niet dichtgooit voor onze provinciebestuurder straks in Den Haag aanklopt voor een meer evenredige overheidsbijdrage op deze belangrijke thema's. En dan de buitenplaats, voorzitter, als een laatste punt. Een uitgebreide notitie en motivering hebben we ontvangen. De gemeente is aan zet, is al even genoemd. Dat wachten we rustig af. Wat betreft de provincie, dan vervolgens mee, als de gemeente inderdaad toe hapt. Dank u.

De voorzitter: Dank u. De volgende spreker, de heer Omlo van JA21, en dan sluiten we af met de heer Zandvliet van de SP.

De heer Omlo: Dank u wel, voorzitter. Na de verkiezingen en formatie, het coalitieakkoord is er nu uitwerking van het akkoord. Vorige maand hebben we de begroting van 2024 staand beleid vastgesteld en nu ligt de eerste wijziging voor. En ook al is aangekondigd dat veel ambities van dit college nog verwerkt gaan worden in de Voorjaarsnota. Meer fracties hebben daarnaar verwezen. En zo lezen we ook veel samen doen met PS en inwoners. Deze ambitie is te prijzen en verdient een compliment. Toch verlangen we natuurlijk ook richting en duidelijke keuzes die recht doen aan de keuze van de kiezer, zoals - een vorige agendapunt - gedaan is met Eelde. Wat betreft bestuur en samenwerking, is onze fractie verheugd dat het college de lobby richting het Rijk steviger wil inzetten en we geven het college graag mee dat ook het samen opgaan met de Staten hierin tot echte resultaten kan leiden. Dat hebben we in het verleden gezien. Vragen over de bestuurlijke vernieuwing. We lezen op pagina 16/17 over de verbinding met de inwoners en in het coalitieakkoord werd gesproken over contactge-deputeerden. Hoe gaat dat plaatsvinden en zijn daar concrete plannen voor? Aan het Programma Landelijk Gebied zijn de meeste pagina's in deze uitwerking besteed. Met de wens van de Drentse kiezer, de BBB ruim vertegenwoordigd en met een uitgesproken mening over het stikstofbeleid, lezen we toch niet hoe we voorlopig straks en ook nu omgaan met de verstikkende normkader stikstof. Nu de kiezer in een paar maanden tijd twee keer heeft gesproken, is het de vraag hoe GS de wensen van die kiezer gaat honoreren. Voorzitter, wij vragen GS hoe we nu, ondertussen en straks omgaan met ons subsidiegeld. Het bij vergunningen 'nee' verkopen en onze inspanningen, zoals de 40 extra ambtenaren op dat Stikstofdossier zijn gezet. Op pagina 23, de invasieve exoten, daar hebben wij recent schriftelijk vragen over gesteld. Begrijpen we nu goed dat er pas na 2024 uitvoerende inzet op zal

worden gepleegd? Even kijken. Dat ga ik nu niet doen. Even over de regionale economie en werkgelegenheid. Voorzitter, onze fractie maakte zorgen om het vestigingsbeleid in dit akkoord. Er wordt een selectief acquisitiebeleid voorbereid en afstand genomen van het ad-hocbeleid van de afgelopen jaren. Raken we hierdoor niet juist meer uit beeld van bedrijven? Regeldruk in samenhang met beperking in ondernemerschap duiden niet op een warm welkom voor bedrijven. In de begroting werden middelen beschikbaar gesteld voor TopDutch. Hebben die hun toegevoegde waarde wel bewezen de afgelopen jaren, vragen wij het college. Ook vragen wij ons af of het college nog verder wil met het Binnenstadfonds? Verheugd is onze fractie op de inzet van de Nedersaksenlijn, het eerder behandelde Eelde en afgelopen weekend hoorden we de Commissaris van de Koning duidelijk spreken over de flessenhals bij Meppel. Onze fractie maakt zich wel zorgen over de veiligheid in het OV en we lezen op pagina 46 over de inzet op de Vechtdallijn, dat zijn hiervoor de concrete plannen. De overige programma's laten we even voor wat het is gezien de tijd en ook omdat we net de startnotitie sociale agenda hebben besproken. Voorzitter, we zien het ravijnjaar op ons afkomen en ook dit college onderkent dit. Zoals ik mijn bijdrage begon, is het al met al een beetje een rommelige volgorde. Coalitieakkoord, begroting 2024 vaststellen, uitwerking coalitieakkoord en bij de Voorjaarsnota zal er weer geschrapt gaan worden. Gezien de aankondiging van een pakket maatregelen voor structureel begrotingsevenwicht, ombuigingen en heroverwegingen worden er dan wel scherpe keuzes gemaakt. Tot zover, voorzitter. Ik heb nog 18 seconden.

De voorzitter: Fantastisch, dank u wel. Als laatste is aan het woord de heer Zandvliet van de SP.

De heer Zandvliet: Dank u wel, voorzitter. Dan neem ik graag die 18 seconden over en die ga ik nodig hebben, want voorzitter, we staan hier voor het bespreken van de begroting. Nou ja, begroting, uitwerking coalitieakkoord. En de SP heeft voorgenomen positief elk stuk te bekijken, te bespreken en mee te denken om Drenthe mooier te maken en zo onze bijdrage te doen. Het doet me pijn dat dat me niet gaat lukken. Het feit namelijk dat ik zeg 'alweer' is op zichzelf opzienbarend, want hoe kan dat nou? Enkele weken geleden hebben we een beleidsarme begroting gedaan en nu zitten we weer een gesprek te voeren. Voorzitter, ik ben ook echt als SP-er een beetje teruggesteld in het proces. Waarom is het nou nog steeds niet helder wat het college wil en waarom worden wij met een kluitje het riet ingestuurd. Ik vind het treurig dat na maanden onderhandeling tussen de coalitiepartijen wij nog steeds geen volledige stuk hebben. In dit stuk lezen we dat in de Voorjaarsnota dan de rest komt. Het is dus nog niet zoals het moet zijn en terwijl Sinterklaas ons land verlaat, begint dit college met geld te strooien. Hoe kan het nou zijn dat die BBB die een paar maanden geleden tegen ons zei 'Je kan niet groen doen als je rood staat', nu onze reserves leeg trekt. Voorzitter, hoe kunnen wij onze controlerende rol nou goed doen als we nog steeds geen totaalpakket hebben? Waar weten wij nou waar ja en nee tegen kunnen zeggen als we het nu alleen over de plus hebben en niet over de minnen. Voorzitter, de SP twijfelt niet aan de kwaliteit van onze ambtenaren, want we weten hoe hard ze werken en we weten hoe goed hun werk is. En toch is het niet af. Investeringen zijn incidenteel en een oplossing voor het rampjaar is er nog steeds niet en het is jammer, want onze coalitie laat zien dat het wel kan. De startnotities zijn een prachtige manier van samenwerken. De startnotities zijn een prachtige manier hoe we het nieuwe bestuur moeten doen en dit maakt dus een bipolair gezicht van ons bestuur op dit moment. Als dit niet af is, maar dat wel kan. Voorzitter, de SP wil dit anders en laat dit dan echt een signaal zijn naar dit college. We willen samen bouwen aan Drenthe, we willen samen mooi maken, maar dan moeten we wel echt een goede uitgangspositie hebben en dat hebben wij nu niet. Voorzitter, dit is een commissie. Ik zal de algemene beschouwing hierbij sluiten, maar ik heb wel een paar vragen waar ik concreet antwoord op wil. Hoe kan het zijn dat dit college nog steeds geen compleet beeld heeft na maanden onderhandelen? Wat maakt - en dan sluit ik me aan bij GroenLinks - dat het college nu vraagt dat wij instemmen, terwijl we nog steeds geen volledig beeld hebben. En wat maakt het als we dat doen? Of als we dat uitstellen, wat ook in de wandelgangen rondgaan. Wat maakt dat het college het verantwoord vindt om nu die reserves leeg te trekken, want ik begrijp dat niet. Wat

maakt dat het college juist nu de pot Onvoorziene kosten halveert, terwijl dit een pot is die nooit helemaal uitgediept is? Elke keer stroomt het terug, dus het heeft geen nut. We hebben die vraag gesteld, daar hoop ik voor 20 december antwoord op te krijgen. Ik rond mijn vragen. Het zijn nog twee en dan ga ik met liefde reageren op de heer Schuinder. Voorzitter, de Voorjaarsnota is niet bedoeld om nog meer begrotingswijzigingen te doen. Dat wil dit college wel doen. Ik ben benieuwd hoe zij zelf kijken naar die afspraak die wij hier als PS hebben gemaakt. Als allerlaatste wil ik graag mededelen dat dit niet een normale gang van zaken is en ik ben ook benieuwd of dit een nieuwe bestuursstijl is wat het college wil, daar wil ik graag reactie op.

De voorzitter: Dank u wel. U heeft een vraag van heer Schuinder, BBB.

De heer Schuinder: Ja, voorzitter, ik moet dan toch even een opmerking maken. Het is een heel bevlogen betoog en we kennen de heer Zandvliet niet anders dan zeer bevlogen. Dat is fijn, dat is heel mooi, maar ik merk toch ook een weinig constructieve houding als we het hebben over we gaan samen op pad, we gaan samen bouwen. Ik hoor alleen maar een heel negatief verhaal over van alles nog wat. Het gaat allemaal niet goed, er wordt te lang over gedaan en het had allemaal veel sneller moeten. Dat vind ik jammer, want volgens mij heeft u hier en daar echt hele goede inbreng. Dat vind ik in dit geval dan wat minder. Ik was wel benieuwd waar uw idee vandaan komt dat wij de boel leegtrekken. Dat wij op de een of andere manier dit college in de rooie cijfers helpen. Dus kan u mij daar concreet op baseren waar wij de financiële put leeg draaien?

De voorzitter: De heer Zandvliet.

De heer Zandvliet: Dank. Nou, zoals ik begon, vind ik dat zelf ook jammer, want wij willen graag als SP meedenken. We willen graag positief, constructief met ideeën komen en dat proberen we ook zoveel mogelijk te doen. Dus dat ik hier zo sta met een dergelijke toon, dit is niet een toon die ik graag wil aanslaan. En uw vraag over waar ziet u dat? U heeft een heel mooi lijstje daarin, dat gaat over de algemene reserves, wat we er uithalen, wat we erin stoppen en u ziet dat dat steeds verder afloopt. Sterker nog, met het rampjaar wordt het desastreuus. We beginnen met € 103 miljoen en volgens mij eindigen met € 36 miljoen en daaruit haal ik als SP-er zijnde dat we dus die pot leegtrekken, want we zien letterlijk dat die leger wordt.

De voorzitter: De heer Schuinder.

De heer Schuinder: Ja, dan is het toch fijn om te weten dat u dit in principe zelf ook anders had gewild van uzelf. Jammer dat u dan toch deze keuze maakt om min of meer wat meer destructief dan constructieve om te gaan. Ik nodig u toch uit om samen de komende tijd die startnotities op te pakken, om samen goede plannen te maken.

De voorzitter: De heer Zandvliet.

De heer Zandvliet: Dan nog een laatste reactie: ik denk dat het belangrijk is dat we dit nu wel doen. Ik denk dat het nu belangrijk is om een signaal af te geven, want ik hoor iedere partij bijna wel kritiek leveren, van coalitiepartijen tot aan oppositie partijen. En soms is het even belangrijk dus wat destructiever te zijn om samen vooruit te kunnen. Want dat is nog steeds ieder geval onze wens. Maar dat betekent wel dat we niet zo met elkaar kunnen werken. We hebben halve papieren en we moeten daar een hele keuze op maken en ik als SP-er zijnde, kan daar niet voor staan en ga dat ook niet doen.

De voorzitter: Dank u wel. We gaan luisteren naar het college. Nou, 20 gedeeld door 4 is 5 minuten per persoon. Dus gedeputeerde Van Dijk, gaat het lukken in vijf minuten? U gaat een poging wagen. Ik vind het prima. Wij komen uit op die 20. Gaat uw gang.

Gedeputeerde Van Dijk: Dank u wel, voorzitter. In Juli van dit jaar presenteerden wij een ambitieus coalitieakkoord en daarin beschreven we wat we de komende bestuursperiode willen bereiken. Daarin schetsten we zelfs al een doorkijkje naar waar Drenthe, wat ons betreft, over tien jaar zou moeten staan, en per programma gaven we qua doelen de hoofdlijnen en de accenten aan. En die doelen en die accenten, onze ambities, zullen de komende jaren voor dit college de leidraad zijn voor alles wat we doen. En uiteraard zullen we de komende jaren blijven monitoren waar we precies staan waar het de uitwerking of de uitvoering van onze ambities betreft. Wij zijn in ieder geval blij met de uitwerking van deze eerste stap van het coalitieakkoord. Aan een aantal programma's of delen daarvan, waarvan ofwel de plannen al concreet zijn, ofwel waarvoor de financiering nu nodig is voor continuïteit, kennen we in dit voorstel budgetten toe. En voor het resterende deel van de uitwerking van het coalitieprogramma komen in het voorjaar bij u terug. Niet per se bij de Voorjaarsnota. We hebben het in de commissie P&C-cyclus hier ook over gehad en het idee is om een soortgelijk document parallel aan de Voorjaarsnota met u te behandelen. Dus dan kan de Voorjaarsnota gewoon een ambitiedocument blijven. Maar laat het duidelijk zijn dat we ook de komende jaren bij iedere begroting of begrotingswijziging met voorstellen zullen komen die wij eens college hebben afgewogen op wat we in Drenthe met elkaar willen of moeten bereiken, binnen onze financiële mogelijkheden. De wereld verandert continu. Er komt een nieuw kabinet met ongetwijfeld nieuwe spelregels, die ook weer van invloed zullen zijn op wat er in dit huis gebeurt. Het is een continu proces en iedere keer zullen we uw Staten betrekken bij de keuzes die dan weer gemaakt moeten worden, en dat proces moeten we de komende jaren blijven doorlopen samen. De tijd tot de Voorjaarsnota zullen we inderdaad ook gebruiken om intern kritisch naar onze reserves te kijken - ik heb het net ook al aangegeven - en om te komen tot een pakket van heroverwegingen. In de bestaande begroting zal, zo nodig nog via ombuigingen, geld gezocht worden voor de nog nader uit te werken ambities uit het coalitieakkoord en om, waar noodzakelijk, ruimte te krijgen voor het ravijn 2026.

De voorzitter: Een moment.

Gedeputeerde Van Dijk:... nieuw voor oud, zo gezegd.

De voorzitter: U heeft een interruptie van Statenlid Zuiker, Partij voor de Dieren.

Statenlid Zuiker: Ik wil graag weten van de gedeputeerde waarom wij niet een afweging kunnen maken, als Provinciale Staten, waarbij wij alles kunnen overzien wat u wilt en dat u daar ook geld voor reserveert, dan al niet reserveert. Dan kunnen wij dat beoordelen. Wat u nu doet, kunnen wij niet beoordelen. Wij kunnen niet beoordelen of dat miljoen voor dit topsport evenement echt een goeie keuze is als wij hele andere dingen nog niet hebben opgelost. Dus hoe kunt u nou zeggen dat dit een uitwerking van het coalitieakkoord is, als u dat in stukjes en beetjes naar ons toe geeft?

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Ik was gelukkig nog niet klaar met mijn verhaal, dus ik kom daar zo meteen nog op terug in mijn verhaal.

De voorzitter: Statenlid Zuiker.

Statenlid Zuiker: Oké, als ik dat niet hoor, dan wil ik graag nog een extra interruptie en dan had ik deze niet gedaan. Oké?

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Dank u wel, voorzitter. Wij gaan er in ieder geval vanuit dat we de komende jaren onze ambities waar kunnen maken en dat de daarvoor benodigde middelen er ook daadwerkelijk zullen zijn. Wij zien het ieder geval als onze opdracht om dat voor elkaar te krijgen en daar zullen we alles voor uit de kast trekken, zowel binnen dit huis als in Den Haag en Brussel. En met deze aanpak houden we goed grip op onze financiën, terwijl we bovendien onze ambities verwezenlijken, want dat staat voor ons voorop. Samen met u bouwen de komende jaren aan Drenthe. Dan zijn er inderdaad veel opmerkingen over het proces en over het integraal afwegen gemaakt. Voorzitter, het college weegt alle voorstellen die richting de Staten gaan integraal af. Dat is het uitgangspunt en dat is ook een continu proces met uw Staten. Maar dat is wel iets anders dan dat we alle ambities uit het coalitieakkoord voor de komende vier jaar allemaal op één moment zouden moeten bespreken. We hebben immers vier jaar de tijd om onze ambities uit te werken en bij elk moment in de P&C-cyclus, de jaarrekening, de actualisaties en de begroting praten we u bij over de stand van zaken.

De voorzitter: Een interruptie van de heer Zandvliet, SP.

De heer Zandvliet: Dank u wel en hier ga ik me liefste en mijn laatste interruptie aan gebruiken, want dat is toch juist het hele idee van een coalitieakkoord? Dat je ook zegt 'Dit gaan we de komende vier jaar doen,' in plaats van het in stukjes hakt. U heeft politieke ervaring. Ik hoop dat u dat in uw gemeente niet anders heeft gedaan. Wat is volgens u dan de visie van het coalitieakkoord als we dat niet in één stuk kunnen bespreken?

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Kijk, we hebben vier jaar de tijd om alle doelen en alle ambities die we hebben uit te werken. Dat hoeft niet allemaal in één keer, dat kan ook niet allemaal in één keer. We hebben daar keuzes in gemaakt. We hebben gezegd: we gaan dat nu in twee stappen doen en we komen daar zo meteen in het voorjaar bij u op terug met stap twee, en er zullen misschien wel meer stappen komen. We zitten gewoon beperkt in onze financiën. Ik heb verschillende fracties dat horen zeggen. Dat betekent dat we de komende tijd continu, ook als college, integraal zullen afwegen wat we kunnen doen in het kader van onze ambities en ook in relatie tot onze financiële middelen. Ik geef... Even wachten.

De voorzitter: Ik geef de heer Zandvliet het woord, maar even voor iedereen: We gaan niet reageren hardop, zodat de anderen dat ook kunnen horen. Als u wat te zeggen heeft, graag achter de interruptiemicrofoon. De heer Zandvliet.

De heer Zandvliet: Ja, voorzitter, dank en ik zal dan nog één keer proberen een soort van wijsheid in een vorm van constructiviteit neer te leggen, ook namens het stukje interactie met de BBB. We hebben geen vier jaar om te onderhandelen. We hebben geen vier jaar om een plan te maken. U heeft een coalitie, die heeft u gesloten, u gaat samen kijken wat wel en wat niet, en daar komt een plan uit. En we hebben vier om met elkaar te kijken hoe gaan we goed sturen aan dit schip? Maar dat is echt wat anders dan wat wij nu op dit moment doen en ik vind dat wij hier het allemaal verdienen om te weten waar deze coalitie wel wat mee wil doen en niet wat mee wil doen. Niet alleen plussen, maar ook minnen en dan hebben we wat te bespreken. En dat gaan we niet op deze manier doen als het aan de SP ligt.

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Nou, dat is duidelijk. Het college heeft duidelijk andere keuzes gemaakt. Wij hebben gezegd: we gaan hem in tweeën knippen. Die eerste stap, die ligt nu voor en dit betreft een stap waarbij voor een aantal programma's of delen daarvan, daar zijn al concrete plannen voor ontwikkeld, of waar nu financiering voor nodig is om lopende programma's te continueren. Die tweede stap heb ik het net over gehad. Die wordt nu door ons voorbereid. Wij gaan uw Staten en zoveel mogelijk onze inwoners betrekken bij het verder uitwerken van alle onderdelen waarvoor nog plannen ontwikkeld moeten worden.

De voorzitter: Dank u wel. De heer Bos, GroenLinks, heeft een vraag.

De heer Bos: Ja, voorzitter, dank u wel en ik zie dat het druk gaat worden. Ik wil het even weer terugnemen. Ik begrijp dat de stukken die nu voorliggen en de claims die op de begroting liggen eigenlijk gestoeld zijn op programma's die volgens u al duidelijk zijn en die noodlijdend zijn. En ik heb best wel begrip daarvoor en dat is ook mijn eerste reactie toen ter sprake kwam, een beetje tussen de fracties of dit stuk wel volledig is. Toen dacht ik bij mezelf: 'Ik wil liever niet op de rem trap trappen', maar wat ik zie en leer in deze stukken is dat een aantal van die programma's nergens langs PS zijn gekomen anders dan in het grote coalitieakkoord en dat er niet duidelijke monitoringsplannen op zitten, waardoor wij dus onze kaderstellende en controlerende taak eigenlijk niet goed ten uitvoer kunnen brengen op basis van dit stuk. Normaal gesproken maken we eerst een beleidsagenda en zetten we daarna pas een claim op geld. Ik kan me best voorstellen dat er investeringsruimte gezocht wordt door de coalitie en dat we bijvoorbeeld ook een investeringsagenda's reserve gaan openen. Maar op deze manier wordt er best veel geld geclaimd wat we vervolgens misschien volgend jaar weer moeten gaan verschuiven omdat we andere inzichten krijgen. Bent u met me eens, of hoe is uw visie erop om toch eerst die beleidsagendastukken op te maken voordat we dan dat geld vanuit die gevonden bruidsschat gaan verdelen?

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Ja, voorzitter, de programma's zoals die nu voorliggen, daar kunt u nu iets van vinden, zo meteen ook in de Statenvergadering. Dat ligt nu voor, dus dan kunt u daar met zijn allen zeggen: dit willen we wel, dit willen we niet. U kunt amendementen, u kunt moties indienen, whatever. Vervolgens komen ook inderdaad die startnotities nog voorbij en komen er nieuwe ambities die worden uitgewerkt waar u ook weer iets van kunt vinden. Daar is ook de P&C-cyclus voor. Elke keer als er weer een onderdeel van de P&C-cyclus voorbijkomt, vertellen wij u waar we staan, financieel, ook qua uitvoering van al onze ambities. Daar mag u weer wat van vinden. Dus continu nemen wij u mee in waar we staan, wat we aan het doen zijn, wat we nog willen doen, hoeveel geld dat kost, daar is die P&C-cyclus voor. Ik snap dat u het liefst alle plannen van het hele college nu allemaal voor de komende vier jaar wilt hebben. Die heeft u op zich in het coalitieakkoord en u hebt gelijk, die zijn nog niet allemaal uitgewerkt en op geld gezet. Dat klopt, dat is een keuze, die hebben wij gemaakt. Wij denken dat we een hele mooie modus hebben gevonden om u de komende tijd mee te nemen in de ambities die wij hebben, die we verder uit zullen werken met u en die continu tijdens de P&C-cycli worden gemonitord, uitgewerkt, verantwoord... Nou ja, wat ik zei, stand van zaken wordt uitgebreid met u doorgenomen.

De voorzitter: De heer Bos in tweede instantie.

De heer Bos: Voorzitter, dank voor het antwoord aan de gedeputeerde. Wat er dan nog mist is... Eigenlijk voel ik me een beetje geschoffeerd in mijn functie als Statenlid, want wat ik nu echt mis, is het feit dat wij de controlerende taak hebben en dat niet het college bepaalt op welke zaken er gemonitord dient te worden bij elk beleidsstuk. Dus wij moeten in staat gesteld worden om daadwerkelijk monitoring vast te stellen voorafgaand aan een beleidsagenda die ten uitvoering komt. En als dat dus terugkeert in een P&C-cyclus, dan zien wij de vereisten die wij zelf hebben gemaakt, terug in die P&C-cyclus en kunt u ons inderdaad meenemen in hoe het dan gaat met beleid. Dus de vraag die ik stelde in eerste termijn was: waarom moet dit document nu? Ik wil u toch echt vragen om te overwegen om de noodlijdende zaak hier uit te halen of in een apart Statenstuk te stoppen en de zaken waarbij we nog kades moeten stellen, daarvan los te koppelen.

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Ja, inderdaad, ook op uw vraag heb ik... Laat ik het zo zeggen, het uitstellen van de besluitvorming omtrent deze eerste begrotingswijziging is in onze ogen onwenselijk, omdat er een aantal zaken die in onze ogen snel opgepakt of voortgezet moeten worden, niet in gang kunnen worden gezet, omdat dan de daarvoor benodigde middelen niet beschikbaar worden gesteld. Maar vergeet niet dat de lopende investeringsagenda op 31 december aanstaande afloopt en dat programma's die daaruit gefinancierd worden dus stoppen. Denk dan bijvoorbeeld aan het verder uitwerken van Burgerberaad of lopende zaken binnen de sociale agenda en het programma cultuur. En de acties die in gang moeten worden gezet met betrekking tot het legaliseren van de PAS-melders, een Stikstofbank en vergunningverlening. Alle te nemen maatregelen in relatie tot de wolf, het stimuleren van de regionale economie, investeringen die we willen doen met betrekking tot het spoor of het aankopen van gronden van Prolander. Dat komt allemaal tot stilstand als we nou zo meteen niet een besluit nemen op 20 december. Daar werken we naartoe. Daar willen we graag met u over in gesprek op 20 december. Daar kunt u van alles van vinden op 20 december, maar als we nu dit niet door laten gaan, dan komt er een heleboel stil te vallen, en dat kan niet. Dat is de reden waarom wij de keuzes hebben gemaakt zoals die nu zijn gemaakt.

De voorzitter: Dank u wel. Wilt u uw volgende interruptie hier ook voor gebruiken, heer Bos? Nee. Dan gaan we naar mevrouw Kramer van Volt.

Mevrouw Kramer: Dank u wel, voorzitter. Ik ben even benieuwd. Wat is de achterliggende gedachte om dat wat nu op geld is gezet, op geld te zetten? Is dat omdat het prioritair is, of is daar een ander argument voor te noemen?

Gedeputeerde Van Dijk: Nee, het heeft niets met... Sorry voorzitter.

De voorzitter: Gaat uw gang.

Gedeputeerde Van Dijk: Nee, het heeft net met prioritering te maken. Onze ambities zijn onze ambities. Het heeft wel te maken met wat hebben we nu al uitgewerkt? Wat hebben we al... Waar hebben we al plannen voor ontwikkeld of zijn er zaken uit de vorige periode die doorlopen? Dat is nu op geld gezet. Dus, wat loopt er al? Die investeringsagenda loopt af, zoals ik net zei. Dat moet ook door. Je kunt niet zomaar zeggen tegen instellingen: 'Sorry, investeringsagenda loopt af. U krijgt geen geld meer,' dat kan niet. En een aantal zaken die we al wel hebben geconcretiseerd middels goeie plannen, die liggen nu voor.

De voorzitter: Mevrouw Kramer in tweede instantie. U gaf in de eerste zin aan: dit zijn onze ambities. Wat zijn de ambities?

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Die staan in het coalitieakkoord. Alles wat daar staat, dat zei ik net in mijn inleiding ook. Wat daarin staat, dat is een beetje onze bijbel voor de komende vier jaar. Dat willen we gaan realiseren. Dat zijn onze plannen voor de toekomst.

De voorzitter: Dank u wel. We gaan naar de heer Pormes, LijstPormes.

De heer Pormes: Dank u wel, voorzitter. Vorige maand bij de behandeling van de begroting, toen hadden we er al erg veel moeite mee gehad. Want het was een pro forma begroting, want het moest wettelijk, moesten we dat vaststellen en dat hebben we ook gedaan. Dat is ook natuurlijk belangrijk omdat de belangrijkste post is gewoon het uitbetalen van de lonen van het personeel. U heeft toen de verwachting gewekt: wacht nou een maand, dan worden onze voorstellen in de begroting verwerkt. En wat we nu zien is een soort beetje bij beetje, maar ook een beetje moet voorzien worden van haalbare doelstellingen met meetbare indicatoren en dat ontbreekt ook nog een keer. En als dat ontbreekt, kunnen we ook geen... Ja, we kunnen geen besluiten nemen, niet aan de hand van die kwaliteit. Dus, waarom ontbreekt dat en wat is nou het probleem om dat er niet bij te vermelden?

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Wij kijken daar toch iets anders tegenaan, voorzitter. Wij hebben onze doelen waar mogelijk en ook zoveel mogelijk geconcretiseerd en ja, we weten ook dat er nog andere onderdelen uit het coalitieakkoord verder geconcretiseerd moeten worden. En wat ik net al aangaf, bij de geijkte momenten in de P&C-cyclus, dan gaan wij verantwoording afleggen over de stand van zaken. Waar staan we nu? Hoeveel geld is daarvoor nodig? Wat hebben we uitgegeven? Zowel als het gaat om onze ambities als om onze financiële situatie.

De voorzitter: In tweede instantie, de heer Pormes?

De heer Pormes: Nee, maar het gaat natuurlijk ook om het punt dat u de verwachting hebt gewekt dat u met die coalitieonderhandelingen en de coalitie voorstellen, om dat nu te presenteren. Dat heeft u niet gedaan en misschien kunt u zeggen: ja, nee... Nou ja, goed, maar dat is gewoon niet gebeurd.

De voorzitter: Wat is uw vraag?

De heer Pormes: Nou ja, ik vraag me af: doet u dat nou bewust? Of komt het nou - en die die suggestie is ook gedaan - komt het nou omdat er allerlei onderhandelingen nog plaatsvinden tussen de coalitiegenoten, maar ik kan geen andere reden bedenken waarom u dat niet hebt gedaan.

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Ja, dan verschillen we dan gewoon van mening en van inzicht, denk ik, heer Pormes en dat vind ik heel spijtig. Wij vinden, het college vindt, dat we hier een goed voorstel hebben liggen, waarbij we een belangrijk deel, ook als aangekondigd, de eerste stap hebben gezet om die concrete plannen, zoals die er nu wel liggen, om die op geld te zetten.

De voorzitter: Een vraag van de heer Hellendoorn, D66.

De heer Hellendoorn: Dank u wel, voorzitter. Ik zou nog even willen doorgaan op de interruptie net van heer Bos. De heer Bos gaf u allerlei mogelijkheden om datgene wat u aan ons gepresenteerd heeft aan te vullen, beter te maken, meer naar het oordeel van deze zaal passend, en u wijst dat af. Vervolgens komt u met zaken die noodzakelijk nu besloten moeten worden, of in ieder geval op 20 december, omdat het anders stil komt te vallen. Nu noemt u voorbeelden die al in de begroting hebben gestaan zoals die op 8 november door deze Staten is goedgekeurd. Dus ik vraag nogmaals of u aan ons duidelijk wilt aangeven wat u wilt, wat u beoogt met de dingen die nu in deze begroting staan, duidelijker dan nu is gebeurd, en of u dan niet alleen wil verwijzen naar de verantwoording achteraf, zoals u dat zojuist deed, want daar is voor mij onduidelijk waar ik dat dan aan gaat toetsen, als ik alleen maar zie dat u het geld heeft uitgegeven, zonder dat ik snap wat de resultaten en de doelen zijn geweest.

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Ja, zaken nog concreter maken voor 20 december wordt lastig. Een stuk aanpassen voor 20 december wordt heel lastig, maar ik heb wel aangegeven dat sowieso bij alle momenten in de P&C-cyclus en ik herhaal het maar weer, kunt u van alles vinden van alles wat we doen, gaan doen of wat we hebben gedaan. Daar komt nog bij dat de komende maanden zullen ook die startnotities komen. Daar zit u volledig aan het stuur. Dan kunt u praten over de benodigde budgetten, u kunt praten over de inhoud, u kunt overal iets van vinden en het stuk zoals het nu voorligt, daar liggen concrete plannen aan ten grondslag.

De voorzitter: De heer Hellendoorn, tweede instantie.

De heer Hellendoorn: Maar in het stuk, zoals ik ook vanmiddag in mijn bijdrage heb aangegeven, geeft u bij een heel aantal onderwerpen geen concrete doelen en een na te streven resultaat aan. U geeft alleen aan hoeveel geld u eraan uit wil geven, en in algemene termen schrijft u op wat u beoogt met de uitwerking van het coalitieakkoord. Maar als wij gewoon ons werk willen kunnen doen, hebben we meer nodig dan wat u nu heeft opgeschreven. Bent u bereid daar iets aan te doen? En als u dat niet voor 20 december redt, dan is het volgens mij niet ingewikkeld om dat dan in januari te doen, want u heeft een begroting voor 2024 ingediend.

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Zoals ik net ook al aangaf, wij zijn altijd bereid om onze doelen zoveel mogelijk te concretiseren. In onze ogen hebben we nu een flink aantal van die doelen, van die ambities ook zo concreet mogelijk weergegeven. Nog niet alles, dat weten we ook en dat zal ook komen de komende tijd. Bij een begroting, en dat maakt niet uit of het nou een provinciale of een gemeentelijke begroting is, kun je ook niet alles tot op de euro nauwkeurig al voorzien. Dat moet u toch ook weten. U hebt hier al heel vaak begrotingen behandeld. Het zijn goed onderbouwde aannames. Heel soms weet je het heel precies, omdat je bijvoorbeeld een contributie moet betalen van iets waarvan het bedrag bekend is. Maar heel vaak, als het om grote bedragen gaat, zijn met aannames. Wel goed onderbouwd, maar het blijven aannames. Zo werkt dat bij een begroting. Kijk, en dat is nu ook het geval. We hebben voor een aantal zaken bedragen geraamd, daar zitten wel ideeën achter, daar zitten ook calculaties achter, maar tot op de euro nauwkeurig is het heel lastig om dat zo op te schrijven. En daarom hebben we die P&C-cyclus, zodat u ons altijd kunt controleren. U kunt ons altijd bevragen. Op het moment dat het nodig is dat wij u actief informeren over zaken, doen we dat ook, maar daar is die P&C-cyclus voor.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Kramer van Volt, gaat uw gang.

Mevrouw Kramer: Dank u wel. Wat ik merk, is dat er allerlei suggesties worden gedaan vanuit de Staten en dat daarop defensief reageert. En zo ken ik u eigenlijk helemaal niet. Ik kan me voorstellen dat alle suggesties die worden gedaan, dat u die meeneemt en dat u ziet dat we juist heel graag mee willen denken en onze rol willen kunnen invullen, zoals de kaderstellende en de controlerende rol. Dat kunnen we gewoon nu niet. Dus wees blij met een grote groep Statenleden die dat juist echt zo serieus neemt. [

Gedeputeerde Van Dijk: hm hm

Mevrouw Kramer: Ik hoop dat u dat ook mee kunt nemen in uw afweging dit door te schuiven, of het nu toch te gaan behandelen 20 december. Want u geeft aan, het kan niet doorgeschoven worden, want allerlei argumenten, vooral financiële argumenten. Maar ik denk dat het nadenken over het doorschuiven, wat het op kan leveren aan vertrouwen nog veel meer waard is. Zeker voor de komende jaren. Dus dat wil ik u toch... Misschien kunt u daar eens over nadenken.

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Ik gaf net ook aan dat het... Wat ons betreft willen we het liefst alles zo goed en zoveel mogelijk concretiseren, dus dat neem ik sowieso mee. En dat zullen we ook naar de komende voorstellen toe zeker doen, dus die neem ik zeker over. Alleen op dit moment, wat er nu ligt, kunnen we niet verder concretiseren voor 20 december. Dat is bijna onmogelijk.

De voorzitter: Mevrouw Kramer in tweede instantie.

Mevrouw Kramer: Dank u wel, voorzitter. En dan is het toch een optie om het door te schuiven naar januari of naar februari?

Gedeputeerde Van Dijk: nee.

Mevrouw Kramer: En ik weet dat het dan... Nou herhaal ik mijn opmerking, ik weet dat het gaat over financiën en stopzetten en lastig, maar dat stuk vertrouwen, wat er... Die behoefte is er zo ontzettend. Volgens mij is dat... Dat kan je niet op geld zetten, maar dat is wel nodig voor de komende vier jaar en past zo mooi bij uw ambitie om de bestuurderscultuur te gaan vernieuwen. Ik zou deze handschoenen die op deze handen die worden geboden, aangrijpen.

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Ja, nogmaals, ik val in herhaling. Wij willen alles zoveel mogelijk concretiseren en dat gaan we ook doen. Maar ik kan nu niet voor 20 december nog iets doen en uitstel is wat ons betreft geen optie. En ik heb u net duidelijk uitgelegd waarom dat geen optie is: dan vallen zaken stil, dan krijgen instellingen geen geld meer, de investeringsagenda houdt op. Ik bedoel, dan val ik in herhaling, maar dat is geen optie.

De voorzitter: Dank u wel. Herhalingen houden we inderdaad niet van op dit tijdstip, maar wel de bijdrage van mevrouw Van den Berg want die heeft een vraag, ChristenUnie.

Mevrouw Van den Berg: Dank u, voorzitter. Na het verbindende appèl, waar ik graag op aansluit, wil ik toch een poging doen om nog met de gedeputeerde verder te komen vanavond. Waar het natuurlijk om gaat, is dat we maar één taart te verdelen hebben en nu gaan we een hele hap - dat kunnen we

ook zien - uit die taart nemen. We gaan behoorlijk diep de reserves in, we gaan meerjarig in de min en er komt nog een heleboel aan. Ik noem extra capaciteit om te voldoen aan de Kaderrichtlijn Water, Natuurinclusief Drenthe, Dorpen- en Stedenfonds, ondersteuning starters, Vitale Vakantieparken, dag-recreatief aanbod, Energieagenda en zo kan ik nog wel doorgaan, en dit is alleen nog maar wat hierin staat. Wat wij willen kunnen doen als Staten is kunnen beoordelen of stel dat we hier voor zouden stemmen, er straks nog geld is voor dit soort zaken. En mijn vraag aan de gedeputeerde is: heeft u het vertrouwen dat we straks nog allerlei middelen hebben om dat te kunnen doen?

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Ja, ik heb volgens mij... Ik heb de tekst hier weer voor me en ik kan het wel herhalen. 'Wij gaan er in ieder geval vanuit dat we de komende jaren onze ambities waar kunnen maken en dat de daarvoor benodigde middelen er ook daadwerkelijk zullen zijn. Wij zien het ieder geval als onze opdracht om het voor elkaar te krijgen', heb ik gezegd, 'en daar zullen we alles voor uit de kast trekken, zowel binnen dit huis, als in Den Haag, als in Brussel, en met die aanpak houden we goede grip op onze financiën, terwijl we bovendien onze ambities verwezenlijken.', dat heb ik net gezegd, en dat herhaal ik.

De voorzitter: Mevrouw Van den Berg.

Mevrouw Van den Berg: Ik hoor heel veel goede intenties dat die wil er is, maar ik ben heel benieuwd of daar ook een financiële onderbouwing voor is, dat daar een doorrekening op de een of andere manier voor is geweest. Want dit soort zaken die ik net noemde, die kun je echt al wel met ongeveer, op een bierviltje uitrekenen wat die gaan kosten. En waar het ons om gaat, ik hoor ook de BBB zeggen: ja, we gaan nu nog niks met natuur doen. Ik wil niet dat we straks aan het eind van de rit tot de conclusie komen met elkaar: het geld is op en we hebben alles naar de landbouw en allerlei andere leuke dingen gedaan. Maar er is geen geld meer voor bijvoorbeeld natuur of andere dingen die wij belangrijk vinden.

Gedeputeerde Van Dijk: Nee, kijk...

De voorzitter: Dank u wel. Gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Ja, dat is ook niet het geval. Er zitten nu gewoon ook middelen in reserves voor natuur. We krijgen geld uit Europa voor natuur. Het is niet zo dat in één keer de natuur, of ontwikkeling van natuur, of het inrichten van natuur stil komt te staan. Dat is niet zo, dus daar hoeft u zich niet zo veel zorgen om te maken. En laat ook duidelijk zijn, dat werd ook door een paar fracties genoemd, we hebben te maken gehad - en dat staat ook trouwens in de inleiding van het stuk - we hebben te maken gehad met de val van het kabinet, waardoor de herverdeling van het Provinciefonds niet door is gegaan, waarbij we de verwachting hebben dat we echt geld zullen krijgen omdat we een na-deel provincie zijn. Dus ja, we doen er alles aan om het geld binnen te harken, zowel in Den Haag, als in Europa, als hier intern. Intern gaan we kijken naar onze reserves, gaan we ook echt de stofkam doorheen halen en we gaan kijken of we met een pakket nieuw-voor-oud kunnen komen.

De voorzitter: Dank u wel. Nee, sorry. U bent door uw interrupties heen. Excuus. U gaat verder met uw betoog. Gaat uw gang.

Gedeputeerde Van Dijk: Ja, ik was bijna klaar mijn betoog. Ik zal nog even kijken of ik... Want er waren heel veel procedurele vragen aan mij gericht en verder een hoop inhoudelijke vragen, ook vooral aan de collega's. Ik heb heel mooi roze gemaakt wat ik denk dat voor mij is en als ik dan wel toch iets

vergeten ben, dan hoor ik het graag in tweede termijn. Even kijken hoor. Wat als het financieel niet past? Daar heb ik het net over gehad. De financieringsreserve. De Voorjaarsnota heb ik het over gehad. Dat is voor de collega's. Even kijken. Ik denk dat het meeste nu nog voor mijn collega's is. Ik zat... De laatste pagina. Hier had ik dan nog wel een paar, dat weet ik zeker. O ja. Heer Omlo, u vroeg nog eventjes wat is de stand van zaken omtrent de gebiedsgedeputeerden? Daar zijn we als college nog naar het kijken. Daar willen we graag invulling aan geven en dat doen we ook in overleg met de burgemeesters en de wethouders, oftewel de colleges uit alle gemeentes in onze provincie. Wij willen ook niet op de stoel van de burgemeester of de wethouders gaan zitten. De invasieve exoten heeft u ook een vraag over gesteld. Dat zit ook in mijn portefeuille. Er wordt gewoon beheerd, uiteraard. Alleen uit de provincie kregen wij te horen, 'Het mag wel een tandje meer' en het leek erop dat dat niet goed is gebeurd. Dus we gaan een concreet plan opstellen verder om ook met name te kijken naar die invasieve exoten als het gaat om flora en fauna. En ik weet dat er al maatregelen... Of nee, voorstellen voorliggen om het beheer verder te concretiseren vanaf 1 januari 2024 en niet 2025. Nou, dan heb ik mijn onderdelen gehad.

De voorzitter: Hartelijk dank. Dan vraag ik naar voren de heer Otter. Gaat uw gang.

Gedeputeerde Otter: Dank u, voorzitter. Ik neem ook de zaken even waar van de heer Jumelet. En laat ik daar maar even mee beginnen, want er zijn wat vragen gesteld, met name over het spoor. Nou, dat bijvoorbeeld de uitgaven incidenteel erin zitten, maar op bladzijde 46... Ik heb spiekbriefjes meegekregen. Op bladzijde 46 ziet u wat we allemaal gaan doen op het op het gebied van de spoor en al die uitgaven, die zitten daar dus ook eigenlijk wel een structureel in. Dat geldt ook voor... Er was nog een vraag van het CDA: hoe zit dat met de Vechtdallijn? Wat zijn de plannen daarvoor? Kan ook zijn dat iemand anders die vraag gesteld heeft. Daar ga ik even niet naar zoeken. Iemand in deze zaal heeft het even gevraagd: hoe zit het met de Vechtdallijn, veiligheid en dat soort zaken? Nou, de intentie is wel om daar gewoon mee door te gaan. Alleen tot met 2027 zitten de uitgaven gewoon al in de begroting, dus met ingang van 2028 moet dat er dan weer in komen. Een vraag die het CDA wel gesteld heeft, is dat rare tekstje over sport en evenementen, en dan zien we in de uitwerking alleen maar een miljoen staan voor een groot evenement. Nou, eigenlijk is dat tekstje niet helemaal gelukkig geformuleerd, want in principe zit het geld voor de breedtesport, dat zit al in de reguliere begroting en dit is een miljoen extra even voor een groot evenement. Maar ik heb zelf ook de tekst gelezen, denk ik: 'Dat had wel wat beter gekund'. En dan nog een keer over het spoor. Dat is dus de flessenhals Meppel. Nou, als één ding heel vaak in het college voorbijkomt, dan is het de flessenhals Meppel. En als we één ding elke keer in Den Haag, of MIRT, of waar ook neerleggen, is dat de flessenhals Meppel, dus daar wordt echt heel veel energie op gepleegd. Alleen, we zijn straks bang dat we afgescheept worden alleen maar met de flessenhals Meppel en dan hebben we het ook weer niet goed gedaan, want dan hebben we weer veel te weinig. En kernenergie. Nou, dat komt allemaal aan de orde, volgens mij ook in de energienota. Dat waren volgens mij even heel kort de punten van collega Jumelet. Dan zijn er nog wat vragen gesteld, ook allemaal meerdere keren over de PAS-melders, onder andere de SPUK-uitkering. De heer Pormes wees daar al even op. Waarom vraag je maar € 8 miljoen van de € 13 miljoen aan. Nou, jammer genoeg... of jammer... Maar er gelden natuurlijk wel spelregels en binnen die spelregels hebben wij gewoon maximaal aangevraagd. Ja, en toen kwamen we tot die € 13 miljoen en het is niet zo dat je gewoon kunt zeggen... Toen kwamen we tot die € 8 miljoen, dus meer konden we op basis van die spelregels niet vragen. Stikstofbanken zijn we allemaal druk mee bezig. Gaan we natuurlijk ook in Drenthe doen, maar ik geloof dat er wel zes Stikstofbanken in Nederland komen, dus dat is ook... Dat wordt ook nog een heel verhaal.

De voorzitter: Een moment. De laatste interruptie van de heer Pormes is voor de heer Otter. Gaat uw gang.

De heer Pormes: Klopt helemaal, mevrouw de voorzitter. Ik heb op dit punt twee onderdelen. Onderdeel één, en dat heeft u al eerder meegemaakt met de interpellatie van de ChristenUnie. Daarvan vonden we ook dat u had nagelaten de actieve informatieplicht in te zetten. En ik krijg een beetje de indruk dat we misschien op een verkeerd spoor zitten. Mijn interpretatie is, maar goed daar kunnen we van mening verschillen, dat u dit had moeten melden aan PS dat die aanvraag was ingediend. En nog belangrijker, de onderbouwing waarom we niet voldoen aan maatregelen waardoor we optimaal gebruik kunnen maken van die SPUK-regeling van € 13 miljoen.

De voorzitter: Is dat uw vraag?

De heer Pormes: Hebben we een verschil als het gaat om die actieve informatieplicht van GS aan PS?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, er gebeurt een hele hoop in dit huis en ik heb nog even precies nagevraagd hoe dit nu even verder loopt. We hebben die SPUK uitkering aangevraagd, maar hij moet nog toegekend worden. Het moment dat die toegekend wordt, nemen we u daar natuurlijk als PS ook in mee, maar elke brief, elke aanvraag, enzovoort, die wij die wij doen... Ja, ik bedoel, dat lijkt me ook een beetje uitvoering van beleid en weet ik ook niet of iedereen daar nou op zit te wachten, dat u elke keer daar weer wat krijgt. Maar de spelregels zijn gewoon dat we binnen die spelregels maximaal hebben aangevraagd. En dan kunnen we wel zeggen: waarom heeft u het totaal niet aangevraagd? Dat past niet in de spelregels, dus dan houdt het op.

De voorzitter: De heer Pormes in tweede instantie.

De heer Pormes: Voorzitter, kijk. Het probleem is, wij kennen een systeem in dit land dat allerlei zaken worden vermeld in de Staatscourant, van 4 april 2023 en dat is bedoeld voor de burgers. Maar dat is ook bedoeld voor de boeren, want die SPUK-regeling is met name voor de boeren bedoeld. Dus die verwachten iets en dan gaan we niet wachten tot volgend jaar, dat we een toekenning krijgen. Dat is een formaliteit. Maar dan kunt u ons toch makkelijker informeren, meenemen in het proces? Dit is er, dat gaan we aanvragen. Net zo goed dat u nu ook allerlei aanvragen heeft lopen bij Europa, maar dat is ook nog niet toegekend. U heeft ook aanvragen lopen over andere regelingen als het gaat om gebiedsontwikkeling. Dat is ook nog niet toegekend, maar we hebben het wel aangevraagd en u informeert ons wel daarover.

Gedeputeerde Otter: Maar ik heb... Voorzitter?

De voorzitter: Gaat uw gang.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, ik heb aangegeven dat u daarin meegenomen wordt het moment dat die toegekend wordt. En als het gaat om hele grote substantiële aanvragen, dan... U heeft ook laatst over GLB weer een brief gekregen, dan geven we dat ook allemaal aan, maar we hebben afgelopen dinsdag ook weer een SPUK aangevraagd. Dus wij kunnen hier alles over u uitstorten, maar ik weet niet of iedereen daarop zit te wachten, voorzitter. Verder nog PAS-melders. Er gebeurt heel veel: toetsing, aankoop, personeel, juridisch, erfbezoekers. Het vraagt allemaal heel veel mankracht en heel veel inzet. En kost ook allemaal geld, maar helaas heb ik in dit huis ook vorige week dinsdagavond tegen de PAS-melders verteld: beste mensen, wij gaan het gewoon niet redden en het ligt niet aan ons. De spelregels, die zijn zo knellend geworden dat we bijna niets voor u kunnen betekenen. En wij zullen dan ook een brief naar minister Van der Wal sturen, waar we ook eens aangeven: wordt zelf

ook eens een keer eerlijk vanuit Den Haag. Zeg gewoon dat het gewoon niet gaat lukken, want dat staat denk ik ook in het overdrachtsdossier naar de nieuwe minister. Dus, heel veel energie, maar waarschijnlijk heel weinig resultaat. Museum De Buitenplaats dan nog, voorzitter. In Tynaarlo hebben ze even wat meer tijd nodig om tot besluitvorming te komen, dus daar hebben ze 12 december een inloop en 19 december... heb ik vertrouwen erin dat ze met elkaar een goed besluit nemen. En dan hebben we een heel mooi Museum De Buitenplaats erbij. N34 nog, was ook een beetje Jumelet's zaak. Er staat misschien nu niet hier in, maar in de cijfers is € 90 miljoen - maar dat zat er al in - € 90 miljoen gereserveerd voor de N34, maar in deze bestuursperiode gebruiken we met name dat geld om de flessenhals bij Gieten op te lossen. En wellicht dat de volledige verdubbeling, dat gaat dan nog even duren. PvdA, verdeling landelijke cultuurgelden. Daar we hebben best heel veel inzet op gepleegd. Mooie fotootjes met staatssecretaris Uslu. Maar goed, ze is weer verdwenen, dus wij pakken dat weer volledig op.

De voorzitter: Ik denk dat u bijna klaar bent.

Gedeputeerde Otter: Dat was het, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. We gaan verder met de volgende gedeputeerde. Gedeputeerde, Turenhout, gaat uw gang.

Gedeputeerde Turenhout: Dank u wel, voorzitter. Voor mij twee thema's: regio Zwolle en de woonplannen versnelling. Met name die regio Zwolle raakte eigenlijk een dilemma waar we op een aantal thema's mee worstelden. Zoals u in de stukken heeft kunnen lezen, ligt daar voor de regio Zwolle al een verstedelijkingsstrategie, Warme Harten in een Klimaatadaptieve Delta, en een meerjarenplan voor 2024-2028. We zijn alleen bezig met de laatste puntjes op de i qua governance en de laatste gesprekken over onze bijdrage aan die belangrijke strategie voor onze gemeente in zuidwest en ook de provincie/ En we hebben een inschatting gemaakt van wat onze bijdrage de komende jaren zal zijn en die ligt nu voor bij u. Zodra de andere zaken goed in proces zitten, kunnen we u daar ook nader over informeren. Dat even wat betreft, volgens mij, alles rondom regio Zwolle. Is er meer financiering nodig, bijvoorbeeld cofinanciering voor een Regio Deal zoals die door de regio Zwolle nu ook bij het Rijk ligt, dan komen we daar uiteraard weer bij u terug, maar dat staat even los van deze middelen. Woonplannen versnellen, vraag van D66. Ja, daar zijn we gewoon elke dag mee bezig. Letterlijk en figuurlijk met het Impulsteam. Maar komende maandag spreken we ook met een aantal wethouders weer onze minister, en daar zetten we vol in op de lobby om toch een aantal zaken beter geregeld te krijgen. Extra middelen voor herstructurering, zorgen dat de Rijksmiddelen beter toegepast kunnen worden op kleinere projecten zoals we die in Drenten kennen. We denken ook, en daar zetten we ons voor in, om een... Ja, ik zoek even naar het goede woord. Invoering van een bouwplicht, zodat investeerders ook gedwongen worden om projecten daadwerkelijk van start te laten gaan, om speculatie van gronden tegen te gaan. Nou, zo kan ik nog wel even doorgaan en parallel hieraan zijn we bezig met de nieuwe woonagenda. Ik was even aan het zoeken, we zijn nog met de griffie in gesprek en misschien heeft dat al een resultaat gehad, of we u via een startnotitie of een informatiebijeenkomst gaan meenemen over het proces van de nieuwe woonagenda. Dus volop actie op dit dossier, want de urgentie, die voelen we dagelijks.

De voorzitter: Dank u wel. Dan gaan we tenslotte luisteren naar gedeputeerde Meeuwissen. Gaat uw gang voor uw twee minuten.

Gedeputeerde Meeuwissen: Voorzitter, dank u wel. Nou, volgens mij zijn alle interrupties al op, dus dat wordt een makkie. O jee, wat zeg ik nou? [Gelach in de zaal] Goed, de economie. CDA vroeg zich af voor de regionale economie. Er staat nu voor 2024 € 2,6 miljoen, daarna nog een keer € 500.000

en verder helemaal niks. Hoe zit dat dan precies? Wat zit daar allemaal wel niet in? Nou, daar zit een hele hoop in. In de tekst wordt daar ook een hele opsomming van gegeven. Wat we gedaan aan hebben, is dat alle lopende activiteiten, die hebben we doorgezet in 2025 en een aantal verplichtingen die ook die al voor 2026 gelden, hebben we daar ook in opgenomen. Maar wat we allemaal nog meer gaan doen en wat we nog gaan doorzetten na 2025, dat gaan we allemaal met elkaar bepalen in de strategische koers. Dus daar gaat nog een hele hoop achteraan komen en bijkomen, maar we hebben nu echt gekozen voor het stuk wat we nu hebben en weten en wat loopt, dat stuk staat daarin. Ja, ik heb het zelf op mijn eigen geweten. Ik snap het.

De voorzitter: De heer Bos, GroenLinks, heeft een vraag.

De heer Bos: Voorzitter, dank u wel. Fijn om te horen dat dit gestoeld is op, ik denk, de oude groene economische agenda en koers, die er al lagen. Kunt u nog een uitsplitsing geven van wat dat precies betekent aan maatregelen die voortgezet worden met deze budgetten?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Meeuwissen: Eigenlijk is het dus het voortzetten van heel veel lopende dingen en dan heb ik mijn lijstje daar laten liggen. Excuus. Denk bijvoorbeeld aan cofinanciering voor Europese middelen, waar wij wel een cofinancieringspot voor hebben, maar het komt ook uit de betreffende budgetten van de portefeuille, een aantal hubs waar wij verplichtingen ook hebben, dat dat nog doorloopt, het Rijnland Instituut, nou dat soort... Het staat ook heel veel in die teksten daarbij. Dat zetten we in ieder geval voorlopig door en ik denk ook een heel groot aantal daarna ook nog wel, maar daar gaan we het nog met elkaar over hebben. Dus ja, dat is eigenlijk verder 'going concern' kan ik wel zeggen, dat we dat doorzetten.

De voorzitter: De heer Bos.

De heer Bos: En bevat dat ook de ondersteunende maatregelen voor het MKB, zoals de Ik Ben Drents Ondernemer, MKB adviesvouchers en verduurzamingsvouchers, dat soort zaken?

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Meeuwissen: Klopt, dat zit daar ook in en sommigen lopen wel af of is het potje leeg, dus dan moeten we de regeling weer opnieuw openzetten en zo. Maar die budgetten, daar gaat het over.

De voorzitter: Dank u wel. De heer Zuur, CDA, heeft ook een vraag.

De heer Zuur: Dank u wel, voorzitter. Wij zijn natuurlijk ook op zoek naar de beoogde doelstellingen en de resultaten die daarbij horen. Ik kan me voorstellen dat als er nog uitwerking volgt van die strategische koers, dat dat daarin meegenomen wordt. Daar willen we wel nadrukkelijk om vragen, ook om onze rol. Het is een aantal keren vandaag voorbijgekomen, geldt ook voor andere zaken die nu op geld zijn gezet, waarvan de zaak misschien nog komt. Alstublieft, wees daarin concreet in doelstellingen en meetresultaten, want daar sla je op terug als je in de P&C-cyclus belandt. Dan moet je wel iets hebben waar je... wat de norm is en waar je aan kunt toetsen of daaraan voldaan wordt.

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Meeuwissen: Ja, dat is helemaal correct. Dus we hebben eerder bijvoorbeeld ook al gehad over hoe we om willen gaan met investeringen, dat we het daarover willen hebben. Wanneer doen we een lening, wanneer doen we een subsidie? Wat zijn de afwegingen die we daarbij maken? En daar wilt u dan op toetsen? Dus dat komt... Ik hou maar even bij de economische koers in dit voorbeeld, dat komt daar allemaal in terug en dan kunt u dat ook in de P&C-cyclus vervolgens weer daarin terug zien komen. En zo geldt dat ook voor heel veel andere onderwerpen die wij als college met u als Staten verder bij de hand hebben de komende tijd.

De voorzitter: Gaat u verder.

Gedeputeerde Meeuwissen: Dan wordt door een aantal fracties de Kaderrichtlijn Water genoemd als een heel belangrijk onderwerp, en dat is het ook. Daar wordt heel erg hard aan gewerkt in dit huis, maar bijvoorbeeld ook heel erg door de waterschappen, door grondeigenaren, door alle betrokken partijen in de verschillende gebieden. Er komt dit jaar nog een brief naar u toe met een rapportage over de stand van zaken. En wij werken aan ook een rapportage over wat ze aan de ene kant per waterlichaam per doel, wat is de stand van zaken nu, maar ook wat is de verwachte stand van zaken in 2027, 1 januari. Verwachten we dat we dat nog gaan halen? Of denken dat we dat niet gaan halen? Wat zijn eventuele maatregelen die we dan kunnen nemen om daar met elkaar dan ook het goede gesprek over gaan voeren? Dus daar wordt heel veel energie ingestopt, ook in dit huis, en daar komen we ook het komende half jaar weer bij u mee terug. Dus dat is... En ja, dat gaat waarschijnlijk ook nog wel extra geld kosten, dus dat gaat ook ongetwijfeld in de tweede tranche weer terugkomen, die wij in het voorjaar aan u voor gaan leggen.

De voorzitter: Wilt u afronden?

Gedeputeerde Meeuwissen: Dan herstructureringsfonds bedrijventerreinen, noemen een aantal partijen. Gemeenten betrekken gaan we zeker doen. En ja, het gaat, tegen de Partij van de Arbeid, inderdaad over bestaande bedrijventerreinen dat we die willen herstructureren. En er is nog een vraag gesteld over hubs, vervolgfinanciering daarvoor. Sommigen hebben we dus al concreet toegezegd, anderen lopen af. De ervaring is wel dat na de eerste initiële ondersteuning er misschien niet meteen naar nul afgebouwd kan worden. Dus daar komen we ook weer over te spreken bij de economische koers. Maar het is niet een automatisme dat we tot in lengte van jaren we dat blijven financieren. Als ik nog één zin mag?

De voorzitter: Nog één zin.

Gedeputeerde Meeuwissen: Nou, eigenlijk drie. JA21. [Gelach uit de zaal] Sorry. JA21, TopDutch vroeg u naar, daar hebben we akkoord gegeven om dat nog twee jaar te doen. Dat loopt nog. Daarna volgt er een evaluatie, ik vermoed eind komend jaar. Dan komen we daarop terug hoe verder. Regio binnenstedenfonds staat op het lijstje. Daar komen we bij u mee terug, want dat willen we graag voortzetten. En het vestigingsklimaat, dat blijven wij belangrijk vinden. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: En u bedankt. Dan kijk ik de zaal rond. Het is al 19:00 geweest. Wie heeft er nog zin in een tweede termijn? [Vanuit de zaal: zeker] Nou, fantastisch. Dan gaan we het lijstje even bij langs. Eén minuut vanaf de plaats. De heer Schuinder, BBB? Niet. De heer Zuur, CDA? Eén minuut.

De heer Zuur: Dank u wel, voorzitter. Er staat nog één vraag open die wij hebben gesteld, maar ja, daar is een gedeputeerde van, of ze zijn er allemaal van en ik hoop dat laatste. Bladzijde 16: 'Met Provinciale Staten werken we aan een burgerberaad,' nou, die is voorbijgekomen 'en een akkoord op bestuurlijke vernieuwing, ieder vanuit de eigen rol.' Wij zijn benieuwd wat dat voor akkoord is en hoe u

dat voor zich ziet. Verder dank voor de beantwoording. Ik ga nog met een aantal technische vragen komen, maar die natuurlijk via de griffie naar u toe.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Van den Berg, ChristenUnie?

Mevrouw Van den Berg: Voorzitter, we hebben in het debat volgens mij vanuit een heel aantal partijen in deze Staten gepoogd om tot een integrale financiële vertaling van het coalitieakkoord te krijgen van het college richting 20 december of op een andere manier een doorkijk te krijgen naar het financiële plaatje. Dat is er niet gekomen en ook is er geen helder antwoord gekomen op de vraag waarom het college geen volledig verhaal heeft neergelegd, noch op de vraag wat de visie van dit college is als het gaat om de inzet van de financieringsreserve. Ook op handreikingen vanuit deze Staten is niet ingegaan. Wij zullen dit alles meenemen naar onze fractie en ik vrees dat wij als fractie serieus de optie moeten overwegen om tegen dit voorstel te gaan stemmen.

De voorzitter: Dank u wel. De heer Pormes, LijstPormes?

De heer Pormes: Dank u wel, voorzitter. Om met het laatste te beginnen, wij delen de uitspraak van de ChristenUnie op dit punt. Even twee dingen helder geformuleerd zien: de rol tussen GS en PS. Wij gaan over welke stukken wij nodig achten. Ik heb het niet over een aanvraag van een paar ton. Het gaat hier om miljoenen aanvragen en ik vind dat wij het volstrekt recht hebben van u te vragen om ons daarover te informeren. Daar gaan wij zelf over. Is heel simpel, u hoeft elke keer maar een lijstje te presenteren, die aanvraag hebben ingediend, zoveel miljoen, zoveel miljoen, zoveel miljoen. Kleine moeite, vijf minuten werk en dat u zegt: 'Ja, erg veel et cetera.' Wij gaan erover. Dat is één. Tweede: wij gaan ook over onze agenda, mevrouw de voorzitter, niet GS. PS gaan over hun eigen agenda, wat in PS wordt geagendeerd en dat wil ik ook wel helder vertaald zien.

De voorzitter: Dank u wel.

De heer Pormes: En natuurlijk is dat een overweging en luisteren we heel goed, maar ik zal dat meenemen.

De voorzitter: Dank u wel. We gaan naar de heer Hellendoorn, D66.

De heer Hellendoorn: Ja, ik sluit mij graag aan bij... Dank u wel, voorzitter. Bij de woorden van mevrouw Van den Berg en heer Pormes, en ik geef nogmaals aan de Gedeputeerde Staten in overweging om toch goed te luisteren naar alle adviezen die we hebben gegeven. Ik heb nog één vraag openstaan en dat is dat ik heb gevraagd wat u bedoelt met de term 'Nationale Parken Nieuwe Stijl'. Dat heb ik in de beantwoording niet gehoord.

De voorzitter: Dank u wel. De heer Steenbergen, Sterk Lokaal Drenthe.

De heer Steenbergen: Voorzitter, dank u wel. Wij nemen dit, alles aanhorende, mee terug naar de fractie en zullen dat bespreken daar. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. De heer Bos, GroenLinks.

De heer Bos: Voorzitter, dank u wel. We hebben inderdaad, volgens mij, als meerdere fracties wat handreikingen gedaan. Ik ben nogal benieuwd. Gedeputeerde Van Dijk, die noemde net al een soort lijst op van de zaken die noodlijdend zijn, die op instorten staan als wij geen besluit nemen tot financiering. Ik ben daar eigenlijk wel benieuwd naar en wij willen als fractie van GroenLinks graag dat

overzicht ook ontvangen met de daarbij behorende achtergronden. Oftewel, zijn ze nog gebaseerd op oude agenda's met oude monitoringsdoelen en als we die lijst zouden kunnen ontvangen, in ieder geval voor 20 december, dan zou dat heel prettig zijn.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Kramer, Volt.

Mevrouw Kramer: Dank u wel. Volgens mij heb ik net al heel duidelijk een oproep gedaan. Ik... Ik wil vooral niet zuur zijn. Ik sluit mij aan bij de woorden van collega Zandvliet van de SP ook bij zijn toelichting, dat is mijn stijl ook niet. Ik wil verbinding zoeken en dat heb ik volgens mij net ook heel duidelijk aangegeven. En volgens mij is dit echt een kans voor het college om die verbinding te blijven zoeken met de Statenleden en om uiteindelijk samen vooruit te komen. En dat is ook precies volgens mij wat jullie beogen met de hele bestuurlijke vernieuwing. Dus ik wil... Ik ben benieuwd naar het lijstje waar mijn collega van GroenLinks om vraagt, maar ik heb... Er moet wel iets gebeuren, anders dan gaan we helaas mee in de... gaan we tegenstemmen.

De voorzitter: Dank u wel. De heer Vianen, VVD? Niet. Statenlid Zuiker, Partij voor de Dieren?

Statenlid Zuiker: Dank u wel. Het is duidelijk dat dit college ervoor kiest om hun eigen taak, namelijk om te komen met een integraal plan en dat aan ons voor te leggen, niet serieus neemt. En daarmee neemt dit college de rol van het Drents Parlement ook niet serieus. Vlak voor de deadline komen er een paar plannen en alles wat nog niet uit is onderhandeld, komt later. Is dit de nieuwe bestuursstijl? Wij onderschrijven de opmerking net gedaan door de heer Pormes dat de Provinciale Staten gaan over hun eigen vergadering, dus GS heeft daar niets over te zeggen. Ik heb dan een aantal vragen die niet beantwoord zijn, die wil ik wel even noemen nog. Gedeputeerde Otter, ik heb duidelijk gevraagd aan de gedeputeerde: kan het college de koppeling tussen de staat van de natuur en het helpen van de PAS-melders bevestigen? Gedeputeerde zegt zelf, het gaat niet lukken om die PAS-melders te helpen. U vertelt nu wel iets nieuws, want we gaan toch een Stikstofbank opstellen? Dus...

De voorzitter: Wilt u afronden?

Statenlid Zuiker: Ja, ik heb nog twee vragen voor de heer Van Dijk, die niet beantwoord zijn. Wij willen weten of het college vindt dat hobbyhouders die niet hun best doen om hun dieren te beschermen, ook recht hebben op schadevergoeding betaald door de Drentse inwoners? En als laatste vraag: is er al geld gereserveerd voor de Bomen- en Bossenstrategie buiten het NNN?

De voorzitter: Dank u wel. De heer Vorenkamp, PVV?

De heer Vorenkamp: Ja, dank u, voorzitter. Wij staan daar wat constructiever in. Toch wel, want we willen graag constructief oppositie voeren. Want we zitten tenslotte niet in de coalitie, dus we zitten in de oppositie. En wij nemen zeker genoeg met de uitleg die de gedeputeerden gegeven hebben. Dat is voor ons niet zo een probleem. We gaan echter wel met een amendement komen, want u heeft mijn laatste regels ook wel aangehoord over het grondbeleid en daar hebben wij een hele sterke mening over, die we niet zullen laten vallen. Dank u, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. De heer Loof, Partij van de Arbeid.

De heer Loof: Ja, voorzitter, lastige discussie. Ik bespeur teleurstelling, chagrijn, soms boosheid bij een hoop constructieve partijen en ik zie een gedeputeerde die zich in allerlei bochten aan het wringen is om overeind te blijven en de afspraken binnen het college te handhaven. Snap ik. Ik snap het allemaal, maar het is wel een belangrijk document wat voorligt. Het is een belangrijke stap. Alleen, die

moeten we met elkaar of met zoveel mogelijk mensen tegelijk maken wat ons betreft. De handreiking van Volt vind ik een hele goede. Is gedaan zojuist, nog een keer herhaald. Vertrouwen en verbinding en daar ben ik ook naar op zoek. Dus ik stel toch voor, voorzitter, dat GS een beweging maakt. Ofwel wat doen we nu 20 december, al is het maar opstellen van een memo waarin een samenvatting wordt weergegeven en beantwoording wordt weergegeven van de zaken die hier vandaag zijn langsgekomen. Want als je dat niet doet, dan blijft ons dit een hele lange tijd achtervolgen. En ik snap uw inzet, gedeputeerde. U zit waar u voor zit. Helemaal helder. Maar we zitten er ook voor om met het Drents Parlement, met zijn allen, zoveel als mogelijk Drenthe een stukje verder te brengen. Dus ik wil u toch vragen en als u daar een schorsing voor nodig heeft, dan doet u daar maar even, om toch een beweging te maken, ook in de richting van partijen die anders ons heel erg lang nog lastig gaan vallen, verwacht ik. Om te beginnen volgende week in het presidium, om eens wat te noemen. Dank u, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. De heer Omlo, JA21?

De heer Omlo: Dank u wel, voorzitter. We blijven het een rommelig proces vinden. In de beleidsbrief lazen we toch nog even dat we... we zijn toch zeer benieuwd naar de heroverweging, ombuigingen, et cetera. Daar zijn we totaal niet in meegenomen, dus daar zijn we wel zeer benieuwd naar en in welke vorm dat dan kan gaan plaatsvinden. En gedeputeerde Van Dijk gaf ook even aan dat in de startnotities et cetera wordt PS meegenomen. Maar vervolgens is de vraag: wat gaat er dan mee gebeuren en voelt de kiezer zich dan vervolgens wel gehoord? Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel. En dan tenslotte de heer Zandvliet, SP?

De heer Zandvliet: Ja, voorzitter, het woord struisvogelpolitiek ging even door mijn hoofd. De neiging om door te gaan op ingeslagen weg en, al dan niet bewust, geen aandacht te schenken aan consequenties van bepaald beleid of gedrag. En voorzitter, laten we daarvoor waken, want die kant moeten we niet op willen met elkaar. De SP had best wel twijfels over hoe gingen we dit stuk aanvliegen en we hebben daarom ook veel vragen gesteld bij ons betoog. De meesten zijn beantwoord, niet per se naar onze tevredenheid, maar wel beantwoord. Eén staat daar nog van open, die wil graag nog een keer herhalen. Dat gaat over de post onvoorziene kosten. Dit college heeft ervoor gekozen die te halveren. Het is een post waar volgens mij nog nooit een probleem mee is geweest. Een post die vaak terugvloeit en we zouden graag alsnog willen weten, is ons eerder ook toegezegd, wat is de afgelopen jaren met die post gebeurd en waarom kiezen we er dan voor deze post te halveren? We hebben het alleen over plus gehad, dit is de enige min die ik zo snel zie. En voorzitter, samen bouwen vraagt om samen keuzes maken en wij als SP willen dat graag doen, samen die keuzes maken. Daarom hebben wij meer nodig dan we nu zien. Dus wij vragen ook het college om dit dan maar eens te zien als een startnotitie en dat stuk wat er nu ligt dan even terug te trekken, zodat we straks met plussen en minnen daar wat over kunnen zeggen. Of tenminste wat doen met de wens van GroenLinks en de wens van de PvdA, want ik denk dat dat helpt aan constructief zijn samen, en daar willen wij graag bij helpen.

De voorzitter: Dank u wel. Dan kijk ik naar het college. Gedeputeerde, mag ik u verzoeken gezamenlijk vijf minuten, minuutje per persoon. Kijk maar even hoe het uitkomt.

Gedeputeerde Van Dijk: Sorry. Ja, u heeft helemaal gelijk. Ik denk dat ik vrij snel klaar kan zijn, denk ik. Er waren een paar concrete vragen aan mijn adres, maar wat ik veel belangrijker vind, is inderdaad de oproep om gewoon gezamenlijk te kijken naar de mogelijkheden om zaken te concretiseren. Ik heb net even snel ook met mijn collega's overlegd. Wij gaan dit bespreken in het college en wij komen voor 20 december met iets, een memo, we moeten even kijken naar vorm en inhoud, wat dat dan gaat

worden. Maar wij vinden het ook belangrijk dat we gewoon met elkaar een proces kunnen lopen waarbij iedereen kan zeggen: Ja, zoals die er nu ligt, of met deze aanvulling, zien we in ieder geval dat het college bereid is om te luisteren, mee te werken. We willen het samen doen. Ik kan niet het hele stuk aanpassen, maar we gaan kijken naar de mogelijkheden. Wat we wel kunnen doen. Ja, laat ik... Die toezegging doe ik hier en dat doe ik mede namens mijn collega's, dus wij komen voor 20 december met een stuk en dat gaan we met het college bespreken. Dan waren er nog een paar inhoudelijke vragen. Even kijken. Burgerberaad.

De heer Bos: Voorzitter? Mogen we interrumpen vanaf hier van u of niet?

De voorzitter: Ja. Gaat uw gang.

De heer Bos: Dan gebruik ik mijn laatste interruptie volgens mij, ik weet het niet. Ik heb niet goed bijgehouden. Kan in dat document, in ieder geval die toevoeging die u nu toezegt, ook verschil aangebracht worden in de noodlijdende budgetten en de gewenste programmatische budgetten.

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Uw verzoek is helder. Dan gaan we in het college bespreken wat we daar wel of niet mee kunnen op deze korte termijn. Dus... Ja.

De voorzitter: Gaat u verder.

Gedeputeerde Van Dijk: Even kijken, het burgerberaad.

De voorzitter: Een moment. Heel stil in een hoekje steekt iemand zijn vinger op. De heer Hellendoorn van D66 ...

De heer Hellendoorn: Ik had ook meteen lawaai kunnen maken. ...

De voorzitter: ... heeft een vraag.

De heer Hellendoorn: Dank u wel, voorzitter. U heeft een aantal van de collega's iets horen zeggen over wie er gaat over de behandeling van welke stukken. Het zou handig zijn als uw notitie er voor de presidiumvergadering van volgende week ligt.

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Ik weet gewoon niet of dat haalbaar is. Ik doe mijn stinkende best, dat zeg ik toe. Maar meer dan dat kan ik niet doen.

De voorzitter: de heer Hellendoorn.

De heer Hellendoorn: Maar misschien kunt u dan op basis van uw vergadering van Gedeputeerde Staten volgende week wel een signaal teruggeven aan het presidium zodat dat meegenomen kan worden in de beraadslaging over de agenda voor 20 december.

De voorzitter: De gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Dat is een goede suggestie. Ik ga kijken wat haalbaar is.

De voorzitter: Gaat u verder.

Gedeputeerde Van Dijk: Want er waren nog een paar inhoudelijke vragen, zei ik net. Nationale Parken Nieuwe Stijl.

Mevrouw Kramer: Voorzitter, mag ik nog één ding zeggen? U heeft me niet gezien. Ik had mijn hand opgestoken.

De voorzitter: Mevrouw Kramer, Volt, gaat uw gang.

Mevrouw Kramer: Ik wil vooral danken voor het feit dat u de handrekening, de handschoen oppakt. Dus dank u wel daarvoor.

De voorzitter: Dank u wel. De gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Graag gedaan. Even kijken. Natuurparken nieuwe stijl? Ja, het antwoord is niet zo ingewikkeld, want de partners van de nationale parken deal gaan samen voor Nationale Parken Nieuwe Stijl. Het is gewoon de nieuwe naam, eigenlijk. Het is de nieuwe naam voor... Een nieuw jasje voor een oud... Meer dan dat is het niet. Dan, burgerberaad. Meneer Zuur. Volgens mij... Even kijken hoor. Ik kan mijn eigen handschrift niet eens lezen. Ik moest zo snel schrijven. Ik ben het echt kwijt. Sorry, ik kan het niet lezen. Neem me niet kwalijk.

De voorzitter: Het akkoord bestuurlijke vernieuwing.

Gedeputeerde Van Dijk: O, ja. O, wat we daarmee... O, ja. Als het goed is, is dat in het presidium besproken. Kan dat kloppen?

De heer Zuur: Daar zit ik niet bij en u schrijft het in uw stuk, dus vandaar dat ik de vraag stel.

Gedeputeerde Van Dijk: Maar inhoudelijk kan ik dat zo even niet beantwoorden. Ik wil daar best schriftelijk op terugkomen, het schijnt in presidium besproken te zijn, hoor ik. Ik zie de heer Pormes ook knikken.

De heer Zuur: Dan ga ik eerst met mijn fractievoorzitter in conclaaf.

Gedeputeerde Van Dijk: Is goed. Prima. Is goed.

De voorzitter: Gaat u verder.

De heer Van Dekken: Voorzitter?

De voorzitter: Even kijken. Nee, nog niet. De heer Van Dekken, CDA.

De heer Van Dekken: Nou nee, voorzitter, toch wel even... want het is heel ludiek wat hier nu gebeurt, want er wordt natuurlijk een beetje teruggegrepen naar dat presidium. Maar ik wil dan toch deze zaal wel melden dat ik soms ook binnen het presidium wel eens de indruk heb dat een aantal anderen denkt dat er een afspraak ergens over is gemaakt, maar dat dat vervolgens volstrekt wisselend kan uitpakken.

De voorzitter: meneer Van Dekken, dat lijkt me iets om in het presidium te bespreken.

De heer Van Dekken: Zal ik dat eens gaan doen dan?

De voorzitter: We gaan verder met de gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Dijk: Oké, goed. Verder, ik heb uiteraard nog wat opmerkingen meegekregen, en tips meegekregen en opmerkingen over wat fracties gaan doen bij de inhoudelijke bespreking 20 december. Die heb ik beantwoord, Park Nieuwe Stijl. Even kijken. Wat is bij mij? Sorry.

De voorzitter: Ja, er was nog een vraag van Statenlid Zuiker over de hobbyhouders of die recht hebben op vergoeding.

Gedeputeerde Van Dijk: Daar zijn gewoon spelregels voor, nu, op dit moment en u heeft ook kunnen lezen dat wij ook werken aan een nieuw subsidiebeleid. Wij gaan daar waarschijnlijk ook regels in opnemen, maar dat is nogmaals waarschijnlijk, waarin wel degelijk ook iets wordt opgenomen over dat het niet zo kan zijn dat je altijd maar schade kunt blijven claimen als je al meerdere malen schapen of andere beesten hebt verloren. Maar in de nieuwe subsidieverordening wordt daar wel iets over opgenomen.

De voorzitter: En is er geld opgenomen voor de Bomen- en Bossenstrategie, was ook een vraag van de Partij voor de Dieren.

Gedeputeerde Van Dijk: Bomen- en Bossenstrategie, dat is onderdeel van het DPLG. Dus nog niet, want dat is even afhankelijk van hoe het DPLG gaat uitpakken.

De voorzitter: Gaat u verder.

Gedeputeerde Van Dijk: Nou, dan waren dat denk ik mijn vragen. En de rest was vooral opmerkingen, dus dank.

De voorzitter: Excuus, nog één vraag voor de heer Van Dijk. Lijst onvoorziene posten, die is gehalveerd. Graag daar nog een antwoord op.

Gedeputeerde Van Dijk: Ja. Volgens mij... Sorry, volgens mij had ik zelfs een prachtig lijstje met wat er allemaal is betaald. Even kijken. Moet ik het even groot maken, anders dan zie ik het niet. Ja, in 2020 is er € 22.500 betaald uit de post onvoorzien voor de voorfinanciering van LEADER In 2021, niks. In 2022, uitvoering motie 2231 voor de voedselbanken € 174.000 en in 2023 dit jaar noodhulp samenwerken en hulporganisaties Syrië € 250.000.

De voorzitter: Mag dit schriftelijk, heer Van Dijk?

Gedeputeerde Van Dijk: Ik vind het prima,

De voorzitter: Graag. Schriftelijk als het kan.

Gedeputeerde Van Dijk: Maar meer was het ook niet, dit was alles.

De voorzitter: Dank u wel.

De heer Zuur: Voorzitter.

De voorzitter: De volgende gedeputeerde is de heer Otter. Als we nog heel even de aandacht erbij kunnen hebben. Ik zie dat heer Zuur nog een keer zijn hand opsteekt. Ik kijk even of u nog wat heeft.

De heer Zuur: Ik wil u helpen. Het is al schriftelijk gebeurd in de beantwoording van de technische vragen. Daar staat een keurig overzicht.

De voorzitter: Kijk aan, waarvan akte. Hartelijk dank. Ik geef graag het woord aan gedeputeerde Otter.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, even naar aanleiding van de discussie met de heer Pormes. Kijk, er is gewoon al jaren een bepaalde werkwijze. Dus wanneer we dingen toesturen, wanneer zaken in de P&C-cyclus worden opgenomen, enzovoort, dus daar kunnen we het altijd met elkaar over hebben als dat anders moet. Maar goed, ook even verbazing aan mijn kant. Net alsof wij PS iets willen onthouden. Zo is het niet, maar dat moet ook allemaal een beetje werkbaar blijven. Dus ik stel voor, want ik heb even mijn collega gevraagd, we hebben een werkgroep P&C. Het is misschien goed om zo een onderwerp daar nog eens een keer in te bespreken waar u allemaal behoefte aan heeft, want ik neem aan dat u niet zit te wachten op hele pakken papier van aanvragen, enzovoort. Dus nou, dit hebben we aangevraagd. Ik denk dat het goed is om in die werkgroep dat nog eens een keer met elkaar te bespreken om helder te krijgen en dan we dat weet de hele organisatie ook hoe dat moet gaan werken. Dus dat is even mijn voorstel. En dan, de Partij voor de Dieren, is de staat van de natuur in relatie tot de PAS-melders. Hoe zich dat allemaal precies tot elkaar verhoudt. Nou, ik heb volgens met maar één minuut en dat red ik gewoon niet in één minuut. Maar dat zijn... Natuurlijk is daar ergens een verband en tegelijkertijd is er geen enkel verband en dat maakt het allemaal heel complex. Dus ik kan niet zeggen: Er staat natuur of als we de PAS-melders gewoon allemaal liquideren, dan is de staat van de natuur klaar. Zo werkt het gewoon allemaal niet. Ik pak altijd maar even Bargerveen, wat we daar doen. Ook al gaan alle boeren uit Drenthe, zullen we nooit de stikstof doelen halen. Dus het is een heel complex en ingewikkeld verhaal en ik praat daar liever een andere keer even over door.

De voorzitter: Statenlid Zuiker, gaat uw gang.

Statenlid Zuiker: Ik heb nog een interruptie. Ik zou graag willen weten wat wij hebben aan een Stikstofbank als we niet extern kunnen salderen?

De voorzitter: De gedeputeerde. Ja, dat is een hele goede vraag. Die discussie hebben we ook met minister Van der Wal gehad. Op dit moment is het zo dat er eigenlijk niets de Stikstofbank, wat we ook opkopen, enzovoort, er zou niets de Stikstofbank zelfs ingaan. Dus discussie hebben we ook met minister Van der Wal. Dan kunnen we net zo goed daarmee stoppen, dus stop het eerst maar in die bank en dan gaan we later kijken, als er wellicht nieuwe regels komen en andere spelregels, of we er wel wat mee kunnen. Op dit moment kunnen we er heel weinig mee. Dat is gewoon een feit.

De voorzitter: Dank u wel. Is er nog een andere gedeputeerde die het woord wil voeren? Nee, is niet het geval. Dat is mooi. Ik concludeer dat we dit doorzetten als een B-stuk naar 20 december, met de toezeggingen vanuit het college daarbij aangetekend.

17. IPO-, SNN-, EU-aangelegenheden, NRK en Verbonden partijen

Agendapunt 17, daar heb ik gelukkig geen input voor, dus dat is mooi.

18. Sluiting

En dan is het 19:23 en dan sluit ik de vergadering en dan dank ik u allen.